

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

I. fejezet

Bevezetés

Írta: Győri Levente Tibor bv. alezredes

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A magyarországi börtönrendszer kialakulása.....	3
1.1. A magyarországi börtönrendszer kialakulása	3
1.2. A rendszerváltás hatása a börtönügyre	5
1.3. A szabadságvesztés végrehajtásának elvei	6
1.3.1. A normalizálás elve	6
1.3.2. A nyitottság elve	6
1.3.3. A felelősség elve (együttműködés, egyéni aktivitás)	6
1.4. A büntetés-végrehajtási szervezet felépítése és feladatai	7

I. FEJEZET

BEVEZETÉS

1. A magyarországi börtönrendszer kialakulása

1.1. A magyarországi börtönrendszer kialakulása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a magyarországi börtönrendszer kialakulásának folyamatát, a modern börtönökhöz és a végrehajtás humanizálódásához vezető út fontosabb mérföldköveit.

A magyarországi börtönrendszer kibontakozását, fejlődését számos tényező akadályozta, amelyek főként a nemesi előjogokban testesültek meg. A bebörtönzés költséges volt (épület, őrzés, élelmezés), emellett elvonta a gazdaságtól a munkaerőt, nem számolhattak a nyilvános büntetések hatásaival, ráadásul a börtön nem volt elég szigorú a kor felfogásához képest.

A Magyar Királyi Helytartótanács rendelete ellenére, a nemesek nem áldoztak pénzt a börtönök létrehozására, így az első központi börtön (fenyítőház) magánkezdemenyezésre jött létre Szempci Fenyítőház néven, amelyet gróf Eszterházy Ferenc saját telkén és épületeiben létesített.

A börtönügy fejlődése döcögve haladt, hibás központi döntésektől kísérve (szabadságvesztés töltésére sokszor alkalmatlan épületeket létesítettek), továbbá a dolog pikantériája, hogy némelyik régi épület napjainkban is börtönként funkcionál (pl.: Lipótvár, Illava, Márianosztra, Vác).

A kiegyezés (1867), majd az 1878. évi V. törvénycikk a magyar büntetőtörvénykönyv a bűntettekről és vétségekről (Csemegi-kódex) adott lendületet a modern börtönrendszer kiépítésének. Többek között felépült a szegedi Kerületi Börtön, a budapesti Királyi Gyűjtőfogház, a Soproni Fegyház. A század végén 9 országos, 65 törvényszéki és 313 járásbírósi fogház működött. A börtönügy századvégi virágkorát pezsgő börtönügyi irodalom, szellemi élet kísérte.

Az első világháború után a trianoni döntést megszenvedte a magyar büntetés-végrehajtás is, hiszen elvesztette az országos intézetek 33%-át, a törvényszéki fogházak 64%-át, a járásbírósi fogházak 63%-át. Az I. világháború utáni időszak börtönügyi fejlődése teljesen megtorpant, sem a gazdaság helyzete, sem az uralkodó kriminálpolitikai szemlélet már nem kínált lehetőséget még a szolid börtönreformra sem. A börtönügy szakmai fejlődését

az is hátráltatta, hogy az intézetek élére számos, a hadseregtől leszerelt tiszt került, elindítva az intézetekben a militarista szemléletet.

Tovább romlott a büntetés-végrehajtás helyzete a II. világháborút befejező időszakban, különösen 1952-től, amikor a Belügyminisztérium (BM) vette át a börtönök felügyeletét és irányítását. Ekkor alakult meg a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága (a továbbiakban BvOP) és az elítélt munkáltatás irányítására a Közérdekű Munkák Igazgatósága (KÖMI).

A büntetőpolitika eltorzulásának következtében az elítéltek száma meghaladta a 35 ezret (továbbá 12 ezer elítélt várt befogadásra), és a 100 ezret is elérte az internáltak száma. A rabgazdaságok termelése az általános népgazdasági terv részét képezte. A börtönök egy részének irányítása az ÁVH kezébe került.

Az '50-es évek végére már megjelenik az igény a börtönügy garanciális elemeinek erősítése a szabályozás szintjén. Az 1955. évi Bv. szabályzat már mellőzi a testi és a fizikai fájdalmat okozó fegyelmi büntetéseket, 1959-ben pedig (8/1959. BM utasítás) megteremtették az elítéltek nevelésének elvi és szervezeti feltételeit.

A magyar börtönöknek az állami szervek rendszerében elfoglalt helyéről 1963-ban született döntés, mely szerint a felügyelet és irányítás visszakerült az Igazságügyi Minisztériumhoz, és kezdetét vette az egyes büntetések végrehajtásának jogi szabályozása is.

A '60-as évek elején megélénkült kriminológiai, szociológiai, pszichológiai kutatások rámutattak a társadalom belső ellentmondásaira, feltárták a bűnözés tényleges alakulását, és bemutatták, hogy a szocializmus fejlődésével a bűnözés nem hal el, mint azt korábban hirdették.

A börtönügy több évtizedes elmaradásának, valamint a törvényi szintű szabályozás hiányának felismerése az elméleti munka megélénküléséhez vezetett. Ennek egyik eredménye az 1966. évi 21. tv. megalkotása volt. E jogszabály már céljában, elveiben, tartalmában megközelítette az európai normákat. Merőben újszerű volt az a felfogás, mely az elítélteket nem csak kötelezettségekkel látta el, hanem jogokat is biztosított számukra.

Az elítélteket a végrehajtás tárgyából annak alanyává tette. A törvény a szabadságvesztés 4 fokozatát állapította meg (szigorított börtön; börtön; szigorított munkahely; munkahely). Sajnos a börtönügy fejlődéséhez szükséges eszközök nem álltak rendelkezésre, és a szervezeti viszonyok sem kedveztek a sikeres végrehajtásnak. Eközben tovább romlott a bűnözés helyzete, nőtt az elítéltek száma, ennek eredményeként az 1971. évi XXVIII. tvr. a Büntető Törvénykönyv módosításáról és kiegészítéséről a fokozatok elnevezésében gyakorlatilag visszatért a Csemegi-kódexhez. Az egyes fokozatokra vonatkozó különbségtétel érvényesült, többek között a kedvezményrendszerben, az őrzés és felügyelet szigorúságában, a ruházati ellátásban.

A '70-es években megindult – elsősorban a büntetés-végrehajtás egy szűk lelkes csoportjának kezdeményezésére – a rendszer humanizálása, amely számos országos parancsnoki intézkedésben öltött testet. Megismerhetővé váltak az ENSZ és az Európa Tanács által kidolgozott ajánlások a korszerű börtönök működésére vonatkozóan. Ennek eredménye lett, hogy a büntetések és intézkedések végrehajtását egységes rendszerbe foglalták. Az 1979. évi 11. törvényerejű rendeletet (Bv. tvr.) a büntetés-végrehajtás szakemberei hozták létre. E kódex jellegű törvényt követte a büntetés-végrehajtási szabályzat (miniszteri rendelet), amely mindenki számára megismerhetővé vált. Kibővült az elítélt külvilággal való kapcsolatának lehetősége, olyan új intézmények jelentek meg, mint az átmeneti csoport és a gyógyító-nevelő csoport.

A '80-as években a szabadságvesztés széles körű alkalmazásának következtében jelentősen megnőtt a fogvatartottak száma (1986-ban elérte a 25 ezret).

1.2. A rendszerváltás hatása a börtönügyre

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendszerváltás után az európai értékek felé történő nyitásnak a büntetés-végrehajtásra gyakorolt hatását.

A rendszerváltás hatása elsősorban a büntetési rendszer átalakításában és ezzel összefüggésben a fogvatartottak létszámának csökkenésében mutatkozott meg. Jelentős előrelépés történt az emberi jogok terén, amelynek egyik egyértelmű megjelenése az Emberi Jogok Európai Egyezményét kihirdető 1993. évi XXI. törvényt követően az 1993. évi XXXII. törvény.

Sor került a Bv. tvr. módosítására, aminek jelentősége, hogy megtörtént az elítéltek emberi és állampolgári jogainak katalogizálása, amelyek érvényesítéséhez a jogorvoslati rendszer is kidolgozásra került. A jogalkotó továbbá kiszélesítette a büntetés-végrehajtási bíró feladatkörét, valamint a társadalmi ellenőrzés lehetőségeit. Az Európa Tanács, valamint az ENSZ ajánlásai, egyezményei zsinórmértékül szolgáltak mind a jogalkotás, mind a jogalkalmazás tekintetében. Az európai börtönügyi alapelvek – a normalizálás, a nyitottság, a felelősség elve – a hazai büntetés-végrehajtást is meghatározzák.

Nagy szakmai nívóként és előrelépésként jelent meg 2013-ban az új törvény büntetés-végrehajtási kódex, a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. tv.), hiszen első alkalommal jelent meg a legmagasabb szintű jogszabály, azaz törvény formájában a személyi szabadság elvonásával járó jogkövetkezmények végrehajtása. A bv. szervezet szakmai munkája megújulásának következő állomásaként pedig az igazságügyi

tárgyú törvények módosításáról szóló 2023. évi XXXI. törvényt (salátatörvény) több fontos ponton módosította a Bv. tv. tartalmi elemeit. Új besorolási rendszer került bevezetésre (kategória és kreditrendszer) a büntetés-végrehajtási szervezetben, amely meghatározza a szabadságvesztés végrehajtásának rendjét, emellett pedig több, a büntetés-végrehajtási bíró eljárását érintő módosítások is születtek.

1.3. A szabadságvesztés végrehajtásának elvei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó a szabadságvesztés végrehajtásának alapelvein keresztül megismerje a büntetés-végrehajtás célját és a társadalommal való kapcsolatát.

1.3.1. A normalizálás elve

Valamennyi szabadságelvonás, de különösen a szabadságvesztés-büntetés vonatkozásában elvi élel jelenik meg az a kritérium, hogy a büntetőelem, a valódi büntetés a szabad élettől való megfosztásban, azaz a „bebörtönzésben” jelentkezik. A végrehajtás során az elítélt elveszíti a személyi szabadságát, de az alapvető jogai és kötelességei csak az ítéletben és a törvényben meghatározottak szerint szünetelnek, illetve korlátozhatók. Ez azt jelenti, hogy a személyi szabadságtól való megfosztáson túl az elítélt életkörülményeiben bekövetkező és a büntetéssel szükségszerűen együtt járó, az életrend meghatározottságából adódó körülményeket közelíteni kell a szabad élet viszonyaihoz.

1.3.2. A nyitottság elve

A szabadságvesztés káros hatásainak enyhítése, ellensúlyozása fontos feladat a szabadságvesztés végrehajtása céljának elérése érdekében. A büntetés-végrehajtási intézet rendjének és biztonságának szem előtt tartásával kell a lehetőségek szerint nyitni a külvilág felé, amely történhet intézeten belül, a külvilágból érkező ingerek segítségével, például a kapcsolattartási formák alkalmazásával, a televízió, a rádió, az újság segítségével. Az intézeten kívülre irányuló nyitás például a külső munkáltatás, az eltávozás vagy a kimaradás lehetősége. A nyitottság elve azonban nemcsak a fogvatartottak szemszögéből fontos alapelv, hanem a büntetés-végrehajtási intézet és a társadalom közötti kapcsolatot is magában foglalja, például a közvélemény tájékoztatásával a külvilág felé, vagy a civil életből származó programok, tréningek, képzések szervezésével az intézeten belül.

1.3.3. A felelősség elve (együttműködés, egyéni aktivitás)

A büntetés-végrehajtási szervezet egyik fő feladata a társadalomba való beilleszkedés elősegítése, amely azt jelenti, hogy a fogvatartott (elítelt) szabadulásakor olyan élethelyzetben legyen, és olyan felfogással bírjon, hogy képes legyen, és belső meggyőződésből akarjon is a társadalom hasznos tagjává válni. Ennek eléréséhez egyénre szabott módszerekkel van lehetőség az elítéltnak segítséget adni ahhoz, hogy felelősségét, önbecsülését fejlessze, és minél önállóbb életvezetésre legyen képes. Az egyéni aktivitás így az egyik támpontja lehet annak a szempontrendszernek, amely alapján az egyén visszaesési kockázata és ezen keresztül a reintegrációs hajlandósága prognosztizálhatóvá válik. Az elítéltek magatartására vonatkozó szakmai szemlélet és értékítélet újfajta értelmezési keretben jelenik meg, ahol nem elég az, hogy az elítelt megtartja az intézet szabályait, hanem a kötelező és a szabadon választható reintegrációs programokban való együttműködés is elvárás vele szemben, amelyre ösztönözni kell.

1.4. A büntetés-végrehajtási szervezet felépítése és feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó el tudja helyezni a büntetés-végrehajtási szervezetet a magyar közigazgatás rendszerében, ismerje a büntetés-végrehajtás szervezeti felépítését, szerveit, valamint meg tudja határozni azok alapvető feladatait.

A büntetés-végrehajtási szervezet állami, fegyveres rendvédelmi szerv, működését a kormány a büntetés-végrehajtásért felelős miniszter, jelenleg a belügyminiszter útján irányítja. A büntetés-végrehajtási szervezet működéséért a miniszter a felelős. A büntetés-végrehajtási szervezet feladata a szabadságelvonnással járó büntetések, intézkedések, büntetőeljárási kényszerintézkedések, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozásának, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők tevékenységének ellátása. Feladatot a büntetés-végrehajtási szervezet részére csak törvény határozhat meg, és a szervezet feladatainak törvényes ellátásával járul hozzá a közrend és a közbiztonság erősítéséhez.

Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

A büntetés-végrehajtási szervezet **központi vezető, középírányító szerve** a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, élén a büntetés-végrehajtás országos parancsnokával. Az országos parancsnok a jogszabályok, a közjogi szervezetszabályozó eszközök és a miniszter törvényben meghatározott jogkörében hozott döntéseinek keretei között vezeti a büntetés-végrehajtási szervezetet. Az országos parancsnok a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának szolgálati előljárója, illetve felettese.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága feladatai körében:

- előkészíti az országos parancsnok utasításait, parancsait és előterjesztéseit;
- felügyeli, ellenőrzi és szakmailag irányítja a büntetés-végrehajtási szervek szolgálati feladatainak végrehajtását;
- biztosítja a büntetés-végrehajtási szervek feladatainak ellátásához szükséges költségvetési feltételeket;
- központi feladatokat lát el a honvédelemmel, a polgári és katasztrófavédelmi tevékenységgel, a munkavédelemmel, környezetvédelemmel, energetikai tevékenységgel, elektronikus információbiztonsággal és a tűzvédelemmel kapcsolatban;
- együttműködik a büntetések és az intézkedések végrehajtásában közreműködő, illetve a végrehajtást segítő állami szervekkel és egyesületekkel, vallási közösségekkel, alapítványokkal és személyekkel, továbbá az érintett nemzetközi szervezetekkel.

Büntetés-végrehajtási intézet

Büntetés-végrehajtási szervek a büntetés-végrehajtási intézetek, amelyek a büntetések és intézkedések végrehajtásával járó feladatokat, a fogvatartottak – köztük a kóros elmeállapotúak – gyógykezelését, elmemegfigyelését és kivizsgálását látják el. Így tehát a klaszszikus büntetés-végrehajtási feladatokat ellátó, fogvatartásra szolgáló intézetek.

Büntetés-végrehajtási intézmény

A büntetés-végrehajtási szervek anyagi-technikai ellátására, a személyi állomány oktatására, továbbképzésére, egyes szociális és a személyi állományt érintő egészségügyi feladatok ellátására büntetés-végrehajtási intézmény alapítható. Jelenleg a büntetés-végrehajtási szervezet keretein belül működik a Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja, amelynek feladatai közé tartozik a büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának alap- és középfokú szakmai oktatása, továbbképzése, szakmai vizsgáztatása, üdültetése, valamint rehabilitációja és rekreációja. Továbbá a 2023. január 1-én létrehozott Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete, amely országos hatáskörrel biztosítja a teljes büntetés-végrehajtási szervezet gazdasági ellátását. Intézménynek minősül továbbá a Nemzeti Köszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Büntetés-végrehajtási Tanszéke.

Büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok

Büntetés-végrehajtási szervnek minősülnek a büntetés-végrehajtási gazdasági társaságok is. Ezek a gazdasági társaságok kizárólagos állami tulajdonban vannak. A társaságokat azért hozták létre, hogy a szabadságvesztés reintegrációs céljának megvalósulását elősegítsék azzal, hogy munkát biztosítsanak a fogvatartottak részére. A büntetés-végre-

hajtási gazdasági társaságok között megtalálhatók mezőgazdasági, valamint ipari jellegűek.

Bv. Holding Kft. – uralkodó tag (gazdasági társaságok vállalati csoportba történő bevonása)

A gazdasági társaságok vezetői által aláírt uralmi szerződés meghatározza a Bv. Holding Vállalatcsoport alapvető működését, céljait, üzleti koncepcióját. A vállalatcsoport működése összehangolt számviteli, pénzügyi, informatikai, beszerzési és kontrolling rendszerrel, egységes jogi és marketingtevékenységgel, valamint vagyongazdálkodási, fejlesztési és beruházási döntésekkel még hatékonyabbá válik a korábbi működéshez képest. Összehangolt humánerőforrás menedzsment, marketingtevékenység kialakítása mellett szerepet kap a jogi tevékenység, a jogi tanácsadó szolgálat működtetése.

Agglomerációs Központok létrehozása és a Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete

A büntetés-végrehajtási szervezet struktúrájának megújításával egy huzamosabb ideje fennálló, folyamatosan „magunk előtt görgetett”, megoldásra váró feladatot hajtott végre a bv. szervezet. A letisztultabb, átláthatóbb szervezeti struktúra kialakítása érdekében létrehozásra kerültek az agglomerációs központok és a gazdasági feladatok centralizálása érdekében a Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete.

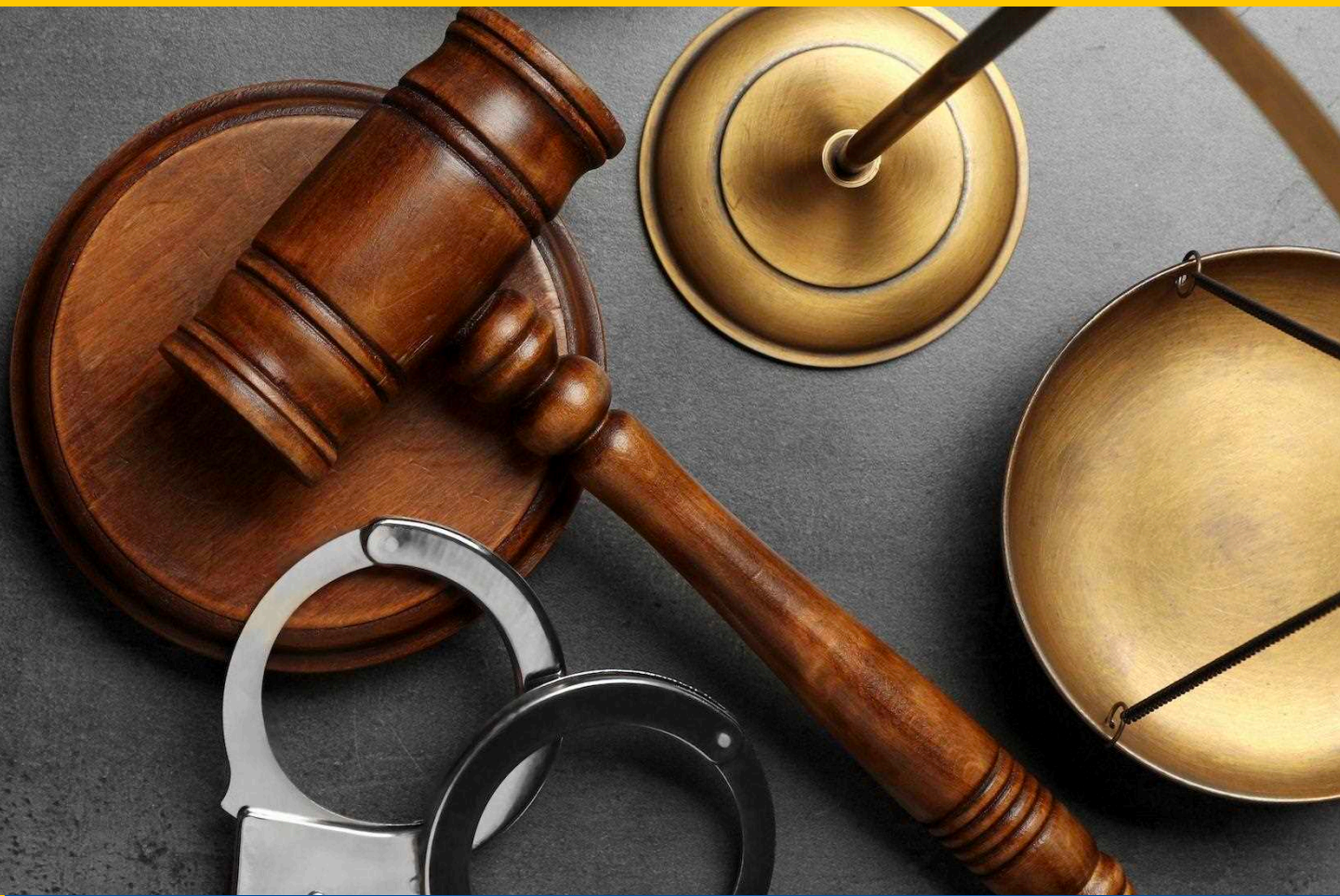
A büntetés-végrehajtási szervezeti jelenlegi tagozódása az alábbiak szerint néz ki:

- a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága mint középírányító szerv;
- országos hatáskörű területi szervként az 5 agglomerációs központ, az újonnan létrejövő Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete, valamint a Büntetés-végrehajtási Szervezet Oktatási, Továbbképzési és Rehabilitációs Központja;
- a büntetés-végrehajtási intézetek az agglomerációs központok alárendeltségében működnek;
- az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet és a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ az agglomerációs központ alárendeltségében, de országos hatáskörrel, önálló egészségügyi szakmai irányítással és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága szakmai felügyeletével látja el tevékenységét.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

II. fejezet

Büntetés-végrehajtási jog

Írta: Dr. Illés Melinda c. bv. alezredes

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A szabadságvesztés végrehajtása	3
1.1. A szabadságvesztés végrehajtásának célja és rendje.....	3
1.2. Elkülönítési szabályok és a kategóriarendszer	4
1.2.1. Elkülönítési szabályok.....	4
 2. Az elítéltek kötelezettségei	5
2.1. Az elítéltek kötelezettségei	5
 3. Az elítéltek jogai.....	9
3.1. Az elítéltek jogai	9
3.2. A szabadságvesztés végrehajtása alatt korlátozott, módosuló jogok...	9
3.3. Az elítélt jogainak szünetelése	12
3.4. Az elítélt büntetés-végrehajtási jogviszonyból eredő jogai.....	13
3.6. Az elítélti jogok gyakorlása és a jogérvényesítés eszközei.....	16
3.6.1. Kérelem	17
3.6.2. Panasz	18
3.6.3. Bírósági felülvizsgálati kérelem.....	18
3.6.4. Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt benyújtható jogorvoslatok	19
3.6.5. Kereset	20

II. FEJEZET

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI JOG

1. A szabadságvesztés végrehajtása

1.1. A szabadságvesztés végrehajtásának célja és rendje

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó különbséget tudjon tenni a szabadságvesztés büntetés fő típusai között.

A szabadságvesztés végrehajtása céljának meghatározása során különbséget kell tenni a **határozott tartamú szabadságvesztés**, valamint az **életfogytig tartó szabadságvesztés** végrehajtásának célja között.

A határozott tartamú szabadságvesztés célja kettős: egyrészt az ügydöntő határozatban (ítéletben) meghatározott joghátrány érvényesítésével a pönális funkció megjelenése, másrészt a reintegrációs tevékenység segítségével az elítélt társadalomba való visszailleszkedése és a társadalom jogkövető tagjává válása.

A tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés esetében a cél a társadalom védelme, amelyet az ügydöntő határozatban (ítéletben) meghatározott joghátránnyal lehet érvényesíteni.

A szabadságvesztés végrehajtásának rendje

A szabadságvesztés végrehajtásának rendje a végrehajtásnak az a módja, amely a befogadástól a szabadításig tartó időszakon át meghatározza az elítélt büntetés-végrehajtási intézetben belüli életét, így a(z)

- 1 őrzését, felügyeletét és ellenőrzését;
- 2 elhelyezését, élelmezését, ruházatát;
- 3 egészségügyi ellátását;
- 4 jogainak gyakorlását;
- 5 foglalkoztatásához szükséges feltételeket;
- 6 reintegrációs programokhoz szükséges feltételeket.

A szabadságvesztést a büntetés-végrehajtási szervezet hajtja végre. A szabadságvesztést a bíróság által meghatározott végrehajtási fokozat alapján meghatározott kategóriákban, a büntetés-végrehajtási szervezet által – a jogszabály, illetve az országos parancsnok intézkedése alapján – kijelölt, lehetőleg az elítélt lakcíméhez legközelebb eső bv. intézetben hajtják végre.

A végrehajtás rendjének kialakítása során az egyéniesítés elve jelentős szerepet kap, ennek során figyelemmel kell lenni az elítélt egyéni körülményeire, így különösen személyiségére, előéletére, életvitelére, családi körülményeire, a szabadságvesztés során tanúsított magatartására, az elkövetett bűncselekményre, a szabadságvesztés fokozatára és tartamára, kategóriabesorolására.

Az egyéniesítés követelménye jelenik meg a kategóriabesorolás esetében is. A végrehajtási fokozathoz igazodó kezdeti kategóriába sorolása az elítélt kockázati elemzése, magatartása és a reintegrációs tevékenységben való részvétele függvényében változhat, amely befolyásolja a végrehajtás rendjét és az adható kedvezményeket.

1.2. Elkülönítési szabályok és a kategóriarendszer

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a differenciálás alapelveit és az elkülönítés szabályait. Legyen tisztában a fogvatartott életét a befogadás és a szabadítás közötti időszakban meghatározó főbb szabályokkal, a letöltés helyéül szolgáló bv. intézet kijelölésének szempontjaival, az elhelyezéshez kapcsolódó elkülönítési szabályokkal, valamint a kategóriák közötti különbségekkel.

1.2.1. Elkülönítési szabályok

A differenciálás alapelve jelenik meg az elkülönítési szabályokban. Eszerint a szabadságvesztés végrehajtása során el kell különíteni

- 1 a különböző kategóriákba tartozókat egymástól;
- 2 a férfiakat a nőktől;
- 3 a fiatalkorúakat a felnőtt korúaktól;
- 4 a katonákat a katonának nem minősülő elítéltektől;
- 5 a dohányzókat a nem dohányzóktól;
- 6 a fekvőbetegeket az egészségesektől;
- 7 a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől.

Az elkülönítés főszabálya alóli kivétel, hogy:

- a együtt helyezhetők el
  - aa az I. és a II. kategóriába sorolt elítéltek;
  - ab a III. és a IV. kategóriába sorolt elítéltek;
  - ac a IV. és az V. kategóriába sorolt elítéltek.
- b Gyógykezelés érdekében kategóriabesorolástól függetlenül az elítéltek közösen helyezhetők el, valamint az orvosi vizsgálatra, illetve egészségügyi rendelésre közösen várakozhatnak.

- c Az elítéltek kategóriabesorolástól függetlenül – az adott részlegen belül a zárkában és lakóhelyiségben is – együtt helyezhetők el a gyógyító-terápiás részlegen, az átmeneti részlegen, a drogprevenciós részlegen, a pszichoszociális részlegen, a vallási részlegen, az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték részlegén, valamint az időskorúak részlegén.
- d Kategóriabesorolástól függetlenül – az adott részlegen belül, de nem azonos zárkában vagy lakóhelyiségben – az elítéltek együtt helyezhetők el a hosszú időre ítélték részlegén, a fiatalok részlegén és az anya-gyermek részlegen.
- e A különböző kategóriabesorolású elítéltek a munkahelyen együtt dolgozhatnak, az általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban, a felsőoktatásban, a szakmai képzésben, a reintegrációs programon, a sport- és a kulturális programon, a szállítás és az előállítás során, valamint a vallásos szertartásokon és más rendezvényeken közösen vehetnek részt, továbbá a szabad levegőn és a közös étteremben együtt tartózkodhatnak.
- f Közösen helyezhetők el a dohányzó és nemdohányzó elítéltek a kórteremben, a betegszobában, a fertőzőelkülönítőben, továbbá a házirendben ilyenként megjelölt zárkában, ha a dohányzó elítéltek részére beltéri és kültéri dohányzásra kijelölt helyet alakítottak ki, és az elítélt egyedi biztonsági előírása nem zárja ki, hogy az ilyen dohányzásra kijelölt helyet rendszeresen igénybe vegye.

2. Az elítéltek kötelezettségei

2.1. Az elítéltek kötelezettségei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetés-végrehajtási jogviszonyra vonatkozó jogszabályi meghatározást, a fogvatartottak jogviszonyából származtatható kötelezettségeit és egyéb állampolgári kötelezettségeit.

A büntetés-végrehajtási jogviszony sajátos jogviszony, amelyet külön törvény, a Bv. tv. szabályoz. A büntetés-végrehajtási jogviszony hierarchikus jogviszony, alanyai:

- az egyik oldalon az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott;
- a másik oldalon a végrehajtásért felelős szerv, valamint a végrehajtásban közreműködő más szervek és személyek.

A büntetés-végrehajtás során a büntetés-végrehajtási jogviszony alanyait jogszabályban meghatározott sajátos jogok és kötelezettségek illetik meg, illetve terhelik. A szabadság elvonása következtében a szabad ember jogainak és kötelezettségeinek többsége a büntetés-végrehajtási jogviszony alapján átrendeződik, és jelentős változásokon megy át. A szabadságvesztés törvényessége leginkább az elítéltek jogállása alapján biztosítható. Tekintettel a kétpólusú jogviszonyra, a fogvatartottak jogainak biztosítása a végrehajtásért felelős szerv oldalán kötelezettségként jelenik meg, de ami az elítéltnak kötelezettsége, annak megkövetelése a büntetés-végrehajtási szerv oldaláról jogosultságként jelenik meg. A szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt jogszabályban vagy bírósági, illetve hatósági határozatban megállapított kötelezettségeit a büntetés végrehajtása során is köteles teljesíteni. Az elítélt kötelezettségeinek teljesítése, illetve jogainak gyakorlása során a szabadságvesztés-büntetés céljai teljesítése érdekében köteles magát a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásának alávetni (ennek megtagadása esetén vele szemben a törvényben meghatározott jogkövetkezmények állnak be, illetve kényszer alkalmazható), a végrehajtásért felelős szervvel együttműködni és a kért felvilágosítást megadni, lakcímét, annak változását bejelenteni.

Az elítéltek kötelezettségei két fő csoportba sorolhatók:

- az elítélt állampolgári kötelezettségeit a szabadságvesztés végrehajtása alapvetően nem érinti. Olyan, minden állampolgárt egyformán terhelő, a büntetés végrehajtásától független kötelezettségek tartoznak ide, mint a kiskorú gyermektartási kötelezettsége, adó, illeték megfizetése, tanúzási kötelezettség;
- a kötelezettségek másik csoportját a büntetés-végrehajtási jogviszonyból eredő kötelezettségek felsorolása adja, amelyek egy részét az elítélt ún. túrés kötelezettségei adják. A Bv. tv. nem ad taxatív, kimerítő felsorolást a kötelezettségek tekintetében, csak azt határozza meg, melyek azok, amelyeknek különösen fontos szerepük van.

Az elítéltek kötelezettségei:

- 1 A szabadságvesztést a szabadságvesztés, az elzárás, a rendbírás helyébe lépő elzárás, az előzetes letartóztatás és a szabálysértési elzárás végrehajtását fogantatosító büntetés-végrehajtási intézetek kijelölésének szabályairól szóló rendelet alapján meghatározott büntetés-végrehajtási intézetben kell letölteni, de az országos parancsnok erre a célra kivételesen más büntetés-végrehajtási intézetet is kijelölhet. A rendelet adta keretek között figyelembe kell venni azt is, hogy lehetőleg az elítélt lakcíméhez legközelebbi intézet kerüljön kijelölésre, továbbá a büntetés-végrehajtási intézetek telítettsége is fontos kiválasztási tényező.
- 2 Az elítélt köteles a büntetés-végrehajtás rendjét megtartani, illetve tölteni, a kapott utasításokat végrehajtani. A büntetés-végrehajtási intézetben a fogvatartás törvényes végrehajtása érdekében a rend fenntartása elengedhetetlen, így az elítéltek számára egyértelművé kell tenni a végrehajtásra vonatkozó szabályokat, amelyeket a házirend, valamint a napirend tartalmaz, és amelyekről a befogadáskor tájé-

koztatni kell az elítéltet. A büntetés-végrehajtási jogviszony hierarchikus jellegéből fakad, hogy az elítélt köteles a kapott, jogszerű utasításokat végrehajtani.

- 3 Az elítéltek esetében munkavégzési kötelezettség áll fenn, a kijelölt munkát az elítélt köteles elvégezni. A munkáltatás egyrészt a büntetés-végrehajtási szervezet önellátóvá és részben önfenntartóvá válásának, másrészt a munkavégzés a reintegrációnak fontos eleme.
- 4 A reintegrációs foglalkozás rendjét, a büntetés-végrehajtási intézet biztonsági és higiéniai követelményeit be kell tartani. A fogvatartás rendjét és biztonságát az elítélt önkéntes jogkövetésre való ösztönzésével, őrzéssel, felügyelettel és ellenőrzéssel, valamint biztonsági és egyéb szükséges intézkedések megtételével, indokolt esetben kényszerítő eszköz alkalmazásával kell biztosítani. A kényszerközösségekre jellemző, hogy a higiéniai követelmények betartására fokozottan ügyelni kell, hogy a másik oldalon jogosultságként jelentkező egészséges elhelyezési körülményeket biztosítani lehessen.
- 5 Nem tartozik a munkáltatás körébe a büntetés-végrehajtási intézet tisztán tartásában, karbantartásában és ellátásában díjazás nélkül, alkalmasszerűen végzett munka, amelyet csak olyan elítélt végezhet, aki egyébként munkáltatásra is alkalmas. Az ilyen jellegű munkavégzésért ugyan nem jár munkadíj, mégsem tekinthető kényszerszolgálatnak, és a visszaélések elkerülése érdekében a törvény konkrétan meghatározza, hogy a tisztán tartást, karbantartást és ellátást szolgáló munkavégzés ideje a napi négy órát, havonta összesen a huszonnégy órát nem haladhatja meg, továbbá orvosi vélemény alapján a munkavégzés ideje az elítélt egészségi és fizikai állapotára vagy életkorára tekintettel csökkenthető.
- 6 Az elítélt köteles alávetni magát a jogszabályban előírt kötelező vagy egészségi állapotának megítéléséhez szükséges orvosi vizsgálatnak és a jogszabály szerint kötelező gyógykezelésnek. Az első ilyen vizsgálat a befogadáskor történik, amikor a fogvatartottat közegészségügyi és járványügyi szempontból egészségügyi szakdolgozó megvizsgálja, a fogvatartott ugyanis addig nem helyezhető közösségbe, amíg közegészségügyi-járványügyi vizsgálata nem történt meg. Fontos szabály, hogy a végrehajtás során az elítélt egészségi állapotának megfelelő gyógyító-megelőző ellátását elsősorban a fogvatartó büntetés-végrehajtási intézet, illetve a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ, annak a Szegedi Fegyház és Börtönben működő Krónikus Utókezelő Részlege, valamint az Igazságügyi Megfigyelő- és Elmegyógyító Intézet biztosítja, és az elítélt ezt az ellátást köteles igénybe venni.
- 7 Az elítélt vizsgálati anyagot köteles szolgáltatni az alkohol-, bódító-, illetve kábító-szer-fogyasztás hiteles mérőeszközzel vagy vizelet-mintavétellel történő ellenőrzéséhez. Fegyelemsértés, illetve bűncselekmény gyanúja esetén ezen felül vérmintavételhez is köteles vizsgálati anyagot szolgáltatni. Fegyelemsértésnek és egyben bűncselekménynek is minősül, ha az elítélt kábítószer, új pszichoaktív anyagot vagy más pszichoaktív szert állít elő, engedély nélkül tart vagy fogyaszt. Ebben az esetben az eljárás lefolytatása érdekében az elítélt köteles vizsgálati anyagot szol-

gálatni. A kábítószer jelenléte a büntetés-végrehajtási intézetekben komoly biztonsági kockázatot jelent, kiszűrése elengedhetetlenül fontos a fogvatartás rendjének, az elítéltek egészségének biztosítása szempontjából.

- 8 Az elítélt az egyes kategóriákra vonatkozóan előírt formaruhát, munkavégzés során munkaruhát köteles viselni, amelynek kisebb, szaktudást nem igénylő javításáról is gondoskodni köteles.
- 9 Az elítélt köteles a tartására fordított költséghez hozzájárulni, kivéve, ha önhibáján kívüli okból nem dolgozik, és nem részesül rendszeres pénzellátásban, illetve nem rendelkezik letéti pénzzel. Csak a szabadon felhasználható összegből lehet a költségeket levonni, amennyiben a letéti számlájára célzottan érkezik pénzösszeg, abból a tartási költségek nem vonhatók le. A büntetés-végrehajtás országos parancsnoka utasításban határozza meg, hogy adott évre mekkora összeg a tartási költséghez való hozzájárulás napi összege, amely – teljes munkaidőben történő foglalkoztatás esetén – nem lehet kevesebb, mint az egy havi alapmunkadíj egy százaléka.
- 10 Az elítélt keresményének és rendszeres pénzellátásának meghatározott részét a szabadulása idejére tartalékolni kell. Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti kártalanítás keretében kifizetett összeget is a szabadulás idejére tartalékolni kell. Ezek jelentősége, hogy szabaduláskor az intézetet ne pénz nélkül hagyja el.
- 11 Az elítélt a képességeinek és a büntetés-végrehajtási intézet adottságainak megfelelő képzésben, illetve oktatásban köteles részt venni.
- 12 Jeladóval rendelkező elektronikus karpántot köteles viselni az elítélt annak érdekében, hogy tartózkodási helye és fizikai állapota nyomon követhető legyen, továbbá hogy azon keresztül közvetlenül kaphasson utasítást, értesítést.
- 13 Együttműködési kötelezettség áll fenn nemcsak a büntetés-végrehajtási szervvel, de a pártfogó felügyelői szolgálat és a reintegrációs tevékenységben részt vevő szervezet megbízottjával is.
- 14 Az elítéltet fogvatartó büntetés-végrehajtási intézetet érintő katasztrófahelyzet esetén az elítélt köteles közreműködni a katasztrófahelyzet elhárításához szükséges tevékenységben, emellett az elítéltet a külön jogszabályok szerinti katasztrófavédelmi kötelezettség terheli – csakúgy, mint a szabad állampolgárokat –, illetve ideiglenes katasztrófavédelmi szolgálatra beosztható.
- 15 A tűrési kötelezettségek körébe tartozik a fogvatartottak elkülönítése és csoportba sorolása, az egyes kategóriákra vonatkozó korlátozások, a személyes tárgyak átvizsgálása, az életrend, intézetben belüli mozgás meghatározása, illetve korlátozása, a kapcsolattartás ellenőrzése, a biztonsági intézkedések végrehajtása.

3. Az elítéltek jogai

3.1. Az elítéltek jogai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az elítéltek alapvető, elidegeníthetetlen jogait.

Az elítéltek jogait illetően különböző csoportok alakíthatók ki.

Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott az Alaptörvényben meghatározott alapvető jogait, valamint egyéb jogait és kötelezettségeit – a törvényben, a bíróság ügydöntő határozatában, valamint a bíróság és az ügyészség egyéb határozatában meghatározott korlátozásokkal vagy tilalmakkal – a büntetés-végrehajtás rendjével összhangban gyakorolja, illetve teljesíti. A jogkorlátozás során az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kell alkalmazni.

Az alapvető jogokat érintően három csoportot különböztethetünk meg: vannak olyan **alapvető jogok, amelyeket a szabadságvesztés semmilyen formában nem sérthet** vagy torzíthat. Emellett meg kell említeni a **továbbélő, de módosuló jogokat** és az **egyértelműen szünetelő jogokat**.

A szabadságvesztés által nem érintett jogok

Vannak olyan, az Alaptörvényben rögzített jogok, amelyek a szabadságelvonástól függetlenül minden embert megilletnek. Ezek közül a legfontosabbak: az élethez való jog, a személyi biztonsághoz való jog, az emberi méltósághoz való jog. Ide sorolható a kínzás, embertelen vagy megalázó bánásmód vagy büntetés tilalma, a hátrányos megkülönböztetés tilalma. Fontos alapvető jog az anyanyelv használatának joga.

3.2. A szabadságvesztés végrehajtása alatt korlátozott, módosuló jogok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az elítéltek korlátozott, illetve módosuló jogait.

- 1 **A munkához és a foglalkozás szabad megválasztásához való jog és a vállalkozáshoz való jog:** a szabadságvesztés alatt a munkavégzés az elítéltek kötelezettsége is, nem csak joga. A munkához való jog annyiban korlátozott, hogy az elítélt a büntetés-végrehajtási intézet vagy a gazdasági társaság által biztosított munkalehetőség

- ségek közül választhat. Előfordulhat, hogy valamilyen ok miatt nem lehetséges az elítélt munkába állítása, erre az időre a munkához való jog átmenetileg szünetel.
- 2 **A művelődéshez való jog, illetve a tanulás és a tanítás szabadsága:** a szabadságvesztés-büntetés végrehajtása alatt lehetőség van az általános iskolai tanulmányok befejezése mellett közép- és felsőfokú tanulmányok végzésére is, ezekhez azonban a parancsnok engedélye szükséges.
  - 3 **Az önrendelkezéshez való jog:** ennek egyértelmű megjelenése a szabadságvesztés végrehajtása során az elítélt egészségügyi ellátása visszautasításával kapcsolatos önrendelkezési jogának korlátozása a saját és a közösség egészségének védelme érdekében veszélyeztető, illetve közvetlen veszélyeztető állapot fennállása esetén, sürgős szükség esetén vagy közegészségügyi-járványügyi érdekből.
  - 4 **A kegyeleti jog:** az elítélt kegyeleti jogának gyakorlása csak a közeli hozzátartozók vonatkozásában érvényesül, és a parancsnok engedélyéhez kötött.
  - 5 **A szülői felügyeleti jog:** a korábbi szabályozásban a szülői felügyeleti jog a szabadságvesztés végrehajtása során szünetelt. A hatályos szabályozás szerint a szülői felügyeleti jogtól el nem tiltott elítélt a büntetés-végrehajtási jogviszony lehetőségein belül részt vehet gyermeke nevelésében, a gyermeket érintő lényeges kérdések eldöntésében. Az anya-gyermek részlegen elhelyezett nők esetében kiemelt jelentősége van.
  - 6 **A közérdekű adatokhoz való hozzáférésehez és azok terjesztéséhez való jog:** a közérdekű adat megismerése iránt bárki igényt nyújthat be, de a fogvatartottak számára a közérdekű adatok megismerése csak abban az esetben lehetséges, amennyiben az nem veszélyezteti a büntetés-végrehajtási intézet rendjét és biztonságát.
  - 7 **A véleménynyilvánítás szabadsága:** az elítélt véleményét kizárólag ellenőrzés mellett és olyan formában nyilváníthatja ki, amely nem zavarja a büntetés-végrehajtási intézet rendjét és biztonságát. Ezen túlmenően a vélemény, nyilatkozat nyilvánosságra hozatalának további kritériumai vannak. Ilyen a nemzetbiztonság védelme, a minősített adat közlésének megakadályozása, a bűncselekmény közvetlen veszélyének fennállása esetén annak megakadályozása, a büntetés-végrehajtási intézet rendje és biztonsága, a bűnöző életmód népszerűsítésének megakadályozása, valamint az elítélt vagy hozzátartozója számára a bűncselekménnyel kapcsolatos vélemény nyilvánosságra hozatalából eredő vagyoni előny elérésének megakadályozása. Ezzel elkerülhető a bűnelkövetés népszerűsítése, valamint a történet médiának való eladásából származó haszonszerzés. A nyilatkozattétel engedélyezéséről vagy megtagadásáról az országos parancsnok dönt, döntése ellen bírósági felülvizsgálatnak van helye.
  - 8 **Az egyesülési jog:** elviekben lehetséges, hogy az elítélt tagja legyen egyesületnek, szervezetnek, de ezzel kapcsolatos jogai csak a büntetés-végrehajtási intézet rendjének megtartásával gyakorolhatók, jellemzően személyesen nem.
  - 9 **A tulajdonhoz való jog:** a korlátozás a büntetés-végrehajtási intézetben lévő tulajdont érinti. Legmarkánsabb példa, hogy bár az elítélt tulajdonát képezik, csak meghatározott tárgyakat tarthat magánál. Az olyan tárgyakat, amelyek nem lehetnek az elítélt birtokában, letétbe kell helyezni, esetleg meg kell semmisíteni.

- 10 A szabadidő eltöltéséhez való jog:** az elítéltek életrendje a büntetés-végrehajtási intézetekben kategóriánként eltérő, ettől függ, hogy a reintegrációs programokon kívül fennmaradó szabadidejét hogyan használja fel. Az V. kategóriába sorolt elítélt életrendje például részleteiben meghatározott, állandó irányítás és ellenőrzés alatt áll. Ezzel szemben az I-II. kategóriába sorolt elítélt életrendje részben meghatározott, és a reintegrációs programokon kívüli szabad idejét a belátása szerint használhatja fel.
- 11 Éves fizetett szabadsághoz való jog:** a munkavégzéshez kapcsolódó jogosultság, amely alapján az elítéltet egyévi munkavégzés után 20 nap fizetett szabadság illeti meg. Ez a jogosultság annyiban korlátozott, hogy a fizetett szabadsága során az elítélt a büntetés-végrehajtási intézetben köteles tartózkodni. Ha azonban az elítélt fizetett szabadsággal rendelkezik, az eltávozást a fizetett szabadságba be kell számítani.
- 12 A magántitokhoz való jog:** elsősorban a kapcsolattartás körében a levelezés és a telefonbeszélgetés során korlátozódik a magántitokhoz való jog. A fogvatartás biztonságának a fenntartása, a biztonságot sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése érdekében mind a levelezés, mind a telefonbeszélgetés ellenőrizhető. Az elítéltnak a hatóságokkal, törvényben kihirdetett nemzetközi egyezményben elismerten erre hatáskörrel rendelkező nemzetközi jogvédő szervezetekkel, az alapvető jogok biztosával, valamint a nemzeti megelőző mechanizmus szervezetével vagy munkatársával és a védővel való levelezése tartalmilag nem ellenőrizhető. Ha alapos indok merül fel arra, hogy az elítélt részére érkező vagy az általa küldött levelek nem a borítékban megjelölt hatóságtól, nemzetközi szervezettől vagy a védőtől származnak, vagy nem a címzetteknek szólnak, a levelet az elítélt jelenlétében – egyidejű felvétele mellett – kell felbontani, de az ellenőrzés ebben az esetben is csak a feladó azonosítására szolgálhat. Ha a tartalmilag ellenőrizhető levél a fogvatartás biztonságát veszélyeztető adatot, információt vagy tárgyat tartalmaz, a levél nem továbbítható, az elítéltnak nem kézbesíthető. Hasonlóan kell eljárni akkor is, ha a biztonsági ellenőrzés eredményeként alaposan feltehető, hogy a zárt borítékban tiltott tárgy vagy anyag került elhelyezésre.
- 13 Az általános cselekvési szabadság a szünetelő jogokra való tekintettel:** a korlátozás a szabadság elvonásából adódik, amelynek következtében az elítélt számára számos jog gyakorlása lehetetlen, ilyen például a tartózkodási hely szabad megválasztása, szabad orvosválasztás joga.
- 14 A lelkiismereti és vallási szabadság:** a korlátozás megnyilvánulása, hogy az elítélt eltiltható az istentiszteleten való részvételtől, ha az a büntetés-végrehajtási intézet rendjét vagy a biztonságot veszélyezteti.

3.3. Az elítélt jogainak szünetelése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az elítéltek szünetelő jogait.

A szabadságvesztés végrehajtása alatt a következő jogok szünetelnek:

- 1 **A szabad mozgáshoz és a tartózkodási hely szabad megváltoztatásához való jog:** az elítélt a számára kijelölt büntetés-végrehajtási intézetben köteles a büntetését letölteni, azt csak kivételesen, engedéllyel hagyhatja el, pl.: büntetés-félbeszakítás, eltávozás, kimaradás esetén. A büntetés-végrehajtási intézet területén belül is csak a kategóriabesorolás alapján meghatározott területen mozoghat.
- 2 **A békés gyülekezéshez való jog:** a büntetés-végrehajtási intézet rendjének fenntartása érdekében kizárt, hogy az elítéltek felvonulásokat, tüntetéseket szervezzenek. A sporteseményeken, kulturális rendezvényeken való részvétel azonban nem tartozik ebbe a körbe, így az ott történő csoportos megjelenés megengedett.
- 3 **A sztrájkhoz való jog:** a sztrájk a munkajoghoz kapcsolódó jogosultság, de mivel az elítélteknek munkavégzési kötelezettségük van, így ezen jog gyakorlása épp ennek a kötelezettségnek a teljesítését lehetetlenítené el.
- 4 **A szabad orvosválasztáshoz való jog:** az egyik legfontosabb betegjog, amely azonban a szabadságvesztés idejére a zárt körülményekre tekintettel szünetel. A büntetés-végrehajtási szervezet rendelkezik egészségügyi jellegű intézetekkel (Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ, Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet vagy a Szegedi Fegyház és Börtönben működő Krónikus Utókezelő Részleg), és az elítéltek elsősorban az itt nyújtott szolgáltatásokat kötelesek igénybe venni, de a büntetés-végrehajtás szervezésében lehetőség van civil kórházi, orvosi ellátásra is.
- 5 **A passzív választójog:** az országgyűlési képviselők, a helyi és kisebbségi önkormányzati képviselők és polgármesterek, valamint az európai parlamenti képviselők választásán az elítélt nem indulhat, nem választható.
- 6 **Az elektronikus ügyintézéshez való jog:** a büntetés-végrehajtási intézetben nincs lehetőség az elektronikus ügyintézésre, az elítéltek csak szűk körben használhatnak számítástechnikai eszközt, például a büntetőeljárás jogok gyakorlása körében az iratok megismerése során. Ez a rendelkezés nem vonatkozik a reintegrációs őrizetben lévő elítéltekre. Ilyen esetben az elektronikus ügyintézés elősegíti a reintegrációs őrizet végrehajtását, nem kell az ügyintézés érdekében a végrehajtásra kijelölt helyet elhagyni.
- 7 A szabadságvesztés végrehajtása alatt szünetelnek az elítélt azon jogai, amelyekre a **közügyektől eltiltás**, illetve a bíróság ítéletében meghatározott **foglalkozástól eltiltás, járművezetéstől eltiltás és kitiltás** kiterjed. Így például az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása alatt sem végezhet olyan munkát, amelyre nézve a foglalkoztatástól eltiltás érvényes.

3.4. Az elítélt büntetés-végrehajtási jogviszonyból eredő jogai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az elítéltek kifejezetten a bv. jogviszonyból eredő jogait.

A jogok felosztása során a második csoportba azok a jogok tartoznak, amelyek egyértelműen a büntetés-végrehajtási jogviszonyból vezethetők le, amelyek abból az élethelyzetből kifolyólag illetik meg az elítéltet, hogy szabad emberből fogvatartottá vált. Eszerint az elítélt jogosult:

- 1 **A higiéniai feltételeknek megfelelő egészséges elhelyezésre:** az elítélt részére a befogadáskor kijelölik a zárkát, lakóhelyiséget, azon belül az ágyat. Megfelelő ágyneveléssel kell ellátni az elítéltet. Alapvető elvárás, hogy a zárkán belül elegendő létfeltétel (többszemélyes elhelyezés esetén 4 m²/fő, egyszemélyes elhelyezés esetén 6 m²/fő) álljon rendelkezésre, az illemhely le legyen választva a zárka többi részétől, megfelelő legyen a zárka szellőzése és megvilágítása. (Ezek hiányában számos elítélt kártérítési kérelemmel fordult az Emberi Jogok Európai Bíróságához az Emberi Jogok Európai Egyezménye kínzás tilalmáról szóló 3. cikkének megsértésére hivatkozva.)
- 2 **Az egészségi állapotának és a szabadságvesztés végrehajtása alatti tevékenységének megfelelő étellemezésre:** az elítélt részére legalább napi háromszori étkezést – ebből legalább egy alkalommal meleg ételt – kell biztosítani. Az étellemezési norma, kalóriamennyiség kialakításánál figyelemmel kell lenni az elítélt által végzett munka jellegére, az egészségi állapotra (diétás, kímélő, roboráló stb.) és az életkorra.
- 3 **Egészségügyi ellátásra:** a szabadságvesztés végrehajtása nem lehet akadálya annak, hogy az elítélt a hatályos egészségügyi, társadalombiztosítási, egészségbiztosítási jogszabályok, illetve a kötelező szakmai eljárásrend szerinti egészségügyi ellátásban részesüljön.
- 4 **Megfelelő ruházat biztosítására:** az elítélt formaruha viselésére köteles. Az évszaknak, besorolási kategóriának megfelelő formaruhát, alsóruhát, valamint lábbelit a büntetés-végrehajtási intézet biztosítja.
- 5 **Kapcsolattartásra:** az elítélt a hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a büntetés-végrehajtási intézet által engedélyezett személyekkel, szervezetekkel kapcsolatot tarthat. Ennek keretében van lehetőség levelezésre, telefonbeszélgetésre, telekommunikációs eszköz útján való kapcsolattartásra, csomag küldésére és fogadására, látogató fogadására, látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadására, kimaradásra és eltávozásra, reintegrációs eltávozásra. A különböző kapcsolattartási formák gyakorlása kategóriánként eltérő, a progresszív végrehajtás ösztönző elemeként is működik.
- 6 **Baleset esetén baleseti ellátásra és baleseti egészségügyi szolgáltatásra:** a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről szóló 1997. évi LXXX. törvény alapján a fogvatartottakat megil-

leti a baleseti ellátásra és az egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság. Ennek megfelelően a fogvatartottak a pénzbeli ellátások kivételével baleseti ellátásra és egészségügyi szolgáltatásra a biztosítottakkal azonos módon jogosultak.

- 7 **Pihenésre, szabadidőre:** az elítéltek részére általánosságban a takarodótól az ébresztőig legalább 8 óra folyamatos pihenőidőt kell biztosítani. A munkát végző elítéltek esetében főszabály szerint legalább 11 óra egybefüggő pihenőidőt kell biztosítani a napi munka befejezése és a következő napi munkakezdés között. Ha az elítéltet megszakítás nélküli vagy többműszakos munkarendben foglalkoztatják, vagy idénymunkát végez, a pihenőidő ennél rövidebb is lehet, de legalább 8 órát ilyenkor is biztosítani kell számára. A napi pihenőidőn felül az elítélteket heti 2 nap pihenőnap is megilleti.
- 8 **Testi, szellemi állapotának fenntartására, illetve fejlesztésére:** ennek érdekében naponta – legalább egy óra – szabad levegőn tartózkodásra, önképzésre, sajtótermékek megrendelésére, a büntetés-végrehajtási intézet művelődési és sportolási lehetőségeinek igénybevételére, általános iskolai, középfokú, valamint felsőfokú tanulmányok megkezdésére, illetve folytatására, a vizsgákra való felkészüléshez tanulmányi és vizsgaszabadságra.
- 9 A büntetés-végrehajtási intézetben, illetve annak felügyeleti szerveinél és a büntetés-végrehajtástól független szervhez **közérdekű bejelentés, panasz, kérelem és jognyilatkozat előterjesztésére.**
- 10 A büntetés végrehajtása során **jogorvoslati joggal** élni.
- 11 **A rendelkezésére álló pénzből havonta meghatározott összeget személyes szükségleteire fordítani, illetve azzal egyéb módon rendelkezni:** a személyes szükségletekre fordítható összeg mértéke a kategóriákhoz igazodóan változik, de alapvető szabály, hogy felhasználására csak a szabadulásra tartalékolt összeg, a tartási költség, a végrehajtás alatt álló összeg, valamint a többlétszolgáltatások díjának levonása után kerülhet sor. Az elítélt havonta legalább két alkalommal jogosult vásárlásra a büntetés-végrehajtási intézet területén működő, a személyes szükségletekre fordítható összeg levásárlására kijelölt üzletben.
- 12 **A szabadságvesztés végrehajtása során keletkezett kárának megtérítésére:** az elítéltnak a kárigényét a büntetés-végrehajtási szervnél kell előterjesztenie. A kárigényt határozattal kell elbírálni, a határozat ellen bírósághoz lehet fordulni.
- 13 **Sajátos védelemre a nők, fiatakorúak és a fogyatékkal élők a rájuk vonatkozó eltérésekkel:** az általános szabályoktól némileg eltérő rendelkezések vonatkoznak ezen fogvatartotti csoportokra. A nők esetében elsősorban a várandósság, anyaság tekintetében vannak eltérő szabályok a munkavégzés, elhelyezés tekintetében (anya-gyermek részleg). A fiatakorúakra vonatkozóan az életkori sajátosságok miatt van szükség eltérő szabályokra. Azon fogvatartottak részére pedig, akik tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással, illetve ezek bármilyen halmozódásával élnek, a tájékoztatáshoz való jog érvényesülése érdekében a tájékoztatást az állapotukra, adottságaikra és

helyzetükre figyelemmel, a számukra érthető módon kell megadni, továbbá elő kell segíteni, hogy jogorvoslati jogukkal élni tudjanak.

- 14 **Saját ruha viselésére, illetve használati tárgyak tartására:** jogszabály határozza meg, hogy az elítélt milyen tárgyakat tarthat birtokában, azok köre a büntetés-végrehajtási intézet rendjére és biztonságára figyelemmel, valamint az egyes kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint korlátozható, azonban a korlátozás – a biztonsági elkülönítés és a magánelzárás fenytés végrehajtását kivéve – a tankönyvekre és tanszerekre, a könyvtári könyvekre, a családi fényképekre és levelekre, valamint az engedélyezett kegytárgyakra és imakönyvekre nem terjedhet ki. Az elítélt saját ruha viselésére abban az esetben jogosult, ha az intézet átmenetileg nem tud formaruhát biztosítani a számára.
- 15 **Rendszeres pénzellátás folyósítására:** a már megállapított, a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló törvényben meghatározott valamely rendszeres pénzellátásának a meghatalmazott személy kezéhez vagy a büntetés-végrehajtási intézethez történő folyósítására, továbbá a saját jogon járó családi pótléknak a letéti számláján való elhelyezésére. Amennyiben a rendszeres pénzellátás a letéti számlára érkezik, letéti pénznek kell tekinteni, amelyből a levonások teljesíthetők.
- 16 **A szabadulást követő társadalomba való visszailleszkedés érdekében az ehhez szükséges szociális feltételek megteremtésének segítésére:** a reintegrációs tevékenység keretein belül az elítéltek szabadulásra való felkészítése már a szabadságvesztés végrehajtása alatt megkezdődik, amelyben jelentős segítséget adhat a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő, elsősorban a letelepedéséhez és munkába állásához. Támogatni kell az elítéltet, hogy szerződést köthessen leendő munkaadójával, és szükség esetén biztosítani kell, hogy a munkáltató a fogvatartottat a végrehajtási intézetben a szerződéskötéssel összefüggésben felkereshesse.
- 17 Önkéntes vállalása alapján – az egyes kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint – **oktatási, képzési, valamint reintegrációt elősegítő személyes fejlődését biztosító programokon való részvételre.** Valamennyi lehetőség a társadalomba történő visszailleszkedést segíti elő.
- 18 **Büntetés-végrehajtási szervezeten belüli fogvatartotti fórumon való véleménynyilvánításra:** hangsúlyozandó, hogy ebben az esetben a büntetés-végrehajtási intézet falain belül marad a vélemény, nem kerül nyilvánosságra, így azt nem kell külön engedélyezni. Fontos azonban leszögezni, hogy az elítélt a véleményét ilyenkor is csak olyan formában nyilváníthatja ki, amely nem sérti vagy veszélyezteti az intézet rendjét, biztonságát.
- 19 **Súlyos beteg közeli hozzátartozó meglátogatására:** ennek engedélyezése a bv. intézet parancsnokának jogkörébe tartozik, nem jár alanyi jogon.
- 20 **Anya-gyermek együttes elhelyezésére:** amennyiben az együttes elhelyezést kizáró ok nem áll fenn, az anyát a gyermek egyéves koráig együtt kell elhelyezni az arra kijelölt részlegen. Az együttes elhelyezésre lehetőség van a szabadságvesztés végrehajtása alatt született gyermekek esetében, továbbá akkor is, ha a női elítélt a szabadságvesztés megkezdésekor egy évnél fiatalabb gyermekét gondozza. (A lehetőség a letartóztatott nők esetében is adott.)

3.5. Jogosultságok felfüggesztése elítéltek esetén

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje, mely esetekben függeszthetők fel az elítéltek egyes jogai.

A büntetés-végrehajtási intézet rendjét, a fogvatartás biztonságát közvetlenül és súlyosan sértő vagy veszélyeztető események felszámolásának idejére a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka rendelheti el egyes jogosultságok felfüggesztését. Ennek időtartama legfeljebb 5 nap lehet, amelyet az országos parancsnok további 5 nappal meghosszabbíthat. Az intézkedés vonatkozhat egyes fogvatartottakra, fogvatartottak meghatározott csoportjára, valamint az adott büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott valamennyi személyre.

A Bv. tv. pontosan meghatározza, hogy melyek azok a jogok, amelyeket ebben a rendkívüli helyzetben felfüggeszthet a parancsnok, tekintettel arra, hogy a szabadságvesztés eleve egy jogkorlátozó helyzet, a jogok további korlátozása csak nagyon indokolt esetben, törvényben szabályozott módon szigorítható. Felfüggesztésre kerülhet:

- 1 a kapcsolattartási jogok gyakorlása;
- 2 a szabad levegőn tartózkodás joga;
- 3 a művelődési, sportolási, önképzési lehetőségek igénybevétele;
- 4 a fogvatartotti fórumon való véleménynyilvánítás;
- 5 az önkéntes alapon történő oktatásban, képzésben, reintegrációs programon való részvétel.

Garanciális szabály, hogy mind az intézkedés elrendeléséről, mind a meghosszabbításáról az ügyészt értesíteni kell. Az ügyész az intézkedés indokoltságát haladéktalanul megvizsgálja, annak tartalmát megváltoztathatja, a jogok gyakorlásának felfüggesztését megszüntetheti. Az intézkedést kiváltó ok előidézésében vétlen elítéltek részére az elmaradt jogok gyakorlását utólag lehetővé kell tenni.

3.6. Az elítélti jogok gyakorlása és a jogérvényesítés eszközei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó ismerje meg az elítéltek jogérvényesítési lehetőségeit, azok eszközeit.

3.6.1. Kérelem

A kérelem a büntetés-végrehajtás keretében alkalmazott leggyakoribb igényérvényesítési forma. Az elítélt büntetés-végrehajtási ügyben vagy a fogvatartással összefüggésben kérelmet terjeszthet elő. Garanciális okok miatt a kérelem írásbelisége az elsődleges. A büntetés-végrehajtási szerv részére címzett kérelem és panasz kizárólag a büntetés-végrehajtási szervezet által rendszeresített formanyomtatványon nyújtható be a belső elektronikus felületen vagy papíralapon, de annak terjedelme nem korlátozható, és biztosítani kell mellékletként egyéb irat becsatolásának lehetőségét. Írásbeli előterjesztésnek minősül a belső elektronikus felületen történő benyújtás is. A személyes meghallgatások alatt szóban előterjesztett kérelmeket is írásba kell foglalni. A kérelmet ahhoz kell benyújtani, akihez a munkaköri feladata szempontjából tartozik. Az elítélt írásban kérelemmel fordulhat a büntetés-végrehajtási szervezet ügyintézésre jogosult tagjához, aki lehet a reintegrációs tiszt, a büntetés-végrehajtási intézet szervezeti egységének vezetője, a parancsnok. A kérelmet minden esetben rögzíteni kell a nyilvántartásban, és a büntetés-végrehajtási intézetben kezelt iratokhoz kell csatolni. A kérelem nyilvántartásba vétele és a jogorvoslat folyamatának rögzítése azért szükséges, mert ennek segítségével lehet utóbb azokat megvizsgálni és összehasonlítani.

A kérelem elintézésére 30 nap áll rendelkezésre, amely további 30 nappal meghosszabbítható, azonban, ha az ügy jellege megkívánja, soron kívül kell intézkedni.

Az elintézési határidőbe nem számítanak be bizonyos eljárási cselekmények (hiánypótlás, hivatalból történő iratok beszerzése, pártfogó felügyelői vélemény beszerzése, környezet-tanulmány elkészítése stb.). Arra azonban fokozottan ügyelni kell, hogy ezzel a lehetőséggel a döntéshozó ne éljen vissza, ne legyen lehetőség az ügyintézés indokolatlan elhúzására.

A kérelemben foglaltak megalapozása, azok dokumentumokkal való igazolása a kérelmező feladata, amelyre fel kell hívni a figyelmet, csakúgy, mint az esetleg szükséges hiánypótlás lehetőségére. Fontos elv, hogy a döntésről az elítéltet minden esetben tájékoztatni kell, írásban csak akkor, ha azt elutasítják. A kérelemnek helyt adó döntésről az elítéltet szóban is tájékoztatni lehet, de a döntés lényegét és a közlés időpontját minden esetben rögzíteni kell a nyilvántartásban, az írásba foglalt döntést pedig át kell adni az elítéltnek. Amennyiben az elítélt az átvételt megtagadja, ezt a tényt jegyzőkönyvbe kell venni. A fogvatartottat azért szükséges írásban tájékoztatni, hogy ellene igazolhatóan 15 napon belül panasszal élni tudjon.

3.6.2. Panasz

Az elítélt a meghozott döntés vagy a megtett intézkedés, illetve az intézkedés elmulasztása miatt panasszal vagy más jogorvoslattal élhet. A jogorvoslati lehetőségről a döntés meghozatalakor tájékoztatni kell az elítéltet. A jogorvoslati jog gyakorlása írásban történik. Az írni, olvasni bármilyen okból (testi fogyatékoság, tanulás hiánya) nem tudó elítélt számára segítséget kell nyújtani.

Nemcsak az elítélt élhet panasszal, hanem érdekében mások is: védő, fiataikorú törvényes képviselője, házastárs, élettárs, kapcsolattartó a kapcsolattartás vonatkozásában.

A panasz előterjesztésére nyitva álló idő a közléstől számított 15 nap, akadályoztatás esetén további 15 nap. A panasz elbírálására 30 nap áll rendelkezésre, amely további 30 nappal meghosszabbítható.

Panaszt lehet benyújtani:

- 1 a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokához;
- 2 a büntetés-végrehajtási ügyben a büntetés-végrehajtási ügyészhez, az alapvető jogok biztosához, a nemzeti megelőző mechanizmushoz, nemzetközi jogvédő szervezetekhez;
- 3 egyéb ügyben (polgári peres ügyben, gyermekkel kapcsolatos ügyintézés miatt) bírósághoz, más hatósághoz, szervezethez.

3.6.3. Bírósági felülvizsgálati kérelem

Bírósági felülvizsgálati kérelem benyújtására a végrehajtásért felelős szerv egyes, törvényben külön nevesített határozatai ellen (pl.: magánelzárás fenyítés, másolat kiadásának megtagadása, elítélt nyilatkozata nyilvánosságra hozatalának vagy közzétételének megtagadása stb.) van lehetőség. A kérelmet a büntetés-végrehajtási bírónak kell címezni, de a határozatot hozó végrehajtásért felelős szervhez, illetve szervezeti egységhez lehet írásban benyújtani a határozat közlésétől számított 8 napon belül. Kivételesen a határozat közzétekor nyomban nyilatkozni kell a jogorvoslatról, ebben az esetben azt jegyzőkönyvbe kell foglalni. Ilyen a magánelzárást kiszabó határozat elleni bírósági felülvizsgálati kérelem, amelynek azért van jelentősége, mert ebben az esetben a kérelemnek – az általános szabálytól eltérően – halasztó hatálya van, tehát addig nem lehet a magánelzárás fenyítést végrehajtani, amíg a bírósági felülvizsgálati kérelem elbírálásra nem került. A kérelem benyújtására nyitva álló határidő lejártát követően a kérelmet a szükséges iratokkal együtt haladéktalanul fel kell terjeszteni a bírósághoz.

3.6.4. Az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatt benyújtható jogorvoslatok

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) a Varga és társai kontra Magyarország vezető ítéletében kimondta, hogy a Magyarországot rendszerszintűen érintő zsúfoltság sérti a fogvatartottak alapvető jogait, így számos esetben megállapítható, hogy a fogvatartási körülmények megsértik az Emberi Jogok Európai Egyezményének 3. cikkét, amely kimondja, hogy senkit sem lehet kínzásnak vagy embertelen, megalázó bánásmódnak vagy büntetésnek alávetni. Az EJEB minden olyan esetben megállapítja a 3. cikk sérelmét, amikor a fogvatartott olyan zárkában van elhelyezve, ahol az élettér nem éri el a 3 m²-t. Az EJEB emellett megállapította, hogy a sérelmek orvoslására nincs megfelelő jogorvoslat a magyar jogrendszerben. Ezt követően 2017. január 1-jétől került sor az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülményekből eredő sérelem orvoslása érdekében új jogorvoslati lehetőség biztosítására.

Az alapvető jogokat sértő elhelyezés miatti kártalanítás jár az elítéltnak a fogvatartása során a jogszabályban előírt élettér (4 m²) biztosításának hiánya és az ehhez esetlegesen kapcsolódó más, a kínzás, kegyetlen, embertelen vagy megalázó bánásmód tilalmába ütköző elhelyezési körülmény, különösen az illemhely elkülönítésének a hiánya, a nem megfelelő szellőztetés, világítás, fűtés vagy rovarirtás által előidézett sérelem miatt.

A kártalanítás minden egyes, az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények között eltöltött nap után jár, megfizetésére az állam köteles. Ezen a jogcímen további kártérítésnek vagy sérelemdíjnak helye nincs, de az elítélt jogosult az ezt meghaladó igényét polgári bíróság előtt érvényesíteni. A kártalanítási kérelem attól a naptól számított 6 hónapon belül terjeszthető elő, amelyen az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények megszűntek. A kártalanítási kérelem elbírálása a bv. intézet vagy a bv. bíró hatáskörébe tartozik.

Egyszerűsített eljárás keretében a bv. intézet dönt, ha a kérelem alapján megállapítható, hogy az elítélt részére a polgári bíróság kártérítést vagy sérelemdíjat nem ítélt meg, az elítélt a kérelmében az 1 főre jutó élettér hiányán kívül más miatt nem kér kártalanítást.

Ilyenkor a feltételek fennállása esetén a bv. intézet nem vizsgálja, hogy az elítéltnak a jogszabályban előírt élettér biztosításának hiányához kapcsolódó más alapvető jogot sértő elhelyezési körülmény fennállására vonatkozó kifogása megalapozott-e. Egyszerűsített elbírálás esetén a kártalanítás 1 napra eső összege 1200 forint. A bv. intézet a kártalanítás összegét a kártalanítás napi tételének és az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények között fogvatartásban töltött napok számának a szorzataként állapítja meg.

Ha nincs helye a kérelem visszautasításának és az egyszerűsített elbírálásának sem, akkor a bv. intézet a kérelmet a jogszabályban meghatározott iratokkal együtt továbbítja a büntetés-végrehajtási bíróhoz.

A büntetés-végrehajtási bíró kártalanítás megítélése esetén az elhelyezési körülményeket összességükben értékeli, és az okozott sérelem mértékének megfelelően határozza meg a kártalanítás napi tételének az összegét, majd ezt követően állapítja meg a kártalanítás összegét a kártalanítás napi tételének és az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények között fogvatartásban töltött napok számának a szorzataként. Ebben az esetben a kártalanítás 1 napra eső összege legalább 1200 forint, legfeljebb 1600 forint. A kártalanítás megítélése esetén az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények között fogvatartásban töltött idő a kérelemben kifogásolt időszak lehet, ami legfeljebb a kérelem keltének napjáig terjedhet.

3.6.5. Kereset

A fogvatartott kártérítési igényét elbíráló, valamint az elítéltet az általa okozott kár megtérítésére kötelező határozattal szemben van helye a határozatot hozó büntetés-végrehajtási szerv székhelye szerint illetékes bírósághoz, illetve a munkáltatással összefüggésben keletkezett kártérítési igény, illetve kötelezettség esetén a közigazgatási és munkaügyi bírósághoz fordulni.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

III. fejezet

Büntetés-végrehajtási igazgatás

Írta: Horváth Imre Gábor bv. alezredes

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A magyar bűnügyi nyilvántartás jogi keretei	4
1.1. A magyar bűnügyi nyilvántartás jogi keretei	4
2. A bv. szervezet bűnügyi nyilvántartása	7
2.1. A büntetés-végrehajtási szervezet bűnügyi nyilvántartása	7
3. A bv. bűnügyi nyilvántartó szervezete, feladatai	9
3.1. A büntetés-végrehajtási bűnügyi nyilvántartó szervezete, feladatai	9
4. Az igazgatási szakterület által használt informatikai rendszerek	14
4.1. Az igazgatási szakterület által használt informatikai rendszerek	14
4.1.1. A FŐNIX alapnyilvántartási rendszer	14
4.1.2. Az integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer – a Robotzsaru NEO	14
4.1.3. A Szabálysértési Nyilvántartási Rendszer (SZNYR)	14
4.1.4. NOVA ESZNYER bv. adatszolgáltató felület	15
4.1.5. Integrált Portálalapú Lekérdező (IPL) rendszer	15
5. A fogvatartottak befogadása	15
5.1. A fogvatartottak befogadása	15
6. Előállítás, szállítás szervezése	20
6.1. Előállítás, szállítás szervezése	20
7. Kérelmek, a határidők és a kézbesítés	24
7.1. A kérelmek, a határidők és a kézbesítés	24
8. Félbeszakítás és egyéb intézetelhagyások	27
8.1. A szabadságvesztés félbeszakítása és egyéb intézetelhagyások	27

9. A letartóztatás végrehajtása	30
9.1. A letartóztatás végrehajtása	30
10. Az elzárás és a szabálysértési elzárás végrehajtása.....	32
10.1. Az elzárás és a szabálysértési elzárás végrehajtása	32
11. A szabadítás előkészítése	35
11.1. A szabadítás előkészítése	35
12. A külföldi fogvatartottakra vonatkozó szabályozás.....	38
12.1. A külföldi fogvatartottakra vonatkozó szabályozás	38
13. A katonák fogva tartása	40
13.1. A katonák fogva tartása	40

III. FEJEZET

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

1. A magyar bűnügyi nyilvántartás jogi keretei

1.1. A magyar bűnügyi nyilvántartás jogi keretei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje hazánk bűnügyi nyilvántartási rendszerét, és átfogó ismereteket szerezzen a bűnügyi nyilvántartási rendszerének egyes elemeiről, az adatok kezeléséről, a különböző adatok, adatcsoportok nyilvántartásáról, az adatok védelméről, valamint az adatokkal kapcsolatos törvényességi felügyeletről szóló szabályozásról.

Az Alkotmánybíróság a 144/2008. (XI.26) AB határozatával az 1999. évi LXXXV. törvény több rendelkezését alkotmányellenesnek minősítette és hatályon kívül helyezte. Döntését az információs önrendelkezéshez és a személyes adatok védelméhez fűződő alapvető jogosultságok „sérülésével” indokolta. A Kormány ezt követően léptette életbe a 2009. évi XLVII. törvényt, amelynek megalkotása már időszerűvé vált.

Hazánk bűnügyi nyilvántartási rendszerének jogi alapját a 2009. június 30-án hatályba lépő 2009. évi XLVII. törvény (továbbiakban: Bnyt.) képezi, amely a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szól.

Fontos jogi szabályozásokat tartalmaznak továbbá az egyes rendvédelmi szervek szervezeti törvényei is.

A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény (továbbiakban: Rtv.) VIII. fejezetében szerepelnek a rendőrségi adatkezelésre és adatfeldolgozásra vonatkozó szabályok, a feladataik ellátásához szükséges adatok köre, a bűnüldözési adatkezelés rendelkezései, továbbá a rendészeti, a határrendészeti, a közlekedési, a közigazgatási, illetőleg a bűnmegelőzési és bűnfelderítési célú adatok kezelése és a terrorelhárító szerv adatkezelése is.

A Rtv.-hez kapcsolva nem feledkezhethünk el a 17/2011. (IX.23.) ORFK utasításról, amely a bűnügyi nyilvántartási rendszerrel, a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántar-

tásával és a mintavétellel kapcsolatban az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervre irányuló feladatok végrehajtási rendelkezéseit tartalmazza. Továbbá meg kell említeni a 12/2014 (V.16.) ORFK utasítást is, amely az elektronikus Modus Operandi Nyilvántartás működtetésével kapcsolatos egyes feladatokat határozza meg.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatalról szóló 2010. évi CXXII. törvény (továbbiakban NAV tv.) V. fejezetében határozza meg az adatkezelésre, adatszolgáltatásra, adatátadásra és -átvételre, valamint a nyilvántartásra vonatkozó szabályokat. Az adatkezelés általános szabályain kívül külön tárgyalja a bűnügyi és az egyéb adatok kezelését.

Az 1995. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Nbtv.) a nemzetbiztonsági szolgálatokról külön fogalmazza meg a nemzetbiztonsági szolgálatok és a Nemzeti Információs Központ adatkezelésének különös szabályait.

A nemzetbiztonsági szolgálatok a feladataik ellátásával kapcsolatosan személyes, különleges és bűnügyi személyes adatot, valamint közérdekű adatot és közérdekből nyilvános adatot kezelnek.

Az 1995. évi CVII. törvény (továbbiakban: Bvsztv.) V. fejezete határozza meg a büntetés-végrehajtási szervezet fogvatartotti nyilvántartása milyen adatokra és iratokra terjed ki. A nyilvántartás a Bvsztv. alapján kiterjed a fogvatartott személyazonosító adataira, a Társadalombiztosítási azonosító jelére és fényképére, a lakcímére, a fogvatartott személyi azonosítójára, továbbá a végrehajtás során a büntetés-végrehajtási szervezet feladatai ellátásához és a fogvatartott jogainak gyakorlásához szükséges adatokra, iratokra, illetőleg a büntetőeljárásban, valamint a fogvatartottal kapcsolatos egyéb eljárásban keletkezett azon iratokra, amelyeket jogszabály alapján a büntetés-végrehajtási szervezet részére meg kell küldeni.

Fenti nyilvántartás – a természetes személyazonosító adatok, valamint a lakcím-azonosító adatok kivételével – közhiteles hatósági nyilvántartásnak minősül.

Az ügyészségről szóló 2011. évi CLXIII. törvény alapján az ügyészség a bűnügyi nyilvántartások és az adatkezelések feletti törvényességi felügyeletet gyakorolja. E törvény szerint az ügyészség törvényességi felügyeletet lát el a büntetések, a mellékbüntetések, az intézkedések, a személyi szabadságot elvonó és azt korlátozó eljárási kényszerintézkedések, az utógondozás, valamint a bűnügyi, a szabálysértési, a körözési nyilvántartás felett.

Az ügyész törvényben meghatározott feladatai végrehajtása során a bíróságok és más jogalkalmazó szervek által vezetett nyilvántartásokba korlátozás nélkül betekinthez, azokból adatszolgáltatást kérhet. A kért adatokat az ügyész által meghatározott határidőn belül a megkeresett szerv vezetője köteles teljesíteni.

Az ügyészség törvényességi felügyelete kiterjed a körözési nyilvántartási rendszerről, és a személyek, dolgok felkutatásáról és azonosításáról szóló 2013. évi LXXXVIII. törvényben (to-

vábbiakban: Körtv.) meghatározott nyilvántartásokra is, amelyek közhiteles, hatósági nyilvántartásoknak minősülnek. E nyilvántartások a körözött személyek nyilvántartásából, a körözött dolgok nyilvántartásából, az ismeretlen holttestek, holttestrészek nyilvántartásából, a talált tárgyak nyilvántartásából és a nyilvántartás használatára jogosultak nyilvántartásából áll.

A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2023. évi XC. törvény (továbbiakban: Btátv.) előírja a többszöri eljárás megakadályozása, valamint a személyazonosság megállapítása céljából, a kiutasítást előkészítő őrizetet, a visszafogadási egyezmény alapján történő visszaadást elrendelő, az idegenrendészeti kiutasítást, a kijelölt helyen való tartózkodást, valamint az idegenrendészeti őrizetet elrendelő, illetve a bírósági kiutasítást végrehajtó hatóság részére a harmadik országbeli állampolgár arcképmásának, valamint ujjlenyomatának rögzítését. A harmadik ország állampolgára részére ennek eltérése kötelező.

Az idegenrendészeti hatóság a keletkezett adatokról közhiteles, hatósági nyilvántartást vezet.

A törvény X. része rendelkezik a harmadik országbeli állampolgárok adatainak kezeléséről és az idegenrendészeti résznyilvántartásról.

Az arcképelemzési nyilvántartásról és az arcképelemző rendszerről szóló 2015. évi CLXXXVIII. törvény rendelkezései szerint e nyilvántartás az arcképprofil-nyilvántartásból és a jogosultság nyilvántartásából áll. Az arcképprofil-nyilvántartás vezetésének fő célja többek között a bűncselekmények megelőzése, megakadályozása, felderítése és megszakítása, valamint az elkövetők elfogása és felelősségre vonása, illetőleg a büntetés-végrehajtási intézetbe történő befogadás során az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott személy azonosítása, továbbá a Körtv.-ben meghatározott személyek azonosítása és az eltűnt személyek felkutatása és segítségnyújtás más szervek, külföldi hatóságok részére a személyek azonosításában.

A menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvény rendelkezésében a menekültügyi nyilvántartás a törvény hatálya alá tartozó személyek személyes adatait – köztük arcképmását, ujj- és tenyérnyomatát –, a tartózkodásukkal és az őket megillető ellátással és támogatással összefüggő adatokat, továbbá az azokban bekövetkezett változásokat tartalmazza, mely közhiteles hatósági nyilvántartás.

Szükséges megemlíteni a bűnügyi nyilvántartási rendszer egyes nyilvántartásai részére történő adatközlés szabályairól szóló 20/2009. (VI.19) IRM rendeletet, amely a nyomozó hatóság, az ügyészség, a bíróság, a nemzetközi bűnügyi együttműködési központ, valamint a büntetés végrehajtásával kapcsolatos adatközlési kötelezettséget írja elő.

E rendelet határozza meg az adatok bűnügyi nyilvántartási szerv részére történő megkül-

dés módját, miszerint az adatokat – amennyiben az adatvédelem és az adatbiztonsági feltételek adottak – számítástechnikai rendszerek közvetlen összekapcsolásával, egyedi informatikai alkalmazás igénybevételével kell megküldeni. Amennyiben az adatközlés ilyen módon nem biztosítható, úgy a rendelet megfelelő melléklete – 1-től 11-ig – kitöltésével papíralapon kell az adatokat megküldeni a bűnügyi nyilvántartó szerv részére.

2. A bv. szervezet bűnügyi nyilvántartása

2.1. A büntetés-végrehajtási szervezet bűnügyi nyilvántartása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje hazánk bűnügyi nyilvántartási rendszerét, és átfogó ismereteket szerezzen a büntetés-végrehajtási szervezet nyilvántartási rendszere szabályairól és a fogvatartott nyilvántartására vonatkozó szabályokról; ezenkívül legyen tisztában a nyilvántartott adatok típusaival, valamint az adatkezelés, adattovábbítás alapjaival.

A büntetés-végrehajtási szervezet (továbbiakban: bv. szervezet) nyilvántartási rendszerét az 1995. évi CVII. törvény (továbbiakban: Bvszt.) V. fejezete szabályozza, amely meghatározza a fogvatartottak, a fogvatartottakkal kapcsolatot tartó személyek, a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (továbbiakban: Be. törvény) alapján meghatározott esetekben a sértett vagy a sértett jogait gyakorló személy adatait, valamint előírja az adatkezelésre vonatkozó szabályokat.

A Bvszt. meghatározza, hogy a fogvatartottról a fogva tartó bv. szerv helyi, az Országos Parancsnokság központi nyilvántartást vezet.

A fogvatartott nyilvántartási adatainak ki kell terjedniük a beazonosításához szükséges személyazonosító adataira, a társadalombiztosítási azonosító jelére (továbbiakban: táj-szám), a fényképére, a lakcímére, a személyi azonosítójára (továbbiakban: személyi szám), a végrehajtás során a büntetés-végrehajtás feladatai ellátásához és a fogvatartott jogainak gyakorlásához szükséges adatokra, iratokra, valamint azon iratokra, amelyeket jogszabályi rendelkezés alapján a bv. szervezet részére meg kell küldeni. A fent meghatározott adatokat tartalmazó nyilvántartás – a személy- és lakcímnyilvántartó adatok kivételével – közhiteles, hatósági nyilvántartás.

Egyéb – a reintegrációs tevékenységben fontos szerepet játszó – nyilvántartást képez a fogvatartottal kapcsolatot tartók nyilvántartása, amely a kapcsolattartók két típusát különbözteti meg. Vannak a hozzátartozók, rokonok, ismerősök, vallási és más szervezetek mint kapcsolattartók, akik a fogvatartottat meglátogathatják, részére csomagot, levelet

küldhetnek, valamint akivel telefonon is érintkezhetnek. Az állampolgárok személyes adatairól történő önrendelkezési jogosultságának figyelembe vételét szem előtt tartva ezen adatok tekintetében a kapcsolattartó engedélye nélkül nem kerülhetnek a személyes adatai a nyilvántartásba. A nyilvántartott adatok a kapcsolattartó személy családi és utóneve, a lakcíme vagy székhelye, születési helye és ideje, telefonszáma és kapcsolattartói minősége. Amennyiben a fogvatartottal kapcsolatot felvenni kívánó személy a fent felsorolt adatai megadásához nem járulna hozzá, akkor nem kerülhet számára sor a kapcsolattartásra.

E nyilvántartási forma másik típusa a hivatalos minőségben a fogvatartottal kapcsolatot tartó személyek nyilvántartása, mint például ügyvéd vagy jogi képviselő, aki a Be. alapján hivatalos feladatát ellátva tart kapcsolatot a fogvatartottal. E nyilvántartás tekintetében az alábbi adatok megadása kötelező jellegű: családi és utónév, születési hely és idő, lakcímét vagy székhelyét, telefonszámát, kapcsolattartói minőségét, hivatali jogosultságát igazoló okmány vagy szolgálati igazolvány, valamint a hivatalos kapcsolattartói minőséget megalapozó igazoló okmány száma és megnevezése.

A büntetés-végrehajtási intézetek (továbbiakban: bv. intézetek) nyilvántartják továbbá a sértettnek, valamint a Be. törvényben meghatározott sértett jogait gyakorló személynek a sértett ellen elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatosan történő értesítési kérelmének eleget téve – amennyiben a fogvatartott bármely okból az intézetet véglegesen vagy ideiglenes jelleggel elhagyná, például szabadulna, megszökne vagy büntetés-félbeszakításra távozna – a sértett értesítéséhez szükséges adatokat, vagyis a családi és utónevét, illetőleg az értesítési címét. Ezeket az adatokat, valamint a kapcsolattartókra vonatkozó adatokat is a fogvatartott szabadulását követően a nyilvántartásból törölni kell.

A Bvszt. V. fejezete utolsó részében rendelkezik az adatok kezelésére vonatkozó szabályozásról és a nyilvántartási határidőről.

Első ízben az adatok továbbítására vonatkozóan a kötelező jellegű adattovábbítást szabályozza, melynek értelmében az adatok teljes körű továbbítását határozza meg az igazságügy szervei, a nyomozó hatóságok, a nemzetbiztonsági szolgálatok és az adatvédelmi biztos részére. A fel nem sorolt állami szerveknek, nemzetközi szervezeteknek és az állampolgároknak is jogot biztosít azon adatok megismerésére, amelyek a feladataik törvényes ellátásához és jogosultságaik gyakorlásához szükségesek. Az adatok kiadása ez esetben történhet hivatalból és kérelemre. A kérelemre történő teljesítéshez szükséges megadni a kérelem indokát, annak jogalapját és az adatkéréshez fűződő érdek igazolását. Megállapításra került, hogy amennyiben szükséges, a fogvatartott adatai – személyazonosításra alkalmatlan módon – statisztikai és tudományos célból felhasználhatóak.

A büntetés-végrehajtási szervek (továbbiakban: bv. szervek) vezetik a Bvszt.-ben meghatározott helyi nyilvántartást. E nyilvántartás a büntetés-végrehajtási feladatok alapján több részterületre tagozódik.

A bv. szervek a következő nyilvántartásokat vezetik, amelyek személyes adatokat tartalmaznak, úgymint személyügyi nyilvántartás, fegyelmi- és büntetőügyek nyilvántartása, szolgálatsszervezés, személyi állomány kiértékeléséhez, berendeléshez szükséges adatok nyilvántartása, illetményszámfejtés, elszámolással kapcsolatos nyilvántartások (például: túlszolgálat, pótlékok, költségtérítések, kiküldetés), cafetéria, ruházati ellátás, lövészet és fizikai állapot felmérés nyilvántartások, informatikai szakterület által vezetett nyilvántartások (pl.: informatikai felhasználói azonosítók, telefonáláshoz kapcsolódó kódok), biztonsági intézkedésekkel összefüggő adatkezelések, munkabalesetek, személyi állomány egészségügyi ellátásáról vezetett nyilvántartások, fogvatartottak egészségügyi ellátásáról vezetett nyilvántartások, fogvatartottak nyilvántartása, fogvatartotti letét, fogvatartottak kapcsolattartási, telefonálási adatai, fogvatartottak munkáltatásával kapcsolatos adatok, munkadíj számfejtésének adatai és egyéb, jogszabály által előírt nyilvántartások.

A fogvatartott részére megismerési jogosultságot biztosít a saját adataira vonatkozóan, így ennek értelmében a helytelen adatok javítását, valamint a jogellenes adatai törlését kérheti. Egy adatkörre azonban nem engedélyez megismerési jogosultságot, mégpedig azon adatokra, amelyek a fogva tartás biztonságát érintő intézkedésre vonatkoznak, és azokat a fogvatartott a fogva tartása ideje alatt eltűnni köteles. Ilyen adatok a fogvatartott biztonsági, reintegrációs és kriminalisztikai szempontok alapján történő csoportba sorolásának adatai.

Az Európai Unió tagállamai, az EU nemzetközi bűnüldöző szervezetei részére az adatok átadását csak törvény, nemzetközi szerződés alapozza meg, és csak a Bvszt.-ben meghatározott módon lehetséges.

E törvény határozza meg továbbá az adatkezelés biztonságára vonatkozó szabályokat, és a büntetés végrehajtásától vagy a büntetés végrehajthatóságától számított 25 évig történő megőrzés kötelezettségét írja elő.

3. A bv. bűnügyi nyilvántartó szervezete, feladatai

3.1. A büntetés-végrehajtási bűnügyi nyilvántartó szervezete, feladatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerkedjen a büntetés-végrehajtási bűnügyi nyilvántartás szervezeti egységeivel, azok szabályozásával, feladatai végrehajtásával. Ismerje meg továbbá a helyi és központi nyilvántartás alapjait, feladataikat, valamint szerezzé meg a forgalmi naplóra és a nyilvántartási számra vonatkozó alapvető ismereteket.

A bv. szervek bűnügyi nyilvántartási szakterülete a fogva tartás jogszerűségéért és a fogvatartottaknak a büntetés-végrehajtási jogviszony alatti jogosultságai biztosításáért felelős szervezeti egység.

A büntetés-végrehajtási szervezet racionalizálására irányuló új koncepció megvalósítása érdekében 2023. január 1-től új szervezeti állománytábla került kialakításra. Az intézetek 5 agglomerációt képeznek, az agglomerációs központ vezetőjét, valamint az egyes agglomerációs központ alá tartozó intézeteket az országos parancsnok jelöli ki. Az agglomerációs központok a szakmai feladatok koordinálását látják el. Az agglomerációs központok gazdasági szervezettel rendelkező költségvetési szervek. Alárendeltségükbe tartozik a helyi szerv besorolású telephelyek és a területi szervek szakmai irányítása és felügyelete.

A bűnügyi nyilvántartó az adott bv. intézet szervezeti felépítésétől, helyi sajátosságaitól és létszámától függően kétféle szervezeti formában működik. A 2023. január 1-től életbe lépő új szervezeti felépítés szerint a nyilvántartó csoport (a legtöbb helyen) más osztályhoz vagy alosztályhoz csatolva (annak részeként) vagy külön osztályként (Nyilvántartó Osztályként) helyezkedik el. Első esetben közvetlen irányítását a csoportvezető (esetleg osztályvezető-helyettes vagy alosztályvezető-helyettes) végzi, aki az adott osztály vagy alosztály vezetőjének van alárendelve. Azon bv. intézetekben, ahol külön nyilvántartási osztályként (osztályszerkezetben) működik, ott a nyilvántartási osztályvezető alárendeltségében tevékenykednek (pl.: a több objektumos területi szervek esetében).

A nyilvántartó napi élő kapcsolatot tart fenn az intézet valamennyi szakterületével. Fontos szerepet tölt be a bv. intézet életében, tekintettel arra, hogy az általuk kiállított nyilvántartás az alapja valamennyi szakterület nyilvántartásának.

A nyilvántartó feladatai (a végrehajtási jellegből adódóan) általában más hatóság döntéseinek vagy rendelkezéseinek alapulnak. Feladatai keretében a fogvatartottak részére jognyilatkozatot készít, és azokat továbbítja az illetékes szervek részére. Kiemelt jelentőséggel bír tehát a társszervekkel kapcsolatos együttműködési tevékenysége és az információáramlás.

A bűnügyi nyilvántartásra vonatkozó végrehajtási rendelkezés a büntetés-végrehajtás országos parancsnokának 24/2021. (V.6.) BVOP utasítása (továbbiakban bny. utasítás) a fogvatartottak nyilvántartására és egyes ügyeinek intézésére vonatkozó eljárásról szól, amely a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (továbbiakban: Bv.tv.), a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbírság helyére lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet (továbbiakban: Rendelet), a fogvatartott személy esetében a büntetőeljárás lefolytatása során, továbbá a büntetőügyekben hozott határozatok végrehajtása során a bíróságokra és egyéb szervekre háruló feladatokról szóló 9/2018. (VI. 11.) IM rendelet, valamint a szabadságvesztés és az elzárás kezdő- és utolsó napjának megállapításáról szóló 9/2014. (XII. 12.) IM rendelet (továbbiakban: fogamatba vételi rendelet) egységes végrehajtására került kiadásra.

A bűnügyi nyilvántartási szakterület szervezeti felépítése általánosan az alábbi:

- vezetők (csoportvezető és helyettese vagy osztályvezető, alosztályvezető és helyettese);
- ellenőrzéseket végrehajtók (előadók, főelőadók);
- befogadósok;
- előállítást, szállítást szervezők;
- irattárosok (élő és archív);
- kézbesítők (iratok kézbesítése);
- letartóztatottak bv. iratanyagait kezelők;
- bv. ügyek intézői;
- a fogva tartás kezdő- és utolsó napjának megállapításával foglalkozók;
- a szabadítással és annak előkészítésével foglalkozók.

A bv. szervek bűnügyi nyilvántartó (továbbiakban: bny.) osztálya, vagy csoportja adatkezelői (nyilvántartási) feladatokat és igazgatási feladatokat (szállítás, előállítás szervezése) is ellát. Feladataik során papíralapú és elektronikus adatrögzítést is végeznek.

Az adatkezeléssel kapcsolatosan feladata a fogvatartottak befogadása, törvényben meghatározott adataik folyamatos vezetése, a fogva tartás kezdő- és utolsó napjának a megállapítása, a szabadítás előkészítésében és végrehajtásában történő részvétel, valamint adatszolgáltatás biztosítása az arra jogosultak részére.

Az igazgatási feladatai keretében feladata az előállítások és szállítások szervezése, a büntetés-végrehajtási ügyek intézése, együttműködés céljából történő kapcsolattartás más osztályokkal, más bv. szervekkel, az igazságszolgáltatás más szerveivel, illetőleg a végrehajtásban részt vevő vagy azt segítő egyéb szervekkel, szervezetekkel és magánszemélyekkel. E jellegű feladatai átszövik a mindennapi tevékenységeit, hiszen az ügyintézés, a szervezés a rendelkezésére álló adatok alapján történik, és általában az abban való változás generálja igazgatási jellegű feladatait nap mint nap.

A bv. intézet egyidejűleg a fogvatartottak befogadásáról növedék, a fogvatartottak távozásáról fogyaték forgalmi naplót vezet. Az intézet parancsnoka határozza meg, hogy a megőrzésre befogadottokról kell-e külön forgalmi naplót vezetni. A forgalmi napló folyamatos vezetése kötelező minden esetben, ha a változás az intézetben elhelyezett fogvatartottak létszámát befolyásolja.

Ilyen változás a növedék forgalmi naplóba a fogvatartott megőrzésre történő, illetőleg ideiglenes vagy végleges befogadása, valamint a fogyaték forgalmi naplóba a fogvatartott szabadítása, szökése, engedély nélküli eltávovása, végleg átszállítása, más hatóság részére történő átadása (rendőrségi fogda; javítóintézet), büntetés-félbeszakításra bocsátása, távollétének jogellenessé válása, halála. A forgalmi naplót akkor kell megnyitni, ha a korábban megnyitott növedék napló betelt. A növedék és fogyaték naplót minden esetben egy időben kell megnyitni.

A nyilvántartási szám a befogadó bv. intézet szerinti egyedi sorszám, amelyet a befogadás sorrendjében a növedék naplóba kell rögzíteni. E sorszámot a közhiteles rendszer – a FŐNIX rendszer – a befogadáskor generálja. Elsősorban, az esetek többségében ezt a sorszámot használjuk. Vannak azonban olyan esetek, amikor már egy meglévő, korábbi nyilvántartási számon történik a befogadás. Ez abban az esetben történhet, ha befogadáskor tudomásunk van arról, hogy a fogvatartott a befogadás alapjául szolgáló iratanyagban szereplő ügyből már volt fogva tartva. Az ezt megelőző fogva tartás ez esetben megtörténhetett a befogadó vagy más bv. intézetbe. Ekkor a befogadási ügyében már keletkezett nyilvántartási számot kell használni.

A helyi nyilvántartás a fogvatartottról a bv. intézetben vezetett – aktuális és archív – nyilvántartás.

Az archív nyilvántartás azokat az adatokat tartalmazza, amelyek a változások folytán nem részei az aktuális nyilvántartásnak, valamint a korábbi alapiratokat.

A büntetés-végrehajtás fogvatartotti nyilvántartása a bv. intézeten belül is több részre tagozódik, úgymint:

- bűnügyi vagy igazgatási nyilvántartás;
- reintegrációs nyilvántartás;
- biztonsági nyilvántartás;
- egészségügyi nyilvántartás;
- munkáltatási nyilvántartás;
- anyagi és pénzügyi nyilvántartás.

Valamennyi nyilvántartás alapját a bűnügyi nyilvántartás képezi, amely a fogvatartott befogadásakor (intézetbe kerülésekor) készül, és folyamatosan vezetve van mindaddig, amíg a fogvatartott a büntetés-végrehajtási intézetben tartózkodik, illetve onnan végleg el nem bocsátják.

A központi nyilvántartás a fogvatartottról a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságán (továbbiakban: BVOP) vezetett – aktuális és archív – nyilvántartás. A központi nyilvántartás az intézeti nyilvántartások adatbázisaiból áll össze. A központi nyilvántartás részére az adatállomány műholdon keresztül kerül továbbításra. A központi adatállományban javítást, módosítást, adatbevitelt eszközölni nem lehet, ezeket csak az intézetekben – a helyi nyilvántartásban – lehet elvégezni.

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Nyilvántartási és Logisztikai Főosztálya (továbbiakban: Főosztály) fő feladata az adatszolgáltatás, a központosított szállítások központi szervezése és irányítása, célszállítások engedélyezése, a központi nyilvántartásból az előírt és egyéb statisztikák készítése, a fogvatartottak BVOP-ra benyújtott kérelmeinek (kártalanítás iránti igény benyújtásával kapcsolatos kérelmek, átszállítás iránti kérelmek)

ügyintézése, bírálata, valamint az elítéltek szabadságvesztésének a megkezdésére történő felhívással kapcsolatos feladatok (felhívás kiadása, elővezetés iránti intézkedés, elfogatóparancs kibocsátásának kezdeményezése) végrehajtása.

A központi nyilvántartás a helyi nyilvántartásokhoz hasonlóan papíralapú és elektronikus nyilvántartást vezet. A papíralapú nyilvántartás minden 1945 és 2001 között befogadott személy nyilvántartási lapjának tárolását jelenti több irattári egységben. Az elektronikus nyilvántartás 1995. április 1-től kezdődően működik. Ezek alapján tehát a központi nyilvántartást úgy definiálhatjuk, mint a büntetés-végrehajtás helyi nyilvántartások összefoglaló, hiteles összességét 1945-től napjainkig.

A központi nyilvántartás adatkezelésére is – mint adatkezelő szervre – ugyanazok a szabályok vonatkoznak, mint a helyi adatkezelő szervekre. Az adatkezelő szerv gondoskodik a nyilvántartott adatok védelméről, az arra jogosultak megfelelő tájékoztatásáról, az adatokhoz való illetéktelen hozzáférés, közlés, megváltoztatás vagy törlés megakadályozásáról.

Amennyiben az elítélt ítéletének azonnali végrehajtását rendeli el az ítéletet hozó bíróság, ha az elítélt ítélete jogerőre emelkedésének napján előzetes letartóztatásban van, szabadságvesztést, büntetőjogi elzárást, javítóintézeti nevelést vagy szabálysértési elzárást tölt, a kiszabott ítélet végrehajtására a bíróság intézkedik. Egyéb esetekben a Főosztály intézkedik annak végrehajtása iránt úgy, hogy a törvényszékeken működő büntetés-végrehajtási csoport (továbbiakban: bv. csoport) által megküldött gyűjtőjegyzék alapján az elítéltet felhívja az ítélete letöltésének megkezdésére. A Főosztály a jegyzék alapján azonnal vagy a Bv. tv. szerint meghatározott időben adja ki az elítélt felhívását, amelyet – a megjelenése garanciáját és bevonulásra történő felkészülését biztosítandó – a jelentkezése napját megelőzően legalább 15 nappal kell megkapnia a tartózkodási helyén vagy a lakcímén.

A felhívott elítéltekről a Főosztály nyilvántartást vezet. A nyilvántartás pontos, naprakész vezetése azért fontos, mert amennyiben az elítélt a felhívásnak nem tesz eleget, az ítélet végrehajtása kikényszeríthető. A felhívott elítéltekről a Főosztály jegyzéken értesíti az illetékes bv. csoportot, valamint a behívás helyéül kijelölt bv. intézetet. Amennyiben az elítélt az előírás szerinti helyen és időben nem jelenik meg, a bv. intézet értesíti a Főosztályt, amely az elítélt elővezetése vagy vele szemben elfogatóparancs kiadása iránt intézkedik. Ha az elítéltnak megküldött felhívás nem kerül kézbesítésre – cím ismeretlen vagy ismeretlen helyre távozott –, a Főosztály a személy- és lakcímnnyilvántartás segítségével megállapítja utolsó bejelentett tartózkodási helyét vagy lakcímét, ezt követően megkeresi az illetékes rendőrkapitányságot az elítélt elővezetése iránt. Amennyiben ez sem vezet eredményre, a Főosztály intézkedni köteles az illetékes büntetés-végrehajtási bírónál (továbbiakban: bv. bíró) az elítélt körözésére elfogatóparancs kibocsátása iránt.

A Főosztály a bv. intézetek és a bv. bíró által közölt, a szabadságvesztés végrehajtásával közölt adatot és intézkedést nyilvántartásban rögzíti. E nyilvántartás pontos, naprakész

vezetésének ellenőrzését a bv. bíró 3 havonta hivatott elvégezni. A nyilvántartás vezetése a Felhívási Tevékenységet Támogató Rendszer (továbbiakban: FTTR) segítségével elektronikus úton történik.

4. Az igazgatási szakterület által használt informatikai rendszerek

4.1. Az igazgatási szakterület által használt informatikai rendszerek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó ismerje meg a büntetés-végrehajtási bűnügyi nyilvántartás szervezeti egysége informatikai támogatottságát és az általuk alkalmazott nyilvántartási rendszereket.

4.1.1. A FŐNIX alapnyilvántartási rendszer

A büntetés-végrehajtás a fogvatartottak személyes és egyes büntetés-végrehajtási adatainak nyilvántartására szolgáló elektronikus nyilvántartási rendszere a FŐNIX.

A letartóztatottak, egyéb jogcímen fogvatartottak, illetve az elítéltek adatait az elektronikus nyilvántartásban kell nyilvántartani. A fogvatartottak személyes és egyes büntetés-végrehajtási adatait a nyilvántartási szakterület rögzíti az elektronikus nyilvántartásban. Azon eljárásokat, amelyeket az elektronikus nyilvántartás támogat, ott kell rögzíteni. Az elektronikus nyilvántartásban előállítható iratokat, értesítéseket, előterjesztéseket, határozatokat, igazolásokat abban kell elkészíteni.

4.1.2. Az integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer – a Robotzsaru NEO

Az elektronikus úton érkezett iratokat az áttekinthetőség és a feldolgozhatóság érdekében a nyilvántartási szakterület ezzel megbízott munkatársa folyamatosan figyelemmel kíséri és rögzíti a meghatározott informatikai felületen. A beérkező iratokat a Robotzsaru rendszerben napi rendszerességgel kell iktatni, és a továbbiakban az ügykezelés szabályainak figyelembe vételével feldolgozni. Amennyiben az eljárásban érintett személy más bv. intézet nyilvántartásában szerepel, úgy az iratok továbbításáról a nyilvántartó bv. intézet részére haladéktalanul gondoskodni kell.

4.1.3. A Szabálysértési Nyilvántartási Rendszer (SZNYR)

A bv. intézetbe történő befogadáskor az eljáró hatóságokkal történő egyeztetésen túl a Szabálysértési Nyilvántartási Rendszerben (a továbbiakban: SZNYR) az adatlekérdezést

végre kell hajtani, illetve a fogvatartotti elektronikus nyilvántartási rendszerben ellenőrizni szükséges a korábbi fogva tartásokat. Amennyiben az SZNYR-ben további szabálysértési ügyek vannak rögzítve, úgy minden esetben meg kell bizonyosodni azok végrehajthatóságáról, valamint az illetékes hatóságtól a végrehajtáshoz nélkülözhetetlen iratokat haldéktalanul meg kell kérni.

A büntetés-végrehajtási intézet adatközlési kötelezettsége keretében a büntetés-végrehajtási intézet a szabálysértést elkövetettek és a helyszíni bírságoltak nyilvántartása részére közölnie kell a szabálysértési elzárás végrehajtásának a félbeszakításáról a meghatározott adatokat, egyebekben a szabálysértési elzárás letöltésének napját, valamint az azonnali szabadítás elrendelésének napját, az elzárás kezdő- és utolsó napjára, valamint az azonnali szabadítás elrendelésére vonatkozóan meghatározott adatokat.

4.1.4. NOVA ESZNYER bv. adatszolgáltató felület

A szabálysértési elzárás, illetve a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásáról az illetékes hatóság felé a bv. intézetnek adatszolgáltatási kötelezettsége van.

Az adatszolgáltatási kötelezettségnek elsősorban a NOVA ESZNYER bv. adatszolgáltató felületen (a továbbiakban: NOVA ESZNYER) történő rögzítéssel kell eleget tenni. Amennyiben e felület nem képes kezelni a nem egészében letöltött szabálysértéseket (pl.: megszakításra kerül, befizetés történik benne), úgy az illetékes hatóság felé a Robotzsaru Neo rendszeren keresztül kell teljesíteni az adatszolgáltatási kötelezettséget.

4.1.5. Integrált Portálalapú Lekérdező (IPL) rendszer

Jogalapja a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról, valamint annak végrehajtásáról szóló 1992. évi LXVI. törvény és e törvény végrehajtásra kiadott 146/1993. (X.26.) Korm. rendelet. Célja a személyek keresése, lekérdezések, a területi illetékesség megállapítása.

A nyilvántartási szakterület fényképes okmány hiányában, illetve az ezekben szereplő adatok ellenőrzése céljából a közhiteles nyilvántartáshoz tartozó IPL rendszert veszi igénybe.

5. A fogvatartottak befogadása

5.1. A fogvatartottak befogadása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó meg tudja határozni a befogadás különböző eseteit és az azokhoz tartozó feltételrendszert. Legyen továbbá tisztában a fogvatartottak befogadásához szükséges iratok típusaival, a befogadási eljárás egyéb feltételeivel, a befogadási eljárás lehetséges eredményeivel, illetve azok jellemzőivel és feltételeivel.

A Bv. tv.-ben meghatározottak alapján a szabadságvesztés végrehajtása iránt azonnal intézkedni kell, ha a szabadságvesztést kiszabó határozat jogerőre emelkedésekor a terhelt akár az adott ügyben, akár más ügyben előzetes fogva tartásban van, illetőleg amennyiben a bíróság a szabadságvesztés végrehajtásának azonnali foganatba vételét rendelte el.

A szabadságvesztés végrehajtásának a megkezdésére az elítéltet a Főosztály hívja fel. Az elítéltet soron kívül hívja fel a szabadságvesztés végrehajtásának megkezdésére, ha:

- a kiszabott szabadságvesztés 5 évi, vagy azt meghaladó tartamú,
- az elítélt többszörös visszaeső.

Eszerint kell eljárni a szabadlábon lévő elítélt feltételes szabadságának megszüntetése és nemleges kegyelmi döntés esetén, valamint a rendkívüli jogorvoslat lefolytatását követően, ha ennek eredményeként a szabadságvesztés vagy annak hátralévő részének végrehajtása iránt kell intézkedni. A Főosztály az elítéltet a szabadságvesztés végrehajtásának – a feltételes szabadság megszüntetéséről szóló jogerős határozat, illetve a kegyelmi döntésről szóló és a rendkívüli jogorvoslat tárgyában hozott határozat beérkezésétől számított 15 napon belül – a felhívás kézbesítésétől számított 30 – feltételes szabadság megszüntetése esetén 15 – napon belül történő megkezdésére vagy folytatására hívja fel.

A felhívást olyan időpontban kell kiadni, hogy azt az elítélt a jelentkezési kötelezettség napja előtt legalább 15 nappal megkapja. A felhívást úgy kell kiadni, hogy a szabadságvesztés végrehajtását az elítélt legkésőbb a szabadságvesztés végrehajthatóságának a megállapítását követő 3 hónapon belül megkezdje. Ha az elítélt a szabályszerűen kézbesített felhívás ellenére nem jelent meg a bv. intézetnél, a Főosztály haladéktalanul intézkedik az elítélt elővezetése iránt. Ha az elővezetés nem járt eredménnyel, kezdeményezi az első fokon eljáró bíróság székhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási bírónál az elítélttel szemben elfogatóparancs kibocsátását. Az elítéltet a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből ki kell zárni, ha a határozott ideig tartó szabadságvesztés letöltését önhibájából határidőben nem kezdte meg.

Ha az elítélt nem a számára kijelölt bv. intézetben jelentkezik, az érintett bv. intézet az elítéltet útba indíthatja a végrehajtásra kijelölt bv. intézetbe. A bv. intézet zárt borítékban átadja az elítéltnek a végrehajtásra kijelölt bv. intézetnek szóló – a befogadáshoz szükséges – iratokat, és írásban tájékoztatja az elítéltet a jelentkezési kötelezettségéről, továbbá a kötelezettség elmulasztásának jogkövetkezményeiről.

Az útba indítást úgy kell elvégezni, hogy az elítélt a végrehajtásra kijelölt bv. intézetbe legkésőbb az útba indítást követő napon megérkezessen.

A nyilvántartási szakterület az útba indításról a fogadó bv. intézetet rövid úton, írásban – dokumentált módon – értesíti. Ha az útba indított elítélt az előírt időben nem jelentkezett, a fogadó bv. intézet erről haladéktalanul értesíti a Főosztályt. A Főosztály haladéktalanul,

írásban megkeresi a területileg illetékes rendőri szervet az elővezetés iránt, eredménytelen elővezetés esetén pedig az elfogatóparancs kibocsátása iránt. Az útba indított elítélt ügyében kiállított iratokat a befogadásig külön kell kezelni.

Ha az elítélt a felhívásban megjelölt határnap elmulasztását követően önként jelentkezik a végrehajtásra, a bv. intézet szükség szerint intézkedik a Főosztálynál az elővezetés, illetve a bv. bírónál az elfogatóparancs visszavonása érdekében. Amennyiben az elítélt nincs kizárva a feltételes szabadság kedvezményéből, és nem nyújtott be igazolási kérelmet vagy azt a bv. intézet parancsnoka határozattal elutasította, a Bv. tv. rendelkezése alapján a feltételes szabadság kizárására előterjesztést tesz a bv. bíró felé.

A bűnügyi nyilvántartási szakterület a fogva tartás jogszerűségéért és a fogvatartottaknak a büntetés-végrehajtási jogviszony alatti jogosultságai biztosításáért felelős szervezeti egység. Ezen alaptételből kiindulva az elítélt befogadására is csak jogszerűen kerülhet sor. Ez két fontos feltétel érvényre jutását feltételezi. Egyrésztől nem hiányozhatnak a jogszerű befogadást megalapozó iratok, másrésztől a befogadott személynek az iratokban szereplő személlyel azonosnak kell lennie. Amennyiben e feltételek nem érvényesülnek – vagyis a befogadás jogszerűségét megalapozó iratok hiányoznak vagy a befogadásra váró személy a befogadás alapjául szolgáló iratokban megjelölt személlyel nem azonos – az elítélt befogadását meg kell tagadni.

A befogadás megtagadásáról az előállító (átkísérő) szervet, valamint a Főosztályt vagy a végrehajtást elrendelő hatóságot haladéktalanul értesíteni kell.

Ha a befogadásra váró személy személyazonossága kétségesse válik, illetőleg a szabadságvesztés végrehajtására vonatkozó értesítés hiányos vagy kijavításra szorul, vagy ha a bv. intézet a szabadságvesztés végrehajtását kizáró ok gyanúját észleli, az elítélt ideiglenes befogadásának van helye. A szabadságvesztés végrehajtására kijelölt bv. intézet az oda útba indított elítéltet az értesítőlap megérkezéséig is ideiglenesen fogadja be.

Az ideiglenes befogadás az arra okot adó körülmény megszűnéséig, de legfeljebb 30 napig tarthat.

Megőrzésre kell befogadni az elítéltet, ha:

- a bv. intézet illetékességi területén – mint más bv. intézetből jogellenesen távollévőt – a rendőrség elfogta, és oda előállította;
- valamely hatósághoz történő előállítás, illetve gyógykezelés céljából vagy egyéb más okból másik bv. intézetbe átszállította;
- az engedélyezett távollét után más bv. intézetben jelentkezik, mint ahonnan elbocsátották.

A megőrzésre befogadott elítéltet a megőrzés okának megszűnését követően a bv. intézetek közötti legközelebbi heti rendszeres szállítással a végrehajtásra kijelölt bv. intézetbe

kell szállítani. A megőrzésre befogadásról – a megőrzésre szállítást kivéve – a nyilvántartási szakterület a legközelebbi munkanapon haladéktalanul, írásban értesíti az anyaintézet nyilvántartási szakterületét, és tájékoztatják egymást a fogva tartást érintő fontos adatokról. Indokolt esetben az anyaintézet a fogvatartott bv. iratait soron kívül továbbítja a megőrző bv. intézetnek.

Ha a befogadásra kijelölt bv. intézetben az elítélt önként, határidőben nem jelentkezik, úgy a bv. intézet értesítése alapján a Főosztály intézkedik az elítélt elővezetése iránt.

Az elővezetés sikertelensége esetén a Főosztály az elfogatóparancs kibocsátását kezdeményezi az első fokon eljáró bíróság székhelye szerint illetékes bv. bírónál.

A bv. intézet a napszaktól függetlenül köteles befogadni az elővezetett elítéltet és az elfogatóparancs alapján elfogott, és a bv. intézetbe előállított elítéltet. Elővezetési határozat alapján a vármegyei bv. intézetek és a fővárosi bv. intézet jogosult, míg elfogatóparancs alapján bármelyik bv. intézet illetékes az elővezetett elítélt befogadására.

Ha a bv. intézet elfogatóparancs alapján fogadja be az elítéltet, a kísérést végző személytől való átvétel előtt megvizsgálja, szerepel-e az elítélt az Szv. jegyzéken, továbbá tartalmazza-e a rendőri jelentés az elítélt személyi adatait, az elfogatóparancsot kibocsátó bíróság megnevezését, számát, valamint a Belügyminisztérium Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal közlését arról, hogy az elfogatóparancs hatályban van, valamint az ezt közlő személy nevét és a közlés időpontját.

Ha hivatali időn kívül az illetékes bv. intézetek a szabadságvesztési jegyzéken (továbbiakban: szv. jegyzék) szereplő adatokat egyeztetnek az elítélt befogadhatósága és a fogva tartást megalapozó iratok beszerzése végett, mindkét bv. intézetnek feljegyzést kell készíteni.

A befogadás során a befogadáskor az elítéltet a közösségbe helyezés előtt egészségügyi szempontból meg kell vizsgálni. Ha az elítélten a befogadáskor külsérelmi nyomot észlelnek, vagy a rendőrségi fogdából vagy a javítóintézetből átkísért elítélt azt állítja, hogy bántalmazták az orvosi vizsgálatot haladéktalanul el kell végezni, valamint jegyzőkönyvet kell felvenni. A jegyzőkönyv egy-egy példányát az átkísérést végrehajtó szervnek és a törvényességi felügyeletet ellátó ügyésznek meg kell küldeni, amelyhez a látletet másolatát mellékelni kell.

Ha az elítélt a bv. intézetbe magával hozza felügyelet nélkül maradó kiskorú gyermekét, a gyermeknek a gyermek- és ifjúságvédelmi intézménybe történő elhelyezése érdekében a bv. intézet haladéktalanul intézkedik.

Ha az elítélt lakása vagy más vagyontárgya őrízetlenül maradt, a bv. intézet erről a lakás fekvése, illetve a vagyontárgy feltalálási helye szerint illetékes települési önkormányzat jegyzőjét, vagy az elítélt által meghatározott személyt értesíti.

Az elítéltnak a befogadáskor írásban nyilatkoznia kell arról, hogy rendelkezik-e rendszeres jövedelemmel és annak folyósítását hová kéri. (bv. intézetbe, általa meghatározott személynek).

A nyilvántartási szakterület az elítéltet tájékoztatja a szabadságvesztés foganatba vételével kapcsolatban a fogva tartási adataikról és az azokban bekövetkezett változásokról (ítélet adatai, a szabadságvesztés tartama, végrehajtási fokozata, kezdő- és utolsó napja, a feltételes szabadságra bocsátás esedékességének napja, a jogorvoslati jogairól).

A befogadás alkalmával az elítéltet ki kell kérdezni arról, hogy volt-e már bv. intézetben; ha volt, akkor annak adatairól (hányszor, hol, mikor szabadult utoljára, volt-e letartóztatásban ebből az ítéletből, hogyan szabadult utoljára-külföldre is).

A befogadás során ujj- és tenyérlenyomatot kell venni, fényképet kell készíteni. E feladatokat nem minden bv. intézetben a befogadást végrehajtó végzi.

A hivatali időben történő befogadási eljárás során az intézet parancsnoka (továbbiakban: parancsnok) által megbízott személy (továbbiakban: befogadó) végzi a fogvatartott birtokában lévő pénz, érték, okmány és egyéb tárgy átvételét és letételezését. Nem hajthat végre befogadást, akinek feladata a pénz, értéktárgy, okmány és egyéb letéti tárgy kezelése, megőrzése.

A hivatali időn kívül történő befogadás esetén a fogvatartott birtokában lévő pénzt, értéket, okmányt és egyéb letéti tárgyat – megőrzésre – a következő munkanap megkezdéséig a parancsnok által megbízott szolgálatban lévő biztonsági tiszt, biztonsági felügyelő vagy körlet-főfelügyelő veszi át. Az átvételt nyomtatványon kell rögzíteni. A szolgálat átadásakor átadás-átvétel tárgyat képezi a kitöltött nyomtatvány, az átvett pénz, érték, okmány és egyéb letéti tárgy, amely ellenőrzését minden átadás-átvételkor végre kell hajtani. Az átvett pénzt, értéket, okmányt és egyéb letéti tárgyat a következő munkanapon a biztonsági tiszt, biztonsági felügyelő vagy a körlet-főfelügyelő letételezés céljából a befogadónak adja át.

A befogadási eljárás során a bv. intézet igazolás ellenében átveszi a fogvatartottnál nem tartható tárgyakat, valamint azokat a tárgyakat, amelyeknek a letétbe helyezését a fogvatartott kéri, majd azt az illetékes a fogvatartott letétjébe helyezi.

A bv. intézet az elítélt befogadásáról – a várható szabadulás időpontjának közlésével – 10 napon belül értesíti:

- az elítélt lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságot;
- az első fokú ügydöntő határozatot hozó bíróságot;

- gondnokság alá helyezett elítélt esetében a gondnokot;
- ha a bíróság a szabadságvesztés végrehajtásának biztosítására irányuló intézkedést rendelt el, akkor a bv. intézet a befogadásról 3 napon belül az intézkedés előírásainak megtartását ellenőrző rendőrkapitányságot is értesíti, amennyiben az nem azonos a lakóhelye szerinti rendőrkapitánysággal.

A Magyar Honvédség és a rendvédelmi szervek volt hivatásos (szerződéses) állományú tagjának szolgálati igazolványát a kiállító szervnek kell megküldeni.

A fiatalkorú befogadásáról 3 napon belül értesíteni kell:

- a lakóhelye szerint illetékes gyámhatóságot;
- a fiatalkorú szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, gyámság esetén a gyámot;
- nevelésbe vett fiatalkorú esetén az illetékes területi gyermekvédelmi szakszolgálatot;
- továbbá ha a bv. intézetnek tudomása van arról, hogy a fiatalkorúval szemben közérdekű munka vagy pártfogó felügyelet végrehajtása van folyamatban, a fiatalkorú lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes kormányhivatalt.

A felnőtt korú és a fiatalkorú szabadításáról is ugyanezen hatóságokat kell értesíteni.

6. Előállítás, szállítás szervezése

6.1. Előállítás, szállítás szervezése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az előállítás és a szállítás szükségességének eseteit, azok előkészítésének menetét, valamint szerezzék meg az ide vonatkozó legfontosabb ismereteket.

Előállításnak minősül a fogvatartottak minden olyan jellegű, bv. intézeten kívüli mozgatása, amely a fogvatartotti nyilvántartásban, valamint az előállítások nyilvántartása elnevezésű felületen rögzítésre kerül. Ezen esetekben célszállítási engedély kérése, tájékoztatás megküldése nem szükséges.

Előállítás történhet:

- bírósági tárgyalásra;
- ügyészégi meghallgatásra,
- egészségügyi vizsgálatra vagy kezelésre (külfőrházba, szakorvosi vizsgálatra);

- közjegyzői és egyéb hivatalos eljárásra (apaság magállapítására);
- közeli hozzátartozó temetésére; valamint
- súlyos beteg hozzátartozó meglátogatására.

Az előállítás előkészítése során a hatóságtól érkezett idézésre, értesítésre, illetve az előállításra vonatkozó megkeresésre a nyilvántartási szakterület előjegyzi az előállítás napját, helyét, a megkeresést küldő szerv megnevezését, az ügy számát, az idézés státusát (kötelező vagy kérelemre), az ügy jellegét (különösen büntető, polgári, munkaügyi, közjegyzői, orvos szakértői, szabálysértési), a fogvatartott nyilatkozatát, ha az előállítás kérelemre történik.

Ha a bv. intézet illetékességi területén kell előállítani az elítéltet, a nyilvántartási szakterület a megkeresést és a vonatkozó szabályok szerint kitöltött előállítási utasítást legkésőbb az előállítás esedékességét megelőző hét utolsó munkanapján – szükség esetén soron kívül – átadja a biztonsági szakterületnek.

Az előzőek szerint kell eljárni az előállítás céljából a bv. intézetbe érkezett fogvatartottak esetében, azzal, hogy a megkeresést a szállítás megérkezését követően a bv. intézet parancsnoka által meghatározott időben és módon kell átadni a biztonsági szakterület részére. Amennyiben az előállítás nem kötelező, az elítéltet írásban nyilatkoztatni kell, hogy azt kéri-e, és vállalja-e a felmerülő költségek megtérítését, illetve a bv. intézet által megelőlegezett költségek viselését. Abban az esetben, ha az elítélt az előállítását kéri, és vállalja a költségtérítést, akkor azzal összefüggő kérelmét az elektronikus nyilvántartásban rögzíteni kell. Ha az elítélt nem kéri az előállítást, illetve nem viseli annak költségeit, erről a bíróságot, hatóságot írásban, a kézbesítési ív visszaküldésével értesíteni kell.

Abban az esetben, ha a bv. intézet a fogvatartottat az egészségi állapota miatt nem tudja előállítani, a nyilvántartási szakterület erről a tényről a bíróságot, hatóságot haladéktalanul – telefonon, fax vagy e-mail útján – értesíti, szükség esetén az ezzel kapcsolatos orvosi igazolást utólag, zárt borítékban megküldi.

Az előállítás előkészítésekor a büntetés-végrehajtási szervezet biztonsági szabályzatáról szóló 72/2020. (XII. 23.) BVOP utasítás (továbbiakban: Biztonsági Szabályzat) – ide vonatkozó melléklete szerinti – előállítási utasításon az érintett szakterületek (biztonsági, egészségügyi, nyilvántartási, reintegrációs) a szükséges adatokat, információkat kötelesek rögzíteni.

Ha az elítéltnek az előállítás költségeihez hozzá kell járulnia, az előállítást végrehajtó bv. intézet nyilvántartási szakterülete kiállítja a költségjegyzéket, az előállítás indokoltságát igazolja, majd azt átadja a biztonsági szakterület részére a végrehajtás tényének igazolása érdekében. A költség-hozzájárulás levonása után a gazdasági szakterület által átadott költségjegyzék egy példányát a bv. iratban kell elhelyezni. A költség-hozzájárulással kap-

csolatos egyéb kérdésekben, illetve kérelem esetén a nyilvántartó csoport minden esetben egyeztet a gazdasági szakterülettel.

A szállítás az a biztonsági tevékenység, amely során a fogvatartottak mozgatása meghatározott útvonalon szolgálati gépjárművel vagy mentőautóval (indokolt esetben mentőhelikopterrel) történik. A bv. intézetek között a fogvatartott szállítása központosított szállítással, meghatározott esetekben célszállítással történik.

A központosított szállítás okai:

- végleg más bv. intézetbe szállítják a fogvatartottat;
- megőrzésre szállítják, illetve megőrzésből visszaszállítják;
- átadása szükséges más hatóság részére;
- a Főosztály által a szabadságvesztés megkezdése tárgyában kiadott felhívásban megjelölt bv. intézettel ellentétben más bv. intézetben jelentkezik;
- reintegrációs őrizetbe helyezését rendelték el, és a végzésben szereplő ingatlan más bv. intézet illetékességébe tartozik.

Végleg kell szállítani a fogvatartottat:

- a végrehajtási fokozatának megfelelő bv. intézetbe, hivatalból vagy kérelemre engedélyezett átszállítás, illetve a Főosztály egyéb rendelkezése alapján;
- rendőrség részére történő végleg átadás;
- fiatalkorú fogvatartott javítóintézet részére történő végleg átadás esetén; továbbá
- minden olyan esetben, ha a várható szabadulása 15 napon belül esedékes; valamint
- reintegrációs őrizetbe helyezését rendelték el, és a végzésben szereplő ingatlan más bv. intézet illetékességébe tartozik.

Más esetben a szállítás megőrzésre történik.

A központosított szállítás előkészítése során a szakterülete hetenként, a központosított szállítást megelőző második munkanapon a közhiteles rendszerben előjegyzést rögzít a központosított szállításban érintett fogvatartottakról a Főosztály felé a központosított szállítás szervezéséhez.

A Főosztály által jóváhagyott előjegyzést az érintett szakterületek (gazdasági, büntetés-végrehajtási, biztonsági, egészségügyi szakterületek, fogvatartottak foglalkoztatására létrehozott gazdálkodó szerv) a közhiteles rendszerből kötelesek lekérdezni, majd végrehajtani a szállítás előkészítése és végrehajtása érdekében szükséges feladataikat, illetve a szállításban érintett fogvatartottak iratait a bv. intézet parancsnoka által meghatározott módon átadni a nyilvántartási szakterületnek.

A szállításra kerülő fogvatartottak személyi anyagát minden esetben a szállítás céljának megfelelően kell összeállítani. A végleg szállított fogvatartottakkal együtt a teljes bv. iratanyag, míg a megőrzésre szállított fogvatartottakkal a megőrzés célja szerinti iratanyag kell, hogy szállításra kerüljön. Minden esetben szükséges a fogvatartott mutatókartona (a fogvatartott díjazás nélküli munkavégzésének nyilvántartásával együtt), az egészségügyi anyaga (zárt borítékba), valamint a szállítást megalapozó iratanyag (idézés, megkeresés, orvosi beutaló stb.).

A végleg vagy megőrzésre történő szállítás okáról és a célintézetéről, továbbá megőrzés esetén annak várható tartamáról a fogvatartottat előzetesen, de legkésőbb a szállítást megelőző napon, szóban vagy írásban tájékoztatni kell. Ettől csak különösen indokolt esetben, a bv. intézet parancsnokának döntése alapján biztonsági vagy fogvatartási okból lehet eltekinteni, de a tájékoztatást ez esetben is meg kell adni legkésőbb a szállítási feladatot megelőző eligazítás keretében a Biztonsági Szabályzatban foglaltak szerint.

A szállításra kerülő fogvatartottakról nemenként, illetve célintézetenként 2 példányban átadás-átvételi elismervényt kell készíteni. Az átadás-átvételi elismervényen szereplő fogvatartottak iratait egybe kell csomagolni. Az átadás-átvételi elismervényt annak érdekében, hogy a szállítmányvezető az adatokat egyeztetni tudja, olyan módon kell rögzíteni az iratcsomagon, hogy annak mindkét oldala hozzáférhető legyen. A nyilvántartási szakterület az átadás-átvételi elismervényeket is tartalmazó iratcsomagokat a szállítást megelőző munkanap hivatali idejének befejezése előtt átadja a biztonsági szakterület felé.

Az egyéni kezelési utasítással rendelkező fogvatartottak esetében az egyéni kezelési utasítást a szállítást megelőző munkanapon 10 óráig elektronikus levelezés – akadályoztatás esetén fax – útján a célintézetnek meg kell küldeni.

A célszállításra okot adó körülményt – az eü. intézménybe orvosilag indokolt sürgős szállítás kivételével –, valamint a fogvatartottak személyi és büntetés-végrehajtási adatait jelenteni kell a Főosztály felé. Hivatali időn túl szükségessé vált célszállítás tényéről a Főosztály írásos tájékoztatását utólag, a következő munkanapon meg kell tenni.

A célszállítás esetén a szállítás végrehajtására vonatkozó rendelkezéseket kell értelemszerűen alkalmazni.

7. Kérelmek, a határidők és a kézbesítés

7.1. A kérelmek, a határidők és a kézbesítés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó lássa át az elítélt jogai érvényesítésével kapcsolatos szabályokat, a keletkezett iratok kézbesítésére vonatkozó előírásokat, a jogorvoslati lehetőségek szabályait, és szerezzé meg a határidő napló vezetéséhez szükséges ismereteket.

A jogérvényesítés során a fogvatartott büntetés-végrehajtási ügyben vagy a fogva tartással összefüggésben kérelmet terjeszthet elő, és a kérelemről hozott döntéssel szemben panaszt nyújthat be. A fogvatartott a végrehajtással kapcsolatosan közvetlenül fordulhat a büntetés-végrehajtási ügyészhez (továbbiakban: bv. ügyészhez), az alapvető jogok biztósához, valamint egyéb nemzeti és nemzetközi szervezet munkatársaihoz.

A Fogvatartotti Kezdeményezésű Kérelmek Modul (továbbiakban: KIOSZK) olyan, egyedi fejlesztésű büntetés-végrehajtási szakrendszer, amelyben az adatrögzítések és lekérdezések egy jelentős részét fogvatartott személyek végzik el. E szakrendszer egyébként egy ügyintézési pont, ami egy számítógépből, fogvatartotti kártya olvasóból és egy speciális billentyűzetből áll, amelynek célja, hogy a fogvatartottak jobban hozzáférjenek a saját adataikhoz, irataikhoz, és ügyintézést tudjanak kezdeményezni a személyi állomány direkt közreműködése nélkül is.

Ha a kérelem elbírálása meghaladja a bv. szerv hatáskörét, illetve arra nem illetékes, azt haladéktalanul a hatáskörrel, illetve illetékességgel rendelkező bv. intézet felé kell továbbítani, és erről a kérelmezőt tájékoztatja. A fogvatartottat kérelmére tájékoztatni kell, hogy ügyében melyik hatáskörrel rendelkező, illetékes bv. szerv jogosult eljárni.

Ha a bv. intézetenél benyújtott kérelem elbírálása nem tartozik a büntetés-végrehajtás hatáskörébe, a fogvatartottat tájékoztatni kell arról, hogy ügyében melyik hatáskörrel rendelkező illetékes szerv.

A bv. intézet (így a bűnügyi nyilvántartás) az alábbi ügyekben hozott, határozatba foglalt döntés kihirdetéséről vagy kézbesítéséről gondoskodik:

- a büntetés-félbeszakítás iránti;
- az átszállítás iránti;
- a súlyos beteg közeli hozzátartozó meglátogatására benyújtott;
- a közeli hozzátartozó temetésén való részvétel végett benyújtott;
- a kegyelet lerovása iránti;
- az adatok megismerése iránti;

- az anya és a gyermeke együttes elhelyezésével kapcsolatos kérelem;
- a biztonsági zárkába, illetve részlegre helyezés elrendelése, meghosszabbítása;
- a magas szintű biztonsági kockázatba sorolás;
- a kárigény;
- a fenytetés;
- a másolat kiadásának megtagadása;
- a képviselő kizárása;
- a sajtó útján történő nyilatkozattétel megtagadása;
- önkéntes jelentkezés elmaradása miatt elrendelt elővezetés költségének megtérítése; valamint
- az alapvető jogokat sértő elhelyezési körülmények miatti panasz.

A fogvatartottat minden esetben ki kell oktatni a jogorvoslati jogosultsága érdekében biztosított lehetőségeire.

Ha a döntést vagy a határozatot nem a fogvatartó bv. intézet hozta, vagy a fogvatartott ideiglenesen más bv. intézetben tartózkodik, a fogvatartott részére azt haladéktalanul, rövid úton továbbítani kell. Ha a panaszos a panaszt nem az első fokon eljáró döntéshozónál nyújtja be, azt haladéktalanul továbbítani kell az illetékes felé, a szükséges intézkedés megtétele végett, a panaszos egyidejű tájékoztatása mellett. Felvilágosításra irányuló kérelem esetében, ha az információk rendelkezésre állnak, a felvilágosítást az adatvédelmi előírások betartásával azonnal meg kell adni. Ha a kérelem elbírálása a büntetés-végrehajtás hatáskörébe tartozik, a kérelem (panasz) átvevője saját hatáskörében eljár, vagy azt az illetékes szervezeti egységnek továbbítja. A bv. intézet szervezeti egységei által tartandó személyes meghallgatások rendjét a bv. intézet parancsnoka a házirendben szabályozza.

A panaszt 30 napon belül kell elbírálni, kivéve, ha az ügy jellege ezt soron kívül szükségessé teszi. E határidő indokolt esetben 30 nappal meghosszabbítható. A panasz elbírálásáról, valamint a határidő meghosszabbításáról az elítéltet és az egyéb jogcímen fogvatartottat, illetve a panasztevőt írásban tájékoztatni kell. A panasz elbírálásáról szóló határozat ellen további jogorvoslatnak nincs helye.

A törvényes végrehajtás érdekében elengedhetetlen a határidők pontos betartása, amelynek érdekében a bűnügyi nyilvántartó munkatársai határidőt fektetnek fel – annak folyamatos, naprakész vezetésével – az aktuális és a követő évre vonatkozóan. A bv. iratokat, illetve a közhiteles rendszerben rögzített adatokat évente legalább egyszer felül kell vizsgálni. A következő évi határidőnaplót minden év október 15-ig fel kell fektetni, és abban elő kell jegyezni azoknak a fogvatartottaknak az adatait, akiknél a fent felsorolt határnapok a következő év végéig esedékesek.

A határidőnaplóba be kell vezetni:

- a letartóztatás lejáratát és megszűnésének napját;
- a szabadságvesztés utolsó napját;

- a feltételes szabadságra bocsátás esedékességének napját;
- kiutasítás esetén az idegenrendészeti hatóság értesítésének napját a szabadítást megelőző 30 nappal;
- fiataalkorú esetében a 21. életév betöltésének napját (nagykorúsítás);
- az átmeneti részlegbe helyezés vizsgálatának napját;
- a reintegrációs őrizet kezdő- és lejáratí napját.

Feltételes szabadságra bocsátás esetén a nyilvántartási szakterület megállapítja és nyilvántartja a határidőnaplóban annak esedékességének a napját. Ha a bv. bíró későbbi időpontra újabb előterjesztést kért, a nyilvántartási szakterület a határidő utáni feltételes szabadságra bocsátás esedékességének napját az elítélt adatai között és a határidőnaplóban előjegyzi.

Ha a bv. bíró az elítéltet a büntetés fele részének letöltése után nem bocsátja feltételes szabadságra, a nyilvántartási szakterület az ítélet meghozatalakor hatályos büntető törvénykönyv szerint megállapítja a feltételes szabadságra bocsátás új esedékességi időpontját, és azt a határidőnaplóban előjegyzi. Ez azt jelenti, hogy például az első büntényes elítélt tekintetében a jogerős ítéletet hozó bíróság a szabadságvesztése felének kitöltése után megállapítja az ítélet másik felének elengedését, azonban a bv. bíró az esedékesség időpontjában azt nem engedélyezte, az előterjesztést az ítélet 2/3 részének kitöltése után – a bűnügyi nyilvántartó – újra meg kell tennie az ítélet 1/3 részének elengedése végett. Ekkor a bv. bíró a fenti időpontra tekintettel – tehát az újonnan megállapított időpontra – bírálja el a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségét.

A hivatalos ügyben (különösen büntető ügy, polgári peres ügy) a bv. intézetén keresztül a fogvatartott részére kézbesítési ívvel küldött olyan határozatot, amely ellen fellebbezésnek van helye, a nyilvántartási szakterület beosztottja kézbesíti, egyéb iratot más bv. beosztott is kézbesíthet. A kézbesítés során a fogvatartottat a jogorvoslati jogára ki kell oktatni. A nyilvántartási szakterület által végrehajtott kézbesítést olyan módon kell végrehajtani, hogy annak során más fogvatartott számára adat ne legyen hozzáférhető.

A kézbesítési ívet a bv. intézet bélyegzőjével ellátva, a kézbesítés dátumának feltüntetésével kell visszaküldeni az illetékes bíróságnak, hatóságnak.

Az igazságügyért felelős miniszter a nemzetközi bűnügyi együttműködéssel összefüggésben a bv. intézetben fogva lévő elítélt vagy egyéb jogcímen fogvatartott részére kézbesítendő hivatalos iratot a BVOP-nak küldi meg.

Ha az elítélt a büntetőeljárás során vállalta az elektronikus kapcsolattartást, a végrehajtásért felelős szerv az idézést vagy a felhívást az elítélt által megadott és az értesítőlapon feltüntetett biztonságos elektronikus kapcsolattartásra szolgáló elérhetőségére is kézbesíti.

8. Félbeszakítás és egyéb intézetelhagyások

8.1. A szabadságvesztés félbeszakítása és egyéb intézetelhagyások

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a nyitottság elve gyakorlati alkalmazásának eseteit, céljait, szabály- és feltételrendszerét. Tudja, hogy a fogvatartottnak az alapvetően zárt rendszeren belül milyen lehetőségei vannak az intézet ideiglenes elhagyására szociális, családi és társadalmi kapcsolatai, illetve felelősségtudata erősítése érdekében.

Fontos okból – így különösen az elítélt személyi vagy családi körülményei, egészségi állapota miatt – a szabadságvesztés végrehajtása hivatalból vagy kérelemre félbeszakítható, erről:

- egy naptári évben 90 napig terjedő időtartamra a parancsnok;
- az előző pontban szabályozottnál hosszabb időre, de legfeljebb 1 évi időtartamra az agglomerációs központ vezetője dönt.

A szabadságvesztés félbeszakítását az engedélyező megszünteti, ha a tudomására jut, hogy

- az elítélttel szemben a félbeszakítás tartama alatt elkövetett bűncselekmény miatt büntetőeljárás indult, vagy olyan újabb szabadságvesztés végrehajtásáról érkezik értesítőlap, amely a végrehajtás sorrendjére kihatással van;
- az elítéltet más ügyben letartóztatásba helyezték;
- a félbeszakítás indoka az engedélyezett határidő letelte előtt megszűnt;
- a kegyelmi döntés meghozataláig az elítélt szabadságvesztés büntetésének végrehajtását félbeszakították.

A szabadságvesztés félbeszakítását az engedélyező megszüntetheti, ha az elítélttel szemben olyan újabb szabadságvesztés végrehajtásáról érkezik értesítőlap, amely a végrehajtás sorrendjére nincs kihatással.

Az egészségügyi indokkal benyújtott kérelem elbírálása az országos parancsnok hatáskörébe tartozik, a BVOP Egészségügyi Főosztályának véleményét a FÜSZ kéri meg. Ha a félbeszakítást az elítélt vagy más személy gyógykezelésére tekintettel kérik, az egészségügyi intézmény igazolását csatolni kell arról, hogy a beteget mikor fogadják, illetve a gyógykezelés várható időtartamáról.

A várandósság 12. hetét elért nő szabadságvesztés-félbeszakításra irányuló kérelme esetén a bv. intézet parancsnoka az iratokat – javaslatával együtt – a BVOP-ra terjeszti fel.

Ha a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítását engedélyezik, az elítéltet a szülés várható időpontja előtt legalább 4 héttel szabadítani kell.

Ha az orvos veszélyeztetett terhességet állapít meg, az elítéltet haladéktalanul a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központba kell szállítani, és nyilatkoztatni kell, hogy kéri-e a szabadságvesztés félbeszakítását. A veszélyeztetett terhesség ideje alatt a szabadságvesztés félbeszakítására – bv. orvosi javaslat alapján – bármikor sor kerülhet.

Ha a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítását engedélyezték, a bv. intézet a szülés várható időpontját követő 2 hónapon belül megkeresi az elítélt állandó lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzatot, és tájékozik a szülést követő körülményekről.

Ha a gyermek halva született vagy meghalt, illetve nem az elítélt gondozásában van, a bv. intézet a félbeszakítás megszüntetésére tesz javaslatot.

Ha az elítélt súlyos betegségben szenved, és nem terjesztett elő kérelmet, a félbeszakításra a bv. intézet parancsnoka, továbbá a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központ, illetve az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyító Intézet főigazgatója is javaslatot tehet.

Ha a félbeszakítást kórházi kezelésre engedélyezték, rövid úton ellenőrizni kell, hogy az elítélt jelentkezett-e a gyógyintézetben. Ha az elítélt a gyógykezelésre nem jelentkezett, a félbeszakítás megszüntetése iránt a szükséges intézkedéseket meg kell tenni.

Indokolt esetben a félbeszakítás a műtétet követő időponttól engedélyezhető, addig az elítélt őrzését, vagy ellenőrzését meg kell szervezni. Gyógykezelés végett engedélyezett félbeszakítás esetén az elítélt részére a letétjében elhelyezett társadalombiztosítási hatósági igazolványát, személyazonosításra alkalmas okmányát ki kell adni.

A bv. intézet a szabadságvesztés végrehajtásának félbeszakítására a bíróságnak a határozata vagy az igazságügyért felelős miniszter döntése alapján intézkedik. Ha az elítélt részére a félbeszakítást hivatalból engedélyezték, a bv. iratokat külön kell kezelni, és 6 havonta a bv. ügyésznek be kell mutatni.

Ha a bíróság az összbüntetésbe foglalás céljából annak közlése végett keresi meg az elítéltet fogva tartó bv. intézetet, hogy az elítélt az összbüntetési ítélet alapjául szolgáló szabadságvesztés büntetésekből mennyi időt töltött ki, a bv. intézet soron kívül teljesíti az adat-szolgáltatást. A bv. intézet tájékoztatást ad az összbüntetési ítélet alapjául nem szolgáló, végrehajtásra váró szabadságvesztés büntetésekről is.

Ha a bíróság a nem jogerős összbüntetési ítéletben az összbüntetés alapjául szolgáló szabadságvesztések végrehajtását félbeszakítja, a bv. intézet haladéktalanul intézkedik az elítélt szabadítása iránt.

A szabadságvesztés félbeszakításának egyéb szabályai

A szabadságvesztés félbeszakításáról az elítélt lakóhelye, illetve tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságot kell értesíteni. Az értesítésnek tartalmaznia kell a félbeszakítás időtartamát és az elítélt által megjelölt tartózkodási helyet.

Ha a félbeszakítás tartama az 5 napot meghaladja, az elítélt a bv. intézet elhagyását követő 2 napon belül a tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságon köteles jelentkezni.

Félbeszakítás esetén az elítéltet arcképmással rendelkező igazolással kell ellátni.

A határozott tartamú félbeszakítást az engedélyezőnek évben, hónapban és napokban kell meghatároznia. Ha a félbeszakítás az 1 hónapot nem haladja meg, a tartamot napokban kell megállapítani. A félbeszakítás tartamát a bv. intézetből való elbocsátást követő naptól kell számítani.

Határozott idejű félbeszakítás esetén a félbeszakítás kezdőnapjához az engedélyezett időtartamot kell hozzáadni, az eredményül kapott napon kell az elítéltnak a bv. intézetben jelentkeznie, a félbeszakítás utolsó napjának pedig az ezt megelőző nap számít.

Ha a büntetés-félbeszakítás meghosszabbítására került sor vagy azt határozatlan időre engedélyezték, illetve az elítélt a büntetés-félbeszakításról nem tért vissza, a távol töltött időt úgy kell kiszámítani, hogy a jelentkezés vagy az elfogás napjából ki kell vonni a büntetés-félbeszakítás kezdőnapját.

Egyéb jogszerű intézetelhagyások:

- az eltávozás;
- a kimaradás;
- a 24 órát meg nem haladó eltávozás;
- a 48 órát meg nem haladó eltávozás;
- a látogató intézeten kívüli fogadása (legfeljebb a látogatás napjának a végéig tarthat);
- a súlyosan beteg közeli hozzátartozó meglátogatása;
- a hozzátartozó temetésén való részvétel.

Engedély nélkül van távol a bv. intézettől az az elítélt, aki:

- a hatóság őrizetéből megszökött;
- fogolyszökésnek nem minősülő módon a számára kijelölt helyet engedély nélkül elhagyta (így különösen ellenőrzéssel történő kórházi kihelyezés, intézeten kívüli munkavégzés esetén);

- engedélyezett távollétről nem tért vissza.

9. A letartóztatás végrehajtása

9.1. A letartóztatás végrehajtása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a letartóztatás fogalmát, jogszabályi hátterét, célját a letartóztatott befogadásának és szabadításának előírásait és a végrehajtás helyeit, valamint legyen tisztában a letartóztatottakra, letartóztatott katonákra vonatkozó végrehajtási szabályokkal is.

A letartóztatás a terhelt személyi szabadságának bírói elvonása a jogerős ügydöntő határozat meghozatala előtt. Alapvető célja a terhelt jelenlétének a biztosítása, annak megakadályozása, hogy a terhelt kivonja magát az eljárás alól. A letartóztatás elrendelésére kizárólag bíróság jogosult.

A letartóztatást büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani. A letartóztatást – a rendelkezési jogkör gyakorlójának vagy jogszabály eltérő rendelkezésének hiányában – a rendelkezési jogkör gyakorlójának székhelye szerint illetékes vármegyei (fővárosi) bv. intézetben kell végrehajtani. Az országos parancsnok erre a célra – kivételesen – más bv. intézetet is kijelölhet.

Ha ezt a nyomozási cselekmények elvégzése indokoltta teszi, az ügyész akként rendelkezhet, hogy a letartóztatás legfeljebb 30 napi időtartamban rendőrségi fogdában is végrehajtható. Ha ezt a nyomozási cselekmények elvégzése indokoltta teszi, az ügyész akként rendelkezhet, hogy a letartóztatás legfeljebb 60 napi időtartamban rendőrségi fogdában is végrehajtható.

A bíróság a terhelt indítványára a terhelt és gyermeke együttes elhelyezést biztosító részlegen történő elhelyezéséről rendelkezik, ha a terhelt 1 évesnél fiatalabb gyermekét gondozó nő, és nem áll fenn törvényben meghatározott kizáró ok.

A bíróságnak, az ügyésznek, illetve a nyomozó hatóságnak arra kell törekednie, hogy a letartóztatás a lehető legrövidebb ideig tartson.

A letartóztatást a vádirat benyújtásáig az ügyész is megszüntetheti.

A letartóztatottak esetében a határidőnaplóban elő kell jegyezni a letartóztatás lejáratí napját.

A nyilvántartási szakterület a letartóztatottakkal kapcsolatos adatokat a közhiteles rendszerben történő rögzítéssel közli a Befogadási és Fogvatartási Bizottsággal (továbbiakban: BFB).

A fogva tartó intézet haladéktalanul értesíti a rendelkezési jogkör gyakorlóját, ha a letartóztatás végrehajtása alatt annak jogkörébe tartozó döntés szükségességét észleli.

A letartóztatás elrendeléséről – a vádirat benyújtásáig az ügyész indítványára – a bíróság határoz.

A bv. intézet a letartóztatottat – a jogszerűség elvét betartva – az ügyészi rendelvéný és a letartóztatást elrendelő bírói végzés vagy a bíróság végzése szerint kiállított értesítőláp alapján fogadja be.

A bírói értesítől alkalmas arra, hogy a bíróság az alábbi határozatokat hozza meg:

- letartóztatás elrendelése;
- letartóztatás meghosszabbítása határozott ideig;
- letartóztatás meghosszabbítása I. fokú határozatig (érdemleges határozatig);
- nem jogerős ítélet meghozatala;
- letartóztatás megszüntetésére (akár nem jogerős ítélet meghozatala mellett).

A bírói értesítés főbb tartalmi elemeinek meglétére és a formai követelményeinek meglétére nagy hangsúlyt kell fektetni annak ellenőrzése és egyeztetése során. Amennyiben javításra, kiegészítésre szorul, haladéktalanul kell intézkedni a javításról, kiegészítésről.

A letartóztatott befogadásáról és a szabadításáról is a bv. intézet 3 napon belül értesíti:

- a letartóztatást elrendelő bíróságot;
- a letartóztatott lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes rendőrkapitányságot;
- a bűnügyi nyilvántartó szervet;
- a letartóztatott lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes kormányhivatalt vagy büntetés-végrehajtás pártfogó felügyelől, ha az előzetesen letartóztatottat más ügyben közérdekű munkára ítélték vagy pártfogó felügyelet alatt áll.

A vádirat benyújtása előtt elrendelt letartóztatás az elsőfokú bíróságnak a tárgyalás előkészítése során hozott határozatáig (érdemleges határozathozatalig), de legfeljebb 1 hónapig tart. A letartóztatást a bíróság alkalmanként legfeljebb 3 hónappal, összesen legfeljebb a letartóztatás elrendelésétől számított 1 év elteltéig meghosszabbíthatja. Ezt követően alkalmanként legfeljebb 2 hónappal meghosszabbíthatja.

A vádirat benyújtása után az első fokú bíróság által elrendelt vagy fenntartott letartóztatás legfeljebb a nem jogerős ítélettel kiszabott szabadságvesztés tartamáig tart.

A letartóztatottat a letartóztatás lejáratainak, a letartóztatásnak a Büntetőeljárás törvény szerinti megszűnése, a nyomozás vagy az eljárás megszüntetése esetén az erről szóló határozat kézbesítésének, a letartóztatást megszüntető rendelkezés napján kell szabadítani.

Ha a rendelkezési jogkör gyakorlója – aki az eljárás ügyészi szakában az ügyész, bírósági szakban az ügyben eljáró bíró – a letartóztatottnak a nyomozó hatóság részére történő kiadását engedélyezte, a letartóztatás határidejének a lejárta előtt legalább 2 nappal a nyomozó hatóság a letartóztatottat a bv. intézetbe visszaszállítja.

Törvényben meghatározott esetben, vagy ha a bíróság úgy rendelkezik, a fiatalkorú letartóztatását javítóintézetben kell végrehajtani. A letartóztatásban lévő fiatalkorú kivételesen, legfeljebb 5 napra, ideiglenesen akkor is elhelyezhető bv. intézetben és rendőrségi fogdán, ha a letartóztatást javítóintézetben hajtják végre. Ha a letartóztatásban lévő fiatalkorú a 21. életévét betöltötte, a javítóintézet a fiatalkorú büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállítása érdekében megkeresi a javítóintézet székhelye szerint illetékes rendőrkapitányságot és az átszállításról értesíti a rendelkezési jogkör jogosultját.

A katona letartóztatását katonai fogdán – a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet e célra elkülönített részén – kell végrehajtani, kivéve, ha a rendelkezési jogkör gyakorlójának a terheltek elkülönítésére vonatkozó rendelkezésének teljesítése másként nem biztosítható. A katonák esetében az általánosan értesített hatóságokon kívül a befogadásról és a szabadításról értesíteni kell a katona parancsnokát is.

10. Az elzárás és a szabálysértési elzárás végrehajtása

10.1. Az elzárás és a szabálysértési elzárás végrehajtása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az elzárás jogintézményének fogalmát, jogszabályi hátterét, valamint az elzárás és a szabadságvesztés végrehajtási szabályai közötti különbségeket.

A Btk. VII. fejezete sorolja be a büntetések közé az elzárást, amely a csekély társadalomra veszélyességgel bíró bűncselekmények tekintetében szabható ki. Meghatározza továbbá az elzárásra vonatkozó alapvető szabályokat.

Az elzárás tartamát napokban kell meghatározni, amelynek legrövidebb tartama 5 nap, leghosszabb tartama 90 nap, amely kizárólag bv. intézetben hajtható végre.

A szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény (továbbiakban: Sztv.) rendelkezései szerint szabálysértés miatt alkalmazható büntetések:

- a szabálysértési elzárás,
- a pénzbírság és
- a közérdekű munka.

A büntetések önállóan és egymás mellett is kiszabhatók. A szabálysértési elzárás mellett nem szabható ki közérdekű munka. Szabálysértési elzárást csak bíróság szabhat ki, amelynek legrövidebb tartama 1 nap, leghosszabb tartama 60 nap. Fiatalkorú esetén a szabálysértési elzárás leghosszabb tartama 30 nap, halmazati büntetés esetén 45 nap.

A pénzbírság legalacsonyabb összege – e törvény eltérő rendelkezése hiányában – 5000 forint, legmagasabb összege 150 ezer forint, szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések esetén 300 ezer forint.

A pénzbírságot meg nem fizetése esetén a bíróság szabálysértési elzárásra változtatja át. Az átváltoztatás során 5000 forintenként 1 napi szabálysértési elzárást kell számítani. A meg nem fizetett pénzbírságnak 5000-rel nem osztható részét nem kell figyelembe venni. Fiatalkorú esetén a pénzbírság legmagasabb összege 50 ezer forint, szabálysértési elzárással is büntethető szabálysértések esetén 100 ezer forint.

Közérdekű munka kiszabása esetén az eljárás alá vont személy köteles a számára meghatározott munkát elvégezni, személyi szabadsága egyébként nem korlátozható. A közérdekű munka tartamát órákban kell meghatározni, amelynek legkisebb mértéke 6, legmagasabb mértéke 180 óra. Fiatalkorúval szemben közérdekű munkát akkor lehet kiszabni, ha a határozat meghozatalakor betöltötte a 16. életévét.

A felnőtt korú elzárásra ítélt elzárását és a szabálysértési elzárást – általános szabályként – az elzárásra ítélt személy lakcíme vagy szálláshelye szerint illetékes, valamint a Magyarországon lakcímmel vagy szálláshellyel nem rendelkező felnőtt korú személy elzárását és a szabálysértési elzárást az elzárást kiszabó bíróság székhelye szerint illetékes bv. intézetben kell végrehajtani.

A fiatalkorúak elzárását a fiatalkorú elzárásra ítélt – főszabályként – a lakóhelyéhez legközelebbi bv. intézetben kell végrehajtani. Az elhelyezés ettől eltérő is lehet.

A hátrányos jogkövetkezmények alól, amelyeket jogszabály a szabálysértés miatti felelőségre vonáshoz fűz, az eljárás alá vont személy a büntetést vagy intézkedést megállapító határozat jogerőre emelkedését követő 2 év elteltével mentesül.

Az elzárásra ítélt és a szabálysértési elzárást töltők befogadására is az elítéltekre vonatko-

zó eljárási szabályok érvényesek.

Nincs helye befogadásnak, ha

- a bíróság határozata a bv. intézethez nem érkezett meg, és azt a szabálysértési elzárás megkezdésére jelentkező elkövető sem hozta magával;
- rendőrségi fogdán orvosi vizsgálat, büntetés-végrehajtási intézetben egészségügyi vizsgálat megállapítja, hogy az elkövető olyan súlyos betegségben szenved, amely miatt sürgősségi ellátásra, kórházi ápolásra szorul;
- az elkövető a felügyeletre, folyamatos ápolásra, illetve gondozásra szoruló hozzátartozója lakóhelye szerint illetékes önkormányzat jegyzője vagy járási hivatal vezetője által kiállított igazolással bizonyítja, hogy az érintett személy a szabálysértési elzárás végrehajtása esetén felügyelet nélkül maradna;
- az elkövető a szabálysértési elzárást kiszabó határozat jogerőre emelkedését követően 1 évet meghaladó időt töltött szabadságvesztésben, elzárásban, javítóintézeti nevelésben vagy letartóztatásban;
- a szabálysértési elzárás kiszabását kizáró körülmény; vagy
- amennyiben elévülés következett be.

Az elzárás és az átváltoztatott szabálysértési elzárás foganatba vételi főbb szabályai megegyeznek az elítéltre vonatkozókkal.

A szabálysértési elzárásokat a bírósági határozatok érkezési sorrendjében kell végrehajtani.

Ha egyidejűleg több szabálysértési elzárás végrehajtására érkezik bírósági határozat, akkor:

- először a büntetésként kiszabott szabálysértési elzárást kell végrehajtani;
- több büntetésként kiszabott szabálysértési elzárás esetén először azt kell végrehajtani, amelynek a tartama hosszabb;
- közérdekű munka, pénzbírság, helyszíni bírság helyébe lépő szabálysértési elzárások közül először a hosszabb tartamút kell végrehajtani.

Amennyiben a szabálysértési elzárás végrehajtása alatt letartóztatás, szabadságvesztés, elzárás, kényszergyógykezelés vagy javítóintézeti nevelés végrehajtása iránt érkezik értesítés, a szabálysértési elzárást az értesítésnek a szabálysértési elzárást foganatosító szervhez érkezése napjával meg kell szakítani.

Ha az elkövető engedély nélkül eltávozott, a szabálysértési hatóságot, valamint a fiatalok-rú elkövető törvényes képviselőjét haladéktalanul értesíteni kell, annak közlésével, hogy az elkövető a szabálysértési elzárásból hány napot töltött ki. Az engedély nélküli távollét tartama a szabálysértési elzárás tartamába nem számít be. A közlés alapján a szabálysértési hatóság intézkedik az elkövető elővezetésére. Az engedély nélküli eltávozást követően az elkövető a szabálysértési elzárás folytatására önként jelentkezik, akkor őt a szabálysértési elzárást foganatosító szervnél – külön szabálysértési hatósági intézkedés nélkül – be kell fogadni, és a szabálysértési elzárást folytatni kell. Az ismételt befogadásról a szabálysér-

tési elzárást foganatosító szerv a szabálysértési hatóságot, előkészítő eljárást folytató rendőri szervet haladéktalanul értesíti, amely értesítést az elrendelt elővezetést foganatosító szervhez haladéktalanul továbbítani kell.

Az elkövetőt szabadon kell bocsátani:

- a szabálysértési elzárás végrehajtásának utolsó napján;
- a szabálysértési elzárás végrehajtásának félbeszakítása napján;
- a szabálysértési elzárásra átváltoztatott pénzbírság, helyszíni bírság összegéből hátralévő részösszeg megfizetése napján;
- ha a végrehajtást kizáró körülmény a befogadást vagy a fogvatartásba vételt követően következik be, vagy azt a bv. intézet a befogadást vagy a fogvatartásba vételt követően észleli, a körülmény bekövetkezésének, illetve észlelésének napján.

Az elkövető kérelmére a szabálysértési elzárást foganatosító szerv parancsnoka a szabaduláshoz készpénzsegélyt, belföldi utazási vagy ruházati segélyt adhat. Segély a megjelölt jogcímenek külön-külön is adható, azok együttes összege az alapmunkadíjat nem haladhatja meg. Amennyiben az elkövető szabadulási címe vonattal megközelíthető, abban az esetben a belföldi utazási segély kiadásánál a hitelezett utazási utalvány biztosítását kell előnyben részesíteni. A szabaduló elkövető részére ruházati segély csak akkor adható, ha a szabaduláskor az évszaknak megfelelő ruházattal nem rendelkezik.

11. A szabadítás előkészítése

11.1. A szabadítás előkészítése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó meg tudja határozni, a fogvatartott mely esetekben hagyhatja el véglegesen a büntetés-végrehajtási intézetet, valamint megismerje a meghatározott esetek főbb jellemzőit. Legyen továbbá tisztában a feltételes szabadságra bocsátás szabályaival, feltételeivel, a szabadulási igazolásra vonatkozó rendelkezésekkel, valamint az elítélt szabadítással kapcsolatos kötelezettségeivel és azok megszegésének következményeivel.

Azt az elítéltet szabadon kell bocsátani:

- aki szabadságvesztését kitöltötte, annak utolsó napján;
- akit feltételes szabadságra bocsátottak, annak esedékessége napján;
- akinek szabadságvesztését félbeszakították, a határozat megérkezésének napján vagy a határozatban megjelölt napon;
- akinek a szabadságvesztés hátralévő részét kegyelemből elengedték vagy mérsé-

- kelték, a jogszabályban vagy a kegyelmi döntésben megállapított napon;
- akinek ügyében a Kúria felülvizsgálati eljárás, illetve jogorvoslati eljárás keretében szabadlábra helyezéséről határoz, a Kúria határozata kihirdetésének napján.

Nem szabadítható az elítélt, a félbeszakítás engedélyezése kivételével, ha további szabadságvesztés, elzárás, közérdekű munka vagy pénzbüntetés helyébe lépő szabadságvesztés, letartóztatás, kiadatási letartóztatás, ideiglenes kiadatási letartóztatás átadási letartóztatás, ideiglenes átadási letartóztatás, ideiglenes végrehajtási letartóztatás, szabálysértési elzárás vagy idegenrendészeti őrizet vár végrehajtásra.

A szabadon bocsátást megelőző szabadítási eljárás legfeljebb 2 munkanapig tarthat. Az elítéltet olyan időpontban kell szabadítani, hogy – az utazási körülményeket figyelembe véve – lehetőleg még ugyanazon a napon a lakó- vagy tartózkodási helyére megérkezzen.

A nyilvántartási szakterület a szabadítás esedékessége előtt legkésőbb 15 nappal ellenőrzi, hogy a szabadításnak nincs-e törvényi akadálya, a szabadítás napját helyesen állapították-e meg, és ezt aláírásával a nyilvántartó lapon igazolja.

Ha a szabadságvesztéssel letartóztatást szakítottak meg, vagy a szabadságvesztés végrehajtása során letartóztatás elrendeléséről, meghosszabbításáról vagy fenntartásáról érkezik értesítés, a bv. intézet tisztázza, hogy a letartóztatást a bíróság fenntartotta-e. A bíróság határozatától függően intézkedik a szabadításra vagy a letartóztatás végrehajtására, szükség szerint az illetékes bv. intézetbe átszállításra.

Amennyiben az elítéltnak pénzbüntetést helyettesítő szabadságvesztést vagy pénzbírság-átváltóztatás folytán elzárást kell töltenie, fel kell hívni a figyelmét, hogy a pénzbüntetést, pénzbírságot befizetheti, illetve erre intézkedéseket tehet.

A nyilvántartási szakterület az elítélt várható szabadulása előtt legalább 10 nappal rögzíti és előjegyzi a fogvatartotti nyilvántartásban a szabadulás időpontját. A szabadítási eljárásban résztvevő szakterületek fogvatartotti nyilvántartásból lekérdezés útján kötelesek tájékozódni a szabadítandókról.

A nyilvántartási szakterület előkészíti az iratokat, a szabadulóval egyeztetni az adatokat, ezzel egyidejűleg – szükség esetén – felhívja a szabaduló figyelmét a jelentkezési kötelezettségére.

A bv. intézetnek a fogvatartott soron kívüli szabadítása érdekében faxon érkezett rendelkezéseket a rendelkezésre jogosult hatósággal (bíróság, ügyészség) haladéktalanul, rövid úton egyeztetni kell, és egyidejűleg kérni kell az eredeti irat soron kívüli megküldését. A rendelkezésre jogosult hatósággal (bíróság, ügyészség) minden olyan postai úton érkezett, szabadításra irányuló rendelkezést is egyeztetni kell, mely sérülten, bontottan érkezett vagy eredete egyéb okból kétséges, illetőleg, amely nem tartalmaz egyértelmű intézkedést.

A nyilvántartási szakterület munkatársa a telefonon történt egyeztetésről, illetve az egyeztetés sikertelenségének okáról hivatalos feljegyzést készít, amely tartalmazza az egyeztetés időpontját, tárgyát és a megállapításokat, az egyeztetést végző személyek nevét, beosztását. Az egyeztetést végző személy aláírását tartalmazó hivatalos feljegyzést a bv. iratban kell elhelyezni. A fogvatartottat az előzőekben meghatározott egyeztetés eredménytelensége esetén is szabadítani kell.

A szabadítási eljárás részletes szabályait a bv. intézet parancsnoka intézetparancsnoki intézkedésben határozza meg.

A bv. intézetek irattárának egységes rendezése érdekében a szabadult fogvatartottak archív bv. iratait „francia” ábécérend szerint tárolja.

Az azonos betűvel kezdődő vezetéknevek egy „osztályt” alkotnak. A leggyakrabban előforduló vezetéknevek alosztályokként, az osztályok elejére kerülnek besorolásra.

Szabadulásra átszállítást hivatalból, vagy kivételes méltányosságból kérelemre a Főosztály engedélyezi az elítélt lakóhelye, illetve tartózkodási helye szerint illetékes bv. intézetbe. A szabadulásra átszállítás kizárólag központosított szállítás útján valósulhat meg, a szállítás költségei ebben az esetben az elítéltet nem terhelik.

A szabadulási igazolás kiadása, az előírt értesítések elküldése a szabadító bv. intézet feladata.

A büntetés-végrehajtási szakterület a beteg szabadulóval kapcsolatos intézkedéseket az orvos kezdeményezésére teszi meg. Amennyiben a szabadításhoz az orvos a betegszállítók igénybevételét kezdeményezi, a nyilvántartási szakterület a szabadítás napján a szabadítási eljárást ehhez igazodva szervezi meg.

A szabaduló elítéltet a bv. intézet igazolással látja el.

Az igazolás tartalmazza:

- a szabaduló elítélt természetes személyazonosító adatait;
- a szabadulás utáni lakó- vagy tartózkodási helyét;
- a bírósági ítélet adatait;
- a szabadítás jogcímét és időpontját;
- a jelentkezési kötelezettségeket;
- a pártfogó felügyelet lejártának napját és a bíróság által megállapított külön magatartási szabályokat;
- feltételes szabadságra bocsátás esetén a szabadságvesztés végrehajtásának utolsó napját, a feltételes szabadság lejárta napját, az engedélyező bíróság

megnevezését, a határozat számát;

- a szabadságvesztés végrehajtásának idejét,
- a szabadságvesztés végrehajtása alatt a munkáltatásban részt vett elítélt által betöltött munkaköröket, azok időtartamát, és az évenkénti munkadíjat 5 évre viszszafeleltetve.

A nyilvántartási szakterület az ügykezelési szabályok szerint hitelesített nyilvántartást vezet a kiadott szabadulási igazolásokról. A nyilvántartási szakterület elkészíti a szabadulási igazolást, amelyen a nyilvántartás sorszámát feltünteti. A szabadulási igazolásra a gazdasági szakterület a szükséges adatokat felvezeti. A nyilvántartási szakterület gondoskodik az aláírásról, és hitelesíti azt a parancsnoki levelezés során használt körbélyegzővel. Az igazolást a bv. intézet parancsnoka (távollétében helyettese vagy a helyettesítésével megbízott személy) írhatja alá. Az iratról a nyilvántartási szakterület ezt követően fénymásolatot készít. A nyilvántartási szakterület a szabadulási igazolást és a másolati példányt, a gazdasági szakterület az elítélt értékletét a biztonsági tisztnek átadja. Ezt az eljárást kell követni a hivatali időn túli szabadítás esetén is.

A biztonsági szakterület a szabadulási igazolást egyezteteti az elektronikus nyilvántartásban szereplő, szabadításra vonatkozó adatokkal, és ezt rávezeti a másolati példányra és az egyeztető személy aláírásával, valamint egyeztető bélyegzővel ellátja. A szabadítás megtörténtét az elektronikus nyilvántartás erre kijelölt menüpontjában rögzíti. Ezt követően a biztonsági tiszt a szabadulási igazolás eredeti példányát átadja a fogvatartottnak, a másolati példányt pedig a bv. iratanyagba kell elhelyezni.

A szabadulási igazolás aláírás és iratmintáját a bv. intézet azon kijáratánál kell elhelyezni, ahol a tényleges szabadítás történik. A szabadítást végrehajtó biztonsági tiszt valamennyi szabadítás esetén köteles azt egyeztetni. Eltérés esetén a fogvatartott bv. intézetből történő kiléptetését meg kell tagadni, és haladéktalanul értesíteni kell az intézet parancsnokát, továbbá az általa meghatározott, illetve érintett szakterületeket.

12. A külföldi fogvatartottakra vonatkozó szabályozás

12.1. A külföldi fogvatartottakra vonatkozó szabályozás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó ismerje meg a nem magyar állampolgárságú fogvatartottakra vonatkozó külön szabályokat, a külképviselettel való kapcsolattartás szabályok adta lehetőségeit, valamint a specialitás szabályait.

Nem magyar állampolgárságú fogvatartottnak a diplomáciai, konzuli képviselettel törté-

nő érintkezését támogatni kell, ennek érdekében a befogadása során írásban nyilatkoznia kell arról, hogy a diplomáciai, konzuli képviselettel kíván-e kapcsolatot tartani.

Ha a nem magyar állampolgárságú befogadott kéri a külképviselet értesítését, a nyilatkozatát haladéktalanul továbbítani kell a külképviseletnek (e-mail vagy telefax útján). Ha a külföldi elítelt többes állampolgár, az általa megjelölt külképviseletet kell értesíteni. Nemzetközi szerződések alapján amerikai, orosz és ukrán állampolgárok befogadásáról a nyilatkozattól függetlenül tájékoztatni kell a külképviseletet.

Ha a fogvatartott hontalan, jogosult az Egyesült Nemzetek Szervezete Menekültügyi Főbiztosságához fordulni, és annak képviselőjével kapcsolatot tartani.

Az adatkezelés a nem magyar állampolgárságú fogvatartott esetén az állampolgársága szerinti diplomáciai vagy konzuli képviselet eljáró tagjának családi és utónevére, továbbá – ha azokat megadja – a levelezési címére, telefonszámára, illetve e-mail-címére is vonatkozik.

A nem magyar állampolgárságú elítelt befogadásakor és szabadításakor, amennyiben a magyar nyelvet nem ismeri, az előírt adatlapot anyanyelvén vagy az általa ismert más nyelven kell kiállíttatni, szükség esetén tolmács kirendelésével egyidejűleg, amelynek adattartalmát a szabadításkor is meg kell vizsgálni. Az adatlapokat – a bv. iratanyagra vonatkozó szabályok betartásával – a bv. iratban kell elhelyezni.

A tolmács biztosítása, a fordítás megszervezése, illetve a gazdasági szakterület értesítése a felmerült költségekről annak a szervezeti egységnek a feladata, amelynek eljárásában a tolmácsolás vagy fordítás szükségessé válik.

A szabadságvesztés végrehajtásának átengedése iránti kérelmet az elítelt személyes és büntetés-végrehajtási adataival ellátott átirattal a NYLFO felé kell felterjeszteni.

Ha a bűnügyi jogsegélykérelem teljesítése érdekében folytatott eljárás során a bv. bíró az elíteltet nyilatkoztatni kívánja, rendelkezése szerint a nyilvántartási szakterület intézkedik az elítelt előállítására.

Az elíteltet az átvételt megelőzően át kell szállítani az illetékes rendőr-főkapitányság székhelye szerinti megyei (fővárosi) bv. intézetbe. Az átszállításról előzetesen – írásban – az illetékes bv. intézetet is értesíteni kell. Ha idő hiányában nincs lehetőség az átszállításra, az átvétel helye a fogvatartó bv. intézet. A szabadítás esedékessége előtt 6 hónappal az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóságot tájékoztatni kell.

A bv. intézet az illetékes külképviseletet haladéktalanul értesíti a külföldi elítelt haláláról.

A külföldi bíróság által kiszabott szabadságvesztés végrehajtásának az átvételéről szóló

határozat alapján a külföldi elítéltet az átvételi eljárás idejére a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézetben kell elhelyezni.

A bv. intézet a befogadáskor a külföldi elítéltnél lévő, külföldi állam által kiállított úti okmányt átveszi, és megküldi az első fokon eljáró bíróság székhelye szerint illetékes idegrendészeti hatóságnak, ha a külföldi elítéltet kiutasítás büntetésre is ítélték; vagy letétbe helyezi, ha a bíróság nem alkalmazott kiutasítás büntetést.

A specialitás szabálya alapján az átadott személlyel szemben az átadása előtt elkövetett, az átadásának alapjául szolgáló bűncselekménytől különböző egyéb bűncselekmény miatt nem indítható büntetőeljárás, nem ítéltető el, és egyéb módon sem fosztható meg szabadságától.

Amennyiben a személy az átadása után, az átadását megelőzően elkövetett meghatározott cselekmények vonatkozásában kifejezetten lemondott a specialitás szabályának alkalmazásához fűződő jogáról, a lemondó nyilatkozatot bíróság előtt kell megtenni. E nyilatkozatát jegyzőkönyvbe kell venni, amelyet mind az igazságügyi hatóság képviselőjének, mind a nyilatkozattevőnek alá kell írnia. A lemondó nyilatkozatot úgy kell megfogalmazni, hogy abból egyértelműen kitűnjön, hogy azt az érintett személy önként és az abból adódó következmények teljes tudatában tette. Ekkor a személy védőt vehet igénybe.

13. A katonák fogva tartása

13.1. A katonák fogva tartása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó legyen tisztában a fogva tartott katonákra vonatkozó különleges szabályokkal, valamint a befogadása és a szabadon bocsátása egyéb szabályaival.

A katona letartóztatását katonai fogdán – a külön jogszabályban kijelölt intézet e célra elkülönített részén – kell végrehajtani, kivéve, ha a rendelkezési jogkör gyakorlójának a terheltek elkülönítésére vonatkozó rendelkezésének teljesítése másként nem biztosítható.

Befogadáskor az elítélt katonát ki kell oktatni arra, hogy a büntetés végrehajtása alatt is a rá vonatkozó, szolgálati viszonyát meghatározó jogszabályok és a katonai büntető jogszabályok hatálya alatt áll.

A bv. intézet az elítélt befogadásáról a várható szabadulás időpontjának közlésével 8 napon belül értesíti a munkáltatói jogkört gyakorló előljárót is. A szabadságvesztés félbeszakítását katonai érdekből a munkáltatói jogkört gyakorló előljáró kezdeményezheti.

Ha a szabadságvesztés végrehajtása alatt az elítélt szolgálati viszonya megszűnik, a sza-

badságvesztés büntetést az általános szabályok szerint kell végrehajtani és intézkedni kell az elítélt katonai fogdáról történő kihelyezéséről.

A katona letartóztatásának végrehajtására az alábbi szabályokat kell alkalmazni:

- a letartóztatás végrehajtása során a különböző állománycsoportú katonákat egymástól el kell különíteni;
- a katona a bíróság, az ügyészség vagy más hatóság elé állításkor egyenruhát visel;
- a katona esetén a befogadásról és szabadításról értesíteni kell a munkáltatói jogkört gyakorló parancsnokot is;

A Magyar Honvédség volt hivatásos (szerződéses) állományú tagjának szolgálati igazolványát a kiállító szervnek kell megküldeni.

A katonákra a fogház végrehajtási fokozat általános rezsimszabályait kell alkalmazni. Az elítélt köteles katonai fogda rendjét, valamint a szolgálati rendet és fegyelmet megtartani. Az elítélt az elhelyezésére szolgáló elkülönített részlegen belül a katonai fogda rendjének megtartásával szabadon mozoghat.

Ha a katona a bv. intézet engedélyezett elhagyásáról nem tért vissza időben, akkor a feljelentést a bv. intézet székhelye szerint illetékes, a legfőbb ügyész által katonai büntetőeljárás lefolytatására kijelölt ügyészségnél kell megtenni.

Az elítéltet szabadon bocsátása előtt ki kell oktatni arra, hogy ha más írásos parancsot nem kap, a szabadon bocsátását követő első munkanapon köteles szolgálati helyén jelentkezni.

A bv. intézetben elhunyt elítélt haláláról haladéktalanul, az elítélt szabadon bocsátásáról pedig 3 napon belül értesíteni kell a munkáltatói jogkört gyakorló elöljárót is.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

IV. fejezet

A büntetés-végrehajtás gazdálkodása

Írta: Nyima Tamás bv. dandártábornok

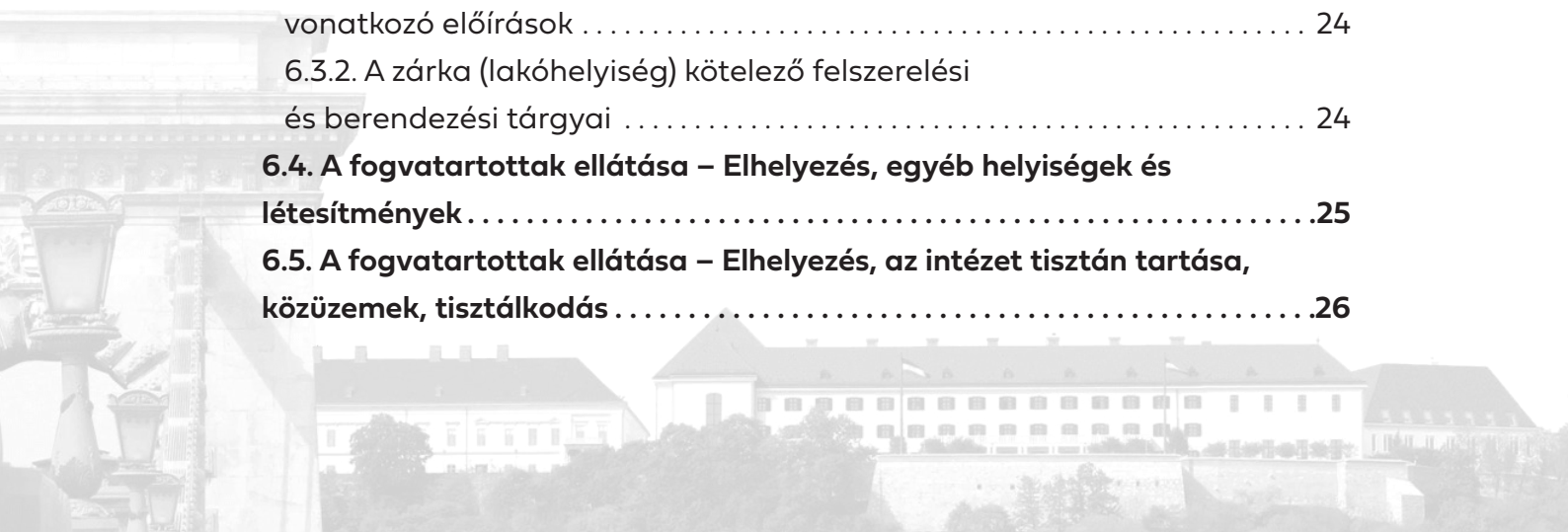
Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	5
1.1. A büntetés-végrehajtás gazdálkodása – Bevezető	5
2. Működési előirányzatok	7
2.1. A személyi juttatások előirányzat fő részei, tervezése, növelésének lehetősége	7
2.2. Személyi juttatások előirányzat – A hivatásos állomány illetményrendszere	7
2.2.1. Hivatásos állomány	7
2.2.2. Az illetmény	8
2.2.3. Az egyéb pótlékok	9
2.2.4. Az állomány részére járó egyéb juttatások	9
2.3. A hivatásos állományúak részére adható kedvezmények, támogatások	10
2.4. Az igazgatási jogviszony (riaszt)	11
2.4.1. Az igazgatási jogviszony jellege, alanyai	11
2.5. A személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők illetményének fogalma, elemei, a pótlék folyósításának feltételei	11
2.6. A személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők felmentése	12
2.7. Személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők illetményének kifizetése, a számukra adható támogatások	13
2.7.1. Az illetmény kifizetése, levonás az illetményből, egyéb juttatások, költségtérítések, támogatások	13
2.8. A személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők munka- és pihenőideje, túlmunkája	13
2.8.1. Munkaidő és pihenőidő	13
2.8.2. Ügyelet és készenlét	14
2.8.3. A rendkívüli munkaidő, az ügyelet, a készenlét, valamint a munkaszüneti napi rendes munkaidőben történő munkavégzés ellenértéke	14
2.9. Személyi juttatások előirányzat – A hivatásos és a rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők szociális gondoskodásával kapcsolatos előírások	15

2.9.1. Szociális gondoskodás	15
2.10. Személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi szervnél foglalkoztatott munkavállaló	16
2.11. Személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi szervnél foglalkoztatott munkavállaló	17
2.11.1. Munkába járás	17
2.11.2. Választható juttatások, a cafeteria	18
2.11.3. Bankszámla-hozzájárulás	18
2.12. Munkaadókat terhelő járulékok előirányzat (működési kiadás)	18
2.13. Dologi kiadások előirányzat (működési előirányzat)	19
 3. Főbb felhalmozási kiadási előirányzatok.	19
3.1. Főbb felhalmozási kiadási előirányzatok (felújítás, beruházások)	19
 4. Beszerzési tevékenység	20
4.1. Beszerzési tevékenység	20
 5. Bevételek	21
5.1. Bevételek	21
5.1.1. Bevételek tervezése	21
5.1.2. Többletbevétel	22
5.2. Működési és felhalmozási bevétel	22
 6. A büntetés-végrehajtás speciális gazdálkodási feladatai	22
6.1. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés	22
6.2. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés, elkülönítés	23
6.3. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés, zárka, lakóhelyiség	24
6.3.1. Az elhelyezési körletre, a zárkára és a lakóhelyiségre vonatkozó előírások	24
6.3.2. A zárka (lakóhelyiség) kötelező felszerelési és berendezési tárgyai	24
6.4. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés, egyéb helyiségek és létesítmények	25
6.5. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés, az intézet tisztán tartása, közüzemek, tisztálkodás	26

6.6. A fogvatartottak ruházati ellátása, egyéni felszerelése.....	26
6.7. A fogvatartottak ellátása – Élelmezés, normaélelmezés, intézeti konyha.....	27
6.7.1. Élelmezés.....	27
6.8. A fogvatartottak letétjének kezelése – Letétezhető és nem letétezhető tárgyak köre.....	28
6.8.1. Letétkezelési feladatok	28
6.9. A fogvatartottak letétjének kezelése – A letétkezelés szabályai, fogalmai.....	28
6.9.1. A letétkezelés szabályai	28
6.9.2. Az értékletét.....	29
6.9.3. A letéti pénz	29
6.9.4. Az okmányletét.....	29
6.9.5. A tárgyletét.....	29
6.10. A fogvatartottak letétjének kezelése – Speciális feladatok, levonások, költségek, szabadulás	30
6.10.1. A külföldi fizetőeszköz kezelésével kapcsolatos rendelkezések	30
6.10.2. Levonások, költségek és egyéb tartozások.....	30
6.10.3. A szabadulással összefüggő rendelkezések	31
 7. A büntetés-végrehajtás gazdasági társaságai, fő feladataik, profiljaik.....	31
7.1. A büntetés-végrehajtás gazdasági társaságai, fő feladataik, profiljaik.....	31
7.2. Bv. Holding Kft. – uralkodó tag (gazdasági társaságok vállalati csoportba történő bevonása)	32

IV. FEJEZET

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS GAZDÁLKODÁSA

1. Bevezető

1.1. A büntetés-végrehajtás gazdálkodása - bevezető

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a bv. szervezet gazdálkodásának alapvető jogi kereteit, a szakmai tevékenységet támogató költségvetési szabályok fontosságát és szerepét, a funkcionális feladatok végrehajtásának sajátosságait.

A bv. szervezet agglomerációkon belüli bv. intézetekre, intézményekre, a középirányító szervi jogosítványokkal rendelkező Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságára (a továbbiakban: BvOP), valamint a büntetés-végrehajtási gazdasági társaságokra (Kft.) tagozódik. Költségvetési szempontból e jegyzet keretei között részletesen nem tárgyaljuk a gazdasági társaságok jogállását, felépítését és tevékenységét, tekintettel arra, hogy ezek nem képezik az államháztartás részét, nem költségvetésből gazdálkodó szervek, azonban a gazdasági társaságoknál hivatásos állományúként feladatot ellátók illetményét és egyéb járandóságait a bv. cím költségvetési előirányzata finanszírozza.

Kiemelést érdemel, hogy a stratégiai célként megfogalmazott és elvárt 100%-os fogvatartotti foglalkoztatás elérésében a gazdasági társaságok tevékenysége, szerepe nagyon fontos. Az új piacok felkutatásával, a már kialakított gazdasági kapcsolatok erősítésével, emelkedő minőségi színvonal elérésével törekednek arra, hogy minél több fogvatartott foglalkoztatására, munkáltatására kerüljön sor. A Kft.-k általi bér munkában való foglalkoztatásnak nemcsak az elvárt erkölcsi, hanem a gazdasági haszna is jelentős, hiszen a fogvatartotti munkabér kifizetése ebben az esetben nem a költségvetési forrásokat terheli, és a fogvatartott hozzájárul a tartási költségeihez.

A büntetés-végrehajtási szervezet hatékonyabb működése érdekében egy átfogó strukturális reform került végrehajtásra, amelynek eredményeként létrejött egy új szakirányítási szint. Az 5 agglomerációs központ – egy-egy vezető intézettel az élükön – hidat képez az országos parancsnokság és a bv. intézetek között. Az intézetek egy olyan együttműködési rendbe szerveződtek össze, amelynek keretében akár közös szolgálat ellátásával, akár az erőforrásaik megosztásával segítik, támogatják egymást.

Ezzel párhuzamosan 2023. január 1-től létrejött a Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete.

Alaptevékenységként ellátja a büntetés-végrehajtási szervezet költségvetési szerveinek gazdasági, informatikai, hír, és biztonságtechnikai, műszaki, vagyongazdálkodási, ellátási, üzemeltetési, raktározási, illetmény-számfejtési végrehajtói feladatait. Ellátja a BVOP mint Központi Ellátó Szerv részére a büntetés-végrehajtási szervezet részéről a központi államigazgatási szervek és a rendvédelmi szervek irányában fennálló egyes ellátási kötelezettségekről, a termékek és szolgáltatások átadás-átvételének és azok ellentételezésének rendjéről szóló 44/2011. (III.23.) Korm. rendeletben meghatározott feladatokat.

A kötelező jegyzetben megismerhettük az állam szerepét, az államháztartás alrendszerait, ehhez kapcsolódó feladatokat, jogszabályi és jogi normák előírásait, a Magyar Államkincstár működését és szerepét, feladatait a költségvetési szervek vonatkozásában.

Az ismeretek elsajátítását követően el tudjuk helyezni a **büntetés-végrehajtási szervezetet gazdasági szempontból** is, amely az **államháztartás részét képező, központi költségvetési szerv, amely a Belügyminisztérium (a továbbiakban: BM) irányítása alatt látja el feladatait.**

Ennek megfelelően a törvények, kormányrendeletek és egyéb jogi normák mellett a fő iránymutatást a BM által kiadott szabályzatok adják meg. Megismertük, hogy miként lehet költségvetési szervet alapítani, a működtetéséhez milyen források szükségesek, azokat milyen módon lehet felhasználni, hogyan fogadhatunk el adományt. A felhasználásról milyen nyilvántartást kell vezetni, és milyen ellenőrzési rendszerek között működik egy költségvetési szerv.

A bemutatott előírások a Belügyminisztérium valamennyi címére igazak, tehát például a rendőrség és a katasztrófavédelem hasonló előírások és előírányzatok mentén gazdálkodik, számol be a felhasználásairól, és belső kontrollrendszere, belső ellenőrzése is ugyanazon jogi keretek között mozog.

A BM által kiadott normákat azonban minden költségvetési cím a saját feladataira, „saját képe” formálja, a specialitását figyelembe véve dolgozza ki. A BM normákat a BvOP által kiadott utasítások követik le, majd mindezek még részletesebben, már az adott agglomerációs központ, intézet, intézmény vezetője által kiadott intézeti szabályozási szinten jelennek meg.

2. Működési előirányzatok

2.1. A személyi juttatások előirányzat fő részei, tervezése, növelésének lehetősége

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen azzal, mely fő részekből áll a személyi juttatások előirányzat, illetve hogy az Államháztartási törvény (Áht.) milyen módosítási szabályokat ír elő.

Részei:

- a rendszeres (foglalkoztatottak jogviszonyára jellemző törvények és egyéb szabályzók által megállapított rendszeres havi illetmény);
- a nem rendszeres (költségtérítések, juttatások, szociális támogatások);
- és a külső személyi juttatások előirányzatból (nem a költségvetési szervnél foglalkoztatottak részére történő kifizetések, pl.: fogvatartotti munkadíj, nem számlás megbízási díj kiegyenlítése).

2.2. Személyi juttatások előirányzat – A hivatásos állomány illetményrendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendészeti szerveknél foglalkoztatott egyes állománykategóriákat, az ezekhez kapcsolódó illetményrendszereket és azok előírásait. Ezen belül ismernie kell a hivatásos állományra vonatkozó törvény számát, illetményrendszerét, a hivatásos állomány illetményének fogalmát, egyes elemeit. Tudnia kell, hogy miből áll a hivatásos állomány alapilletménye, illetve mely törvényben kerül rögzítésre az illetményalap, valamint hogy az illetményt milyen pénznemben kell kifizetni és milyen határidővel kell folyósítani.

2.2.1. Hivatásos állomány

Rendészeti szerveknél 3 állománycsoport található: a hivatásos szolgálati jogviszony, a rendvédelmi igazgatási jogviszony és a munkavállalók.

A 2015. évi XLII. törvény (továbbiakban: HSZT) rendelkezik a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.

A tananyag feldolgozása során figyelemmel kell lenni:

- a 154/2015. (VI. 19.) Korm. rendelet a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény végrehajtásáról, valamint
- a 33/2015. (VI. 16.) BM rendelet a belügyminiszter irányítása alá tartozó rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos szolgálati viszonyban álló tagjai illetményének és egyéb juttatásainak megállapításáról, valamint a folyósítás szabályairól előírásaira is.

2.2.2. Az illetmény

A hivatásos állomány tagja szolgálati viszonya alapján **alapilletményből, az egyéb pótlékokból és teljesítményjuttatásból álló teljesítményre jogosult.**

A hivatásos állomány tagja havonta alapilletményre és egyéb pótlékokra jogosult. Az **alapilletmény beosztási illetményből, szolgálati időpótlékokból és hivatásos pótlékból**, valamint a HSZT 170. § (4) bekezdés szerint megállapított kiegészítő juttatásból **tevődik össze.**¹ Az ellátott feladattól és a körülményektől függően a hivatásos állomány tagja a törvényben megállapított egyéb pótlékokra jogosult.

A **beosztási illetmény** a hivatásos állomány tagjának besorolása alapján megállapított fizetési fokozathoz tartozó **illetményszorzó és a rendvédelmi illetményalap szorzata.**²

A **szolgálati időpótlék** a hivatásos állomány tagját a szolgálati jogviszonyban eltöltött 10. évtől kezdődően megillető, a szolgálatban eltöltött további 5 évenként növekvő mértékű, a rendvédelmi illetményalap meghatározott százalékában megállapított illetményelem.

A **hivatásos pótlék** a hivatásos állomány esküjében vállalt többletkötelezettségek és a szolgálati beosztással járó többlet-igénybevétel és -terhelés ellentételezését szolgálja. Mértékét a miniszter a **rendvédelmi illetményalap 50-1070%-a közötti mértékben állapítja meg.**³

A hivatásos állomány tagja az előző évi egyéni teljesítményértékelésének eredményétől függően, a szervezeti egység számára a szervezeti teljesítményértékelés eredménye alapján a személyi juttatás előirányzatán belül biztosított költségvetési keret terhére **évente két alkalommal, április és szeptember hónapban, egyenlő mértékű teljesítményjuttatásban részesíthető.** A teljesítményjuttatás tárgyévra meghatározott mértéke nem haladhatja meg a hivatásos állomány tagja alapilletményének háromszorosát.⁴ A rendvédelmi illetményalap

¹ HSZT 154 § (2)

² HSZT 155 § (1)

³ HSZT 157 § (1)

⁴ HSZT 111-113 §

összegét évente a központi költségvetésről szóló törvény állapítja meg **úgy, hogy az nem lehet alacsonyabb, mint az előző évi rendvédelmi illetményalap.**⁵

2.2.3. Az egyéb pótlékok

Ha a hivatásos állomány tagja olyan szolgálati beosztást tölt be, amelyben idegen nyelv használata szükséges, **idegennyelv-tudási pótlékra** jogosult. Az angol, francia, német, arab, kínai és orosz nyelvek tekintetében az idegennyelv-tudási pótlék alanyi joggal jár.⁶

Az **illetményt Magyarország hivatalos pénznemében kell megállapítani, és havonta utólag, a tárgyhónapot követő hónap 5. napjáig** kell a hivatásos állomány tagjának megbízása alapján a fizetési számlájára átutalni, vagy ha azzal nem rendelkezik, részére pénzforgalmi számláról történő készpénzkifizetés kézbesítése útján megfizetni.

Jubileumi jutalom

A **hivatásos állomány** tagja jubileumi jutalomra jogosult, amelynek mértéke:

- 25 év szolgálati viszonyban töltött idő esetén 2 havi;
- 30 év szolgálati viszonyban töltött idő esetén 3 havi;
- 35 év szolgálati viszonyban töltött idő esetén 5 havi;
- 40, és ezt követő minden 5 év szolgálati viszonyban töltött idő esetén 7 havi távolléti díjnak megfelelő összeg.

Napidíj

A hivatásos állomány tagja a belföldi szolgálati kiküldetése esetén a rendvédelmi illetményalap egy munkanapra eső összegének 25%-ában megállapított napidíjra jogosult. Nem jár a napidíj, ha a belföldi szolgálati kiküldetésben töltött idő a 4 órát nem éri el; a napidíj fele jár, ha a 8 órát nem éri el. Nem minősül belföldi kiküldetésnek a szolgálati hely működési területén belüli településen történő munkavégzés elrendelése.

Távolléti díj

Távolléti díjként a hivatásos állomány tagja részére az alapilletmény, valamint a rendszeres illetménypótlékok együttes összegének a távollét idejére számított időarányos átlaga jár.⁷

⁵ HSZT 159 §

⁶ HSZT 160 §

⁷ HSZT 168 §

2.3. A hivatásos állományúak részére adható kedvezmények, támogatások

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen azzal, hogy a jogszabály milyen kedvezményeket állapít meg az illetményrendszerben a hivatásos állományúak részére, illetve milyen visszatérítendő és vissza nem térítendő támogatásokat vehetnek igénybe a hivatásos állományúak. Fel kell tudnia sorolni továbbá a szociális, jóléti és kulturális kedvezményeket, támogatásokat, ismernie kell a lakhatási támogatás lehetőségeit, illetve a természetbeni ellátás előírásait.

A hivatásos állomány tagja részére visszatérítendő vagy vissza nem térítendő szociális, jóléti és kulturális kedvezmények és támogatások biztosíthatók, például: üdülési támogatás, családalapítási támogatás, szociális támogatás, illetményelőleg, valamint tanulmányi ösztöndíj, képzési, továbbképzési támogatás.⁸

Természetbeni ellátás

A hivatásos állomány tagját a természetbeni ellátás keretében térítésmentesen el kell látni a rendvédelmi szerv feladatainak megfelelő fegyverzettel, felszereléssel, ruházattal és – a jogszabályban meghatározott esetben – élelmezéssel.

A hivatásos állomány tagja évente a rendvédelmi illetményalap 250%-ának megfelelő mértékű ruházati utánpótlási ellátmányra jogosult, amely a természetben is kiadható.

Végkielégítés

A hivatásos állomány tagját felmentése esetén – meghatározott kivételekkel – a felmentési időre járó távolléti díjon túl végkielégítés illeti meg. A hivatásos állomány tagja a szolgálati kötelezettség teljesítése alóli mentesítés idejére járó távolléti díjra havonta egyenlő részletekben jogosult, részére a végkielégítést (meghatározott kivételekkel) a felmentési idő utolsó napján kell kifizetni.

Túlszolgálat – hivatásos állomány

Ha a szolgálati érdek vagy a rendkívüli eset – így különösen tömegbaleset, elemi csapás, katasztrófa vagy súlyos kár megelőzése, elhárítása, következményeinek felszámolása, továbbá egyéb, köz- és vagyonbiztonságot veszélyeztető, előre nem látható körülmény be-

⁸ HSZT 170 §

következése – szükségessé teszi, a hivatásos állomány tagja a meghatározott szolgálatteljesítési időn túl, valamint a munkaszüneti és pihenőnapon is kötelezhető arra, hogy szolgálatot teljesítsen (a továbbiakban: túlszolgálat).

A szolgálati érdekből elrendelhető túlszolgálat maximális időtartamát úgy kell meghatározni, hogy a heti szolgálatteljesítési idő és a túlszolgálat együttesen nem haladhatja meg **éves szinten a 416 órát**. A korlátozás nem alkalmazható, ha a túlszolgálatra tömegbaleset, elemi csapás, katasztrófa vagy súlyos kár megelőzése, elhárítása, következményeinek felszámolása vagy egyéb, köz- és vagyonbiztonságot veszélyeztető, előre nem látható körülmény bekövetkezése miatt kerül sor.

2.4. Az igazgatási jogviszony (riasz)

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen azzal, mely jogszabály határoz meg előírásokat a rendvédelmi igazgatási jogviszonyban (riasz) lévőkre. Ismernie kell a riasz jogviszony jellegét, alanyait, a fizetési fokozatokba történő besorolással kapcsolatos előírásokat, valamint a riasz állományúak illetményének fogalmát, elemeit, illetve az egyes munkaköri kategóriákkal kapcsolatos előírásokat.

2.4.1. Az igazgatási jogviszony jellege, alanyai

Az igazgatási jogviszony az állam nevében eljáró rendvédelmi szerv és a rendvédelmi alkalmazott között létrejött különleges foglalkoztatási viszony, amelyben mindkét felet a sajátos rendvédelmi körülményeknek megfelelő, az igazgatási jogviszonyra vonatkozó szabályban és más jogszabályban meghatározott kötelezettségek terhelik és jogosultságok illetik meg.⁹

2.5. A személyi juttatások előírányzat – A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők illetményének fogalma, elemei, a pótlék folyósításának feltételei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendvédelmi igazgatási jogviszonyban (riasz) lévők illetményének fogalmát, elemeit. Ismernie kell továbbá a célfeladat fogalmát, az ennek ellentételezéséért járó céljuttatás, illetve pótlékok folyósításának feltételeit, valamint az idegennyelv-tudási pótlék tartalmát.

⁹ HSZT 287/F

A rendvédelmi alkalmazott illetménye alapilletményből és a törvény szerinti pótlékokból áll.

A rendvédelmi alkalmazott garantált alapilletménye összegének legalább a Kormány által rendeletben megállapított minimálbér és garantált bérminimum összegét el kell érnie.¹⁰

A rendvédelmi alkalmazott alapilletményét úgy kell megállapítani, hogy annak összege elérje a munkakör besorolása szerinti fizetési fokozathoz tartozó alsó határt, de – az „F” munkaköri kategória kivételével – ne haladja meg annak felső határát.¹¹

Célfeladat: amennyiben a munkáltatói jogkör gyakorlója rendkívüli, célhoz köthető feladatot állapíthat meg a munkáltatói jogkör gyakorlója és a rendvédelmi alkalmazott megállapodása alapján a rendvédelmi alkalmazott részére.

A rendvédelmi alkalmazott a munkavégzés helyétől, idejétől és körülményeitől függően, a miniszter rendeletében meghatározott feltételekkel a **következő pótléokra jogosult**:

- nagyfrekvenciás és ionizáló sugárzásnak, mérgezésnek vagy biológiai kóroki tényezők jelenléte miatt fertőzés veszélyének kitett munkakörben foglalkoztatott pótlék;
- éjszakai pótlék;
- készenléti pótlék.¹²

2.6. A személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők felmentése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen a rendvédelmi igazgatási jogviszonyban (riaszt) lévők felmentése esetén a követendő eljárásokkal, illetve azzal, hogy mely esetekben nem szüntethető meg a jogviszony felmentéssel, továbbá ismerje a végkielégítéssel kapcsolatos előírásokat.

Felmentés esetén a felmentési idő legalább 2 hónap, de a 8 hónapot nem haladhatja meg. A rendvédelmi alkalmazott írásbeli kérelme alapján a felek ennél rövidebb időtartamban is megállapodhatnak.¹³ Ha a rendvédelmi alkalmazott felmentésére kerül sor, felmentési idő nélkül kell megszüntetni az igazgatási jogviszonyát, ha a rendvédelmi alkalmazott nemzetbiztonsági szempontból alkalmatlanná vált.

¹⁰ HSZT 289 § (3)

¹¹ HSZT 289 § (4)

¹² HSZT 289/C §

¹³ HSZT 288/G §

2.7. Személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők illetményének kifizetése, a számukra adható támogatások

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tudja, milyen pénznemben kell megállapítani a rendvédelmi igazgatási jogviszonyban (riaszt) lévők illetményét, illetve mikor kell azt kifizetni. Ismernie kell az őket megillető egyéb – visszatérítendő és vissza nem térítendő – juttatásokat, költségtérítéseket és támogatásokat.

2.7.1. Az illetmény kifizetése, levonás az illetményből, egyéb juttatások, költségtérítések, támogatások

Az illetményt Magyarország hivatalos pénznemében kell megállapítani, és havonta utólag, a tárgyhónapot követő hónap 5. napjáig kell a rendvédelmi alkalmazott megbízása alapján a fizetési számlájára átutalni, vagy ha azzal nem rendelkezik, részére pénzforgalmi számláról történő készpénzkifizetés kézbesítése útján megfizetni.¹⁴ Az illetmény kifizetésének és átutalásának költségei a rendvédelmi szervet terhelik. **A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban foglalkoztatott részére visszatérítendő vagy vissza nem térítendő szociális, jóléti és kulturális kedvezmények és támogatások biztosíthatók.**¹⁵

2.8. A személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők munka- és pihenőideje, túlmunkája

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a rendvédelmi igazgatási jogviszonyban (riaszt) lévők munka- és pihenőidejével, illetve a rendkívüli munkaidővel, ügyelettel és készenléttel kapcsolatos előírásokat. Tudnia kell, mennyi lehet a riasztos napi és heti munkaideje, fel kell tudnia sorolni a rendkívüli munkaidő és a túlmunka eseteit, elrendelésük módját. Tisztában kell továbbá lennie az ügyelet és a készenlét közötti különbséggel, valamint ismernie kell az órákorlátokat, illetve ezek megváltásának módját.

2.8.1. Munkaidő és pihenőidő

A munkavégzésre fordított idő heti 40 óra, amelynek keretei között a munkáltatói jogkör gyakorlója meghatározhatja a munkavégzés kezdő és befejező időpontját (általános mun-

¹⁴ HSZT 289/E

¹⁵ HSZT 289/G

karend). A munkáltató a munkaidőt az egészséges és biztonságos munkavégzés követelményére, valamint a munka jellegére figyelemmel osztja be.¹⁶

A rendvédelmi alkalmazott munkaidő-beosztását a munkáltatói jogkör gyakorlója az általános munkarendtől eltérően is megállapíthatja.¹⁷

A rendkívüli munkaidőt írásban kell elrendelni. Az ilyen munkavégzés elrendelésének, nyilvántartásának és elszámolásának rendjét a rendvédelmi szerv vezetője állapítja meg.¹⁸ Teljes napi munkaidő esetén naptári évenként 200 óra rendkívüli munkaidő rendelhető el.¹⁹

2.8.2. Ügyelet és készenlét

Rendkívüli esetben a rendvédelmi alkalmazott a beosztás szerinti munkaidején felül is köteles meghatározott ideig és helyen a munkavégzésre rendelkezésre állni.²⁰ A rendelkezésre állás időtartamát legalább egy héttel korábban, egy hónapra előre közölni kell. Ettől a munkáltató – különösen indokolt esetben – eltérhet. Az eltérés során az egészséges és biztonságos munkavégzés követelményeire figyelemmel kell lenni.²¹ Az ügyelet időtartama nem haladhatja meg a 24 órát, amelybe az ügyelet megkezdésének napjára beosztott rendes, illetőleg elrendelt rendkívüli munkaidő tartamát be kell számítani.²² A készenlét havi időtartama a 168 órát nem haladhatja meg, amelyet a munkaidőkeret alkalmazása esetén átlagban kell figyelembe venni.²³

2.8.3. A rendkívüli munkaidő, az ügyelet, a készenlét, valamint a munkaszüneti napi rendes munkaidőben történő munkavégzés ellenértéke

A rendvédelmi alkalmazottat a rendkívüli munkaidő teljesítése esetén annak időtartamával azonos mértékű szabadidő illeti meg.²⁴

A rendvédelmi alkalmazottnak:

- a heti pihenőnapon teljesített rendkívüli munkaidő ellenértékeként a munkaidő időtartama kétszeresének;
- a munkaszüneti napon teljesített rendkívüli munkaidő ellenértékeként a munkaidő időtartama háromszorosának megfelelő mértékű szabadidő jár.²⁵

¹⁶ HSZT 289/J (2) (3)

¹⁷ HSZT 289/J (4)

¹⁸ HSZT 289/L (4)

¹⁹ HSZT 289/L (8)

²⁰ HSZT 289/M (1)

²¹ HSZT 289/M (6)

²² HSZT 289/M (7)

²³ HSZT 289/M (8)

²⁴ HSZT 289/N (1)

²⁵ HSZT 289/N (2)

A rendvédelmi alkalmazottat a napi munkaidőn túl teljesített készenlét ellentételezéseként készenléti pótlék, a készenlét során teljesített rendkívüli munkaidő ellentételezéseként a fentiekben bemutatott mértékű szabadidő illeti meg.²⁶ A szabadidőt a rendkívüli munkaidő teljesítését követően legkésőbb 30 napon belül kell kiadni, ha ez nem lehetséges, meg kell váltani. A megváltás mértéke a rendvédelmi alkalmazott kifizetési idejének a szabadidőre járó arányos összege.²⁷

2.9. Személyi juttatások előirányzat – A hivatásos és a rendvédelmi igazgatási jogviszonyban lévők szociális gondoskodásával kapcsolatos előírások

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a hivatásos és rendvédelmi alkalmazott állománnyal kapcsolatos, szociális gondoskodást érintő előírásokat. Fel kell tudnia sorolni, milyen pénzügyi támogatások nyújthatók, illetve hogy azok összegét a BM hogyan szabályozta.

2.9.1. Szociális gondoskodás

A 6/2013. (III. 27.) BM rendelet (továbbiakban: BM rendelet) szabályozza a belügyminiszter irányítása alatt álló fegyveres szervek hivatásos és riasztós állománya részére adható szociális támogatásokkal, illetve a kegyeleti gondoskodással kapcsolatos egyes feladatokat.

A személyi állomány tagja, valamint közeli hozzátartozója a szociális helyzetére figyelemmel, rászorultság alapján pénzügyi támogatásban részesíthető. A rászorultság egyedileg, a tényleges szociális helyzet figyelembevételével állapítható meg.²⁸

A szociális és kegyeleti keret terhére a következő pénzügyi támogatások nyújthatók: szociális segély, születési segély, beiskolázási segély, képzési segély, valamint temetési segély.²⁹

²⁶ HSZT 289/N (3a)

²⁷ HSZT 289/N (7)

²⁸ BM rendelet 5 § (1)

²⁹ BM rendelet 5 § (2)

2.10. Személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi szervnél foglalkoztatott munkavállaló

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tudja, mely jogszabályok tartalmaznak előírásokat a rendészeti szerveknél foglalkoztatott munkavállalóval kapcsolatban. Ismernie kell a havi munkabér felső korlátját, az alapbér (azon belül a teljesítménybér) és a bérpótlék tartalmát, a kötelező legkisebb munkabér és a garantált bérminimum fogalmát.

A rendvédelmi szervnél foglalkoztatott munkavállalókra a 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről rendelkezéseit a Hszt. 287/C. §-ban foglalt eltérésekkel kell alkalmazni.

A rendvédelmi szerv munkaviszonyt büntetlen előéletű, cselekvőképessé, a munkakör betöltésére jogszabályban megállapított képesítési követelménynek, valamint biztonsági feltételeknek megfelelő személlyel létesíthet. A munkavállaló írásbeli titoktartási nyilatkozatot tesz, a munkavégzés a nyilatkozattételt követően kezdhető meg.

A rendvédelmi szerv működésével összefüggő okból történő felmondás esetén a munkavállaló a munkavégzési kötelezettség alóli mentesítés idejére járó **távolléti díjra havonta egyenlő részletben jogosult, a végkielégítést pedig a felmondási idő utolsó napján kell kifizetni.**

Az alapbér

Alapbérként legalább a kötelező legkisebb munkabér és a garantált bérminimum figyelembevételével kell meghatározni.

A bérpótlék

A bérpótlék a munkavállalót a rendes munkaidőre járó munkabérén felül illeti meg. Vasárnapi munkavégzés esetén 50% bérpótlék (vasárnapi pótlék) jár.

A munkavállalót munkaszüneti napon történő munkavégzés esetén 100% bérpótlék illeti meg, 100%-os bérpótlék jár a húsvét- vagy a pünkösdvasárnap, vagy a vasárnapra eső munkaszüneti napon történő munkavégzés esetén.

A munkavállalónak, ha a beosztás szerinti napi munkaidő kezdetének időpontja rendszeresen változik, a 18 és 6 óra közötti időtartam alatt történő munkavégzés esetén 30% bérpótlék (**műszakpótlék**) jár.

A munkavállalónak 50% bérpótlék vagy – munkaviszonyra vonatkozó szabály vagy a felek megállapodása alapján – szabadidő jár a munkaidő-beosztás szerinti napi munkaidőt meghaladóan elrendelt rendkívüli munkaidőben, illetve a munkaidőkereten felül vagy az elszámolási időszakon felül végzett munka esetén.

A szabadidő nem lehet kevesebb az elrendelt rendkívüli munkaidő vagy a végzett munka tartamánál, és erre az alpbér arányos része jár.

A munkaidő-beosztás szerinti heti pihenőnapra (heti pihenőidőre) elrendelt rendkívüli munkaidőben történő munkavégzés esetén 100% bérpótlék jár. A bérpótlék mértéke 50%, ha a munkáltató másik heti pihenőnapot (heti pihenőidőt) biztosít. A felek megállapodása alapján a szabadidőt legkésőbb a tárgyévét követő év december 31. napjáig kell kiadni.

2.11. Személyi juttatások előirányzat – A rendvédelmi szervnél foglalkoztatott munkavállaló

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje – állománycsoporttól függetlenül – a munkába járással kapcsolatos költségtérítés szabályozását, a munkába járás fogalmát, a napi munkába járás és hazautazás közötti különbséget. Ismernie kell továbbá a cafeteria biztosításával kapcsolatos főbb szabályozást és a bankszámla-hozzájárulás előírásait.

2.11.1. Munkába járás

A munkába járással kapcsolatos utazási költségtérítésről a 39/2010. (II. 26.) Korm. rendelet (továbbiakban: Kormányrendelet) rendelkezik, amely valamennyi állománycsoportot egyformán érint.

Napi munkába járás: a lakóhely vagy a tartózkodási hely és a munkavégzés helye közötti napi, valamint a munkarendtől függő gyakoriságú rendszeres vagy esetenkénti oda- és visszautazás.³⁰

Hazautazás: a munkahelyről legfeljebb hetente egyszer – az általános munkarendtől eltérő munkaidő- beosztás esetén legfeljebb havonta négyszer – a lakóhelyre történő oda- és visszautazás.³¹

A munkáltató által fizetett napi munkába járással kapcsolatos költségtérítés a bérlettel vagy menetjeggyel való elszámolás ellenében azok árának legalább 86%-a.³²

³⁰ Korm. rendelet 2 § (b)

³¹ Korm. rendelet 2 § (c)

³² Korm. rendelet 3 § (2)

2.11.2. Választható juttatások, a cafeteria

A cafeteria mértékét a mindenkori költségvetési törvény rögzíti, amelyből a rendészeti szervezetnél 200 ezer Ft/fő került megállapításra.

2.11.3. Bankszámla-hozzájárulás

A rendvédelmi szerv a fizetési számlára történő utalás esetén – a költségvetési törvényben meghatározott összeghatárok figyelembevételével – bankszámla-hozzájárulást adhat. A szolgálati viszony év közben történő megszűnése esetén a bankszámla-hozzájárulás időarányosan jár. Ezen hozzájárulás összege jelenleg éves szinten bruttó 4000 Ft/fő.

2.12. Munkaadókat terhelő járulékok előirányzat (működési kiadás)

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a munkaadókat terhelő járulékok előirányzat-módosításának lehetőségeit és a nettó finanszírozás fogalmát.

A munkaadókat terhelő járulékok előirányzat-összetételét megismertük a kötelező jegyzetből (szociális hozzájárulási adó, karkedvezmény-biztosítási járulék, egészségügyi hozzájárulás, táppénz-hozzájárulás), kiemelést érdemel azonban, hogy ezen előirányzat növelésével, illetve csökkentésével kapcsolatban az általános előirányzat-módosítási előírások érvényesek.

Nettó finanszírozás

A Kincstár a január havi keretet a személyi juttatások 1/12-ének 40%-ával és a munkaadókat terhelő járulékok és szociális hozzájárulási adó 1/12-ével csökkenti. A Kincstár ettől a fejezetet irányító szerv kérelmére eltérést engedélyezhet.

A fenti folyamatot nevezzük nettó finanszírozásnak.

A bevallás és a járulékfizetés rendezése nélkül a Magyar Államkincstár (MÁK) nem hajtja végre a kincstári nyitást, amely nagyon szigorú előírás. Az előirányzat-módosítást a BM-en keresztül a MÁK hajtja végre.

2.13. Dologi kiadások előirányzat (működési előirányzat)

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az Áht. 3 fő elvárását a források felhasználásával kapcsolatban, és legyen tisztában azzal, hogy a dologi kiadások előirányzat mely jogcímekre használható fel, illetve hogy mik az előirányzat módosításának lehetőségei.

A személyi juttatások előirányzat felhasználását és a járulékfizetési kötelezettséget jogszabályok, jogi normák mentén kell felhasználni. Nincs ez másként a dologi kiadások előirányzat esetében sem, azonban minden előirányzat-felhasználás során tekintettel kell lenni az alábbi elvárásokra.

Az Áht. által elvárt fő szabályok a források felhasználásával kapcsolatban: **gazdaságosság** (az erőforrások felhasználásához kapcsolódó kiadás, ráfordítás a lehető legkisebb legyen), **hatékonyság** (a nyújtott szolgáltatás, ellátott feladat értéke vagy bevétele a lehető legnagyobb mértékben haladja meg a felhasznált erőforrások kiadásait/ráfordításait), **eredményesség** (a kitűzött célok teljesüljenek, a feladat tervezett és tényleges hatása között a lehető legkisebb eltérés legyen, vagy a tényleges hatás kedvezőbb legyen a tervezettnél).

A **dologi kiadások előirányzat felhasználható** élelmiszer-beszerzésre, gyógyszerbeszerzésre, irodaszer, nyomtatvány beszerzésére, könyv, folyóirat, egyéb információhordozó beszerzésére, hajtó- és kenőanyagok beszerzésére, munkaruha, védőruha, formaruha, egyenruha beszerzésére, bérleti és lízing díjakra, közüzemi szolgáltatóknak fizetett díjakra, karbantartási, kisjavítási szolgáltatások kiadásaira, egyéb üzemeltetési, fenntartási szolgáltatási kiadásokra, belföldi és külföldi kiküldetés szállással, étkezéssel, utazással kapcsolatos költségeire.

A **dologi kiadások előirányzat-módosítás** szintén az általános elvek alapján végezhető el, ennek értelmében a BM gazdasági helyettes államtitkárságának tájékoztatásával a Magyar Államkincstár felé szükséges továbbítani, megfelelő indokoltsággal; amennyiben szabad keret mutatkozik, csökkenthető, illetve más előirányzat vagy többletbevétel, maradvány összegével növelhető az előirányzat.

3. Főbb felhalmozási kiadási előirányzatok

3.1. Főbb felhalmozási kiadási előirányzatok (felújítás, beruházások)

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a felhalmozási előirányzatok jogcímeit, az előirányzatok módosítási lehetőségeit, valamint tisztában legyen azzal, hogy mi tartozik a beruházási, és mi a felújítási előirányzat körébe.

A felhalmozási előirányzatok a költségvetési szerv vagyonával történő gazdálkodást szolgálják, a működési előirányzatokkal szemben „felhalmozásra”, a vagyon növelésére, megővésére törekednek, a felhalmozás erre a célra kerül biztosításra.

Növelését a költségvetési szervek főleg más kiadási előirányzat terhére, vagy felhalmozási bevételből hajtják végre. Több esetben, amikor a működés veszélybe kerül, a költségvetési szervek átcsoportosítják például a dologi kiadások előirányzatra, a csökkenése leginkább ezért következik be.

A **beruházási előirányzat tartalmazza** az immateriális javak vásárlását; ingatlanok vásárlását, létesítését (föld kivételével), lakás, lakótelek vásárlását, földterület vásárlását; gépek, berendezések és felszerelések vásárlását, létesítését, járművek vásárlását, létesítését, tenyésztőállatok vásárlását; állami készletek, tartalékok felhalmozási kiadásait, beruházás előzetesen felszámított általános forgalmi adóját.

Felújítások előirányzat

A **számviteli törvény a felújítás fogalmát az alábbiak szerint határozta meg:** az elhasznált tárgyi eszköz eredeti állaga (kapacitása, pontossága) helyreállítását szolgáló, időszakonként visszatérő olyan tevékenység, amely mindenképpen azzal jár, hogy az adott eszköz élettartama megnövekszik, eredeti műszaki állapota, teljesítőképessége megközelítően vagy teljesen visszaáll.

Más megfogalmazás szerint a felújítás a hosszabb időszakonként ismétlődő, és ezért vagy más ok miatt a tárgyi eszköz bruttó értékéhez mérten számottevő ráfordítást igénylő – a folyamatos működést előmozdító karbantartás, kisjavítás körébe nem tartozó – állagmegővási tevékenység.

4. Beszerzési tevékenység

4.1. Beszerzési tevékenység

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a beszerzési tevékenységgel kapcsolatos általános elvárásokat, a beszerzési tevékenység folyamatát, a kapcsolódó főbb jogszabályokat, az árajánlattal kapcsolatos kritériumokat, a piackutatás és az árajánlat közötti különbséget, valamint az átlátható szervezet fogalmát.

Közbeszerzési terv készítését a jogszabály előírja, viszont egy minden tételre kiterjedő beszerzési terv kidolgozására kötelező előírás nincs, azonban az Áhtv. (az államháztartásról

szóló 2011. évi CXCV. törvény) szellemiségéből kiindulva, a felelős gazdálkodás érdekében ajánlott. Az előző évek tapasztalatai alapján javasolt ezt kidolgozni, hiszen ez mutatja meg, hogy esetleg egy-egy beszerzés összeszámítás után eléri-e a közbeszerzési értékhatárt, így lehet felelősen előre tervezni, és egy-egy beszerzési eljárást időben megindítani. Fő elvárás, hogy az ajánlatkérő az ajánlattételre felhívandó gazdasági szereplők kiválasztásakor diszkriminációmentesen, az egyenlő bánásmód elvének megfelelően járjon el. A beszerzési folyamat onnan indul, hogy megfogalmazódik egy termék, áru vagy szolgáltatás megszerzésének igénye. Fontos annak rögzítése is, hogy költségvetési vagy európai uniós forrásból történik a beszerzés. Minden beszerzés esetén piackutatást, illetve árajánlatot kell bekérni. Az, hogy elegendő-e a piackutatás, vagy árajánlat bekérésére van szükség, a beszerzési szabályzatban kerül rögzítésre.

A [beszerzési folyamat előkészítő szakasza](#) a beszállító kiválasztásáról szól. Ennek egyik fontos eszköze az **árajánlatkérés** (vagy bonyolultabb termék, szolgáltatás, illetve hosszú távú szerződések esetén a tenderkiírás elkészítése).

5. Bevételek

5.1. Bevételek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó általános ismereteket szerezzen a bevételekkel kapcsolatban. Ismerje a bevételek tervezésének folyamatát, a megalapozottságát megeremtő technikákat, a felhalmozási bevételek tervezésének alapját. Legyen továbbá tisztában a többletbevétel előirányzatosisával kapcsolatos engedélyezési folyamattal, illetve azzal, hogy mi a teendő, ha a többletbevétel felhasználása nem kerül engedélyezésre.

5.1.1. Bevételek tervezése

A bevételek tervezése forráscsoportonként eltérően történik. A saját bevételek megalapozottsága különböző módszerekkel, számításokkal, becslésekkel biztosítható.

A felhalmozási bevételekhez fel kell mérni a vagyoni helyzetet. A felesleges eszközök eladásából, illetve bérbeadásából származó bevételek a fejlesztési feladatokhoz biztosíthatnak saját forrást. Az átvett pénzeszközök tervadatának meghatározása egyrészt szerződések, megállapodások, másrészt tapasztalati adatok alapján tervezhető. A költségvetési szerv és a fejezeti kezelésű előirányzat közhatalmi bevételek, működési bevételek és felhalmozási bevételek költségvetési bevételi előirányzatok eredeti vagy – ha a bevételek tervezettől történő elmaradása miatt csökkentették – módosított előirányzatán felül teljesített költ-

ségvetési bevétel (többszörösbevétel) az irányító szerv előzetes engedélyével, a felhasználásra engedélyezett többszörösnek megfelelő összegű, az irányító szerv hatáskörében végrehajtott előirányzat-módosítás után használható fel.

5.1.2. Többszörösbevétel

Ha a többszörösbevétel a Kormány irányítása alá tartozó fejezetbe sorolt költségvetési szerv, fejezeti kezelésű előirányzat esetén eléri vagy meghaladja az **eredeti előirányzat 50%-át és legalább az 500 millió forintot**, az ezt meghaladó többszörösbevétel az államháztartásért felelős miniszter előzetes engedélyével használható fel. A Kormány irányítása vagy felügyelete alá tartozó költségvetési szerv a többszörösbevétel felhasználására irányuló kérelmet a közép-irányítón keresztül a fejezetet irányító szervhez, azaz a Belügyminisztériumba továbbítja.

5.2. Működési és felhalmozási bevétel

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az Áht. előírásait a költségvetési bevétel túlteljesíthetőségével kapcsolatban, illetve a főbb működési és felhalmozási bevételek tartalmát.

6. A büntetés-végrehajtás speciális gazdálkodási feladatai

6.1. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak részére biztosítandó három fő ellátást, valamint legyen tisztában a zárka és a lakóhelyiség fogalmával, illetve azzal, hogy kit kell zárkában és kit a lakóhelyiségben elhelyezni.

A büntetés-végrehajtási intézeteknek az elítélt részére egészséges és kulturált elhelyezést, megfelelő ételmezést és formaruhát kell biztosítani.

A szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 16/2014. (XII.19) IM rendelet (a továbbiakban: IM rendelet) meghatározza, hogy a „nyilván-tartásba vett elítéltet az elhelyezési körletre kell kísérni, és részére a megfelelő körletrészt, zárkát vagy lakóhelyiséget, továbbá fekvőhelyet kell kijelölni”.

A fentiek szerint tehát az **elhelyezés kétféleképpen valósulhat meg**:

- **zárka:** az elítéltek elhelyezésére szolgáló olyan helyiség, amelynek ajtaja, ablaka (a továbbiakban: nyílászárók) a külön rendelkezésekben meghatározott biztonsági követelményeknek megfelel. A zárkában folyó vízzel ellátott mosdót, illetve – az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltek elhelyezésére kialakított zárka kivételével – elkülönített, lehetőség szerint önálló szellőzésű WC-t kell létesíteni;
- **lakóhelyiség:** az elítéltek elhelyezésére szolgáló olyan lakhatásra alkalmas helyiség, amelynek nyílászáróinál a zárkára meghatározott biztonsági berendezés (felszerelés) mellőzhető. A lakóhelyiségeknél a tisztálkodáshoz szükséges folyó vizet, fürdőt, illetve WC-t körletenként is lehet biztosítani (ennek oka, hogy a lakóhelyiségekben elhelyezett fogvatartottak mozgása kevésbé korlátozott).

6.2. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés, elkülönítés

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak elkülönítési szabályait.

A szabadságvesztés végrehajtása során – ha e törvény másképp nem rendelkezik –

- a különböző kategóriába tartozókat egymástól;
- a férfiakat a nőktől;
- a fiatalkorúakat a felnőtt korúaktól;
- a katonákat a katonának nem minősülő elítéltektől;
- a dohányzókat a nem dohányzóktól;
- a fekvőbetegeket az egészségesektől;
- a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől el kell különíteni.³³

A fenti felsorolás a) pontjában foglaltaktól eltérően együtt helyezhetők el

- az I. és a II. kategóriába sorolt elítéltek;
- a III. és a IV. kategóriába sorolt elítéltek;
- a IV. és az V. kategóriába sorolt elítéltek.³⁴

Kategóriabesorolástól függetlenül az elítéltek – az adott részlegen belül a zárkában és lakóhelyiségben is – együtt helyezhetők el a gyógyító-terápiás részlegen, az átmeneti részlegen, a drogprevenciós részlegen, a pszichoszociális részlegen, a vallási részlegen, az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték részlegén, az időskorúak részlegén.

A kategóriabesorolástól függetlenül – az adott részlegen belül – az elítéltek együtt helyezhetők el a hosszú időre ítélték részlegén, a fiatalkorú elítéltek részlegén és az anya-gyermek

³³ Bv. törvény 101 § (1)

³⁴ Bv. törvény 101 § (3)

részlegen.³⁵ A különböző kategóriabesorolású elítéltek a munkahelyen együtt dolgozhatnak, az általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban, a felsőoktatásban, a szakmai képzésben, reintegrációs programon, a sport és a kulturális programon, a szállítás és az előállítás során, valamint a vallásos szertartásokon és más rendezvényeken közösen vehetnek részt, továbbá a szabad levegőn és a közös étteremben együtt tartózkodhatnak.³⁶

6.3. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés, zárka, lakóhelyiség

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak elhelyezésével kapcsolatos feladatokat, a zárkára és lakóhelyiségre vonatkozó előírásokat, a zárka kötelező felszerelési és berendezési tárgyait, valamint a speciális zárkák fogalmát.

6.3.1. Az elhelyezési körletre, a zárkára és a lakóhelyiségre vonatkozó előírások

Az intézetben az elítéltek elhelyezésére körletet, azon belül zárkákat és lakóhelyiségeket kell kialakítani, tehát az elhelyezési körlet az intézeten belül építészetiileg is egy elkülönült egységet alkot.

A zárkát meg kell számozni, az ott elhelyezett elítéltek nevét azonban nem szabad az ajtón feltüntetni.

6.3.2. A zárka (lakóhelyiség) kötelező felszerelési és berendezési tárgyai

Személyenként: fekhely, ülőke, szekrény, lavór.

Közös használatra: asztal, hulladéktároló edény, hamutartó, lehetőség szerint rádió és televízió, tükör, seprű, szemétlapát, felmosóruha.

A zárkában elhelyezett szekrényt az elítélt a saját költségére lakattal lezárhatja, ennek kulcsát magánál tarthatja, azonban a lezárt szekrényt utasításra köteles kinyitni, és az ellenőrzést lehetővé tenni. Az intézet személyi állományának erre jogosult tagjának kell gondoskodnia a szekrény lezárásáról, ha – az elítélt távollétében, illetve a szekrény kinyitásának megtagadása miatt – biztonsági vagy egyéb büntetés- végrehajtási okból szükségesé válik a szekrény felnyitása (ilyenkor jegyzőkönyvet kell felvennie).

Az intézetben befogadó, egészségügyi, fegyelmi, az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt elhelyezésére szolgáló zárkát kell kialakítani. Az országos parancsnok en-

³⁵ Bv. törvény 101 § (5)

³⁶ Bv. törvény 101 § (6)

gedélyével egyéb rendeltetésű zárkák és lakóhelyiségek is kialakíthatók. Az egyéb rendeltetésű zárkák és lakóhelyiségek az ott elhelyezett elítéltek sajátos helyzetére és különleges szükségleteire tekintettel – az országos parancsnok engedélyével – az IM rendelet mellékletében meghatározottakon kívül egyéb berendezési és felszerelési tárgyakkal is helyettesíthetők, illetve kiegészíthetők.

6.4. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés, egyéb helyiségek és létesítmények

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó tisztában legyen azzal, hogy a fogvatartottak ellátása, azon belül az elhelyezési feladatok esetében milyen egyéb helyiségek és létesítmények biztosítását írja elő a törvény.

A bv. intézetben:

- a** orvosi rendelőt, betegszobát, fertőző elkülönítő szobát;
- b** fürdőhelyiséget;
- c** konyhát és a lehetőségek szerint közös étkezőhelyiségeket;
- d** látogató helyiséget, a védővel, valamint más személyekkel történő hivatalos érintkezés céljára alkalmas helyiséget;
- e** könyvtárat, a szabadidő eltöltésére, a közös foglalkozásra és a közös vallásgyakorlásra szolgáló helyiségeket;
- f** a szabad levegőn való tartózkodásra alkalmas területet;
- g** sportolásra alkalmas területet;
- h** kondicionáló termet kell kialakítani.

A kijelölt bv. intézetekben az elítéltek iskolai oktatásához, szakképzéséhez tantermet kell létesíteni. A látogató helyiséget úgy kell berendezni, hogy szükség esetén az elítéltek a látogatóktól térelválasztó elemmel vagy más módon elkülöníthetők legyenek. A helyiség közelében WC-t kell kialakítani. A szabad levegőn való tartózkodásra, illetve a sportolásra kijelölt terület biztonsági berendezéssel oldalról és felülről körülhatárolható. Az országos parancsnok a fentiekben túl utasításban határozta meg, hogy nemenként külön-külön betegszobát és fertőző elkülönítő szobát kell kialakítani, amelyeket mosdóval, zuhanyzóval és WC-vel kell ellátni. A fegyelmi zárkában a WC-t megfelelően védett nyomógombbal vagy falba süllyesztett öblítő szerkezettel kell ellátni.

6.5. A fogvatartottak ellátása – Elhelyezés, az intézet tisztán tartása, közüzemek, tisztálkodás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak ellátásával, azon belül az elhelyezéssel összefüggő intézeti tisztántartási feladatokat, valamint legyen tisztában azzal, milyen közüzemi szolgáltatásokat és tisztálkodási lehetőségeket kell biztosítani a fogvatartottak számára.

Az intézetben gondoskodni kell megfelelő minőségű és mennyiségű ivóvízről, valamint a vízellátással kapcsolatos közegészségügyi előírások betartásáról, a külön jogszabályban előírtak szerinti fűtésről, a zárkák és egyéb helyiségek, a körletek, valamint a biztonsági szempontból kiemelt területek megfelelő világításáról, az elítéltek által használt helyiségek megfelelő szellőztetéséről.

A fogvatartottak tisztálkodási lehetőségeinek biztosítása

Az elítéltek részére biztosítani kell a tisztálkodáshoz szükséges feltételeket, és meg kell követelni a személyi tisztasági előírások betartását, amelyhez biztosítani kell az alapvető tisztálkodási cikkeket és felszereléseket. Abban az esetben, ha a büntetés-végrehajtási intézet az elítéltet átmenetileg nem tudja munkával foglalkoztatni, és az elítéltnak nincs letétben levő pénze, alapvető tisztálkodási és felszerelési cikkeket kell biztosítani. Az elítéltek részére hetente legalább 3 alkalommal, a női elítéltek részére, továbbá a dolgozó elítéltek részére munka után naponta meleg vizes fürdést kell biztosítani. Az elítéltek részére a rendszeres fürdések közötti időben – a bv. intézet lehetőségein belül – a napirendben meghatározottak szerint biztosítható meleg víz. A női elítélteket a rendszeres fürdések közötti időben is el kell látni meleg vízzel. A férfi elítéltek részére lehetővé kell tenni a naponkénti borotválkozást. Az elítéltek a hajvágásra és hajápolásra havonta legalább 1 alkalommal térítésmentesen igénybe vehetnek fodrászt.

6.6. A fogvatartottak ruházati ellátása, egyéni felszerelése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak ruházati ellátásával kapcsolatban felmerülő feladatokat, az átszerelés és a tisztacsere fogalmát, ezek végrehajtásának gyakoriságát, valamint a fogvatartottak egyéni felszerelési tárgyait (étkezési felszerelés, formaruha, ágynemű és ágyfelszerelés).

A befogadott elítéltet a befogadás napján – a befogadás időpontjától függetlenül – el kell látni egyéni felszerelési tárgyakkal, mint pl.: étkezési felszereléssel, ágyneművel, ágyfelse-

reléssel, évszaknak megfelelő formaruhával, alsóruhával és lábbelivel (a fiatalok elítéltek részére polgári jellegű formaruha is rendszeresíthető).

A munka végzéséhez az elítéltnak munkaruhát, külön jogszabály szerint védőruhát és védőfelszerelést kell biztosítani. A formaruha rendszeresítésénél figyelembe kell venni, hogy az nem lehet megalázó vagy lealacsonyító (pl.: a forma, szín, minta tekintetében). Az elítélt használatára kiadott ruházat rendszeres tisztítása és karbantartása az intézet feladata. Az elítélt köteles a használatra kiadott ruhát megővni, rendeltetésszerűen használni, és azon elvégezni a kisebb, szakértelmet nem igénylő javításokat.

Az elítélt egyéni felszerelése az étkezési felszerelés, formaruházat, munkaruházat, ágynemű és ágyfelszerelés.

A letartóztatottat az 1. és a 3. pontokban felsorolt felszerelési tárgyakkal kell ellátni.

Az **elítéltek számára évente 2 alkalommal történik átszerelés évszaknak megfelelő ruházatra**, amelyre az adott év április 1–15. napja között, valamint október 1–15-ig kerül sor. Az a fogvatartott, aki nem tud elszámolni a számára kiadott ruházattal, kártérítésre köteles.

6.7. A fogvatartottak ellátása – Élelmezés, normaélelmezés, intézeti konyha

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak élelmezésével kapcsolatos előírásokat, a normaélelmezés szervezésének fő feladatait, az intézeti konyha üzemeltetését.

6.7.1. Élelmezés

Az elítélt részére az általa végzett munka jellegének, az egészségi állapotának és az életkorának megfelelően kialakított norma szerint kell az étkezést biztosítani. Az élelem elfogyasztásához szükséges eszközöket a bv. intézet biztosítja. Ha rendkívüli esemény idején az elítéltek kizárólag hideg ételmelet kapnak, az elfogyasztásához szükséges eszközöket a bv. intézet biztosítja.

Az élelmezési normákat rendelet tartalmazza. Az elítéltek egy napra eső élelmezési normáját a rendelet annak megfelelően határozza meg, hogy az elítélt dolgozik vagy sem, illetőleg ha dolgozik, nehéz vagy könnyű munkát végez-e. Az élelmezési norma eltér ugyanakkor azoknál az elítélteknél, akik kórházi ápolásban részesülnek, vagy akiknek az orvos javaslata alapján fogyasztó, illetve roboráló (erősítő) diétára van szüksége. Az egészségi állapotnak megfelelő élelmezést – diétát – a fogvatartás teljes tartama alatt, minden bv. intézetben biztosítani kell.

Diétás élelmezés biztosítása orvosi javaslat alapján történik.

6.8. A fogvatartottak letétjének kezelése – Letétezhető és nem letétezhető tárgyak köre

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak letétjének kezelésével kapcsolatos feladatokat, valamint a letétezhető és nem letétezhető tárgyak körét.

6.8.1. Letétkezelési feladatok

Nem helyezhető letétbe olyan tárgy, amelyet a fogvatartott a bv. törvényben meghatározottak alapján nem tarthat a bv. intézetben, amelynek tárolása az intézet biztonságára veszélyt jelenthet, amely a tárolásra közegészségügyi okból vagy más veszélyeztető jellege miatt nem alkalmas, így különösen a gyógyszer, a romlandó élelmiszer, az üvegcsomagolású termék, valamint az elem és az akkumulátor.

Meghatározott esetben a letétbe helyezést meg kell tagadni – és az alábbiakban meghatározott kivétellel –, ezzel egyidejűleg fel kell hívni a fogvatartottat arra, hogy 30 napon belül gondoskodjék a tárgy bv. intézeten kívüli megőrzéséről.

Ha a fogvatartott ennek a megadott határidőre nem tesz eleget, az adott tárgyat – jegyzőkönyv egyidejű felvétele mellett – meg kell semmisíteni.

6.9. A fogvatartottak letétjének kezelése – A letétkezelés szabályai, fogalmai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak letétjének kezelésével kapcsolatos szabályokat, az értékletét, a letéti pénzt, valamint az okmány- és a tárgylelet fogalmát.

6.9.1. A letétkezelés szabályai

A letéti tárgyakat letétezéskor olyan részletességgel kell leírni, hogy azok a későbbiekben azonosíthatók legyenek. A letéti tárgyak elhelyezésére szolgáló borítékot, tasakot, zsákot a fogvatartott jelenlétében kell lezárni. A zsákot plombával, a borítékot, tasakot a fogvatartott által is aláírt papírszalaggal kell lezárni, átragasztani olyan módon, hogy ahhoz az ólomzár feltörése, a papírszalag megsértése nélkül senki ne férhessen hozzá. A fogvatartott rendelkező nyilatkozatát írásban teheti meg.

6.9.2. Az értékletét

Értékletétbe kell helyezni az értéktárgyat, továbbá – azonosító szám feltüntetésével – a készpénz-helyettesítő fizetési eszközt, az értékpapírt, a takarékbetétkönyvet, a nyereségszelvényt, a törvényes fizetési eszköznek nem minősülő bankjegyet vagy érmét, a kulcsot, a mobiltelefont és annak tartozékait, valamint az egyedi azonosító számmal ellátott kis méretű műszaki cikkeket, valamint a megőrzésre átvett külföldi fizetőeszközt.

6.9.3. A letéti pénz

A befogadási eljárás során a fogvatartott birtokában lévő törvényes fizetőeszközt a bv. intézet letétezi, majd kezeli és nyilvántartja a fogvatartott egyéni letéti számlalapján.

Letéti pénzként kell kezelni a fogvatartott javára beérkező pénzküldeményt vagy befizetést, a fogvatartott munkadíját, rendszeres pénzbeli térítését és a bv. intézetbe folyósított rendszeres pénzellátását.³⁷

A bv. intézet a befogadástól a szabadulásig végzi a fogvatartott letéti pénzét érintő könyvelési, előjegyzési, zárolási feladatokat, a munkáltatásban részt vevő fogvatartottak bérkönyvelését, a pénzbeli térítés, jutalom, továbbá a kártérítések és letiltások nyilvántartását és kezelését, a levonások átutalását és a szabadulással összefüggő pénzügyi feladatokat.³⁸

6.9.4. Az okmányletét

Okmányletétként kell nyilvántartani és az értékletétől elkülönítetten, külön borítékban kell kezelni a hatósági igazolványt, hatósági bizonyítványt és az egyéb okiratokat.

6.9.5. A tárgyletét

Tárgyletétbe kell helyezni a fogvatartott egyéb letéti tárgyait. A fogvatartott kérelmére a letéti raktárban elhelyezett tárgyak közül azokat, amelyeket magánál tarthat, kikell adni, kivéve azt az évszaknak megfelelő ruházatot és lábbelit, amelynek a szabadulásakor rendelkezésre kell állnia.

³⁷ 15/2014. (XII. 17.) IM rendelet 5. §

³⁸ 15/2014. (XII. 17.) IM rendelet 6. §

6.10. A fogvatartottak letétjének kezelése – Speciális feladatok, levonások, költségek, szabadulás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak letétjének kezelésével kapcsolatos speciális feladatokat, az értékletén belül a külföldi fizetőeszköz kezeléséhez kapcsolódó feladatokat, a fogvatartott pénzletétjének terhére érvényesíthető levonások tartalmát, azok sorrendjét, a költségek és egyéb tartozások kezelését, valamint a szabadulás során jelentkező gazdasági feladatokat.

6.10.1. A külföldi fizetőeszköz kezelésével kapcsolatos rendelkezések

Ha a bv. intézetbe történő befogadáskor a fogvatartottnál külföldi fizetőeszköz van, vagy az később kerül a birtokába, a bv. intézet köteles tájékoztatást adni a külföldi fizetőeszköz kezeléséről szóló szabályokról.

A fogvatartott birtokában lévő nem konvertibilis pénznemű, de forgalomban lévő külföldi fizetőeszközt a bv. intézet megőrzésre veszi át.

A devizaszámlán elhelyezett vagy a megőrzésre átvett külföldi fizetőeszköz forintra történő átváltását a fogvatartottnak írásban kell kérelmeznie. Az átváltást követően, annak bizonylatát a fogvatartottal alá kell íratni.

6.10.2. Levonások, költségek és egyéb tartozások

A fogvatartott munkadíjából és a letétjéből levonásnak vagy végrehajtásnak csak az adó- és illetékjogszabályok, valamint a bírósági végrehajtásról szóló törvény, és a bv. törvény előírásai szerint van helye.

A fogvatartott letéti pénzéből a bv. intézet az **alábbi sorrendben levonja:**

- a tartásra fordított költséghez való hozzájárulás napi összegét;
- a szabadulás idejére kötelezően tartalékolandó összeget;
- a végrehajtás alá vont követelések, a kártérítési eljárás szerint megállapított kár összegét;
- a gyógyszer, illetve az egészségügyi ellátások költségét;
- a szükségleti cikkek vásárlására fordított összeget;
- a kimaradás, az eltávozás, a látogató bv. intézeten kívüli fogadása, valamint a rendkívüli eltávozás idejére fogvatartott részére kiutalandó összeget;
- a többletszolgáltatások díját.

A szabadulás idejére megfelelő összeget kell tartalékolni, amelyet a bv. intézet a fogvatartott befogadásától kezdve havonta egyenlő részletekben von le a fogvatartott letéti pénzéből. Az alapmunkadíj változása esetén a szabadulásra tartalékolt összeget ki kell egészíteni.

A szabadulás idejére kötelezően tartalékolt összegből levonás vagy a fogvatartott részére kiadás nem teljesíthető.

A jegyzék vagy elismervény ellenében visszaszolgáltatási vagy elszámolási kötelezettséggel személyes használat céljából átvett felszerelési tárgyak hiánya esetén, ha a fogvatartott a felelősségét írásban elismerte, és hozzájárul annak letéti számláján kezelt pénzéből történő megtérítéséhez, akkor a hiány összege – kártérítési eljárás mellőzésével – a szabaduláskor levonható.

6.10.3. A szabadulással összefüggő rendelkezések

A fogvatartott szabadulásával az intézeti letét megszűnik. A szabaduló fogvatartott letétjét aláírása ellenében kell kiadni.

7. A büntetés-végrehajtás gazdasági társaságai, fő feladataik, profiljaik

7.1. A büntetés-végrehajtás gazdasági társaságai, fő feladataik, profiljaik

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje és fel tudja sorolni a bv. gazdasági társaságait, valamint legyen tisztában ezek besorolásával, ágazati besorolásával, termelési profiljával, illetve tevékenységi köreivel.

A büntetés-végrehajtás gazdasági társaságai egyszemélyes társaságként (egyszemélyes kft.-ként), 100%-os állami tulajdoni hányaddal kerültek megalapításra a korábbi állami vállalatok jogutódjaként, azok teljes vagyonával, és a gazdasági társaságok működését meghatározó törvények alapján működnek.

A büntetés-végrehajtás gazdasági társaságai szakmai tevékenységük alapján az ipari, ezen belül elsősorban a könnyűipari, valamint a mezőgazdasági ágazathoz tartoznak.

A társaságok termelési profilja változatos: textil-, ruha-, bútor-, asztalos-, papír-, fém- és egyéb vegyesipari, valamint nagyüzemi mezőgazdasági tevékenységet végeznek.

A tevékenységek alapvetően 3 részre bonthatók: saját, illetve kooperációs termékek előállítására és bér munkára.

7.2. Bv. Holding Kft. – uralkodó tag (gazdasági társaságok vállalati csoportba történő bevonása)

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a bv. gazdasági társaságait, a vállalati csoportba bevonó Bv. Holding Kft. mint uralkodó tag feladatait, jogosultságait.

A gazdasági társaságok vezetői által aláírt uralmi szerződés meghatározza a Bv. Holding Vállalatcsoport alapvető működését, céljait, üzleti koncepcióját.

A vállalatcsoport működése összehangolt számviteli, pénzügyi, informatikai, beszerzési és kontrolling rendszerrel, egységes jogi és marketingtevékenységgel, valamint vagyongazdálkodási, fejlesztési és beruházási döntésekkel még hatékonyabbá válik a korábbi működéshez képest. Az összehangolt humánerőforrás-menedzsment, marketingtevékenység kialakítása mellett szerepet kap a jogi tevékenység, a jogi tanácsadó szolgálat működtetése.

A Bv. Holding stratégiai célja, hogy erősítse pozícióját a központi ellátás piacán, növelje regionális piaci jelenlétét, rugalmasságát és nyereségességét, törekedjen a működési kiválóságra és hatékonyságra.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

V. fejezet

Büntetés-végrehajtási biztonság

Írta: Bartos Róbert bv. őrnagy

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. Bevezető	3
1.1. A büntetés-végrehajtási szervek biztonsági rendszere.....	3
2. A statikus és dinamikus biztonság	8
2.1. A statikus és a dinamikus biztonság.....	8
3. A bv. biztonsági rendszerének feltételei és elemei	10
3.1. A büntetés-végrehajtás biztonsági rendszerének feltételei és elemei. .	10
4. Az intézkedési jog és kötelezettség.....	13
4.1. Az intézkedési jog és kötelezettség.....	13
5. A biztonsági intézkedések	17
5.1. A biztonsági intézkedések	17
6. A kényszerítő eszközök alkalmazása	32
6.1. A kényszerítő eszközök alkalmazása	32

V. FEJEZET

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI BIZTONSÁG

1. Bevezető

1.1. A büntetés-végrehajtási szervek biztonsági rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó legyen tisztában a biztonság fontosságával a büntetés-végrehajtás vonatkozásában, ismerje a biztonsági rendszer feladatát és elemeit, a biztonsági tevékenység fogalmát és a kapcsolódó legfontosabb biztonsági feladatokat.

Az emberekben mindig megvolt a biztonságra való igény, már az ősközösségi társadalomban is alapvető érdek volt, hogy megvédjék a saját és a közösségükhöz tartozó személyek életét, testi épségét, valamint a megszerzett anyagi javakat és az általuk uralt területeket. Természetesen ez az igény jelenleg is megvan minden emberben, és minden általuk létrehozott és működtetett rendszerrel kapcsolatban is alapvető elvárás, hogy az biztonságosan működjön.

A Magyar értelmező kéziszótár meghatározása szerint: „a biztonság veszélyektől vagy bántódástól mentes (zavartalan) állapot”.

A büntetés-végrehajtás számára is nélkülözhetetlen a folyamatos biztonságos állapot. A büntetés-végrehajtási szervek működéséhez szükséges biztonságot a büntetés-végrehajtási intézetek biztonsági rendszere hivatott megteremteni. A biztonsági rendszer a büntetés-végrehajtás immunrendszere, azaz képesnek kell lennie arra, hogy a különböző belső és külső behatásokra a lehető legrövidebb időn belül a lehető legmegfelelőbb választ adja. Ahhoz azonban, hogy erre képes legyen a rendszer, azt folyamatosan kell fejleszteni, alakítani a különböző veszélyforrások figyelembevételével.

A büntetés-végrehajtási szerv biztonsági rendszere azon szabályok, valamint tárgyi, személyi és szervezeti elemek összessége, amelyek biztosítják a büntetés-végrehajtási szervezet jogszabályokban meghatározott feladatainak biztonságos körülmények közötti el látását.

A büntetés-végrehajtási szervnek olyan biztonsági rendszert kell kialakítania, amely folyamatosan biztosítja:

- 1 a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését;

- 2 a bv. szerv őrzését, védelmét;
- 3 a személyi állomány tagjainak és a bv. szerv területén tartózkodók (életének) testi épségének megóvását;
- 4 a jogszabályban meghatározott feladatok biztonságos körülmények közötti ellátását.

A bv. szerv biztonsági rendszerének elemei:

- 1 a bv. szervezet tevékenységére vonatkozó jogszabályok és alacsonyabb szintű rendelkezések;
- 2 a szervezeti egységek;
- 3 a rendelkezésre álló személyi állomány;
- 4 a biztonsági létesítmények, biztonsági berendezések, technikai és kényszerítő eszközök, okmányok.

A biztonsági rendszer – és ebből következően – a biztonsági tevékenység is egy komplex cselekvési rendszer, amely túlnyomórészt preventív jellegű. Totális biztonsági rendszer nem létezik, a proaktív jellegéből adódóan a döntéshozatal valószínűségeken, rizikóértékeléseken, mérlegeléseken alapul. A különböző veszélyforrásokat fel kell kutatni, azokat értékelni kell, majd a megelőzésükre, illetve felszámolásukra fel kell készülni. A biztonsági rendszer működése és működtetése szoros kapcsolatban van a biztonsági tevékenységgel, ugyanis a biztonsági tevékenység folyamatos ellátásával működtetjük a biztonsági rendszert.

Biztonsági tevékenységnek minősül a bv. szerv biztonsági rendszerének működtetéséhez szükséges biztonsági feladatok végrehajtása, így különösen:

- 1 a fogvatartott őrzése, felügyelete vagy ellenőrzése;
- 2 a bv. szerv, valamint a bv. intézet mellett működő gazdasági társaság, továbbá a fogvatartottak bv. szervén kívüli foglalkoztatására szolgáló terület őrzése, ellenőrzése;
- 3 a fogvatartottak előállítása, szállítása és egyéb célból történő kísérése;
- 4 a bv. szerv házirendjében, azon belül a napirendben meghatározott feladatok szervezése, végrehajtása;
- 5 a fogvatartottaktól a rájuk vonatkozó szabályok betartásának megkövetelése, el-lenszegülés esetén a szabálykövető magatartás kikényszerítése;
- 6 a rendkívüli események megelőzése, megszakítása, a következmények felszámolása és a megfelelő működést biztosító állapot visszaállítása;
- 7 a bv. szerv zavartalan működéséhez szükséges belső rend biztosítása.

Az előbbiekben felsoroltak a legfontosabb biztonsági feladatokat határozzák meg, így kijelenthető, hogy a biztonsági tevékenység egy összegző fogalom, lényegében a biztonsági feladatok bármelyikét külön-külön vagy azokat kombináltan egy időben végrehajtva is jelentheti.

A biztonsági tevékenység ellátása során az alapvető feladat a biztonságos fogvatartás biztosítása, amit differenciáltan kell végrehajtani. A differenciálás alapvetően három szinten valósul meg, amely alapján beszélhetünk

- őrzésről;
- felügyeletről;
- valamint ellenőrzésről.

A biztonsági tevékenység legszigorúbb formája az őrzés, amit a szabadságvesztés, az elzárás, előzetes letartóztatás és a rendbírság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII.19.) IM rendelet (a továbbiakban: Rendelet) a következőképpen határoz meg:

*Az **őrzés** az elítélt meghatározott helyen való tartására, életének és testi épségének megóvására, a bv. szerv és az ahhoz tartozó létesítmények, illetve területek védelmére irányuló tevékenység, amelyet jogszabály alapján rendszeresített lőfegyverrel, technikai eszközzel vagy szolgálati kutyával látnak el.*

A fogalom egyrészt azt határozza meg, hogy az őrzési tevékenységnek mi a célja. Ezek a következők:

- az elítélt meghatározott helyen való tartása;
- az elítélt életének és testi épségének megóvása;
- a bv. szerv és az ahhoz tartozó létesítmények, illetve területek védelme.

Az elítélt meghatározott helyen való tartása

Abban a kérdésben, hogy az elítéltet melyik bv. intézetben kell elhelyezni, jogszabály alapján a bv. szervezet dönt. Az intézet meghatározása, majd a befogadása után a fogvatartott részére megfelelő zárkát vagy lakóhelyiséget kell kijelölni, és az elhelyezési részlegre kell kísérni, ahol a fogvatartott a részére kijelölt zárkába vagy lakóhelyiségbe köteles bemenni, valamint ott tartózkodni. Ugyanakkor számos olyan helyzet fordulhat elő, amikor a fogvatartottnak el kell hagynia a zárkát vagy lakóhelyiséget, ezért nagyon fontos, hogy ezen esetekben is pontosan meghatározásra kerüljön a kényszertartózkodási hely. Többek között azért, mert életük, testi épségük megóvása, illetve a bv. szerv rendje és biztonsága fenntartása érdekében elengedhetetlen, hogy a személyi állomány minden időpillanatban pontosan tisztában legyen valamennyi, a bv. intézetben elhelyezett fogvatartott létszámával és tartózkodási helyével. Különösen igaz ez az intézeten kívüli feladat-végrehajtás során (előállítás, munkavégzés, stb.), mivel ezen esetekben jelentősen megnövekszik a rendkívüli események – különösen a szökés – bekövetkezésének veszélye.

Az elítélt életének és testi épségének megóvása

A definícióban konkrétan megjelenik a személyvédelem. Az élethez és a testi épség sérthetlenségéhez fűződő jog olyan alapvető emberi jogok, amelyeket még a jogerős bírósági ítélet sem vonhat el, illetve korlátozhat. Számos nemzetközi egyezmény, valamint az Alaptörvényünk is deklarálja az élet és a testi épség védelmét:

- az emberi méltóság sérthetetlen. Minden embernek joga van az élethez és az emberi méltósághoz, a magzat életét a fogantatástól kezdve védelem illeti meg;
- mindenkinek joga van a testi és lelki egészséghez.

Az elítélt és az egyéb jogcímen fogvatartott az Alaptörvényben meghatározott alapvető jogait, valamint egyéb jogait és kötelezettségeit – a törvényben, a bíróság ítéletében, valamint a bíróság és az ügyészség egyéb határozatában meghatározott korlátozásokkal vagy tilalmakkal – a büntetés-végrehajtás rendjével összhangban gyakorolja, illetve teljesíti.

A jogkorlátozás során az adott cél elérésére alkalmas legenyhébb eszközt kell alkalmazni.

A bv. szerv és az ahhoz tartozó létesítmények és területek védelme

Összességében ezt a feladatot mondhatjuk objektumőrzésnek és védelemnek, amelynek fontos elemét képezi a külső őrzés. A bv. szervezetnek nagy hangsúlyt kell fektetnie a vagyonvédelemre, mivel a büntetés-végrehajtási feladatok ellátásához a tárgyi feltételek megléte, épsége és működőképessége elengedhetetlen.

A fogalom másrészt tartalmazza azt, hogy az őrzési tevékenységet milyen eszközökkel lehet ellátni. Külön ki kell emelni, hogy csak a jogszabály alapján rendszeresített

- lőfegyverrel,
- technikai eszközzel
- vagy szolgálati kutyával lehet őrzést végrehajtani.

A lőfegyver lényegében azóta jelen van a büntetés-végrehajtás eszközrendszerében, amióta csak létezik. Ugyanakkor az elmúlt években – ha nem is gyors ütemben – elindult egy olyan tendencia, amelyet a lőfegyverek szerepének csökkentése, racionalizálása jellemez. Szakmailag ez az irány megfelelőnek mondható, ugyanis a lőfegyvereknek csak a legszükségesebb mértékben kell jelen lenniük a büntetések végrehajtásában, és csak azon típusoknak, amelyek a legalkalmasabbak az egyes feladatok végrehajtására. A hangsúlyt a dinamikus biztonságra kell helyezni, a kényszerítő eszközöket pedig – különösen a lőfegyvert – csak a legvégső esetben kell alkalmazni, lényegében csak akkor, ha élet és/vagy testi épség van közvetlen veszélyben.

A technikai eszközöknek komoly szerepük van a büntetés-végrehajtási feladatok ellátásában, a biztonsági rendszer pedig egyszerűen nem létezne nélkülük. Az őrzés szempontjából fontos technikai eszközöket és berendezéseket a bv. szervezet Biztonsági Szabályzata (a továbbiakban: BSz.) az alábbiak szerint tartalmazza:

A bv. szerv biztonsági berendezései és technikai eszközei

- 1 védelmi építmények, őrhelyek és azok technikai berendezései;
- 2 jelző, riasztó technikai eszközök és rendszerek;
- 3 elektronikus megfigyelési eszközök;
- 4 bástyafal;
- 5 biztonsági kerítés;
- 6 nyomsáv;
- 7 biztonsági ajtók, záruk, zárrendszerek;
- 8 biztonsági rács, jelzőrács;
- 9 kilátásgátló;
- 10 műszaki akadály;
- 11 világítástechnikai berendezések, áramfejlesztő;
- 12 különleges gépjárművek és egyéb járművek;
- 13 hírösszeköttetést biztosító berendezések;
- 14 elektronikus távfelügyeleti eszközök;
- 15 vezeték nélküli személyi riasztó rendszer;
- 16 fémkereső, csomagvizsgáló berendezések.

A szolgálati kutyák alkalmazhatósága a büntetés-végrehajtás őrzési rendszerében jogszabályok által részletesen körülhatárolt. A bv. szervezetről szóló 1995. évi törvény (a továbbiakban: Sztv.) 2007-ben történt módosítása következtében a szolgálati kutya lett a legsúlyosabb kényszerítő eszköz, amelyet fogvatartott szökésének megakadályozására vagy megszökött fogvatartott elfogására alkalmazni lehet. A szolgálati kutya az a kutya, amely fajtája, alkata, tekintélyt parancsoló megjelenése, idegrendszeri tulajdonságai, éles érzékszervei és képzettsége alapján a bv. szervek őrzési rendszerében különböző biztonsági feladatok ellátására alkalmas.

Az őrzésnél meg kell még említeni, hogy a szabályozás nem követeli meg az eszközök együttes alkalmazását, azaz akkor is megvalósul az őrzés, ha

- csak lőfegyverrel
- vagy csak technikai eszközzel,
- illetve csak szolgálati kutyával hajtják végre.

Azonban ez a helyzet igen ritka, ugyanis az esetek többségében mindhárom eszköz biztosított, de a lőfegyver és a technikai eszköz minden bv. intézetben rendelkezésre áll.

A **felügyelet** az elítélt meghatározott helyen való tartózkodásának, tevékenységének folyamatos – közvetlen vagy közvetett – irányítása.

Az **ellenőrzés** az elítélt meghatározott helyen való tartózkodásának, tevékenységének az időszakos figyelemmel kísérése.

A felügyelet és az ellenőrzés jelentős mértékben különbözik az **őrzési tevékenységtől**.

Így az őrzés fogalma meghatározza azokat az eszközöket is, amelyekkel a tevékenységet el lehet látni, valamint sokkal szigorúbb feltételeket teremt a fogvatartás biztosítására. Az őrzés során egy, a büntetés-végrehajtás által meghatározott helyen kell tartani a fogvatartottat, a felügyelet vagy az ellenőrzés esetében a meghatározott helyen való tartózkodásról van szó. Azaz az utóbbi esetben jobban „bízunk” a fogvatartott szabálykövető magatartásában, ezért nincs szükség az őrzési tevékenységre.

Természetesen azt, hogy a három alaptevékenység közül melyiket kell alkalmazni a biztonságos fogvatartás érdekében, számos, a fogvatartottal, illetve a fogvatartó intézettel, valamint a végrehajtandó feladattal kapcsolatos szempont figyelembevételével kell eldönteni, amely döntést az intézet parancsnoka hozza meg.

Az őrzési, felügyeleti és ellenőrzési feladatok ellátásának rendjét, a kockázatértékelési összefoglaló jelentés, az elítélt végrehajtási fokozata és a fogvatartás biztonságára való veszélyessége, továbbá a bv. intézet sajátosságainak a figyelembevételével a bv. intézet parancsnoka határozza meg.

2. A statikus és dinamikus biztonság

2.1. A statikus és a dinamikus biztonság

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a statikus és a dinamikus biztonság fogalmát, és fel tudja sorolni azok eszközeit.

A statikus biztonság azon eszközöknek, eljárásoknak és tevékenységeknek az összessége, amelyek a fogvatartottak (és más személyek) biztonságra veszélyes cselekményeinek fizikai megakadályozására és megszüntetésére vonatkoznak. Ide tartozik a személyi állomány ilyen irányú tevékenysége – például az őrhelyeken történő szolgálatellátás – is. E terület egyik legfontosabb jellemzője, hogy az ide tartozó elemekben igen ritkán történik változás.

A statikus biztonság eszközei:

- 1 a személyzet statikus biztonságra vonatkozó szaktudása, készség szintje;
- 2 a biztonsági tevékenységet szabályozó rendelkezések;
- 3 hír- és biztonságtechnikai berendezések;

- 4 kényszerítő és mozgáskorlátozó eszközök;
- 5 tűz-, munkavédelmi eszközök, védőfelszerelések;
- 6 biztonsági létesítmények (bástyafal, őrtornyok stb.);
- 7 építészeti megoldások.

A dinamikus biztonság alapvetően a fogvatartottakkal való kommunikáción, bánásmódon alapul. A fizikai korlátok és egyéb technikai eszközök segítségével fenntartott biztonságot a rájuk bízott fogvatartottakat jól ismerő, megfelelő szakmai tudással rendelkező, készenlétben álló személyzet által nyújtott dinamikus biztonsággal kell kiegészíteni.

Ez a rendszer magában foglalja a fogvatartottak

- személyiségének, viselkedésének, társas viszonyainak megismerését;
- megértését és befolyásolását.

A rendszernek két alapvető pillére van:

- a személyi állomány állandó jelenléte a fogvatartottak között;
- valamint a megfelelő szintű kommunikációs készségek.

A rendszert alapvetően azok a személyek működtetik, akik folyamatosan a fogvatartottakkal foglalkoznak, így a körletfelügyelők, reintegrációs tisztek, pszichológusok stb. Természetesen önállóan egyik sem létezik, ugyanis mindkettőt folyamatosan és a szükséges differenciálás szerint alkalmazni kell. Azt kell jól megítélni, hogy bizonyos helyzetekben melyikre fektessünk nagyobb hangsúlyt.

A dinamikus biztonság eszközei:

- 1 megfigyelés, értékelés, célorientált információs rendszer;
- 2 tájékoztatás;
- 3 a napi élet racionális szervezése (házi- és napirend);
- 4 törvényes és szakszerű bánásmód;
- 5 konfliktusok kezelése;
- 6 átlátható és következetes, valamint progresszív fegyelmezési és jutalmazási gyakorlat;
- 7 reagálókészség, a gyors és hatékony beavatkozás lehetősége;
- 8 életminőség átalakítása;
- 9 elhelyezés, ellátás, kategóriaaktivitás.

3. A bv. biztonsági rendszerének feltételei és elemei

3.1. A büntetés-végrehajtás biztonsági rendszerének feltételei és elemei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó meg tudja határozni a büntetés-végrehajtás biztonsági rendszerének feltételeit, a biztonsági tevékenységet végző személyi állomány feladatait, a biztonsági feladatok végzéséhez szükséges beosztás betöltésének feltételeit, a biztonsági tevékenységet végző személyi állományi kört, valamint ezen beosztások jellemzőit.

A biztonsági rendszer legfontosabb feltétele a megfelelő szinten kiképzett és a szükséges létszámban rendelkezésre álló személyi állomány. Mindazok a személyek ebbe a körbe tartoznak, akik biztonsági tevékenységet látnak el, és ezzel közreműködnek a szükséges mértékű biztonság kialakításában. Természetesen egy büntetés-végrehajtási intézetben minden állománytagnak vannak biztonsági vonatkozású feladatai, de vannak olyanok, akik kifejezetten biztonsági tevékenységet látnak el, ők általában a biztonsági osztály állományába tartoznak.

Amennyiben tágabban értelmezzük a személyi állományt, akkor a bv. szervezet állománya mellett meg kell említeni

- az együttműködő szerveket (pl.: rendőrség, ügyészség, katasztrófavédelem, stb.);
- valamint fontos szerepe van a különböző társadalmi, karitatív szervezeteknek is.

A bv. szervezet személyi állományának biztonsági feladatai

- 1 Ahhoz, hogy valaki biztonsági tevékenységet láthasson el, először jogviszonyt kell létesítenie a bv. szervvel. Az Sztv. meghatározza azokat a jogviszonyokat, amelyek létrejöhetnek egy természetes személy és a bv. szervezet között. A bv. szervezet személyi állománya hivatásos büntetés-végrehajtási szolgálati jogviszonyban (a továbbiakban: hivatásos szolgálati jogviszony), továbbá rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban és munkaviszonyban álló személyekből állhat.
- 2 A gazdasági társaságoknál és a fogvatartottak foglalkoztatására létrehozott költségvetési szerveknél alkalmazottak hivatásos szolgálati jogviszonyban, rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban vagy munkaviszonyban állhatnak.
- 3 A rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban álló, illetve munkaviszonyban álló személy csak olyan munkakört láthat el, amelyhez a hivatásos szolgálati jogviszony létesítésének sajátos feltételei nem szükségesek.

A bv. szervezet állománya olyan személyekből áll, akik rendelkeznek a munkakör betöltéséhez szükséges – más jogszabályokban meghatározott – személyi, egészségi, fizikai feltételekkel, megfelelő iskolai végzettséggel (szakképzettséggel) és azokkal a pszichikai adottságokkal, amelyek alkalmassá teszik őket arra, hogy feladatukat a fogvatartott emberek között emberséges módon lássák el. A bv. szervezet személyi állománya hivatásos büntetés-végrehajtási szolgálati jogviszonyban (a továbbiakban: hivatásos szolgálati jogviszony), továbbá rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban és munkaviszonyban álló személyekből állhat. A rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban álló, illetve munkaviszonyban álló személy csak olyan munkakört láthat el, amelyhez a hivatásos szolgálati jogviszony létesítésének sajátos feltételei nem szükségesek.

Három jogviszony a büntetés-végrehajtás szervezetén belül:

- 1 hivatásos szolgálati jogviszony;
- 2 rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszony;
- 3 munkaviszony.

A felsorolt jogviszonyokkal kapcsolatos rendelkezéseket külön jogszabályok határozzák meg.

A biztonsági tevékenység ellátása szempontjából a legjellemzőbb a hivatásos szolgálati jogviszony, ezért először azt tekintjük át. A hivatásos szolgálati jogviszony létesítésre vonatkozó szabályokat a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról szóló 2015. évi XLII. törvény tartalmazza.

A parancsnok biztonsági feladatok ellátásával és a fogvatartott tevékenységének figyelemmel kísérésével – felügyelet, ellenőrzés – a bv. szervek rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban, illetve munkaviszonyban álló személyt is megbízhat. Tehát a rendvédelmi igazgatási szolgálati jogviszonyban álló személy is elláthat biztonsági tevékenységet. Munkaviszonyt a gazdálkodó szervezetekkel is létesíthet a természetes személy. A rájuk vonatkozó rendelkezéseket a munka törvénykönyvéről szóló 2012. évi I. törvény tartalmazza. Biztonsági tevékenységet – őrzés kivételével – az ilyen jogviszonyban álló személy is elláthat. Meg kell említeni azonban, hogy őrzést a munkaviszonyban állók közül a fegyveres biztonsági őrök is elláthatnak. Végül meg kell említeni a kormányzati szolgálati jogviszonyt, amelyet a közszolgálati tisztviselőkről szóló 2011. évi CXCV. törvény szabályoz. Ezen utóbbi személyi kör nagyon ritka, és ők biztonsági feladatot nem láthatnak el.

A biztonsági tevékenység ellátásához a jogviszony szükséges, de nem elegendő. Ugyanis a BSz. további feltételeket határoz meg azokkal a személyekkel szemben, akik biztonsági feladatot látnak el.

Biztonsági feladatot a bv. szervezet állományának az a tagja láthat el, aki:

- kiképzett;
- ismeri az adott feladat végrehajtására vonatkozó szabályokat, valamint a feladatra ellátásához szükséges mértékben a kényszerítő eszközök, fegyverzeti és egyéb szakanyagok, a biztonsági berendezések, technikai eszközök alkalmazásának és kezelésének szabályait;
- a napi szolgálatteljesítésre egészségügyi szempontból alkalmas.

Tehát ahhoz, hogy a bv. szervezet tagja biztonsági feladatot lásson el, együttesen rendelkeznie kell a felsorolt feltételekkel.

A biztonsági feladatokat közvetlenül

- a biztonsági felügyelők,
- a körletfelügyelők,
- valamint a foglalkoztatási felügyelők hajtják végre.

A biztonsági felügyelő a bv. szervezet hivatásos állományú tagja, aki a szolgálatban lévő biztonsági tiszt közvetlen alárendeltségében, lőfegyverrel vagy egyéb rendszeresített kényszerítő eszközzel, eligazítás és őrutasítás vagy szolgálati utasítás alapján biztonsági tevékenységet lát el.

A biztonsági feladatokat alapvetően a biztonsági felügyelők látják el. A fenti fogalom tartalmazza mindazon feltételeket, amelyekkel egy biztonsági felügyelőnek rendelkeznie kell.

A jogviszonyát tekintve egyértelmű a meghatározás: csak hivatásos szolgálati jogviszonyban álló személy lehet. Az alárendeltségre is utal a fogalom, miszerint közvetlenül a szolgálatban lévő biztonsági tisztnak van alárendelve. Továbbá meghatározza azon eszközök körét – lőfegyver vagy egyéb rendszeresített kényszerítő eszköz –, amelyekkel fel kell szerelni a felügyelőt ahhoz, hogy elláthasson biztonsági feladatot. Természetesen a kényszerítő eszközök mellett, a feladatok függvényében más eszközökkel is fel lehet (kell) szerelni a biztonsági felügyelőt (pl.: EDR, mobiltelefon, védőeszközök), de valamilyen kényszerítő eszközzel minden esetben el kell látni. Végül arra is utal a fogalom, hogy mi alapján látja el a konkrét biztonsági feladatot, így amennyiben fegyveres szolgálatban van, eligazítás és őrutasítás, ha pedig nem fegyverrel teljesíti a feladatot, akkor eligazítás és szolgálati utasítás alapján. Eligazítást minden esetben kell kapnia a felügyelőnek.

Ha konkrétan akarjuk meghatározni, hogy a biztonsági felügyelőt milyen feladatok ellátására lehet beosztani, akkor röviden azt mondhatjuk, hogy az ún. főbb biztonsági feladatok bármelyikét elláthatja, természetesen a szükséges kiképzés és eligazítás megtörténte után. Ilyen feladatok például az előállítás, szállítás, kísérés, a fogvatartottak őrzése, felügyelete, ellenőrzése, valamint a különböző fegyveres biztosítási feladatok. Ezen feladatokat őrző, ügyeleti, készenléti és járőrszolgálat keretei között láthatja el.

A körletfelügyelő a bv. szervezet hivatásos állományú tagja, aki ellátható kényszerítő eszközzel és – ha a bv. szerv vezetője eltérően nem rendelkezett – a szolgálatban lévő körlet-főfelügyelő közvetlen alárendeltségében, eligazítás és szolgálati utasítás alapján biztonsági tevékenységet lát el.

A körletfelügyelő alapvetően a felügyelettel és az ellenőrzéssel kapcsolatos feladatokat látja el, azaz a biztonsági felügyelőhöz hasonlóan biztonsági feladatokat, de a felállítási helye és mozgási körzete sokkal meghatározottabb, ugyanis az főként a fogvatartotti részlegekre, körletrészekre korlátozódik. A fogalom ugyanazon szempontokat határozza meg, mint a biztonsági felügyelőnél, azaz

- 1 a jogviszonyt,
- 2 az alárendeltséget,
- 3 az eszközökkel való ellátottságot,
- 4 a feladatellátásra vonatkozó információforrást, valamint
- 5 a feladatot.

A foglalkoztatási felügyelő a bv. szervezet azon tagja, aki az előjáró által meghatározott személy közvetlen alárendeltségében, eligazítás és őrutasítás, szolgálati utasítás vagy munkaköri leírás, valamint annak biztonsági mellékletében meghatározottak szerint a fogvatartottak munkavégzését irányítja vagy figyelemmel kíséri.

A három fogalom közül a foglalkoztatási felügyelő a legkevésbé meghatározott, így

- 1 a jogviszony nincs konkrétan meghatározva, ezért lehet hivatásos, rendészeti igazgatási szolgálati jogviszonyban álló és munkaviszonyban álló is;
- 2 a közvetlen alárendeltségét az előjárója határozza meg;
- 3 az eszközellátottsága szintén nincs közvetlenül meghatározva, így az alapvetően a jogviszonyától, a kiképzettségétől és az előjárója döntésétől függ;
- 4 a feladatellátásra vonatkozó információforrás hasonló az előző kettőhöz, annyi különbséggel, hogy kibővül a munkaköri leírással és annak biztonsági mellékletével;
- 5 a végrehajtandó feladat egyértelműen meghatározott.

4. Az intézkedési jog és kötelezettség

4.1. Az intézkedési jog és kötelezettség

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a bv. szervezetenél szolgálatot teljesítő személyi állomány intézkedési jogosultságára és kötelezettségére vonatkozó általános szabályokat, valamint az általánosságban, minden intézkedés esetében kötelezően betartandó alapelveket.

A személyi állomány tagja a bv. szervezet feladatkörében, szolgálati beosztásának (munkakörének) a jogszerű ellátása során a jogszabályokban meghatározott intézkedések megtételére jogosult és köteles.

A törvény a bv. szervezet teljes személyi állománya számára meghatározza az intézkedési jogot és kötelezettséget. Tehát mindenki jogosult és köteles valamilyen szintű intézkedést megtenni akkor, ha annak szükségessége fennáll. Természetesen ez beosztástól (munkakörtől) függ, valamint attól, hogy az adott intézkedés megtételére képes-e, jogosult-e az adott személy, azaz kiképezték-e arra. Számos olyan intézkedés van – motozás, mozgáskorlátozó eszköz alkalmazása, kényszerítő eszköz alkalmazása, stb. –, amely speciális kikézettséget igényel, azaz itt is igaz az az általános elv, hogy mindenki a tőle elvárható intézkedések megtételére jogosult és köteles.

Az Sztv. meghatároz 6 olyan alapelvet, amely általánosságban minden intézkedés esetén kötelezően betartandó. Az alábbiakban ezeket tekintjük át kissé részletesebben.

Az arányosság

Az intézkedés nem okozhat olyan hátrányt, amely nyilvánvalóan nem áll arányban annak törvényes céljával. Több lehetséges és alkalmas intézkedés közül azt kell választani, amely az eredményesség biztosítása mellett a lehető legkisebb személyi korlátozással, sérüléssel vagy károkozással jár.

Az egyik legfontosabb elv az arányosság, amely át kell, hogy hasson minden intézkedést, így különösen a biztonsági intézkedések, valamint a kényszerítő eszközök alkalmazását. Soha nem alkalmazható a szükségesnél súlyosabb hátrányt okozó intézkedés. Amennyiben túllépjük a szükségesség határát, mértékét, a jogszerűen megkezdett intézkedés a jogtalanság talajára kerül, és komoly, alapvetően büntetőjogi felelősségre vonást eredményezhet.

A kínzás tilalma

Az intézkedő nem alkalmazhat kínzást, kényszervallatást, embertelen vagy megalázó bánásmódot, az erre vonatkozó utasítást köteles megtagadni.

A kínzás egy nagyon összetett és nehezen definiálható magatartás. A nemzetközi jog általában minden olyan cselekményt, amelyet szándékosan, éles testi vagy lelki fájdalom vagy szenvedés kiváltása céljából alkalmaznak valakivel szemben, hogy vallomást csikarjanak ki, megfélemlítsék, nyomást gyakoroljanak rá, kínzásnak minősít. Ugyanakkor nem tartozik ide az, amely jogszerű szankcióból ered, azzal szükségszerűen vagy mellékesen együtt jár.

Fontos rögzíteni azt, hogy a kínzás, illetve az embertelen vagy megalázó bánásmód a nemzetközi emberi jogi gyakorlatban egyre inkább szinonim fogalmakként használatosak, és egyre kevésbé jelölnek fokozatbeli különbséget, amely az eltérő jogi megítélés alapjául szolgálhatna. Azok a lealacsonyító eljárások, amelyeket a köznyelv nem feltétlenül bélyegezne kínzásnak, a strasbourgi gyakorlatban mindinkább a Római Egyezmény 3. cikke által megkövetelt abszolút tilalom alá esnek. A bíróság ezzel a felfogással az intenzív jogfejlés követelményének kíván eleget tenni. A kínzás tilalma ugyanis nem üres deklaráció, hanem „living instrument” (élő jog), amely a jogvédelem magasabb standardját szolgálja.

Továbbá az is nagyon lényeges, hogy a kínzást csak állami szervek, illetve azokhoz kapcsolódó személyek a feladatuk ellátása során követhetnek el, a magánszemélyek tevékenysége nem érinti a nemzetközi előírásokat.

A kényszervallatást a hatályos Büntető Törvénykönyvünk egyértelműen meghatározza. Az a hivatalos személy, aki annak érdekében, hogy más vallomást vagy nyilatkozatot tegyen, illetve ne tegyen, erőszakot, fenyegetést, vagy más hasonló módszert alkalmaz, bűntett miatt 1 évtől 5 évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

A kényszervallatás elkövetési magatartása általában erőszak, fenyegetés vagy más hasonló módszerek alkalmazása. Az erőszak személy ellen irányuló fizikai kényszer, amely rendszerint fizikai bántalmazásban nyilvánul meg. A fenyegetés olyan súlyos hátrány kiáltásba helyezése, amely alkalmas arra, hogy a megfenyegetettben komoly félelmet keltessen. A „más hasonló módszer” az erőszakon és a fenyegetésen kívül minden más jogellenes pszichikai vagy fizikai ráhatás a sértettre, például éheztetés, szomjazzatás, állandó sötétségben tartás, vagy hozzátartozók sanyarú sorsának emlegetése stb.

Az embertelen vagy megalázó bánásmód már önmagában is egy igen tág tartalommal rendelkező fogalom, de ahogyan már fentebb megfogalmazásra került, egyre inkább együtt értelmezendő a kínzással, amely aspektus még inkább bővíti a tartalmát.

A személyi állomány tagja az ilyen magatartás tanúsítóját a cselekmény abbahagyására felszólítani, vele szemben intézkedni, vagy az intézkedésre jogosult személynek jelentést tenni köteles.

A személyi állomány tagja köteles megakadályozni, hogy a fogvatartottak egymást bántalmazzák, sanyargassák, vagy egyéb, az emberi méltóságot sértő magatartást tanúsítsanak.

Az élet és testi épség védelme

Az intézkedés során kerülni kell a sérülés okozását, az emberi élet kioltását. Az intézkedés

során megsérült személy részére – amint az lehetséges – segítséget kell nyújtani, gondoskodni kell az orvosi ellátásról, kórházi elhelyezés esetén a hozzátartozó vagy más, a sérülttel kapcsolatban álló személy értesítéséről.

Az intézkedések során, így különösen a kényszerítő eszközök alkalmazásakor, valamilyen fizikai kontaktus mindig kialakul, ezért igen nagy annak a valószínűsége, hogy az érintettnél vagy az intézkedőnél is testi sérülés következhet be. Természetesen meg kell tenni mindent annak érdekében (arányosság elve), hogy ne, vagy a lehető legkisebb sérülést okozzuk az intézkedés során. A feladat ellátásából egyértelműen következik az a kötelezettség, hogy amennyiben sérülés történik, akkor a sérültnek segítséget kell nyújtani, gondoskodni kell orvosi ellátásáról, ha szükséges, kórházba szállításáról.

Az intézkedésre jogosultság igazolása

A személyi állomány egyenruha viselésére kötelezett tagját az intézkedése során az egyenruhája és az azon elhelyezett azonosítószáma, a nem egyenruhában szolgálatot teljesítő tagját a szolgálati igazolványa igazolja.

Ebből az alapelvből következik, hogy a szolgálatban lévő személyi állomány köteles viselni – jól látható módon – az ún. azonosítószámát. Az olyan állománytag, aki nem visel egyenruhát, köteles magánál tartani a szolgálati igazolványát, és azt felmutatni az intézkedés megkezdése előtt, vagy – ha arra nincs idő –, az intézkedés befejezését követően haladéktalanul.

A tájékoztatási kötelezettség

A fogvatartottakat tájékoztatni kell a törvényben meghatározott fontosabb intézkedések – például a kényszerítő eszközök – alkalmazásának jogáról és kötelezettségéről. Ennek érdekében a fogvatartottnak közvetlenül a bv. intézetbe való befogadása után át kell adni az intézkedés mellékletében szereplő tájékoztató formanyomtatványt, és szóban fel kell hívni a figyelmét a kényszerítő eszközök alkalmazásának lehetőségére.

Az együttműködési kötelezettség

Ha az intézkedések a személyi állomány vagy a fogvatartottak életének és testi épségének a megvédésére, a fogvatartás törvényes biztosítására, a fogolyszökés megakadályozására nem elegendők, a bv. szerv köteles más rendvédelmi szerv közreműködését kérni.

5. A biztonsági intézkedések

5.1. A biztonsági intézkedések

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó fel tudja sorolni az elítélttel szemben alkalmazható biztonsági intézkedéseket, az egyes biztonsági intézkedésekre vonatkozó jellemzőket, szabályokat és az elrendelésre okot adó körülményeket, valamint ahol releváns, a döntés meghozatalára jogosultak körét és tájékoztatási kötelezettségét.

Az intézkedések közül a legfontosabbak az ún. biztonsági intézkedések. Ezeket az intézkedéseket csak az elítéltekkel, illetve az egyéb jogcímen fogvatartottakkal szemben lehet alkalmazni. Tehát más, nem fogvatartott személyekkel szemben ezen intézkedések alkalmazására a jogalkotó nem ad lehetőséget.

Az elítélttel szemben alkalmazható biztonsági intézkedések az alábbiak:

- 1 biztonsági elkülönítés;
- 2 biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés;
- 3 mozgáskorlátozó eszközök alkalmazása;
- 4 elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazása;
- 5 elektronikus megfigyelési eszköz alkalmazása;
- 6 motozás;
- 7 biztonsági ellenőrzés, biztonsági vizsgálat és biztonsági szemle;
- 8 az ajtók zárva tartásának elrendelése;
- 9 egyes jogok gyakorlásának felfüggesztése.

A biztonsági elkülönítés

Az elítélt biztonsági elkülönítésére az alábbi esetekben kerülhet sor, ha

- 1 a bv. intézet rendjét, biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteti;
- 2 csoportos ellenszegülésben vesz részt;
- 3 az utasítás végrehajtását, a munkavégzést megtagadja; vagy
- 4 ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsít.

A biztonsági elkülönítésről hivatali munkaidőben a bv. intézet vezetője vagy az általa megbízott személy, hivatali munkaidőn kívül, továbbá hétvégén és ünnepnapon a szolgálatban lévő biztonsági tiszt dönt. Amennyiben az elrendelő szükségesnek tartja, az elkülönítésről más szakterület véleményét is kikérheti.

A biztonsági elkülönítés az elítélt külön e célra szolgáló helyiségben történő elhelyezése. Nem kell az elhelyezést megváltoztatni, ha az elítélt egyszemélyes zárkában van, és ez a

biztonsági elkülönítés célját nem veszélyezteti. Az elkülönítésre magánelzárás végrehajtására kialakított zárka is igénybe vehető, de ebben az esetben az elítélt részére a 16/2014. IM rendelet 4. mellékletben meghatározott felszerelési tárgyakat biztosítani kell.

A biztonsági elkülönítés esetén el kell végezni az elítélt orvosi vizsgálatát és azt a biztonsági elkülönítés tartama alatt legalább hetente meg kell ismételni. A biztonsági elkülönítést nem lehet megkezdeni, vagy azt meg kell szüntetni, ha a bv. orvos vagy a pszichológus a biztonsági elkülönítés megkezdését vagy folytatását nem javasolja. Ha az elítélt állapota rendeződik, a biztonsági elkülönítést vagy annak hátralévő részét végre kell hajtani. Továbbá ha annak feltételei fennállnak, biztosítani kell az elítélt viselkedésének elektronikus megfigyelési eszközzel történő nyomon követését.

Az **elkülönítés tartamát tekintve** az elrendelésre okot adó körülmény megszűnéséig, de legfeljebb 10 napig tarthat, amit a bv. intézet parancsnoka egy alkalommal – legfeljebb 10 nappal – meghosszabbíthat. Az elkülönítés tartamába minden megkezdett nap beszámít. Más a helyzet az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt elkülönítésével. Ilyen esetben az elkülönítés legfeljebb 6 óra időtartamú lehet.

Az elkülönítés esetében különösen nagy jelentősége van a szükségesség felülvizsgálatának, ezért a törvény szigorú szabályokat határoz meg. A biztonsági elkülönítés indokoltságát – az ön- vagy közveszélyes magatartást kivéve – a bv. intézet parancsnoka vagy annak jogkörében eljáró személy szükség szerint, de legalább 3 naponta köteles felülvizsgálni, az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt esetében ezt kétóránként kell megtenni.

A **biztonsági elkülönítésre** okot adó körülmény megszűnésével a biztonsági intézkedést haladéktalanul meg kell szüntetni. Ez generális követelmény: amennyiben megszűnik az ok, a jogalap is megszűnik, így azonnal meg kell szüntetni az intézkedést is.

A biztonsági elkülönítés alatt számos szigorítást határoz meg a törvény, így

- 1 az elítélt állandó felügyelet alatt áll;
- 2 az intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat;
- 3 zárkáját zárva kell tartani;
- 4 látogatójával biztonsági beszélőfülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül érintkezhet;
- 5 az intézet csoportos művelődési, sportolási és a szabadidő eltöltésének lehetőségeit nem veheti igénybe;
- 6 saját ruhát nem viselhet;
- 7 magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható.

Ezen korlátozások együttesen vagy külön-külön alkalmazhatók, amiről az elrendelőnek írásban kell határoznia a biztonsági elkülönítés elrendelésével egyidejűleg.

A biztonsági elkülönítés alapvetően az elítélt külön erre a célra szolgáló helyiségben történő elhelyezése. Azonban előfordulhat az is, hogy nem kell az elhelyezést megváltoztatni, ha az elítélt egyszemélyes zárkában van, és ez a biztonsági elkülönítés célját nem veszélyezteti.

Az elkülönítésre magánelzárás végrehajtására kialakított zárka is igénybe vehető, de ebben az esetben az elítélt részére a Rendelet 4. sz. mellékletében meghatározott felszerelési tárgyakat biztosítani kell.

Az **ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítéltet** az erre a célra kialakított helyiségben kell elhelyezni, és haladéktalanul intézkedni kell orvosi vizsgálata iránt. Az elkülönítésére szolgáló helyiséget

- 1 olyan nagyságúra kell kialakítani, amely nem teszi lehetővé a kitámasztással történő mászást, továbbá
- 2 burkolata (oldalfal, padozat) legyen képes megakadályozni a dühöngő személy önkárosító sérülését,
- 3 rendelkeznie kell előtérrel, kamerával, valamint füstérzékelővel, továbbá
- 4 abban berendezési és felszerelési tárgy nem lehet,
- 5 használatbavételkor folyamatosan meg kell világítani, valamint
- 6 a fogvatartottat olyan ruházatban kell behelyezni, amely kizárja az élet kioltásának önfojtással való lehetőségét.

Az elítéltet az elrendelő köteles írásban tájékoztatni a biztonsági elkülönítés tartama alatti korlátozó intézkedések bevezetéséről, a jogairól és a kötelezettségeiről. A tájékoztatást a biztonsági elkülönítés elrendelését követően haladéktalanul meg kell tenni, amelynek tudomásulvételét az elítélt aláírásával igazolja. Ha az elítélt az aláírást megtagadja, a tájékoztatás megtörténtét két tanú aláírásával kell igazolni. Az ön- vagy közveszélyes magatartást tanúsító elítélt tájékoztatását szóban, a személyi állomány két tagja jelenlétében kell végrehajtani. Büntetőeljárás alatt álló elítélt az ahhoz kapcsolódó jogainak gyakorlásában a biztonsági elkülönítés alatt sem korlátozható.

A biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés

Biztonsági részleg: az országos parancsnok normatív utasításában kijelölt bv. intézetnek az e célra kialakított, biztonsági zárkákból és a hozzájuk tartozó helyiségekből álló, elkülönített része, ahová a jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén az elítélt végrehajtási fokozattól függetlenül helyezhető el.

Biztonsági zárka: olyan sajátos szabályok szerint működtetett, speciálisan kialakított és felszerelt helyiség, ahová a jogszabályban meghatározott feltételek fennállása esetén legfeljebb két fő elítélt helyezhető el.

Mind biztonsági részleg, mind biztonsági zárka csak azokban a bv. intézetekben létesíthető, amelyeket az országos parancsnok utasításban kijelölt. Jelenleg ilyen részleg a sopronkőhidai bv. intézetben található csak.

Biztonsági zárkába vagy részlegre helyezhető az az elítélt, akinek különösen

- 1 az előélete;
- 2 a bűncselekménye;
- 3 a büntetési ideje;
- 4 a magatartása;
- 5 az informális kapcsolati rendszere;
- 6 az intézet rendjéhez és biztonságához való viszonya; valamint
- 7 a személyi körülményei alapján alapos okkal arra lehet következtetni, hogy
  - a bv. intézet rendjét és biztonságát súlyosan sértő cselekményt vagy bűncselekményt készíthet elő, vagy ilyen cselekményt már megkísérelt vagy elkövetett;
  - saját vagy mások életét, testi épségét, illetve vagyontárgyakat sértő vagy veszélyeztető magatartást fog tanúsítani vagy, ilyen cselekményt már elkövetett, nyíltan vagy rejtetten agresszív viselkedésű.

Az elítélt biztonsági zárkába vagy részlegre helyezését a bv. intézet parancsnoka indokolt határozattal – a BFB (Befogadási és Fogvatartási Bizottság) javaslata alapján – legfeljebb 3 hónapra rendelheti el, amelyet alkalmanként 3 hónappal, legfeljebb azonban 1 év időtartamig meghosszabbíthat. Ezen időtartamot meghaladóan a biztonsági zárkába helyezés – alkalmanként – legfeljebb 6 hónappal való meghosszabbításáról, valamint az elítéltnak legfeljebb 6 hónapra biztonsági részlegre helyezéséről, vagy annak – alkalmanként – legfeljebb 6 hónappal való meghosszabbításáról az országos parancsnok – az e célra létrehozott bizottság javaslatának figyelembevételével – indokolt határozattal dönt.

A biztonsági zárkába vagy részlegre helyezésről való döntés, valamint annak felülvizsgálata során az elítéltet meg kell hallgatni. Az alkalmazásáról való döntés során a meghallgatás a bv. intézet biztonsága, illetve bűncselekmény megelőzése érdekében mellőzhető.

A jogalkotó két alapvető garanciális elemet épített be a szabályozásba, így

- a döntést minden esetben indokolt határozat formájában kell meghozni, azaz a fogvatartott tudomásra kell hozni azt, hogy miért került elrendelésre az intézkedés, továbbá
- a határozat ellen az érintett a büntetés-végrehajtási bíróhoz (a továbbiakban: bv. bíró) fordulhat felülvizsgálati kérelemmel, amelyet a bv. bíró a kérelem megérkezésétől számított 5 napon belül bírál el.

Mivel az intézkedés jelentős mértékben befolyásolja az elítélt büntetés-végrehajtási jogait

és kötelezettségeit, ezért a törvény meghatározza azt, hogy a szabadságvesztés végrehajtási fokozatára vonatkozó általános szabályok a biztonsági zárkába vagy részlegre helyezés esetén annak végrehajtási rendjéhez igazodnak. Azaz a speciális szabályok felülírják az általános rezsimnormákat.

Van még egy ok, amely alapján az elítélt – kérelmére vagy hivatalból – biztonsági zárkába vagy részlegre helyezhető: abban az esetben, ha az elítélt személyes védelme érdekében más elítéltektől való elkülönítése szükséges, és más módszer nem vezet eredményre. Ekkor a korlátozó rendelkezések természetesen a behelyezés indokának figyelembevételével alkalmazhatók. Ugyanakkor, ha az érintett a bv. intézet rendjét, biztonságát is súlyosan sérti vagy veszélyeztet, illetve csoportos ellenszegülésben vesz részt, akkor a korlátozó rendelkezések szükség szerint alkalmazhatók.

A mozgáskorlátozó eszköz alkalmazása

Az elítéltek mozgáskorlátozása az egyik legtisztább preventív intézkedés. Amennyiben a bilincs kényszerítő eszközként való alkalmazásának törvényben meghatározott feltételei nem állnak fenn, az elítélt mozgásának a korlátozása azonban a fogvatartás biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmény megelőzése érdekében szükséges, mozgáskorlátozó eszközként bilincs vagy a végtagra helyezett, testi sérülést nem okozó más eszköz alkalmazható.

Mozgáskorlátozó eszközként – testi sérüléssel nem járó módon – rögzítő övvel vagy anélkül

- bilincs,
- vezetőbilincs
- vagy a végtag rögzítésére alkalmas más eszköz alkalmazható.

A bilincs alapvetően az ún. patentbilincs lehet, amelyet a kezekre lehet helyezni, továbbá alkalmazható lábbilincs is, amely a lábak mozgását korlátozza. Abban az esetben – ez nagyon ritkán fordulhat elő –, ha nem áll rendelkezésre rendszeresített bilincs, alkalmazható más, olyan eszköz is, amely alkalmas a végtagok rögzítésére. De nagyon fontos, hogy csak olyan eszköz lehet, amely – az alkalmasság mellett – nem okoz nagyobb testi sérülést, mint a rendszeresített eszközök.

Ezen intézkedés alkalmazásánál különösen nagy szerepe van az időtartamnak, ezért szigorúan csak az intézkedésre okot adó körülmény megszűnésig tarthat, de folyamatosan legfeljebb 12 óra időtartamra alkalmazható, és addig is csak akkor, ha az elítélt egészségi állapota azt megengedi. Ugyanakkor bizonyos esetekben mégis előfordulhat az, hogy a 12 óra nem elégséges – pl.: szállítás, előállítás közbeni baleset vagy katasztrófhelyzet stb. –, ezért a jogalkotó lehetőséget ad a 12 órás időtartam áttörésére, amennyiben az elítélt

bv. intézeten kívüli kísérése vagy őrzése teszi azt szükségessé. További kapcsolódó szabály, hogy a 12 óra leteltével az újbóli alkalmazásnak csak 2 óra elteltével lehet helye.

A mozgáskorlátozó eszköz alkalmazásáról szóló döntést az érintett elítéltre vonatkozó adatok és információk alapján differenciáltan kell meghozni, amelynek során figyelembe kell venni az elítélt biztonsági kockázati besorolását és a kockázatelemző és -értékelő összefoglaló jelentés tartalmát is. Azaz lényegében minden olyan adatot értékelni kell, amellyel a bv. intézet rendelkezik, illetve hozzá tud jutni. A mozgáskorlátozó eszköz alkalmazása során különös tekintettel kell lenni a törvényes bánásmód és az emberi méltóság tiszteletben tartására. A mozgáskorlátozó eszközök alkalmazásával kapcsolatban az egyik legrendezetlenebb kérdés az eszközök felhelyezésének és levételének módja. Ez a hiányosság a gyakorlatban olyan módszerek alkalmazását is lehetővé teszi, amelyek nem, vagy nem teljesen felelnek meg az emberi méltóság szem előtt tartása követelményeinek.

A mozgáskorlátozó eszközt utasításra vagy saját elhatározásból lehet alkalmazni, amit minden esetben írásban kell rögzíteni. Ha a személyi állomány tagja saját elhatározásból alkalmaz mozgáskorlátozó eszközt, annak indokoltságát a bv. intézet parancsnoka 8 napon belül köteles kivizsgálni. A mozgáskorlátozás az esetek többségében utasításra kerül alkalmazásra, ami feltételezi azt, hogy a vezető alapos mérlegelés után hozta meg a döntését. Ugyanakkor előfordulhat olyan helyzet is, amikor a végrehajtói állomány tagjának saját – általában azonnali – döntést kell hoznia az alkalmazásról, például testi kényszer alkalmazását követően. Ilyen esetekben – mivel egy ad hoc döntésről van szó – indokolt az utólagos jogszerűségi vizsgálat. Természetesen a fogvatartottnak joga van bármely intézkedéssel szemben jogorvoslattal – például panasszal – élni.

Mozgáskorlátozó eszköz alkalmazásának, előállítás esetén pedig a vezetőbilincs és a láb-bilincs elrendelésére és megszüntetésére a bv. intézet parancsnoka vagy az általa kijelölt személy jogosult. Ezen intézkedés esetében sem került meghatározásra, hogy kit jelölhet ki, azaz bárki lehet. Természetesen a logikus az osztályvezetői, illetve biztonsági tiszt szint felhatalmazása.

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz az elítélttel szemben alkalmazható olyan biztonsági intézkedés, amely alkalmas az elítélt bv. intézeten kívüli mozgásának és tartózkodási helyének technikai rendszer általi nyomon követésére.

Az elítéltek intézeten kívüli mozgásának nyomon követése érdekében elektronikus távfelügyeleti eszköz az alábbi 5 esetben alkalmazható:

- 1 az elítélt bv. intézet területén kívül történő foglalkoztatása;
- 2 a nem a büntetés-végrehajtási szervezet kezelésében lévő egészségügyi intézményben (a továbbiakban: egészségügyi intézmény) elhelyezett elítélt őrzése, felügyelete;

- 3 a súlyos beteg közeli hozzátartozóját meglátogató elítélt felügyelete;
- 4 a közeli hozzátartozója temetésén részt vevő elítélt felügyelete;
- 5 csoportos kimaradás felügyelete.

Az elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásáról – egyéni kockázatelemzés alapján – a bv. intézet parancsnoka a bv. intézet ideiglenes elhagyását engedélyező határozatában dönt.

Kivételt jelent az elítélt bv. intézet területén kívül történő foglalkoztatása, ebben az esetben a BFB (Befogadási és Fogvatartási Bizottság) dönt. A bv. intézet ideiglenes elhagyását engedélyező határozatban rendelkezni kell az elítélt magatartására, a technikai eszköz ellenőrzésére, karbantartására vonatkozó szabályokról. A biztonsági intézkedésként elrendelt elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásáról a bv. intézet értesíti az eltávozási úti cél szerint illetékes rendőrkapitányságot.

Az **elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásának elrendelése esetén** az intézkedés alá vont elítélt köteles

- azt rendeltetésszerűen használni, és
- az eszközben bekövetkezett bármely meghibásodást késedelem nélkül a távfelügyeleti tevékenységirányító központ felé bejelenteni.

Az elítélt az eszköz nem rendeltetésszerű használata miatt fegyelmi és kártérítési felelősséggel tartozik. Az elítéltet az eszköz használatáról ki kell oktatni, amit írásban rögzíteni kell.

A távfelügyeleti eszköz biztonsági intézkedésként akkor alkalmazható,

- ha annak feltételei adottak, és
- a magatartási szabályokat megsértő elítélttel szemben az elrendelő bv. intézet hatékony intézkedéseket tud foganatosítani.

Ennek érdekében a bv. intézet parancsnokának, illetve a BFB-nek a távfelügyeleti eszköz alkalmazására vonatkozó döntése előtt meg kell vizsgáztatnia a kijelölt tartózkodási helyen a működtetéshez elengedhetetlen, a távfelügyeleti eszköz adatforgalmazásához szükséges hálózati lefedettséget és a jelerősség rendelkezésre állását, valamint fel kell venni a kapcsolatot az elítélt várható tartózkodási helye szerint illetékes bv. intézettel és általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szervvel.

A bv. intézet az elítélt tervezett tartózkodási helye szerint illetékes rendőri szervet a távfelügyeleti eszköz felhelyezését megelőző 5 napon belül tájékoztatni köteles.

Az elektronikus megfigyelési eszköz (kamera) alkalmazása

A kamerák elhelyezésének nagyon szigorú adatvédelmi szabályai vannak, ezért azt tör-

vényben kell meghatározni, és egyértelműen meg kell jelölni az adatok rögzítésének célját.

A Bv. tv. az alábbi okokat és helyszíneket jelöli meg:

- 1 elítéltek intézetben belüli mozgásának megfigyelése;
- 2 a büntetés-végrehajtás rendjének biztosítása;
- 3 bűncselekmények, szabálysértések és fegyelmi vétségek vagy más jogsértések megelőzése céljából;
- 4 a bv. intézetnek az elítéltek részére fenntartott, közös használatú helyiségeiben;
- 5 a bv. intézet udvarán, folyosóin;
- 6 a bv. intézet területét határoló külső falakon és kapujánál;
- 7 a biztonsági zárkában és részlegen;
- 8 a biztonsági elkülönítőben;
- 9 a HSR részlegen;
- 10 a fegyelmi elkülönítőben és a magánelzárás fenyítés végrehajtására kialakított zárkában; valamint
- 11 az elítéltek szállítására szolgáló járműben elektronikus megfigyelési eszköz helyezhető el.

Külön ki kell emelni a korábban öngyilkosságot megkísérlő vagy a saját testi épsége elleni önkárosító cselekményt elkövető elítéltek megfigyelését, akiknek a zárkájában az életük, testi épségük megóvása érdekében helyezhető el kamera, ha az elítélt viselkedésének folyamatos nyomon követése szükséges, valamint, ha az elítélt életének és testi épségének megóvása érdekében az egyébként szükséges.

Ugyanakkor vannak olyan helyszínek, ahol tilos megfigyelni az elítélteket, így nem alkalmazható külön légtérű illemhely vagy fürdőhelyiség megfigyelésére kamera.

Az elektronikus megfigyelési eszköz által rögzített felvétel és az abban szereplő személyes adat az alábbi esetekben használható fel:

- az eszköz alkalmazásának a helyszínén elkövetett bűncselekmény vagy szabálysértés miatt indult eljárásban;
- az eszköz alkalmazásának a helyszínén az elítélt vagy a bv. szervezet állományába tartozó személy által elkövetett jogsértés miatt indított fegyelmi eljárásban; és
- az eszköz alkalmazásának a helyszínén a bv. szervezet állományába tartozó személy eljárása jogszerűségének a megállapítására irányuló eljárásban.

Továbbá felhasználható még az elektronikus megfigyelési eszköz által rögzített felvétel és az abban szereplő személyes adat a felvételen szereplő személy által, a jogainak gyakorlása érdekében indított eljárásban. Az a felvételen szereplő személy, akinek a felvételre ilyen ok miatt van szüksége, a rögzítéstől számított 30 napon belül jogának vagy jogos érdekének igazolásával kérheti, hogy az adatot annak kezelője ne törölje. A jogainak gyakorlása érdekében indított eljárás során a felvétel a bíróság vagy más szerv megkeresésére továbbítható.

Az elektronikus megfigyelési eszközzel rögzített felvételt legkésőbb a rögzítést követő hatvan nap elteltével törölni kell, ha a fentebb megjelölt eljárások lefolytatását nem kezdeményezték, vagy a felvételen szereplő személy a törvény adta lehetőségével nem él.

Amennyiben a meghatározott célból az adat felhasználására kerül sor, akkor a meghatározott eljárás befejezését követően kell az elektronikus megfigyelési eszközzel rögzített felvételt törölni. Ha büntetőeljárás indult, a rögzített kép-, illetve hanganyagot vagy ezek másolatát az eljáró hatóság kérésére az iratokhoz csatolás érdekében meg kell küldeni.

Ha a felvételen szereplő személy kérésére kerül sor az adatok felhasználására, akkor az eljárás befejezését követően kell az elektronikus megfigyelési eszközzel rögzített felvételt törölni. Ha az eljárás során az adat felhasználására nem kerül sor, akkor a kérelemtől számított 90. napon a rögzített felvételt törölni kell.

A motozás

A motozás – a mozgáskorlátozáshoz hasonlóan – szintén egy tisztán preventív jellegű biztonsági intézkedés. A rendkívüli események jelentős részénél fontos szerepe van a megfelelő eszköz meglétének, ezért a motozás rendszeres és szakszerű alkalmazásával jelentős mértékben meg lehet előzni azokat.

A motozás céljaként az alábbiak határozhatók meg:

- 1 a fogvatartás rendjét vagy biztonságát sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése vagy megakadályozása;
- 2 rendkívüli esemény elkövetésére alkalmas tárgyak előtalálása;
- 3 tiltott tárgyak felkutatása;
- 4 büntetőeljárással vagy fegyelmi eljárással összefüggő tárgyi bizonyítási eszközök megszerzése.

A **motozás funkciójából adódóan a leggyakrabban végrehajtandó intézkedés**, lényegében ahol fogvatartott előfordul, ott motozni is kell. Ezért a személyi állománynak ezt az intézkedést kell a legszélesebb körben ismernie.

A büntetés-végrehajtásnál fogvatartott személyek **motozása teljes körű**, azaz magában foglalja

- 1 a test teljes felületét;
- 2 a teljes ruházatot;
- 3 a testüregeket; továbbá
- 4 a személyes használati tárgyakat.

Ezen részterületeket külön-külön is lehet alkalmazni, de lehet együtt is, ez esetben teljes motozásról beszélhetünk. A motozás alapvetően kézzel hajtható végre, ez a leggyakoribb

módszer, de alkalmazható az erre a célra kifejlesztett és rendszeresített technikai eszköz – kézi fémkereső, kapukeretes fémkereső, csomagvizsgáló – valamint speciális esetekben – kábítószer vagy robbanóanyag előtalálására – kiképzett szolgálati kutya is.

A motozás végrehajtása során fizikai kapcsolatba kerül egymással a motozó és a motozott személy ezért a jogalkotó meghatározott néhány alapszabályt, amelyeket minden esetben be kell tartani.

Az elítélt motozását – ide nem értve a motozásnál közreműködő orvost és egészségügyi szakszemélyzetet, valamint a technikai eszközzel történő ruházatátvizsgálást végző személyt – csak az elítélttel azonos nemű személy végezheti.

A **motozás nem történhet megalázó, szemérem sértő módon.** A két jelzőben sok hasonlóság van, mindkettő egy ösztönszerű tartózkodás, szégyenkezés a szokásba, illembe ütköző, különösen a nemi élettel kapcsolatos dolgokban. Ezért a motozás során nagy hangsúlyt kell arra fektetni, hogy olyan körülményeket teremtsünk, amelyben sem a helyszín, sem a jelenlévők száma, személye, a testhelyzet stb. ne váltson ki megalázó, szemérem sértő érzést.

A szájüreg szemrevételezéssel történő ellenőrzését a bv. intézet állományának az elítélttől eltérő nemű tagja is végrehajthatja. A kivétel indokaként több szempont is megnevezhető. Egyfelől biztonsági szempontból van kiemelkedő szerepe, ugyanis számos esetben derült arra fény, hogy a fogvatartottak a szájukba rejtettek olyan tárgyakat – bilincs nyitására alkalmas eszköz, támadásra, önkárosításra alkalmas eszköz, szökést segítő tervrajz stb. –, amelyek jelentősen megkönnyítik egy-egy rendkívüli esemény elkövetésének lehetőségét. Továbbá azt is meg kell említeni, hogy ezen testüregbe lehet a leggyorsabban elhelyezni és onnan kivenni a tiltott tárgyakat.

Másfelől a szemrevételezés nem azonos a vizsgálattal, azaz nem jelent mást, mint hogy az ellenőrzést végző betekinthez a fogvatartott szájüregébe. Amennyiben ott bármilyen gyanús dolgot észlel, két dolgot tehet: felszólítja a fogvatartottat arra, hogy vegye ki a szájából az oda rejtett dolgot, vagy ennek eredménytelensége esetén orvoshoz kíséri, aki már teljes körű vizsgálatot végezhet, így a szájüregbe bele is nyúlhat. Az altesten lévő testnyílások szemrevételezését is csak orvos vagy egészségügyi szakszemélyzet végezheti.

A motozás végrehajtása során fokozott figyelmet kell fordítani a helyszín és a módszer megválasztására. Célszerű kihasználni a váratlanság lélektani hatását, ugyanakkor fel kell készülni az intézkedés alá vont személy esetleges támadására vagy ösztönszerű viselkedésére.

A végrehajtás során a fogvatartott személyiségi – különösen a szeméremhez, intimitáshoz – kapcsolódó jogait csak indokolt esetben és kizárólag az intézkedés jogszerű céljának eléréséhez szükséges mértékben lehet korlátozni. Amellett, hogy bizonyos esetekben váratlanul is végre kell hajtani a motozást, az esetek többségében mégis tudni fogja a fog-

vatartott azt, hogy meg fogják motozni. Annak érdekében, hogy az intézkedés esemény nélkül kerüljön végrehajtásra, az érintett személyt előzetesen figyelmeztetni kell a motozás végrehajtására, és az együttműködő magatartásra, továbbá ajánlott megkérdezni, hogy van-e nála valamilyen tiltott eszköz vagy tárgy. A motozás során kerülni kell az indokolatlan károkozást. A szívritmus-szabályozóval élő fogvatartott technikai eszközzel nem ellenőrizhető.

A ruházat átvizsgálás történhet:

- a fogvatartotton lévő ruházat tapintásos módszerrel való végrehajtásával;
- a ruházat levételére irányuló utasítást követően a levett ruházat tapintásos módszerrel, technikai eszközzel vagy speciálisan kiképzett szolgálati kutyával való végrehajtásával.

A felsorolt elemek önállóan és együtt is alkalmazhatók.

Ha a testfelület és ruházat átvizsgálására – amennyiben a ruházat nem kerül levételre – irányuló motozás kézi fémkereső alkalmazásával történik, a fogvatartottal ellentétes nemű személy csak úgy hajthatja végre a vizsgálatot, hogy a technikai eszköz semmilyen fizikai kontaktusba nem kerülhet a vizsgálat alá vont személy testével, ruházatával.

A testüreg orvos általi átvizsgálásának biztosítását csak a megmotozottal azonos nemű és az intézkedés biztonságos végrehajtásához szükséges létszámú személyzet végezheti. A vizsgálat során a személyi állomány biztosítási feladatokat végrehajtó tagja(i) a helyiségben csak indokolt esetben lehet(nek) jelen.

Az elítélt személyes tárgyainak átvizsgálása során, az elítéltnél nem tartható tárgyak elvételéről (letételezéséről, lefoglalásig történő megőrzéséről), illetve megsemmisítéséről jegyzőkönyvet kell felvenni.

A biztonsági ellenőrzés, vizsgálat, szemle alkalmazása

Biztonsági ellenőrzést a zárkákban, a lakóhelyiségekben, a munkaterületeken, az egészségügyi helyiségekben és az elítéltek tartózkodására szolgáló egyéb helyiségekben naponta kell végrehajtani. A napi egyszeri végrehajtás kötelező, de természetesen lehet többször is, illetve bizonyos esetekben (munkáltatás) a szabályozás is megköveteli a többszöri elvégzését.

A biztonsági ellenőrzés célja

- a rongálások, valamint
- a fogolyszökés előkészületének felderítése, azaz nem a tiltott tárgyak előtalálása.

Az ellenőrzés kiterjed:

- 1 a nyílászáró szerkezetek;
- 2 a berendezési és felszerelési tárgyak állapotára;
- 3 a falak;
- 4 a mennyezet, a padozat; és
- 5 a rácsok épségére.

A fogvatartottak munkáltatására szolgáló helyiségek vonatkozásában a munkakezdés előtt és annak befejezése után a bv. szerv vezetőjének rendelkezése szerint kell elvégezni. Fokozott figyelemmel és körültekintéssel kell a biztonsági ellenőrzést végrehajtani a magas biztonsági kockázatú fogvatartottak körletrészén, zárkáiban és munkahelyein. Az ellenőrzést a zárkákban és a lakóhelyiségekben a körletfelügyelő, a munkahelyeken a foglalkoztatási biztonsági felelős, más helyiségekben (kórterem, tanterem stb.) a bv. szerv vezetője által meghatározott személyek kötelesek végrehajtani.

A biztonsági ellenőrzés végrehajtójának nevét, a végrehajtás idejét és tapasztalatait a bv. szerv vezetője által meghatározott módon dokumentálni kell. Általános szabály, hogy az ellenőrzés végrehajtásánál elítélt nem lehet jelen, ezért a gyakorlatban olyan időpontokat ajánlott megválasztani, amikor a fogvatartott – más napirendi pont végrehajtása miatt – nincs a helyiségben, vagy ha ez nem lehetséges, akkor az ellenőrzés idejére – megfelelő felügyelettel – más helyiségbe kell az elítélteket áthelyezni.

A **biztonsági vizsgálat** a napi biztonsági ellenőrzéseken túl a bv. intézet biztonságának fenntartására, a rendkívüli események megelőzésére, megszakítására, felszámolására a bv. intézet területei, helyiségei vonatkozásában alkalmazható biztonsági intézkedés. Végrehajtása nincs időponthoz kötve, azt a nap bármely szakában lehet alkalmazni, ugyanakkor a jogszabályban meghatározott pihenőidőn belül csak halaszthatatlan esetben végezhető.

A biztonsági vizsgálat célja a fogvatartás rendjét vagy biztonságát sértő vagy veszélyeztető, tiltott tárgyak felkutatása.

A vizsgálatnak ki kell terjednie

- az elítélt személyes használati tárgyainak, valamint
- az elítélt által használt helyiségek átvizsgálására.

A vizsgálatnál egyidejűleg az elítélt motozását is végre kell hajtani. Ha az elítélt a személyes használati tárgyainak az átvizsgálásánál nincs jelen, az intézkedést – jegyzőkönyv felvétele mellett – két tanú jelenlétében kell végrehajtani. A jegyzőkönyv egy példányát az elítéltnak át kell adni.

A biztonsági vizsgálatnál szemben támasztott alapvető követelmények: a rendszeresség, a

kiszámíthatatlanság és a hatékonyság.

Fontos, hogy a végrehajtás tervezésekor ne jusson ki információ az illetéktelenek felé, mert akkor elveszik a váratlanság ereje, aminek következtében a hatékonyság is jelentősen csökken. A biztonsági vizsgálatok szervezéséért és végrehajtásáért a biztonsági osztályvezető felelős. A vizsgálatról jelentést kell készíteni, amelynek tartalmaznia kell a vizsgálat célját, idejét, helyét, a végrehajtók létszámát, a megállapításokat, a tett és a javasolt intézkedéseket. A biztonsági vizsgálat végrehajtásának helyi szabályait (gyakoriság, végrehajtók létszáma, eljárás tiltott tárgyak előtalálásakor stb.) a bv. szerv vezetője határozza meg.

A bv. intézet valamennyi helyiségére és létesítményére kiterjedően – szükség szerint, de legalább 4 havonta – minden bv. intézetben biztonsági szemlét kell tartani.

A **biztonsági szemle** célja a biztonságra veszélyes körülmények felderítése, valamint az elítélt birtokában lévő tárgyak egyidejű és teljes körű ellenőrzése.

Tehát a szemle egy komplex, az intézet biztonsági rendszerét veszélyeztető körülmények felkutatására irányuló intézkedés, ami magában foglalja mind az ellenőrzés, mind a vizsgálat során végrehajtandó feladatokat is. Ezért a szemlének a bv. szerv valamennyi helyiségére és létesítményére, így a fogvatartottaktól elzártakra (személyzet irodái, vállalkozásoknak bérbe adott helyiségek stb.) is ki kell terjednie.

A biztonsági szemlét – figyelemmel a jogszabályban meghatározott időtartamra, a végrehajtási fokozathoz és a rezsimhez igazodóan – a bv. szerv vezetője által meghatározott időpontban és létszámmal kell végrehajtani. A szemle előkészítésével, vezetésével, a dokumentumok összeállításával a biztonsági osztály vezetőjét, a bv. gazdasági társaságnál a munkáltatás-biztonsági vezetőt kell kijelölni. A szemlére is igaz az eredményesség követelménye, de mivel a végrehajtása igen nagy előkészületeket igényel, különösen nagy hangsúlyt kell fektetni a tervezés során keletkező adatok, információk zártan kezelésére.

A biztonsági szemle végrehajtásáról és tapasztalatairól jegyzőkönyvet kell felvenni, a feltárt hiányosságok jelentős száma vagy súlyossága esetén pedig a megszüntetést előírányzó intézkedési tervet is kell készíteni. Jóváhagyásáról a bv. szerv vezetője rendelkezik. A jegyzőkönyvnek tartalmaznia kell az előző szemle során feltárt, de még meg nem szüntetett hiányosságokat és annak okait is.

Ha a biztonsági ellenőrzés, biztonsági szemle vagy átfogó biztonsági vizsgálat során az elítélt személyes tárgyai között az elítéltnél nem tartható tárgyat találnak, annak elvételéről, illetve megsemmisítéséről jegyzőkönyvet kell felvenni.

A fent megnevezett intézkedéseken felül minden bv. szervnél évente legalább 1 alkalommal a biztonsági rendszer valamennyi elemére kiterjedő, átfogó biztonsági vizsgálatot kell tartani.

Az átfogó biztonsági vizsgálat célja a biztonsági rendszer elemeinek bizottság általi elemzése, a szabályozás, a működtetés és a biztonsági feladatok végrehajtási tapasztalatainak értékelése.

A biztonsági ellenőrzés, vizsgálat, szemle, valamint az átfogó biztonsági vizsgálat végrehajtása alapján készülő iratokat az ügykezelési szabályok szerint kell iktatni és eredeti példányaikat az irattárban kell őrizni. A jelentést, a jegyzőkönyvet és az intézkedési tervet a feladat elvégzését követő 10 munkanapon belül el kell készíteni.

A meghatározott feladatokat az érintettek szolgálati utasításában, munkaköri leírásában vagy a munkaköri leírás biztonsági mellékletében rögzíteni kell.

Ajtók zárva tartásának elrendelése

A bv. intézet parancsnoka biztonsági okból, rendkívüli esemény bekövetkezésének a megelőzése, megszakítása vagy felszámolása érdekében – a kiváltó ok megszűnéséig, a végrehajtási fokozattól függetlenül – elrendelheti az elítéltek elhelyezési részlegén az ajtók zárva tartását. Az intézkedés alapvetően a rendkívüli események felszámolásának biztonságosabb végrehajtását szolgálja, de egyéb biztonsági okból is el lehet rendelni a fogvatartottak zárását. Ilyen ok lehet például látogatók mozgása a bv. intézet bizonyos területein. Az ajtók zárva tartásának elrendelése csak a jogszabályban meghatározott okból, a bv. szerv vezetője által történhet, amely jogkörét nem ruházhatja át.

Az ajtók zárva tartásának elrendelését az országos parancsnok részére haladéktalanul jelenteni kell. Ha az intézkedés alkalmazása rendkívüli esemény bekövetkeztének a megelőzése, megszakítása vagy felszámolása érdekében történt, az elrendelésről a törvényességi felügyeletet ellátó ügyészséget haladéktalanul értesíteni kell.

Egyes jogok gyakorlásának felfüggesztése

A bv. intézet rendjét, a fogvatartás biztonságát közvetlenül és súlyosan sértő vagy veszélyeztető események felszámolásának idejére – legfeljebb 5 napig – a bv. intézet parancsnoka – ezen joga nem ruházható át – az elítéltek meghatározott csoportjára nézve elrendelheti az alábbi jogok gyakorlásának teljes vagy részbeni felfüggesztését.

Ennek során **az alábbi jogok gyakorlása függeszthető fel:**

- 1 a hozzátartozóival, valamint az általa megjelölt és a bv. intézet által engedélyezett személyekkel, szervezetekkel való kapcsolat tartására;
- 2 a szabad levegőn tartózkodásra;

- 3 önképzésre, sajtótermékek megrendelésére, a bv. intézet művelődési és sportolási lehetőségeinek – a szabadságvesztés végrehajtási rezsimjeinél megállapított rendelkezések szerinti – igénybevételére;
- 4 tanuláshoz való jogára, valamint felsőfokú tanulmányok megkezdésére, illetve folytatására, a vizsgákra való felkészüléshez tanulmányi és vizsgaszabadságra;
- 5 önkéntes vállalása alapján – a szabadságvesztés fokozatának és a rezsimre vonatkozó szabályok szerint – oktatási, képzési, valamint reintegrációt elősegítő személyes fejlődését biztosító programokon való részvételre;
- 6 büntetés-végrehajtási szervezeten belüli fogvatartotti fórumon való véleménynyilvánításra vonatkozó jogok.

Az országos parancsnok az intézkedés időtartamát további 5 nappal meghosszabbíthatja.

Az intézkedés elrendeléséről vagy meghosszabbításáról a bv. ügyészt haladéktalanul értesíteni kell. Az ügyész az intézkedés indokoltságát haladéktalanul megvizsgálja, annak tartalmát megváltoztathatja, a jogok gyakorlásának felfüggesztését megszüntetheti.

Az intézkedést kiváltó ok előidézésében vétlen elítélt részére az elmaradt jogainak gyakorlását utólag lehetővé kell tenni. Az intézkedés vonatkozhat egyes fogvatartottakra, fogvatartottak meghatározott csoportjára, illetve a bv. szervben fogvatartott összes személyre.

A bv. szerv vezetője által kijelölt személy a jogok gyakorlásának a felfüggesztéséről az érintett fogvatartottakat, továbbá a lehetőségek szerint mindazokat – a hatóságokat, a látogatásra és csomagküldésre jogosultakat – értesíti, akikre az intézkedés végrehajtása kihat.

A bv. szerv vezetőjének mindent meg kell tennie annak érdekében, hogy a kiváltó ok mielőbb megszűnjön.

Amennyiben a jogok gyakorlása felfüggesztésének időtartama elhúzódik, és nincs lehetőség meleg étel elkészítésére vagy kiosztására, akkor hideg élelmet kell a fogvatartottak számára biztosítani. Az egyes jogok gyakorlásának felfüggesztését az országos parancsnok részére haladéktalanul jelenteni kell.

6. A kényszerítő eszközök alkalmazása

6.1. A kényszerítő eszközök alkalmazása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó meg tudja határozni a kényszerítő eszköz fogalmát, fel tudja sorolni a bv. szervezetnél rendszeresített kényszerítő eszközöket, a rendszeresített kényszerítő eszközök helyettesítésének feltételeit és módját, illetve a kényszerítő eszközök alkalmazásának általános feltételeit.

A kényszerítő eszköz fogalmát rendészeti szempontból megközelítve úgy célszerű meghatározni, hogy az a közrend, közbiztonság fenntartása érdekében eljáró szervek által jogszabályban meghatározott módon alkalmazható olyan hatósági aktus, amely szükségszerűen, az intézkedés törvényes céljának megvalósulása érdekében az alapvető emberi jogok (így különösen az emberi méltóság, személyes szabadság, testi épség, végső esetben az élethez fűződő jogok) korlátozásával, illetve sérelmével jár.

A bv. szervezet hivatásos szolgálati jogviszonyban álló tagja feladata jogszerű teljesítése során – amennyiben más intézkedés nem vezet eredményre – a bv.törvényben meghatározott kényszerítő eszközök alkalmazására jogosult és köteles.

A **bv. szervezeténél rendszeresített kényszerítő eszközök** az alábbiak:

- 1 testi kényszer;
- 2 bilincs;
- 3 könnygáz, elektromos sokkoló, gumibot;
- 4 traumatikus és irritáló lőszer;
- 5 szolgálati kutya;
- 6 lőfegyver.

A törvényben meghatározott kényszerítő eszközök közül csak azok, addig és olyan mértékben alkalmazhatók, amelyek az intézkedés eredményességéhez szükségesek.

A rendszeresített kényszerítő eszköz helyettesítése

Ha a rendszeresített kényszerítő eszköz nem áll rendelkezésre vagy a használatára nincs lehetőség, más eszköz is igénybe vehető, amennyiben a helyettesített eszköz alkalmazásának a feltételei fennállnak, és az alkalmas az intézkedéssel elérni kívánt cél megvalósítására.

A rendszeresített kényszerítő eszköz helyettesítésének konjunktív (együttes) feltételei:

- 1 a rendszeresített kényszerítő eszköz nem áll rendelkezésre, vagy a használatára nincs lehetőség;
- 2 a „más eszköz” alkalmas legyen a kényszerítő eszköz helyettesítésére;
- 3 a helyettesített kényszerítő eszköz alkalmazásának törvényi feltételei fennálljanak;
- 4 az alkalmazott eszközzel a kívánt célt el tudjuk érni, az intézkedést be tudjuk fejezni.

A törvény szövegében konkrétan nem szerepel, de fontos, hogy a helyettesítő eszköz alkalmazása során ne okozzon súlyosabb sérülést, mint amelyet a rendszeresített eszköz okozna.

A kényszerítő eszköz alkalmazásának általános feltételei

A törvény általános értelemben megfogalmazza és felsorolja azt, hogy milyen feltételek fennállása esetén lehet kényszerítő eszközt alkalmazni fogvatartottal és/vagy más személlyel szemben.

Fogvatartottal szemben kényszerítő eszköz alkalmazható, ha:

- 1 a bv. szerv rendjét, biztonságát sértő vagy veszélyeztető magatartást tanúsít;
- 2 bármely személy életét, testi épségét, személyes szabadságát sérti vagy veszélyezteti;
- 3 bűncselekmény megakadályozása érdekében szükséges.

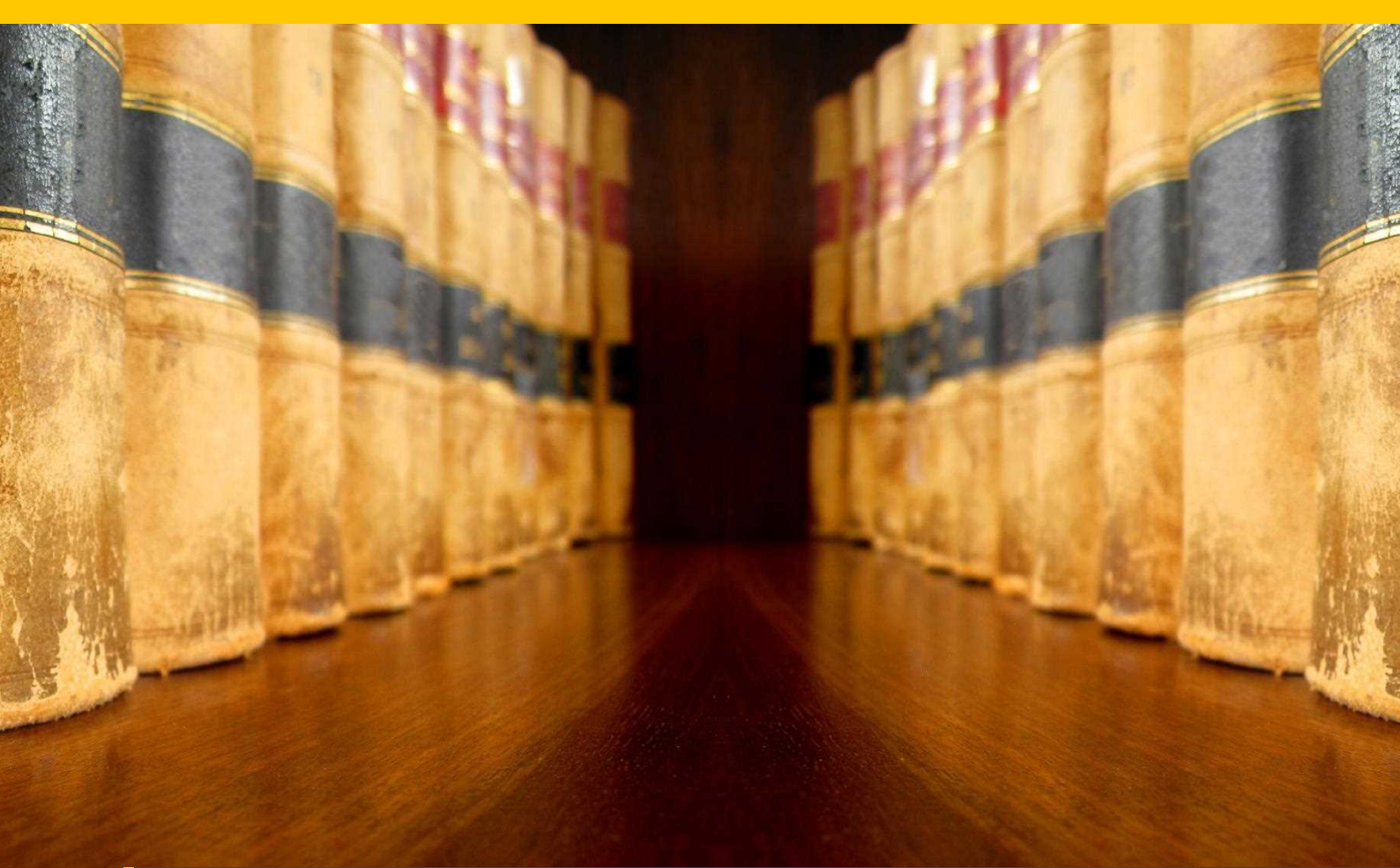
Kényszerítő eszköz alkalmazható azzal a személlyel szemben, aki

- 1 bv. szerv által fogvatartott személy életét, testi épségét, személyes szabadságát vagy a fogvatartás biztonságát sérti, illetve veszélyezteti;
- 2 a bv. szerv területén annak rendjét, biztonságát sértő vagy veszélyeztető magatartást tanúsít;
- 3 a bv. szerv, illetve a személyi állomány tagja ellen támad, a személyi állomány tagját a feladatának ellátásában akadályoz vagy intézkedésre kényszerít;
- 4 a bv. szerv vagyonát rongálja, és azt felhívásra sem hagyja abba.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

VI. fejezet

Kriminálpedagógia és a büntetés-végrehajtás

Írta: Kopcsik Károly bv. dandártábornok

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A kriminálpedagógia kialakulása és fogalma.....	3
1.1. A kriminálpedagógia kialakulása és fogalma	3
2. A kriminálpedagógia tudományközi kapcsolatai	5
2.1. A kriminálpedagógia tudományközi kapcsolatai.....	5
3. A kriminálpedagógiai törekvések nemzetközi tendenciái.....	6
3.1. A kriminálpedagógiai törekvések nemzetközi tendenciái.....	6
4. Kriminálpedagógiai alapú változtatási elképzelések a hazai büntetés-végrehajtás intézményrendszerében	7
4.1. Kriminálpedagógiai alapú változtatási elképzelések a hazai büntetés-végrehajtás intézményrendszerében	7
5. A személyiség kriminálpedagógiai alapú értelmezése.....	8
5.1. A személyiség kriminálpedagógiai alapú értelmezése.....	8

VI. FEJEZET

KRIMINÁLPEDAGÓGIA ÉS A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS

1. A kriminálpedagógia kialakulása és fogalma

1.1. A kriminálpedagógia kialakulása és fogalma

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a kriminálpedagógia fogalmi meghatározását, kialakulásának folyamatát.

A kriminálpedagógia a bűnügyi tudományok rendszerén belül elhelyezkedő tudományterület, amely a büntető-igazságszolgáltatási rendszer látókörébe kerülő elkövetők személyiségfejlődéséhez és reintegrációs igényeihez szükséges korrekciós eszközökkel foglalkozik, azok hatékonyságának növelését elemzi és kutatja. A kriminálpedagógia történeti fejlődésének, valamint a kulcsfontosságú elméleteknek és megközelítéseknek a tanulmányozásával, valamint a valós esettanulmányok vizsgálatával átfogó képet kaphatunk arról, hogy a pedagógiai megközelítés, a reintegrációs szakmai tevékenység, valamint az oktatás, a szakmaképzés és a munkáltatás milyen döntő szerepet játszik a bűnelkövetők visszailleszkedésének elősegítésében. Ezen túlmenően, az etikai megfontolások, a kulturális korlátok és a területen megjelenő új trendek elemzésével rávilágíthatunk a kriminálpedagógia összetettségére és széles körű lehetőségeire a mai társadalomban.

„A kriminálpedagógia a neveléstudomány speciális ága, amely a kriminalitás veszélyének kitett személyek, az antiszociális cselekményeket elkövető emberek, a bűnelkövetők, különösen a végrehajtandó szabadságvesztésre, javítóintézeti elhelyezésre ítélt **személyiségformálásával, korrekciós nevelésével, reszocializációjával és reintegrációjával foglalkozik.** A pedagógiai eljárás során a kognitív és a szociális képességek egymással összehangolt fejlesztésére törekszik. Elsődleges célja a konstruktív életvezetés megalapozása.

A kriminálpedagógia egyik fontos szaktudományi területe a zártintézeti korrekciós pedagógia, amelynek legfontosabb ága a büntetés-végrehajtási korrekciós nevelés.”¹

A büntető-igazságszolgáltatás fejlődésének első mérföldköve az ókori civilizációk korai megközelítésein alapszik. Ezekben a korai társadalmakban a hangsúly elsősorban a meg-

¹ Ruzsonyi Péter: A caritastól a fogvatartotti reintegrációig. Budapest, Dialóg Campus, 2018.

torló igazságosságra és a testi fenyítésre helyeződött, mint a bűnözői magatartás elrettentésének eszközeire. A rehabilitációt és a nevelést figyelmen kívül hagyták, a büntetést a társadalmi rend fenntartásának elsődleges eszközének tekintették.

A kriminálpedagógia történeti fejlődését a nagy európai országokban társadalmi, kulturális és történelmi tényezők összetett kölcsönhatása alakította. A büntetésre összpontosító ősi megközelítésektől a modern rehabilitációs és személyiségformáló törekvésekig a kriminálpedagógia fejlődése tükrözi az elkövetőkhöz és a büntető igazságszolgáltatási rendszerhez való viszonyulás változását.

Magyarországon a Csemegi-kódex, az 1878. évi V. törvénnyel hatályba lépő büntető törvénykönyv volt az első, átfogó büntetőjogi szabályozást tartalmazó törvénykönyv. Olyan jelentős reformokat vezetett be, amelyek forradalmasították az igazságszolgáltatás és a büntetés szemléletét. **A szabadságvesztés öt különálló nemét határozta meg: fegyház, államfogház, börtön, fogház, elzárás.** A Csemegi-kódex korlátokat szabott a halálbüntetés alkalmazásának, amivel az igazságszolgáltatás árnyaltabb és humánusabb megközelítését kívánta elősegíteni. Ez az elmozdulás nemcsak az igazságszolgáltatás progresszívebb nézetét tükrözte, hanem mélyreható hatást gyakorolt a közvéleményre is, elősegítve a méltányosság és az arányosság tükröződését a jogrendszeren belül, bár a halálbüntetés kapcsán a korábbi 1843-as büntetőtörvénykönyv-javaslatnál szigorúbbnak minősül. A Csemegi-kódex **kiemelten tiltotta a testi és megalázó büntetés alkalmazását**, elismerve ezzel az egyén veleszületett emberi méltóságát.

Az ír fokozatos rendszer a büntetés egyedi megközelítése a büntető igazságszolgáltatási rendszeren belül, amely az elkövetett bűncselekmény súlyosságától függően különböző szintű szankciók biztosítására összpontosít. A hagyományos büntetőintézkedésektől eltérően, a fokozatos rendszer testreszabottabb megközelítést tett lehetővé az ítélethozatalban.

Kármán Elemér a kriminálpedagógia kiemelkedő alakjaként jelentős mértékben hozzájárult a büntetés és a rehabilitáció társadalmi elfogadásához. Kármán munkája hangsúlyozza annak fontosságát, hogy egyensúlyba kerüljön a büntetés, a korrekció és az elkövetők társadalomba való visszailleszkedése. Kármán nézetei – a bűnözői magatartást befolyásoló társadalmi, pszichológiai és környezeti tényezőkkel foglalkozó rendszerszintű megközelítés mellett – tartós hatást gyakoroltak a kortárs kriminológiai elméletekre. A kedvezőtlen környezetben élő gyermekek számára létrehozta a Pestalozzi-otthont, amelyet 1915-ben a Kriminálpedagógiai Intézettel egészített ki.

Finkey Ferenc jelentős hatású jogtudós olyan elméleteket állított fel a büntetésről, amelyek megkérdőjelezték a hagyományos büntetőintézkedéseket. Finkey megközelítése az elkövetők megreformálásának ötletére összpontosít a büntetés- és támogatási rendszerek kombinációjával, amelyek célja a bűnözői magatartáshoz hozzájáruló alapvető problémák kezelése. Míg elképzelései eltérhetnek a büntetésről alkotott hagyományos nézetektől, Finkey

rehabilitációra és reintegrációra helyezett hangsúly a összhangban van egy igazságosabban és méltányosabban büntető igazságszolgáltatási rendszer létrehozásának céljaival. Finkey kimondta, hogy „Az a büntetés, amely csak sújt, csak fájdalmat okoz, amely megsemmisíti, tönkretesz az elítéltet, nem tökéletes büntetés.” Elméletei azonban kritikával is szembesültek a büntetés hatékonyságával kapcsolatban a hosszú távú viselkedésváltozás elérésében.

A XX. század derekától az egypártrendszer időszakában a kriminálpedagógia sajátos tempóban, de tovább fejlődött. A 8/1959. BM utasítás már 3 fő feladatot határozott meg a büntetés-végrehajtás számára: az elítéltek őrzését, munkáltatását és nevelését.

A 1966. évi 21. sz. törvényerejű rendelet már átfogó irányelvekre mutatott rá a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának törvényi szinten történő szabályozásában. **Ez a rendelet definiálta a szabadságvesztés célját** mint az elkövetők átnevelését, valamint itt jelentek meg az elítéltek jogai is. A rendelet a szabadságvesztést 4 különböző fokozatban különböztette meg: a szigorított börtön, a börtön, a szigorított bv. munkahely és a bv. munkahely.

Az 1970-es években változás következett be a börtönök irányításában, **megjelent a nevelés szakszolgálat**, amely a korrekciós felfogás erősödésére utalt. A rendszerváltást követően a kriminálpedagógiai szemlélet még inkább elmozdult a paternalista megközelítéstől a realistább perspektíva felé. Az állami vezetés és a büntetés-végrehajtási szervezet kezdték elfogadni az ENSZ és az Európa Tanács irányelveit és ajánlásait a fogvatartottakkal való emberséges bánásmód kapcsán, elismerve az emberi jogok és méltóság tiszteletben tartásának fontosságát. Emellett egyre nagyobb hangsúlyt fektettek a fogvatartottak reszocializációjára, hogy csökkentsék a bűnismétlési arányt és támogassák sikeres visszatérésüket a társadalomba.

2. A kriminálpedagógia tudományközi kapcsolatai

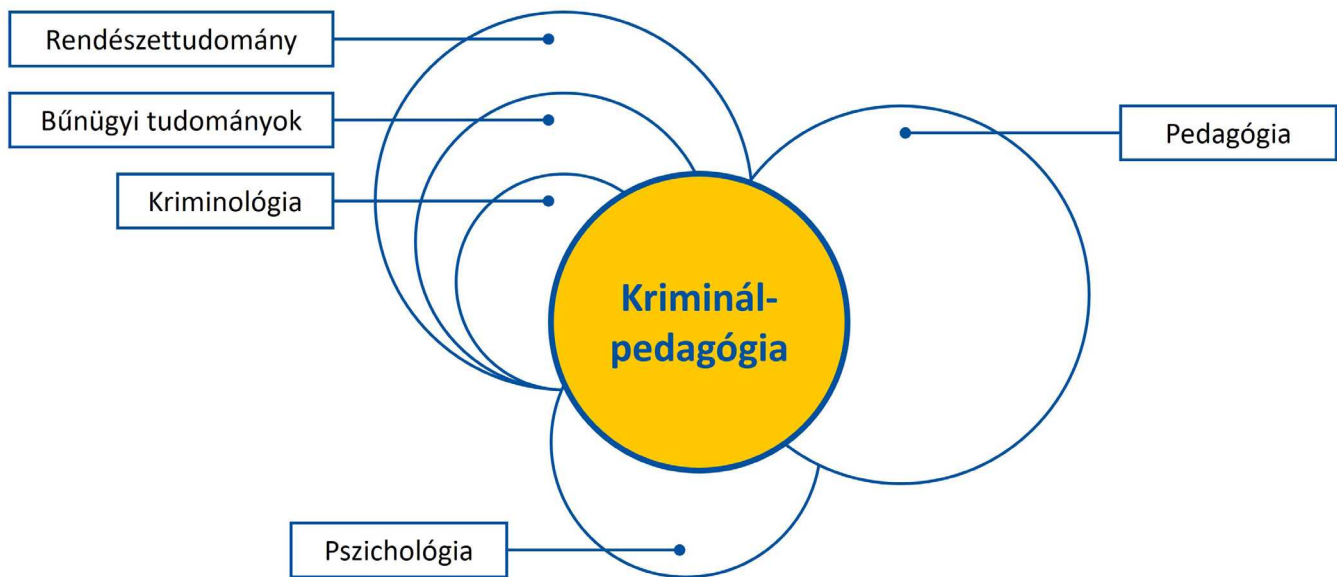
2.1. A kriminálpedagógia tudományközi kapcsolatai

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a kriminálpedagógia elhelyezkedését és kapcsolati struktúráját a bűnügyi tudományok rendszerében.

A kriminálpedagógia kialakulásának és meghatározásának értelmezése után elengedhetetlenné válik a kriminálpedagógia interdiszciplináris (tudományközi) jellegének kiemelése.

A mellékelt ábra a kriminálpedagógia helyzetét szemlélteti a **kapcsolódó társadalomtudományok struktúrájában**.

A kriminálpedagógia helyzete a társadalomtudományok rendszerében²

A kriminálpedagógia a bűnügyi tudományok rendszerén belül a „nem jogi bűnügyi tudományok” csoportjába tartozik, a kriminológia, a kriminalisztika és a kriminálpszichológia mellett.

A kriminálpedagógia jogi és működési kereteinek kialakításához elengedhetetlen a **különböző tudományágak eredményeinek figyelembevétele**. A kriminálpedagógia felismeri a kapcsolódó területekről származó betekintések integrálásának fontosságát, ugyanakkor hangsúlyozza egy különálló rendszer szükségességét, amely az egyén személyiségének és személyiség szerkezetének megértésére, kedvező és tartós befolyásolására összpontosít.

3. A kriminálpedagógiai törekvések nemzetközi tendenciái

3.1. A kriminálpedagógiai törekvések nemzetközi tendenciái

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a különböző nemzetközi tendenciák alapján kialakult korrekciós rendszereket.

A kriminálpedagógia nemzetközi tekintetben a szankciórendszerek felé irányuló különböző társadalmi elvárások, különböző kulturális és szociális jellemzők mentén, eltérő karakterekkel fejlődtek.

² Ruzsonyi Péter: A kriminálpedagógia mint a büntetés-végrehajtás kínálózó rendszerszervezési alapelve - Magyar Rendészet 2020/3. 215—225. DOI: 10.32577/mr.2020.3.13

1 Represszív szankciórendszer

A represszív szankciórendszer jellegzetes példája a csizmatábor (pl.: Hongkong), ahol a büntetésnek teljes mértékben a megtorló karaktere érvényesül. A fogvatartottak életrendje a legapróbb részletekig meghatározott. Ebben a zárt, totális rendszerben a katonás fegyelem és az elrettentés eszközével igyekeznek a büntetési célt elérni.

2 Intervenciós szankciórendszer

Ebben az irányzatban érvényesül leginkább az elkövetői visszailleszkedés elősegítése. Előnye a társadalmi fejlődést elősegítő progresszivitás, hátránya, hogy a fogvatartotti együttműködést feltételezi, de nem motiválja. Társadalmi elvárásként ciklikusan szigorítási igény jelenik meg.

a Drillközpontú irányzat (Anglia, Törökország)

Az intervenciós rendszer legszigorúbb alcsoportja. A fő üzenet az elrettentés. A börtön a belső atmoszférájával, a külső megjelenésével, valamint az elvárásrendszerével azt a célt szolgálja, hogy a szankcióerő önmagában érje el a kriminálprevenciós hatékonyságot.

b Porosz iskola (Németország, Ausztria)

A segítő beavatkozást nem generálisan, hanem speciális csoportok esetén célirányosan preferálják (pl.: szenvedélybetegek, fiatalkorúak).

c Rehabilitációs irányzat (Írország, Hollandia)

A visszailleszkedés elősegítésén alapszik. A készségek, képességek, kompetenciák fejlesztése aktív és hatékony programok keretében történik. A végrehajtás során azonban a személyiségfejlődési igény nem kap teret.

d Neo-treatment irányzat (skandináv országok)

Progresszív irányzat. A büntetés végrehajtása mellett itt kap legnagyobb szerepet a reintegráció és az utógondozás. Együttműködésen, sőt partneri kapcsolatrendszeren nyugszik. A felmerült egyéni igényekhez igazodó fejlesztő és prevenciós programok színesítik. A visszaesés szempontjából veszélyeztetett fogvatartottak esetében külön speciális programok indulnak.

4. Kriminálpedagógiai alapú változtatási elképzelések a hazai büntetés-végrehajtás intézményrendszerében

4.1. Kriminálpedagógiai alapú változtatási elképzelések a hazai büntetés-végrehajtás intézményrendszerében

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a kriminálpedagógia különböző változatait a hazai büntetés-végrehajtás intézményrendszerében.

A bv. intézetekben folyó reintegrációs tevékenység kriminálpedagógiai eszközöket használva kulcsfontosságú szerephez juthat a társadalmilag elfogadott és elvárt magatartási és tevékenységi formák kialakításában. Célja a tudatosság felkeltése és a pozitív tulajdonságok és attitűdök elmélyítése, végső soron hozzájárulva az elkövetők társadalomba történő eredményes visszailleszkedéséhez. Ez a tevékenység azonban túlmutat a hagyományos oktatáson, és foglalkozik az elkövetők sajátos igényeivel és nehézségeivel. Azáltal, hogy a pozitív tulajdonságok és attitűdök – például az empátia, a rugalmasság és az elszámoltathatóság – ápolására összpontosít, a **reintegrációs tevékenység fontos szerepet játszik a személyiségfejlődés elősegítésében**. Ez a holisztikus megközelítés elengedhetetlen ahhoz, hogy az egyéneket felkészítsék a társadalomba való visszatérésre, felvértezve őket a szükséges készségekkel és gondolkodásmóddal a produktív és szabálykövető élethez.

A hazai intézményrendszer a szakmai szempontok és a társadalmi elvárások metszéspontjaira fókuszálva a korábbi alfejezetben vázolt szankciórendszerek közül többnek az ötvözésével funkcionál. Jogalkotói, kormányzati és szakmai irányítási szinteken egységes a felismerés, hogy sem külön a represszív rendszer, sem külön a progresszív rendszer generális alkalmazása sem hozhat gyümölcsöző bűnmegelőzési eredményeket és kedvező társadalmi változásokat. A két irányzat arányos, célirányos és hatékony alkalmazásával érhetünk el tartós eredményeket.

A hazai intézetekben az elkövetői igényeket és együttműködési hajlandóságot figyelembe vevő, a belső normasértésekre reflektáló, a konstruktív és aktív kooperációt motiváló, fegyelmezett és áttekinthető végrehajtási mechanizmus került kialakításra, amelynek adekvát keretet ad az **új kategória- és kreditrendszer szabályzói és gyakorlati alkalmazása**, amely a fenti feltételeknek megfelel. A fogvatartott egy áttekinthető és kiszámítható rendszer alanyává válik, ahol előre lefektetett világos szabályok mentén a konstruktív és hasznos magatartásáért kreditpontokat kap, illetve a destruktív, normasértő magatartásáért pedig elveszti azokat. Hosszú távon a kreditpontok határozzák meg a fogvatartott kategóriáját, amely erőteljesen és direkt módon befolyásolja az elítélt életrendjét, a kapcsolattartását, az önállóságát, valamint azt, hogy mennyire tudja kivonni magát a különböző börtönártalmak káros hatásai alól.

5. A személyiség kriminálpedagógiai alapú értelmezése

5.1. A személyiség kriminálpedagógiai alapú értelmezése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a különböző sajátosságú pedagógiai tevékenységeket.

A személyiség alkotórészeinek különböző sajátosságcsoportjai azonosíthatók. Ezek jellemzőinek megismerésével és elemzésével kiválaszthatók a megfelelő kriminálpedagógiai eszközök és tevékenységek, amelyek képesek elérni a személyiség fejlődését és a konstruktív életvezetésre való motivációt.

1 Az ösztönző-reguláló sajátosságcsoport

A személyiség alkotórészei közül ez a sajátosságcsoport felelős azért, hogy az egyén **mennyire motivált a szociálisan hasznos tevékenységre** vagy épp az antiszociális tevékenységre. A konkrét magatartási formák rutinjával mélyül a sajátosság szintje, így az elvárt magatartási formák élményszerű gyakoroltatásával, a régi szokások tompításával érhető el a kedvező személyiségfejlődés. Hasznos szabadidős programokkal fejleszthető.

2 A kognitív szociális kompetencia

A személyiségnek ez az alkotórésze az, mely kognitív folyamatok alapján felismeri és **belátja a társadalmilag hasznos magatartásforma pozitív hozadékát**, és a közösségellenes magatartás destruktív karakterét. Kognitív tréningekkel, programokkal fejleszthető.

3 A szervező-végrehajtó sajátosságcsoport

Ez a személyiségkomponens felelős azért, hogy az egyén napi tevékenységét, szociális magatartását részleteiben koordinálja. A viselkedés minőségét és annak algoritmusát közvetíti. Ennek defektusa esetén az aktivitás szétesik, egyensúlyt veszít, a szociális készségek fejletlenek maradnak. A lexikális ismeretszintek bővítésével, az alapműveltségi hiátusok pótlásával, szakmaképzésekkel fejleszthető.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

VII. fejezet

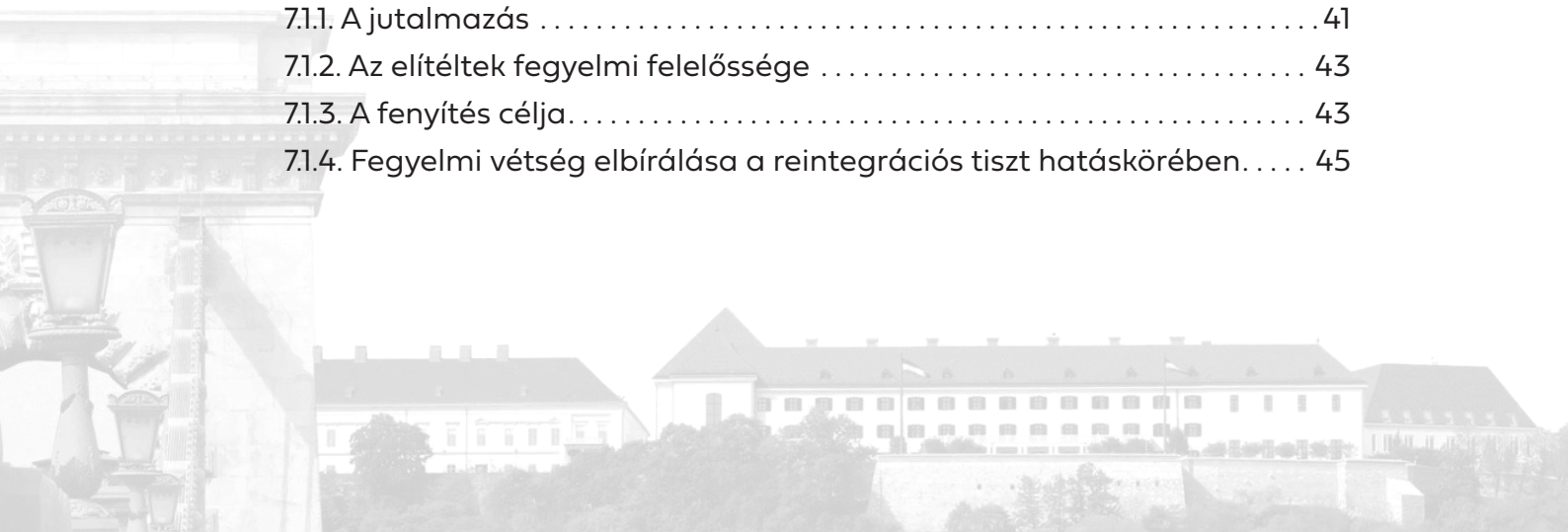
Büntetés-végrehajtási nevelés

Írta: Gyöngyösi Enikő bv. őrnagy

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A szabadságvesztés büntetés végrehajtása	4
1.1. A szabadságvesztés büntetés végrehajtása	4
2. Elkülönítési szabályok és kategóriába sorolás.....	7
2.1. Elkülönítési szabályok és kategóriába sorolás	7
2.1.1. Értelmező rendelkezések.....	7
2.1.2. A szabadságvesztés végrehajtásának célja és elvei	8
2.1.3. Elkülönítési szabályok	8
2.1.4. Kategória, kreditrendszer	11
3. Befogadás	15
3.1. Befogadás.....	15
4. Családi, társadalmi kapcsolatok támogatása.....	21
4.1. Családi, társadalmi kapcsolatok támogatása	21
5. Letartóztatás	29
5.1. Letartóztatás.....	29
6. Reintegrációs programok	35
6.1. Reintegrációs programok – Az elítéltek foglalkoztatása	35
7. Ösztönző rendszer	41
7.1. Ösztönző rendszer.....	41
7.1.1. A jutalmazás	41
7.1.2. Az elítéltek fegyelmi felelőssége	43
7.1.3. A fenyítés célja.....	43
7.1.4. Fegyelmi vétség elbírálása a reintegrációs tiszt hatáskörében.....	45

8. Sajátos kezelési igényű elítéltek	47
8.1. Sajátos kezelési igényű elítéltek számára kialakított részlegek	47
8.1.1. Drogrevenációs részleg	47
8.1.2. Mintaszolgáltatás a drogteszthez	49
8.1.3. A drogrevenációs részleg működése	49
8.1.4. A drogrevenációs részlegen való elhelyezés megszüntetése	50
8.1.5. Hosszúidős speciális részleg (HSR)	51
8.1.6. Gyógyító-terápiás részleg	55
9. A fiatalkorúakra vonatkozó sajátos szabályok	56
9.1. A fiatalkorúakra vonatkozó sajátos szabályok	56
10. Női fogvatartottakra vonatkozó speciális szabályok	63
10.1. Női fogvatartottakra vonatkozó speciális szabályok	63
11. Nem magyar állampolgárságú elítéltek	68
11.1. Nem magyar állampolgárságú elítéltek	68
12. Társadalmi visszailleszkedést segítő programok	71
12.1. Társadalmi visszailleszkedést segítő programok	71

VII. FEJEZET

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI NEVELÉS

1. A szabadságvesztés büntetés végrehajtása

1.1. A szabadságvesztés büntetés végrehajtása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje büntetés-végrehajtás feladatait, a büntetési célok érvényesítését, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül az egyéniesítés szempontjait annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését.

A Büntető Törvénykönyvről szóló, többször módosított 2012. évi C. törvény (Btk.) szankció-rendszerének **legsúlyosabb büntetési** neme a szabadságvesztés-büntetés.

A szabadságvesztés végrehajtásának célja

A szabadságvesztés végrehajtása céljának meghatározása során különbséget kell tenni a **határozott** tartamú szabadságvesztés, valamint az **életfogytig** tartó szabadságvesztés végrehajtásának célja között. A határozott tartamú szabadságvesztés célja kettős:

- egyrészt az ítéletben meghatározott joghátrány érvényesítése, másrészt a reintegrációs tevékenység segítségével az **elítélt társadalomba való visszailleszkedése** és a **társadalom jogkövető tagjává** válása.
- Ezzel szemben a feltételes szabadságra bocsátás lehetőségének kizárásával kiszabott életfogytig tartó szabadságvesztés esetében a cél a **társadalom védelme**, amit az ítéletben meghatározott joghátránnyal lehet érvényesíteni.

A büntetés célja: a társadalom védelme érdekében annak megelőzése, hogy akár az elkövető, akár más bűncselekményt kövessen el.

Ez a követelmény nem más, mint az elítéltnak kiutat kínálni korábbi életvitele megváltoztatásához, segítséget nyújtani számára a szabadulás utáni társadalmi beilleszkedéshez.

A szabadságvesztés végrehajtása során a büntetés-végrehajtási szervezet az elítélt életébe csak a büntetés céljának eléréséhez szükséges mértékben avatkozik be.

Az elítéltek társadalmi beilleszkedését elősegítő reintegrációs tevékenységet a végrehajtásért felelős szerv – önállóan vagy más szervezetekkel együttműködve:

- az elítéltek munkáltatása, munkaterápiás foglalkoztatása;

- általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatása, felsőfokú tanulmányok végzése;
- szakképzése, szakmai gyakorlat megszerzése;
- egyéb reintegrációs programok által biztosítja.

A végrehajtásért felelős szerv a reintegrációs tevékenységet az elítélt személyéhez igazodó szakmai módszerekkel végzi.

A szabadságvesztés végrehajtása során törekedni kell arra, hogy

- az **elítélt életkörülményei közelítsenek a szabad élet általános körülményeihez**, és ez által a szabadságvesztés káros hatásai enyhíthetők, illetve ellensúlyozhatók legyenek;
- a végrehajtás rendjének megtartásához és a büntetés-végrehajtás feladatainak ellátásához szükséges **fegyelem** érvényesül, amelyet lehetőleg az elítélt önkéntes jogkövetésével, vele együttműködésben kell biztosítani;
- az elítéltet csak a büntetés céljának eléréséhez szükséges mértékben lehet korlátozni, vagy elkülöníteni a társadalom tagjaitól, valamint biztosítani kell számára a büntetés céljával, az intézet rendjével és biztonságával nem ellentétes családi, személyes és társadalmi kapcsolatok létesítését, fenntartását, illetve fejlesztését.

A szabadságvesztés végrehajtásának feladata: a büntetési célok érvényesítése a büntetés, illetve az intézkedés végrehajtásán keresztül, azzal a célkitűzéssel, hogy a végrehajtás során az egyéniesítés szempontjait biztosítani kell annak érdekében, hogy az megfelelően szolgálja az egyéni megelőzési célok elérését.

A büntetések és az intézkedések végrehajtásának rendjét úgy kell kialakítani, hogy az a büntetésben és az intézkedésben megnyilvánuló joghátrányon, illetve a megelőzést szolgáló rendelkezések érvényesítésén túl elősegítse az elítélt **társadalmi beilleszkedését és a jogkövető magatartás kialakulását**. Biztosítani kell, hogy az **elítélt önbecsülése, személyisége, felelősségérzete fejlődhessen**, és ezáltal felkészüljön a szabadulása utáni, a társadalom elvárásának megfelelő önálló életre.

A nemzetközi normákból a hazai szabályozásba átvett, alapelvi szinten megjelenő elemek, mint az önbecsülés fenntartása, a felelősségérzet fejlesztése, a büntetés-végrehajtási szervezet azon kötelességét is hangsúlyozzák, hogy a börtönbüntetés – amennyire az lehetséges – ne károsítsa az egyén értékeit, így önértékelését, önálló életvitelre való képességét, ellenben keltse fel felelősségérzetét saját jövőbeni sorsának alakulásáért.

Az elítélt szabadságvesztés alatti életvitelét – ha erre képesnek és késznek mutatkozik – vele együttműködésben kell kialakítani.

Az elítélt **önbecsülésének fenntartását**:

- megfelelő bánásmóddal;
- értelmes tevékenység szervezésével;
- a társadalmi hasznosság tudatának kialakításával, illetve erősítésével lehet elérni.

Az elítélt **felelősségérzetének fokozásához** pedig:

- az öntevékenységet, önképzést;
- iskolai tanulmányokban való részvételt;
- jutalmazást, fegyelmi felelősségre vonást;
- a munkavégzés lehetőségeit;
- valamint a családi társadalmi, kapcsolatok támogatását kell felhasználni.

A **fogvatartotti szerv** (büntetés-végrehajtás) a **letartóztatott, az elítélt, valamint az egyéb jogcímen fogvatartott** (a kényszergyógykezelt, a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy, a rendbíróság helyébe lépő elzárásra kötelezett személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető – a továbbiakban: **fogvatartott**) között **büntetés-végrehajtási jogviszony** keletkezik.

A büntetés-végrehajtási jogviszony hatalmi viszony ugyan, de nem jelentheti a fogvatartott jogfosztottságát, teljes alárendeltségét és kiszolgáltatottságát. A fogvatartott a büntetés-végrehajtásnak nem tárgya, hanem alanya, akit a büntető szankció végrehajtása során jogok illetnek meg, és kötelezettségek terhelnek.

A bánásmód alapelvei

- 1 Tiszteletben kell tartani a fogvatartottak emberi jogait;
- 2 a fogvatartottakkal emberségesen, az emberi méltóság tiszteletben tartásával kell bánni;
- 3 tilos kínzást, embertelen, megalázó bánásmódot alkalmazni;
- 4 tartózkodni kell mindenfajta diszkriminációtól.

Az emberséges bánásmód követelménye az Alaptörvényből is következik, amely kimondja, hogy az emberi lét alapja az emberi méltóság. Az emberséges bánásmód, valamint az emberi méltóság tiszteletben tartásának követelményét több nemzetközi dokumentum meghatározza. Az Európai Börtönszabályok ekképpen fogalmazzak: „a szabadságtól megfosztás olyan tárgyi és erkölcsi viszonyokban nyilvánulhat meg, amelyek meghatározzák az emberi méltóság tiszteletben tartását”.

Összefoglalva tehát: embertelen a bánásmód, ha a fogvatartásra vonatkozó normákat olyan mértékben megsérti, aminek következtében a fogvatartott emberi méltósága is sérelmet szenved.

2. Elkülönítési szabályok és kategóriába sorolás

2.1. Elkülönítési szabályok és kategóriába sorolás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az elkülönítés szabályait illetve az alkalmazott kategóriába sorolás alapelveit. Legyen tisztában a fogvatartott életét a befogadás és a szabadítás közötti időszakban meghatározó főbb szabályokkal, a letöltés helyéül szolgáló bv. intézet kijelölésének szempontjaival, az elhelyezéshez kapcsolódó elkülönítési szabályokkal, valamint a kategóriák közötti különbségekkel.

2.1.1. Értelmező rendelkezések

- 1 **Fiatalkorú** alatt érteni kell a 18. életévét betöltött, de 21. életévét meg nem haladott – fiatalkorúak szabadságvesztését töltő – elítéltet is.
- 2 **Fogvatartotti nyilvántartás:** az elítéltről és az egyéb jogcímen fogvatartottról a büntetés-végrehajtási szervezetről szóló törvény szerint vezetett nyilvántartás.
- 3 **Kockázatelemzési és -kezelési rendszer:** az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázatának a felmérése, értékelése és kezelése érdekében kialakított és működtetett szakmai rendszer.
- 4 **Közei hozzátartozó:** a Polgári Törvénykönyvben közei hozzátartozóként meghatározott személy és az élettárs.
- 5 **Reintegrációs program:** az elítélt munkaerő-piaci integrációjának elősegítését, a befogadást megelőző életkörülményeiből, életviteléből eredő hátrányok csökkentését, személyisége és szociális készségei fejlesztését célzó reintegrációs programok, foglalkozások.
- 6 **Kategória:** az egyéniesítés alapelve alapján működtetett végrehajtási környezet, amely igazodik az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázatához, magatartásához, együttműködési készségéhez, és amely az elítélt szükségleteihez igazodó reintegrációs programok biztosításával szolgálja az egyéni bűnmegelőzési célok megvalósítását.
- 7 **Befogadó környezet:** a társadalmi kötődés mértékének megítélése szempontjából vizsgálendő szociális közeg, amelyben az elítélt szabadulását követően vagy reintegrációs őrizetének elrendelése, valamint reintegrációs eltávozása esetén élni kíván, továbbá ahol az átmeneti részlegre helyezése esetén az eltávozáskor tartózkodna.
- 8 **Kreditrendszer:** az elítélt magatartása, együttműködési készsége és a reintegrációs tevékenység keretében nyújtott teljesítménye alapján számított kreditértékeken alapuló előmeneteli rendszer, amelyben a szabadságvesztés tartamához igazodóan rögzítésre kerül azon kreditpontok száma, amelynek összegyűjtése esetén

az elítélt a kezdeti besoroláshoz képest átkerülhet egy kedvezőbb kategóriába, és amelyhez mérten az elítélt által megszerzett és a tőle levont kreditpontok számértéke határozza meg a kategóriák közötti előre- vagy visszasorolását.

2.1.2. A szabadságvesztés végrehajtásának célja és elvei

A szabadságvesztést a büntetés-végrehajtási szervezet hajtja végre.¹ A szabadságvesztést a bíróság által meghatározott **végrehajtási fokozat alapján meghatározott kategóriákban**, a büntetés-végrehajtási szervezet által – a jogszabály, illetve az országos parancsnok intézkedése alapján – kijelölt, lehetőleg az elítélt lakcíméhez legközelebb eső bv. intézetben hajtják végre.

2.1.3. Elkülönítési szabályok

A differenciálás alapelve jelenik meg az elkülönítési szabályokban. Eszerint a szabadságvesztés végrehajtása során el kell különíteni a szabadságvesztés végrehajtása során – ha e törvény másképp nem rendelkezik –

- a a különböző kategóriába tartozókat egymástól;
- b a férfiakat a nőktől;
- c a fiatakorúakat a felnőtt korúaktól;
- d a katonákat a katonának nem minősülő elítéltektől;
- e a dohányzókat a nem dohányzóktól;
- f a fekvőbetegeket az egészségesektől;
- g a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől.

Az elkülönítést külön részlegen, ennek elkülönített részén, illetve külön zárkában vagy lakóhelyiségben kell végrehajtani.

Együtt helyezhetők el:

- a az I. és a II. kategóriába sorolt elítéltek;
- b a III. és a IV. kategóriába sorolt elítéltek;
- c a IV. és az V. kategóriába sorolt elítéltek;

A gyógykezelés érdekében a különböző kategóriabesorolású elítéltek a kórteremben, a betegszobában, a fertőzőelkülönítőben, illetve az e célra kijelölt zárkában közösen helyezhetők el, valamint az orvosi vizsgálatra, illetve egészségügyi rendelésre közösen várakozhatnak.

Kategóriabesorolástól függetlenül az elítéltek – az adott részlegen belül a zárkában és lakóhelyiségben is – együtt helyezhetők el a gyógyító-terápiás részlegen, az átmeneti részlegen, a drogprevenciós részlegen, a pszichoszociális részlegen, a vallási részlegen, az első

¹ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 97 §.

alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték részlegén, az időskorúak részlegén. A kategóriabesorolástól függetlenül – az adott részlegen belül – az elítéltek együtt helyezhetők el a hosszú időre ítélték részlegén, a fiatalkorú elítéltek részlegén és az anya-gyermek részlegen.

A különböző kategória-besorolású elítéltek a munkahelyen együtt dolgozhatnak, az általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatásban, a felsőoktatásban, a szakmai képzésben, reintegrációs programon, a sport és a kulturális programon, a szállítás és az előállítás során, valamint a vallásos szertartásokon és más rendezvényeken közösen vehetnek részt, továbbá a szabad levegőn és a közös étteremben együtt tartózkodhatnak.

Közösen helyezhetők el a dohányzó és nemdohányzó elítéltek a kórteremben, a betegszobában, a fertőzőelkülönítőben, továbbá a házirendben ilyenként megjelölt zárkában, ha a dohányzó elítéltek részére beltéri és kültéri dohányzásra kijelölt helyet alakítottak ki, és az elítélt egyedi biztonsági előírása nem zárja ki, hogy az ilyen dohányzásra kijelölt helyet rendszeresen igénybe vegye.

A szabadságvesztés végrehajtásának rendjét, e törvény eltérő rendelkezése hiányában az elítélt egyéni körülményeinek figyelembevételével kijelölt kategóriabesorolása határozza meg.² Az elítélt részére adható kedvezmények az egyes kategóriák szerint eltérőek lehetnek.

A szabadságvesztés végrehajtása során biztosítani kell az elítélt³:

- a** őrzését, felügyeletét és ellenőrzését;
- b** elhelyezését, ételmezését, ruházatát;
- c** ha e törvény másként nem rendelkezik – a hatályos egészségügyi, társadalombiztosítási, egészségbiztosítási jogszabályok, illetve a kötelező szakmai eljárásrend szerinti egészségügyi ellátását;
- d** jogainak e törvény szerinti gyakorlását;
- e** oktatásához szükséges feltételeket;
- f** foglalkoztatásához szükséges feltételeket;
- g** társadalmi visszailleszkedését segítő egyéb reintegrációs programokhoz szükséges feltételeket.

Az elítélt V. kategóriába sorolása esetén:

- a** eltávozás, látogató intézeten kívüli fogadása és kimaradás nem engedélyezhető;
- b** az elítélt munkát a zárkájában vagy a bv. intézet kijelölt területén végezhet;
- c** az elítélt életrendje részleteiben is meghatározott, állandó irányítás és ellenőrzés alatt áll;

² 2023. évi XCVII. törvény 31. §. Hatályos: 2024. III. 1-től.

³ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról.

- d a bv. intézeten belül a számára kijelölt területen egyéni kockázatértékelése alapján
  - da engedéllyel és felügyelet mellett,
  - db felügyelet mellett, vagy
  - dc kivételesen felügyelet mellett, a kijelölt részleg ellenőrzéssel mozoghat;
- e zárkája ajtaját zárva kell tartani.

A IV. kategóriába sorolása esetén:

- a eltávozás nem engedélyezhető;
- b látogató intézeten kívüli fogadása vagy kimaradás kivételesen engedélyezhető, amelynek időtartama a szabadságvesztésbe beszámít;
- c az elítélt munkáltatása a bv. intézeten belül történhet, külső munkáltatásban kivételesen részt vehet, ha a külvilágtól a munkavégzés alatt is elkülöníthető;
- d az elítélt életrendje részleteiben is meghatározott, állandó irányítás és ellenőrzés alatt áll, a bv. intézeten belül a számára kijelölt területen egyéni kockázatértékelése alapján
  - da engedéllyel és felügyelet mellett,
  - db felügyelet mellett, vagy
  - dc kivételesen felügyelet mellett, a kijelölt részleg ellenőrzéssel mozoghat;
- e nappal a kategóriára vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint engedélyezhető zárkájának időszakos nyitva tartása.

A III. kategóriában az elítélt:

- a eltávozása kivételesen engedélyezhető, amelynek időtartama a szabadságvesztésbe beszámít;
- b látogató intézeten kívüli fogadása vagy kimaradás engedélyezhető, amelynek időtartama a szabadságvesztésbe beszámít;
- c munkáltatása a bv. intézeten belül történhet, továbbá külső munkáltatásban részt vehet, ha a külvilágtól a munkavégzés alatt is elkülöníthető;
- d életrendje meghatározott, irányítás és ellenőrzés alatt áll, a reintegrációs programokon kívüli szabad idejéből meghatározott időt belátása szerint használhatja fel;
- e a bv. intézeten belül a számára kijelölt területen egyéni kockázatértékelése alapján
  - ea csak engedéllyel és felügyelet mellett,
  - eb felügyelet mellett, a bv. intézet kijelölt területén ellenőrzéssel, vagy
  - ec felügyelet mellett, a bv. intézet meghatározott területén ellenőrzéssel, illetve meghatározott szervezett programokon szabadon mozoghat;
- f zárkája vagy lakóhelyisége ajtaját éjszaka zárva kell tartani, kivéve, ha a tisztálkodáshoz szükséges folyó vizet, illetve illemhelyet részlegenként biztosítják, nappal a kategóriára vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint engedélyezhető az időszakos nyitva tartás.

Az I. és a II. kategóriában az elítélt:

- a) eltávoztása engedélyezhető, amelynek időtartama a szabadságvesztésbe beszámít;
- b) látogató intézeten kívüli fogadása vagy kimaradás engedélyezhető;
- c) munkáltatása a bv. intézeten belül történhet, továbbá külső munkáltatásban részt vehet;
- d) életrendje részben meghatározott, a reintegrációs programokon kívüli szabad idejét belátása szerint használhatja fel;
- e) a bv. intézeten belül a számára kijelölt területen egyéni kockázatértékelése alapján
  - ea) felügyelettel,
  - eb) ellenőrzéssel vagy
  - ec) szabadon mozoghat;
- f) zárkája vagy lakóhelyisége ajtaját éjszaka zárva kell tartani, kivéve, ha a tisztálkodáshoz szükséges folyó vizet, illetve illemhelyet részlegenként biztosítják, nappal nyitva kell tartani.

2.1.4. Kategória, kreditrendszer

A kategória: az egyéniesítés alapelve alapján működtetett végrehajtási környezet, amely igazodik az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázatához, magatartásához, együttműködési készségéhez, és amely az elítélt szükségleteihez igazodó reintegrációs programok biztosításával szolgálja az egyéni bűnmegelőzési célok megvalósítását.

A jogszabály tehát kijelöli a kategóriába soroláshoz kapcsolódó kockázatelemzés 6 fő szempontját, amely a következő:

- **Az elítélt által elkövetett bűncselekmény jellemzői²¹:** azaz fokozott figyelmet érdemel, hogy az ítélet alapjául szolgáló bűncselekmény erőszakos vagy kiemelt tárgysúlyú-e. Vizsgálni kell továbbá, hogy az elítéltre mennyire jellemző a kiterjedt kriminalitás.
- **A szabadságvesztés büntetés tartama, illetve annak hátralévő része és végrehajtási fokozata²²:** azaz, hogy az elítélt milyen hosszú ítéletet vagy ítéleteket kapott, meddig kell a büntetés-végrehajtási rendszeren belüli tartózkodását tervezni. A végrehajtási fokozat pedig alapjaiban határozza meg, hogy kit milyen kezdeti kategóriába lehet sorolni.
- **Az elítélt kriminológiai jellemzői²³:** az elítélt jogi és kriminológiai értelemben vett visszaesése, korábbi normaszegései, korábbi bűncselekményeinek jellege, fokozata.

⁴ 21 Bv.tv. 92. § (2) bekezdés d) pont

22 Bv.tv. 92. § (2) bekezdés a) pont

23 Bv.tv. 92. § (2) bekezdés b) pont

24 Bv.tv. 92. § (2) bekezdés c) pont

- **Az elítélt visszaesési és fogvatartási kockázata²⁴:** a felmérni kívánt visszaesési és fogvatartási kockázatokat (szuicidum, szerhasználat, agresszivitás, kiszolgáltatottság stb.) a jogszabály taxatív módon rögzíti. Azaz a kockázati szintek felmérésének célja mindenki számára ismert és nyilvánosan deklarált. Az elítélt kockázati szintjei segíthetnek a kategóriabesorolásban is, de kiemelten a biztonsági szükségletek és speciális programok/részlegek meghatározásában.
- **Az elítélt korábbi fogva tartása során tanúsított magatartása²⁵:** azaz a korábbi fogva tartásai (beleértve a letartóztatás időszakát is) alatt tanúsított fegyelemsértései, azok erőszakos jellege, valamint a jutalmazása, amely az együttműködési hajlandóság pozitív kifejeződéseként értelmezhető.
- **Az elítélt kockázatelemzési vizsgálat során tanúsított magatartása²⁶:** az elítélt befogadás során tanúsított együttműködési hajlandósága, a befogadására szolgáló részlegen eltöltött ideje alatti fegyelemsértései, erőszakos cselekményei, vagy éppen a jutalomszerzései.

Kreditrendszer: az elítélt magatartása, együttműködési készsége és a reintegrációs tevékenység keretében nyújtott teljesítménye alapján számított **kreditértékeken alapuló előmeneteli rendszer**, amelyben a szabadságvesztés tartamához igazodóan rögzítésre kerül azon kreditpontok száma, amelynek összegyűjtése esetén az elítélt a kezdeti besoroláshoz képest átkerülhet egy kedvezőbb kategóriába, és amelyhez mérten az elítélt által megszerzett és a tőle levont kreditpontok számértéke határozza meg a kategóriák közötti előre- vagy visszatorolását.

A fentiek alapján kreditjováírásról vagy kreditvesztésről rendelkezik a BFB.

A kreditpontok – ide nem értve a plusz kreditpontokat – jóváírásáról a BFB a 6 havonkénti összesítés során az alábbi szempontok figyelembevételével dönt:

- 1 az elítélt magatartása;
- 2 a kapott jutalmak és fenyítések aránya;
- 3 az elítéltnak a személyi állománnyal való és a foglalkoztatás során tanúsított együttműködési hajlandósága;
- 4 az elítélt munkáltatásban való részvételével összefüggésben a teljesítmény, a munkavégzés minősége, a munkavégzési és munkavédelmi előírások megtartása;
- 5 az elítélt oktatásban, képzésben való részvételével összefüggésben a tanulmányi eredménye, szorgalma, szakmai gyakorlaton a teljesítménye;
- 6 az elítélt reintegrációs programon való részvételének rendszeressége, motiváltsága, személyes hozzájárulása a program céljának megvalósulásához;
- 7 a reintegrációs programtervben való előrehaladása;

- 8 az elítélt a bűncselekménnyel okozott hátrány jóvátételét eredményező vagy azt célzó magatartása, jóvátételi programokban való részvétel, a kapcsolattartójának rendszeres támogatása vagy a vele szemben fennálló követelések önkéntes teljesítése.⁵

Ha a fogva tartással kapcsolatos ügyben vagy bármely más ügyben az elítélt, illetve az egyéb jogcímen fogvatartott a képviselőt ellátására nem jogi képviselőt hatalmaz meg, a telefonon történő kapcsolattartás esetén hetente 20 perc időtartam nem számítható be az egyes kategóriákhoz, letartóztatás esetén az egyes rezsimekhez igazodó kapcsolattartásként. Ezen a jogcímen a képviselő havonta 1-1 alkalommal, alkalmanként legfeljebb 1 órában élhet a telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás és a látogatás jogával.

A progresszív rezsimszabály célja: a fogvatartott belső késztetéséből fakadó normakövetésén keresztül érje el a fogvatartási és visszaesési kockázatok csökkentését és a reintegráció lehetőségének növelését.

A letartóztatottak szigorúbb, általános és enyhébb rezsimbe sorolhatók.

Ha az elítélt kockázatértékelést a Befogadási és Fogvatartási Bizottság végzi, az első besoroláskor az általános rezsimbe kell sorolni.

Szigorúbb rezsime kategóriába kell besorolni a letartóztatottat, különösen, ha:

- a fogvatartás rendjét vagy biztonságát súlyosan megsérti.

Általános rezsime kategóriába kell besorolni a letartóztatottat, különösen, ha:

- a fogvatartás rendjét és biztonságát nem veszélyezteti.

Enyhébb rezsime kategóriába lehet sorolni a letartóztatottat, különösen, ha:

- a fogvatartás rendjét és biztonságát maradéktalanul megtartja és a büntetés-végrehajtás intézet biztonságára kockázatot nem jelent;
- a büntetés-végrehajtás intézet személyi állományával szembeni magatartása kifogástalan.

VÉGREHAJTÁSI FOKOZAT/REZSIM		ÁTVÁLTÁSKORI KATEGÓRIA
FOGHÁZ	Enyhébb	I.
FK. FOGHÁZ	Enyhébb	
	Általános	
FOGHÁZ	Általános	II.
FK. FOGHÁZ	Szigorúbb	
BÖRTÖN	Enyhébb	
FK. BÖRTÖN	Enyhébb	
	Általános	
FEGYHÁZ	Enyhébb	III.
BÖRTÖN	Általános	
FOGHÁZ	Szigorúbb	
FK. BÖRTÖN	Szigorúbb	
FEGYHÁZ	Általános	IV.
BÖRTÖN	Szigorúbb	
FEGYHÁZ	Szigorúbb	V.

Az egyes **kategóriákban a jogszabályban meghatározottak szerint eltérő az elítélt⁶:**

- 1 elkülönítése a külvilágtól;
- 2 őrzése, felügyelete és ellenőrzése;
- 3 bv. intézeten belüli mozgása;
- 4 fegyelemsértése esetén kiszabható magánelzárás fenyítés mértéke;
- 5 zárkában vagy lakóhelyiségben való elhelyezése;
- 6 formaruházata;
- 7 életrendje;
- 8 szabad levegőn tartózkodásának helyszíne és rendje;
- 9 által gyakorolható kapcsolattartási formák, azok gyakorisága és mértéke;
- 10 személyes szükségleteire fordítható összeg;
- 11 által igénybe vehető többletszolgáltatások;
- 12 által magánál tartható tárgyak köre;
- 13 külső helyszínen történő munkáltatásának lehetősége;

⁶ 2023. évi XCVII. törvény

- 14 oktatásban, képzésben való részvételének módja;
- 15 sport- vagy kulturális eseményen, illetve vallási szertartáson való részvételének módja;
- 16 számára a szabadidő eltöltésének lehetősége;
- 17 számára a közösségi eszközök igénybevételének lehetősége;
- 18 részvétele a reintegrációs programokban.

3. Befogadás

3.1. Befogadás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje befogadási eljárás mozzanatainak lefolytatását. Tisztában legyen a reintegrációs szakterület feladataival a befogadás során.

A befogadásnak részét képezi:

- bűnügyi nyilvántartási befogadás (a személyes adatok, és a befogadás alapjául szolgáló iratok egyeztetése);
- az egészségügyi vizsgálat;
- befogadó részlegen történő elhelyezés (max. 15 nap);
- a fogvatartott tájékoztatása, nyilatkoztatása;
- PME – Prediktív Mérőeszköz (Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézet által kidolgozva).

A befogadási eljárás első mozzanatának lefolytatása hivatali munkaidőben a bűnügyi nyilvántartási szakterület elsődleges feladata. Hivatali munkaidőn kívül a befogadást a szolgálatban lévő biztonsági tiszt hajtja végre. A befogadási részleg célja az elítélt megismerése, kockázatelemzésének elvégzése és az egyéniesített fogvatartási programterv kialakítása.

Fontos szabály, hogy a fogvatartottat tájékoztatni és nyilatkoztatni kell.

Az elítélt vagy az egyéb jogcímen fogvatartott részére írásban, az általa értett nyelven egyszerűen, közérthető módon kell a **tájékoztatást megadni**:

- a büntetés-végrehajtási ügyben a panaszjogról és a jogorvoslati lehetőségekről;
- a büntetés-végrehajtási ügyben őt megillető védelemhez való jogról;
- a végrehajtás során az őt megillető anyanyelv használatához való jogról;
- a büntetés-végrehajtási ügy iratai és az egészségügyi dokumentáció megismeréséhez való jogról;
- a kapcsolattartás formáiról;

- a konzuli hatóságok értesítéséhez való jogról;
- az intézetben betartandó magatartási szabályokról, a fegyelmi felelősségről és a fegyelmi eljárás rendjéről;
- a kényszerítő eszközökről, a biztonsági intézkedésekről, különösen az elektronikus megfigyelési rendszer alkalmazására vonatkozó szabályokról;
- a büntetés, az intézkedés, valamint a szabálysértési elzárás kezdő és utolsó napjáról, valamint a feltételes szabadságra bocsátás, illetve ideiglenes elbocsátás esedékessége napjáról;
- a kártérítési felelősség rendjéről;
- az egészségügyi ellátáshoz való jogról, az ételmezés lehetőségeiről;
- a betegjogok érvényesüléséről.

Ha a fogvatartott *nem magyar állampolgár*, akkor a tájékoztatást, illetve nyilatkozatot az anyanyelvén vagy az általa érthető más nyelven kell megtenni. A tájékoztatás megtörténését a fogvatartott aláírásával igazolja.

Az elítéltet a közösségbe helyezés előtt egészségügyi szempontból meg kell vizsgálni. Ha az elítéltnak a törvényben meghatározott idő alatt jogszabályban meghatározott *fertőző betegség* gyanúja miatt fekvőbeteg-gyógyintézet fertőző osztályán, illetve kijelölt gyógyintézetben való járványügyi elkülönítése nem válik szükségessé, a Nemzeti Népegészségügyi Központ által kiadott eljárásrend figyelembevételével folytatni kell a befogadási eljárást.

Ha az elítélten a befogadáskor *külsérelmi nyomot* észlelnek, vagy a rendőrségi fogdából vagy a javítóintézetből átkísért elítélt azt állítja, hogy bántalmazták, a büntetés-végrehajtási intézetekben fogvatartott elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak orvosi vizsgálatot haladéktalanul el kell végezni, valamint jegyzőkönyvet kell felvenni.

Az elítéltnak a befogadáskor írásban nyilatkoznia kell arról, hogy rendelkezik-e **rendszeres jövedelemmel** vagy más pénzbeli juttatással, és ha igen milyen összegben.

Az elítéltet tájékoztatni kell, hogy kérheti az őt megillető, egyéb pénzbeli járandóságainak a bv. intézetbe történő folyósítását is.

Az elítéltet a befogadáskor írásban kell tájékoztatni arról, hogy hozzátartozójával vagy – a hivatalos minőségben kapcsolattartók kivételével – az általa megjelölt más személlyel (a továbbiakban együtt: kapcsolattartó) akkor tarthat kapcsolatot, ha a kapcsolattartóként megjelölt személy a kapcsolattartóként való nyilvántartását vállalja, és a nyilvántartásban való adatkezelés céljából a személyes adatait írásbeli nyilatkozatban a bv. szerv részére megadja.

A nyilatkozat beszerzése érdekében engedélyezni kell, hogy az elítélt egy alkalommal levelet írjon az érintett részére. Az elítélt kérelmére a nyilvántartással kapcsolatos írásos adatvédelmi tájékoztatót a rendelkezésére kell bocsátani, hogy azt a kapcsolattartó részére

továbbíthassa. Ha az elítélt letéti pénzzel nem rendelkezik a hozzájárulás beszerzése érdekében első alkalommal egy címzett részére küldendő levél feladásának a költségeit a bv. intézet fedezi.

A *dohányzó*, illetve a dohányfüstmentes zárkában vagy lakóhelyiségben való elhelyezés érdekében az elítéltnak befogadáskor írásban nyilatkoznia kell dohányzási szokásairól.

Az elítéltek felkészítése a szabadságvesztés letöltésére egyéni vagy csoportos formában történhet, amely során főbb tartalmi elem a házirend és a napirend ismertetése, tájékoztatás a fogva tartást érintő legfontosabb szabályokról. A reintegrációs tiszt a befogadó részlegen **tájékoztatja** az elítéltet:

- a tűz-, munka- és környezetvédelmi szabályokról;
- a baleset-megelőzési szabályokról;
- a kényszerítő eszköz használatáról;
- a kapcsolattartás szabályairól;
- a pszichológiai szűrővizsgálaton való részvételre vonatkozóan;
- a fogvatartottat ki kell oktatni a jogairól és kötelezettségeiről;
- tájékoztatni kell a további információk és okmányok beszerzéséről;
- a reintegrációs programokról (művelődési, oktatási, munkáltatási lehetőségek igénybevételeiről);
- a magatartási szabályokról (együttélés, együttműködés követelményeiről);
- a vizsgálatok rendjéről;
- a kedvezmény- és a szankciórendszer szabályairól (jutalmazás, fenyítés);
- a kategóriába sorolásról;
- a jogorvoslati eljárásokról.

A fogvatartottak megismerésének elsődleges szerepe a biztonságra veszélyes magatartás előrejelzésében, a fogvatartott személyiségének feltárásában, a büntetés tartama alatti, valamint a szabadulás utáni időszakra vonatkozó elképzeléseinek megismerésében van.

A megismerés legfontosabb eszköze és alapja a „befogadó beszélgetés”, amelyet a részleg reintegrációs tisztje végez.

A befogadó beszélgetés során az alábbi témákra feltétlenül ki kell térni:

- a** családi háttér, neveltetés és a jelenlegi családi körülmények;
- b** életkörülmények, jövedelmi viszonyok;
- c** a bűncselekmény elkövetésének okai, körülményei;
- d** munkahely, szakma, munkahelyi kapcsolatok, a munkához való viszony;
- e** baráti kapcsolatok, hobbi, sporttevékenység;
- f** társadalmi szerepvállalás, kapcsolatok;
- g** bármilyen testi fogyatékoság, illetve cselekvőképesség korlátozottsága (pl.: gyámság alatt áll az elítélt);

- h dohányzás, alkohol, drogfogyasztás, szerencsejáték, egyéb szenvedélyek;
- i a fogva tartást befolyásoló hit- és világnézetbeli sajátosságok és – akár ehhez kapcsolódóan – a speciális étkezési szokások;
- j aktuális állapota: szakadt-e meg bármilyen folyamat a letartóztatásával, például oktatás, képzés, gyógykezelés, elvonókúra, hiteltörlesztés, személyes kapcsolat stb.;
- k intézkedést igénylő hátrahagyott körülmények;
- l hasznos képzettség, tudás;
- m különleges, speciális ismeretek/jártasságok;
- n büntetett/büntetlen előélet, annak körülményei;
- o tetoválások;
- p rossz kapcsolata a börtönön belül;
- q a fogvatartáshoz való viszony, annak körülményei, kérdés, kérdés;
- r jelenlegi ügyének körülményei, az ahhoz való viszony;
- s érdeklődési köre és szokásai;
- t szabadulása utáni elképzelései.

Az egyéniesített fogvatartási programterv

Az egyéniesített fogvatartási programterv elkészítésének alapja a megismerés, a befogadást követően a legfontosabb információk alapján készül el. A programtervet az érintett **fogvatartottal együttműködve** kell kialakítani, és elsősorban a fogvatartott által elérendő célokat tartalmazza. Az egyéniesített fogvatartási programterv elkészítése során az elítéltet a bv. intézet támogatja a bűncselekmény elkövetéséhez vezető okok felismerésében, a bűncselekmény következményeinek és az okozott sérelmek tudatosításában, valamint a lehetséges helyreállítási, jóvátételi cselekmények megtervezésében és kivitelezésében. Az elkészítését követően az elítélt egyetértése jeléül **aláírja** azt. Az egyéniesített fogvatartási programterv tartalmazza az elvégzésre váró pszichológiai, egészségügyi feladatokat, a foglalkoztatásban, illetve a személyiségfejlesztő programokban való részvételének terveit. Amennyiben az elítéltnak ezzel kapcsolatban külön megjegyzése van, úgy azt a reintegrációs tiszttel a tervben rögzíti.

Az egyéniesített fogvatartási programterv tartalma

- a bv. intézetben tanúsítandó – egyéni, illetve a társas viszonyokra is vonatkozó – **magatartással** kapcsolatos elvárások;
- b a családi és munkahelyi **kapcsolatok** ápolásával, megőrzésével kapcsolatos feladatok;
- c a **munkához** való viszony fejlesztése;
- d a **tanulmányok** folytatása, a tudás és készségek, illetve a műveltség fejlesztésére, sport és a szabadidő hasznos eltöltése irányuló tevékenységek;

- e a befogadás során feltárt önbecsülési, felelősségérzet-beli **hiányosságok**, agresszió-kezelési, önkifejezési problémák, a bűncselekményhez való viszony, a korábbi életvitel stb. megváltoztatására, javítására ajánlott feladatok, tréningek, programok;
- f továbbá az arra történő figyelemfelhívás, hogy az elítélt érdemben foglalkozzon a társadalomba történő **visszailleszkedés reális feltételeinek megteremtésével**.

Továbbá:

- készség- és képességfejlesztő programok, mentálhigiénés programok, önismereti programok;
- ismeretterjesztő programok, szabadulásra felkészítő programok, tudatos életvezetést támogató programok, társas együttélést segítő programok, pénzügyi tudatosságot támogató programok;
- oktatást kiegészítő szakkörök, bv. szabályok megismerését, elsajátítását segítő programok;
- művészetterápiás programok, biblioterápiás programok, konfliktus- és agressziókezelő program, racionális, emocionális tréning.

Ezen programokon a bv. szerv által meghatározott rendszerességgel, aktívan részt kell vennie fogvatartottnak, és magatartásával hozzá kell járuljon a reintegrációs program céljának megvalósulásához.

Az egyéniesített fogvatartási programtervnek tartalmaznia kell a szükséges egészségügyi, pszichológiai feladatokat, valamint az elítélt foglalkoztatásba, továbbá személyiségfejlesztő programokba történő bevonására irányuló terveket.

Az elkészült egyéniesített fogvatartási programtervet a fogvatartás során az elítélt előmeneteléhez igazodva **módosítani lehet**.

Az egyéniesített fogvatartási programterv fogalma **összefoglalva**: a fogvatartottal közösen kialakított, az együttműködési hajlandóságra építő, egyéniségéhez, szociális helyzetéhez (iskolázottság, családi körülmények, korábbi foglalkoztatás stb.) igazodó, a fogvatartást átölelő elemző-értékelő program, amely folyamatos kontrollt és korrekciós lehetőséget biztosít a fogvatartottaknak a reintegrációs célok elérése érdekében.

Befogadási és Fogvatartási Bizottság tevékenysége

A ⁷Befogadási és Fogvatartási Bizottságot (a továbbiakban: BFB) a parancsnok döntése alapján a parancsnokhelyettes vagy a fogvatartási szakterület vezetője, távollétében szervezetszerű helyettese vezeti.

⁷ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról 95. § Befogadási és Fogvatartási Bizottság.

A BFB ülésein kötelezően részt vesz a biztonsági szakterület vezetője, a fogvatartási szakterület vezetője, a fogvatartotti foglalkoztatás-biztonsági alosztályvezető vagy az általuk kijelölt személyek, a nyilvántartási szakterület képviselője, a fogvatartási szakterület vezetője által kijelölt reintegrációs tiszt, az egészségügyi szakterület képviselője és a gazdasági szakterület képviselője. Indokolt esetben a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő és az Emberi Erőforrás Operatív Program tanácsadó is részt vesz a BFB ülésén. A bv. gazdasági társaság további képviselőit az ügyvezető jelöli ki a bv. gazdasági társaság személyi állományából.

A BFB ülést **heti rendszerességgel** szükséges összehívni.

A Befogadási és Fogvatartási Bizottság feladatai

A BFB elítéltekkel kapcsolatos feladatai:

- az elítélt befogadást követő **elhelyezése**;
- az elítélt kezdeti kategóriabesorolása;
- kreditpontok megadásáról való döntés, azok összesítése, kérelemre történő felülvizsgálata;
- kreditpontokra figyelemmel az elítélt kategóriabesorolásának megváltoztatása;
- reintegrációs programba történő bevonás, ilyen programba történő helyezés vagy annak megszüntetése, programon való részvétel eredményességének értékelése;
- a nem dolgozó és újonnan befogadott elítélt **munkába állítása**, a munkahely és a munkakör kijelölése;
- a dolgozó elítélt más munkahelyre történő áthelyezése, munkahelyről történő leváltása;
- a bv. szerv orvosának javaslata alapján döntés a **munkaterápiás foglalkoztatásról**, annak munkaidejéről és munkarendjéről;
- az **oktatásra**, a szakképzésre és a felnőttképzésre jelentkezők beiskolázása;
- **átmeneti részlegre** helyezésre javaslattétel;
- **sajátos kezelési igényű** elítéltek részlegén történő elhelyezés vagy annak megszüntetése;
- a reintegrációs őrizetre vagy a feltételes szabadságra bocsátásra vonatkozó előterjesztés előtt kellő időben az elítéltnak a KKMI vagy az agglomerációs szervezeti egysége általi újbóli kockázatelemzési vizsgálatának a kezdeményezése;
- **reintegrációs** őrizet elrendelésére javaslattétel.

4. Családi, társadalmi kapcsolatok támogatása

4.1. Családi, társadalmi kapcsolatok támogatása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a nyitottság elve gyakorlati alkalmazásának eseteit, céljait, szabály- és feltételrendszerét. Tudja, hogy a fogvatartottaknak az alapvetően zárt rendszeren belül milyen lehetőségei vannak családi és társadalmi kapcsolatai erősítésére, az intézet ideiglenes elhagyására felelősségtudata erősítése érdekében.

A külvilággal való kapcsolattartás tehát meghatározó jellegű az elítéltek szempontjából. Tekintettel arra, hogy a büntetés-végrehajtás célkitűzése a reintegráció, vagyis az elítélt társadalomba való eredményes visszailleszkedésének az elősegítése, így az erre vonatkozó siker kilátásai nagyobbak, ha minél szélesebb körű és intenzívebb a társadalommal való kapcsolattartás lehetősége.

A szabadságvesztés végrehajtása során a büntetés-végrehajtási intézet a **végrehajtási fozkozatokra és kategórizálásra vonatkozó szabályok szerint**, a társadalomba való beilleszkedés érdekében elősegíti, hogy az elítélt fenntarthassa és fejleszthesse hozzátartozóival, más személyekkel, valamint a reintegrációs célkitűzéseket elősegítő külső szervezetekkel való kapcsolatát. Az elítéltek reintegrációja és a jogkövető magatartás érdekében indokolt a személyes kapcsolatrendszerük fenntartásának támogatása, elsősorban a meglévő családi kapcsolatok megőrzésével és ápolásával.

A fogvatartott az intézet által engedélyezett **személyekkel és szervezetekkel** tarthat kapcsolatot. Kapcsolattartók lehetnek a fogvatartott hozzátartozói, visszailleszkedést elősegítő külső szervezetek, de más személyek is tartozhatnak ebbe a kategóriába. A fogvatartottat az első foglalkozás alkalmával **tájékoztatni kell** a kapcsolattartói hozzájárulás megkéréséről.

Az elítélt családi kapcsolattartásának formái:

- a levelezés;
- b telefonbeszélgetés a bv. intézet által biztosított telefonnal és telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás;
- c csomag küldése és fogadása;
- d látogató fogadása;
- e látogató bv. intézeten kívüli fogadása;
- f kimaradás;
- g eltávozás;
- h reintegrációs eltávozás.

Levelezés

A levelezés **ellenőrzését** minden esetben el kell végezni. A levél ellenőrzését, melyet a **reintegrációs tiszt** hajt végre. A levelezés biztonsági ellenőrzésének célja a fogvatartás biztonságának a fenntartása, a biztonságot sértő vagy veszélyeztető cselekmények megelőzése. Az ellenőrzésnél technikai eszköz vagy vegyi eszköz és szolgálati kutya is igénybe vehető.

Az elítéltnak a hatóságokkal, törvényben kihirdetett nemzetközi egyezményben elismerten erre hatáskörrel rendelkező nemzetközi jogvédő szervezetekkel, az alapvető jogok biztosságával, valamint a nemzeti megelőző mechanizmus szervezetével vagy munkatársával és a védővel való levelezése tartalmilag nem ellenőrizhető. Ha alapos indok merül fel, a feladóként vagy a címzettként jelölt személy kilétének kétségtelenségére, a feladó, illetve a címzett azonosítása céljából, valamint tiltott tárgy vagy anyag jelenlétére az ilyen küldemények is ellenőrizhetők.

A levélről és annak mellékletéről (fénykép, gyermekrajz stb.) másolatot kell készíteni, és azt kell az elítélt részére átadni,

- ha a levél vegyi- vagy egyéb technikai eszközzel, illetve erre kiképzett szolgálati kutyával történő vizsgálata eredményeként alappal feltehető, hogy a levelet vagy bármely mellékletét pszichoaktív szerrel átitatták; vagy
- külön vizsgálat hiányában is, ha az elítélt részére érkezett levélről ezt megelőzően már megállapításra került, hogy pszichoaktív szert tartalmazott.

A fent említett esetekben az eredeti levelet az elítélt letétjében kell elhelyezni, kivéve, ha bűncselekmény gyanúja merülhet fel, amely esetben a levelet a rendőrségnek kell átadni. Ha a levél a hozzátartozójáról készült fényképet tartalmaz, az elítélt kérheti – annak költségei megelőlegezésével –, hogy a bv. intézet végezze el a fénykép, illetve fényképek vegyi- vagy egyéb technikai eszközzel történő vizsgálatát, és ha a vizsgálati eredmény negatív, részére az eredeti fényképet adja át.

Az elítélt által írt, illetve a részére érkezett levelet – ha jogszabály másként nem rendelkezik – legkésőbb a **2. munkanapon továbbítani**, illetve kézbesíteni kell.

A nem magyar nyelven írt vagy kapott magántermészetű levél biztonsági ellenőrzése esetén a levelet 4 napon belül kell a bv. intézetnek a címzethez továbbítani vagy kézbesíteni.

Ha a büntetés-végrehajtási intézet az általa tartalmilag ellenőrizhető levél tekintetében megállapítja, hogy az a fogvatartás biztonságát veszélyeztető adatot, információt vagy tárgyat tartalmaz, a levél nem továbbítható, az elítéltnak nem kézbesíthető. Ezt az elítélttel közölni kell. A levelet – kivéve, ha fegyelmi eljárás vagy büntetőeljárás indítása szükséges – vissza kell adni, vagy a feladónak vissza kell küldeni.

Bv. intézet által biztosított telefonnal és telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás

Az elítélt a kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezések telefonhívást kezdeményezhet **a büntetés-végrehajtási intézet által biztosított és igénybevett mobil** telefonkészüléken. A telefonbeszélgetés a bv. intézet rendje, a fogvatartás biztonsága érdekében a külön jogszabályban meghatározott módon **ellenőrizhető**, indokolt esetben **megszakítható**, amelyről az elítéltet tájékoztatni kell.

A bv. intézet által biztosított mobiltelefont kizárólag akkor tarthatja magánál, ha a mobiltelefon kiadásával egyidejűleg a polgári jog szabályai szerinti **óvadék** letéti számláján való zárolásához hozzájárul.

A mobiltelefon – az elítéltnak felróható – megrongálódása vagy megsemmisülése esetén a bv. intézet a követelését az óvadékból közvetlenül kielégítheti.

Az óvadék teljes összegének elkülönítéséig, valamint a letéti pénzzel nem rendelkező elítélt részére a bv. intézetnek a telefonbeszélgetést **közös használatú telefonkészüléken** kell biztosítania.

A készülékek **csak hívás** indítására használhatók, és csak a nyilvántartó rendszerben rögzített telefonszámokat lehet hívni.

Telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás (Skype)

A 2013. évi CCXL. törvény szerinti kapcsolattartási formának a bv. szerv által meghatározott internetalapú telekommunikációs eszköz útján történő biztosítása.

Ez a lehetőség az engedélyezett hozzátartozókkal történő, érzelmi kötődést elősegítő kapcsolattartási forma.

Az elítélt a kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint havonta legalább egyszer, alkalmanként legalább 1 órában élhet a bv. intézet által biztosított telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás lehetőségével. A kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezés szerinti tartam az elítélt kérelmére a különböző kapcsolattartásra jogosultak szerint 30 perces tartamokra felosztható.

A fogvatartott a kapcsolattartójaként szereplő személyekkel teremthet kapcsolatot az alkalmazáson keresztül, ideértve a kirendelt vagy meghatalmazott védőt is.

Fogvatartotti kérelem alapján, a videóhívást a **reintegrációs tiszt indítja**, a fogvatartott számára a telekommunikációs alkalmazás a kapcsolattartói kapcsolatfelvétel visszaigazolása és a **kapcsolattartó személyazonosságának megállapítása** után tehető elérhetővé.

A bv. intézetből hívott Skype-végponton **maximum 4 személy tartózkodhat**. A Skype-végponton tartózkodó további személyek beazonosítása kamerán keresztül személyazonosításra alkalmas, fényképes okmány felmutatásával történik.

Amennyiben a videóhívás a bv. intézetnél felmerült technikai vagy egyéb okból **meghiúsul**, az elmaradt videóhívás pótlásáról a reintegrációs tiszt intézkedik. Amennyiben a videóhívás a kapcsolattartó oldalán felmerült okból hiúsul meg, a reintegrációs tiszt annak pótlásáról méltányosság alapján intézkedik.

Az elektronikus kapcsolattartást a fogvatartott védőjével folytatott hívás kivételével folyamatosan **ellenőrizni kell**.

A reintegrációs tiszt a **hívást megszakítja**, amennyiben a fogvatartott vagy kapcsolattartója kommunikációja, viselkedése a bv. intézet rendjét, a fogvatartás biztonságát sérti vagy veszélyeztet, magatartása szeméremszétt, továbbá amennyiben az engedélyezett kapcsolattartón kívül más személy kapcsolatot létesít a fogvatartottal, és azt felhívás ellenére sem fejezi be.

Látogatófogadás

A látogatás a családdal való kapcsolattartás legkiemeltebb formája a személyes, közvetlen jellege miatt.

A látogatások számát, időpontját és a látogatás alkalmankénti időtartamát a kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezések megfelelően **havonta legalább egyszer**, alkalmanként **60 percben**, de legfeljebb 120 percben lehetséges, ahol egyidejűleg **4 fő** látogatót fogadhat.

Gyermekekori személy csak felnőtt személy kíséretével léphet be a bv. intézetbe.

A látogatófogadás lehet:

- **csoportos látogatófogadás:** fizikailag egy térben, azonos időben több fogvatartott fogad látogatót. A látogatóhelységet térelválasztó elemmel ketté kell választani. A fogvatartott és látogatója között a **testi kontaktus minden formája tilos**;
- **családi látogatófogadás:** a fogvatartott a látogatóival fizikailag azonos térben tartózkodik, de más fogvatartottaktól és látogatóiktól elhatárolódnak, vagy ha a látogatófogadásra egy arra alkalmas, fizikailag elkülönült helyiségben kerül sor, ezáltal bensőségebb formában lehetnek együtt;
- **biztonsági beszélőfülkében** a fogvatartott teljes mértékű izolálása a környezetétől. Biztonsági üvegfelületen keresztül, híreszköz alkalmazásával.

A látogatást **meg kell szakítani** a szükséges intézkedések megtétele mellett:

- ha az elítélt vagy a látogató magatartása a büntetés-végrehajtási intézet rendjét, a fogvatartás biztonságát közvetlenül sérti vagy veszélyezteti.

A látogatásból **ki kell zárni** azt,

- akit az ügyészség vagy a bíróság a folyamatban lévő büntetőeljárás eredményessége érdekében attól eltiltott,
- illetve azt, akinek a magatartása a bv. intézet, valamint a fogvatartás biztonságára veszélyt jelent.

Családi látogatófogadás

Családi beszélő⁸: „A büntetés-végrehajtási intézet (továbbiakban: bv. intézet) e célra kialakított helyisége vagy a látogatófogadásra kialakított helyiség elkülönített része, amely látogatás ideje alatt egyidejű fizikai jelenlétet biztosít az elítélt, illetve a letartóztatott és hozzátartozóik részére, és amely a látogatáson részt vevő kiskorú gyermekek elfoglaltságát biztosító berendezési tárgyakkal és eszközökkel van felszerelve.”

„Ha az elítéltnak kiskorú gyermeke van – kivéve, ha a bíróság a gyermekkel való kapcsolattartástól eltiltotta vagy az elítélt látogatót csak biztonsági fülkében vagy rácson keresztül fogadhat – az egyes kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezések szerint, de legalább félévente egy alkalommal, legalább egy, de legfeljebb két órában családi beszélőn fogadhatja kiskorú gyermekeit egy felnőtt kíséretével. A családi beszélő a látogatófogadás alkalmába beszámít.”

Látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása

A büntetés-végrehajtási intézeten kívül látogató fogadására a kapcsolattartás keretein belül, valamint jutalomként van lehetőség a kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezéseknek megfelelően.

Látogató bv. intézeten kívüli fogadása annak az elítéltnak engedélyezhető, aki a szabadságvesztésből a büntetés egyharmadát letöltötte, vagy akit átmeneti részlegre helyeztek.

Időtartama alkalmanként legalább 2 óra, és a havi látogatás terhére biztosítható.

⁸ 16/2014. (XII.19.) IM rendelet 2.§ 1. pontja
2013. évi CCXL tv. – Bv. Kódex – 177. § (1a) bekezdés

A büntetés-végrehajtási intézeten kívüli látogatás idejére az elítélt letétében lévő pénze terhére a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka költségek kiadását engedélyezheti. A büntetés-végrehajtási intézeten kívüli látogatás a szabadságvesztés időtartamába beszámít.

A látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása esetén az elítélt kizárólag a látogató megjelenését követően távozhat a büntetés-végrehajtási intézetből.

Kimaradás

Kimaradás annak az elítéltnak engedélyezhető, aki a szabadságvesztésből a büntetés egyharmadát letöltötte, vagy akit átmeneti részlegre helyeztek.

A kimaradás a reintegrációban betöltött szerepét tekintve jelentős, mert ez esetben a büntetés-végrehajtási intézet legfeljebb 24 órára történő elhagyása az elítélt szabadulását követő időszak rendezésére is felhasználható.

A kimaradás idejére a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka – az elítélt letétben lévő pénze terhére – költségek kiadását engedélyezheti.

Kimaradás elsősorban az elítélt családi és társadalmi kapcsolatainak fenntartása, oktatásban, képzésben való részvétele, a szabadulása után a munkahelyről és a lakásról való gondoskodás elősegítése érdekében engedélyezhető.

A kimaradás az elítéltek csoportja részére is engedélyezhető. A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka dönti el, hogy a csoportos kimaradás kíséreléssel történik-e.

Eltávozás

Eltávozás kizárólag akkor engedélyezhető, ha az elítélt a szabadságvesztésből a büntetés egyharmadát letöltötte.

Időtartama a kategóriákra vonatkozó jogszabályi rendelkezések megfelelően adható.

A reintegrációs eltávozás

A reintegrációs eltávozás célja az elítélt társadalomba történő visszailleszkedésének elősegítése, amelynek legfőbb elemei a társadalmi és családi kapcsolatainak megerősítése, a szabadulását követő munkaerőpiaci integrációjának az elősegítése, valamint az önálló ügyintézésre történő felkészítése.

Az eltávozások időtartama alatt az elítélt munkahelyet kereshet, hiányzó személyes okmányait pótolhatja, erősítheti családi kapcsolatait, hivatalos ügyeket intézhet.

A reintegrációs eltávozás elektronikus távfelügyeleti eszközzel (közismert nevén „elektronikus lábbilinccsel”) történő ellenőrzés mellett engedélyezhető, ha a reintegrációs őrizet-

be helyezés feltételei fennállnak, valamint az elítélt bv. intézetben tanúsított magatartása, együttműködési hajlandósága a reintegrációs célok megvalósítására irányul.

Reintegrációs eltávozás nem engedélyezhető az elítélt részére, ha a reintegrációs őrizet engedélyezésére irányuló büntetés-végrehajtási ügyben az illetékes törvényszék elutasító határozatot hozott.

Időtartama a befogadást követő 3 hónap letöltése után legfeljebb 5 nap, 4 hónap letöltése után legfeljebb 10 nap, 5 hónap letöltése után legfeljebb 15 nap lehet, amelyet a bv. intézeten kívül, előre meghatározott helyen, elektronikus távfelügyeleti eszköz alkalmazásával vehet igénybe. A napok száma nem adódik össze, a szabadságvesztés időtartamába viszont beszámít.

Az eljárást az elítélt vagy védője kezdeményezheti. Meg kell adni egy olyan magyarországi ingatlan (jellemzően az otthona) címét, ahol a reintegrációs eltávozás ideje alatt az elítélt tartózkodni fog. Az ingatlanban életvitelszerűen tartózkodó felnőtt korú hozzátartozónak befogadó nyilatkozatot kell tennie, és azt az elítélt részére meg kell küldenie.

A reintegrációs eltávozás engedélyezéséről a bv. intézet parancsnoka dönt.

Ha az elítélt a reintegrációs eltávozás szabályait megszegi, a bv. intézet parancsnoka dönt a megszüntetéséről, és egyidejűleg kezdeményezi a BVOP intézkedését az elítélt bv. intézetbe történő elővezetése iránt.

Az elítélt a visszatérést követően a reintegrációs célú tevékenységéről köteles beszámolni a reintegrációs tisztnak részére, amit a fogvatartotti nyilvántartásban rögzíteni kell.

Csomagküldés

Az elítélt jogszabályban meghatározott módon csomagot fogadhat és küldhet.

Az elítélt **havonta** fogadhat és küldhet csomagot.

A bv. szerv területén kívülről érkező csomagban élelmiszer, tisztálkodási szer, dohánytermék, nem küldhető, erre az elítélt és a kapcsolattartásra jogosult figyelmét fel kell hívni.

Az általános csomag alatt:

- a **postai úton**, kívülről beküldött csomag;
- a **webshopon keresztül** megrendelt csomag;
- a **látogatófogadás során összeállított csomag** vagy előre összeállított egységcsomag értendő.

Postai úton érkező csomag

Az elítélt által küldött és a részére érkezett csomag súlya az **5 kg-ot** nem haladhatja meg. A beérkezett csomagokat a postától történő átvételt követően csomagátvizsgáló géppel kell **ellenőrizni**, függetlenül attól, hogy azok kiosztásra vagy visszaküldésre kerülnek. A csomagok ellenőrzéséhez technikai eszköz és szolgálati kutya is alkalmazható.

Abban az esetben, ha a csomagvizsgáló berendezés röntgenképe alapján a csomag feltételezhetően tiltott, biztonságra veszélyes tárgyat/anyagot rejt, akkor ennek tényét azonnal jelenteni kell a szolgálatban lévő biztonsági tisztnek, aki a küldemény további útját felügyeli, és a kiosztás során tanúként jelen van. A gyanús csomagokat bv. intézetenként, egy-egy módon meg kell jelölni.

Az átvizsgált csomagokat a csomag kézbesítését végző személyi állományi tag ellenőrzi abból a szempontból, hogy a csomag átadható-e a fogvatartottnak (kapcsolattartótól érkezett, van engedélye, szerepel a csomagon is a feladó neve, címe). Amennyiben a címzett személye az azonosításra szolgáló adatokból egyértelműen nem állapítható meg, a csomagot felbontás nélkül a feladó részére vissza kell küldeni, az ok megjelölésével.

Csomagosztás előtt a fogvatartottat nyilatkoztatni kell, hogy át kívánja-e venni a csomagot. Amennyiben a fogvatartott a csomagot átveszi, azt a **fogvatartott jelenlétében** kell felbontani és ellenőrizni, ilyenkor az átadás közvetlen helyszínén más fogvatartott nem tarthatkodhat.

A csomagot az elítélt jelenlétében kell felbontani és a tartalmát ellenőrizni.

A csomagban talált olyan tárgyakat, amelyeket az elítélt **nem tarthat birtokában**, az elítélt letétjében kell elhelyezni, vagy – költségére – a feladónak vissza kell küldeni, kérelmére az általa megjelölt személy részére ki kell adni, vagy meg kell semmisíteni.

Az elítélt a havi egy csomagfogadáson felül negyedévente 1 alkalommal kizárólag **ruhaneműt, illetve lábbelit** tartalmazó csomagot is fogadhat. A ruhaneműt, illetve lábbelit tartalmazó csomag teljes tartalmának átadása előtt a bv. intézet intézkedik a ruhanemű kimosása, illetve a lábbeli fertőtlenítése iránt.

Ha a bv. intézet az elítélt számára a meghatározott **gyógyszert, gyógyászati segédeszközt, vagy gyógyhatású készítményt** nem tudja biztosítani vagy beszerezni, az elítélt hozzátartozója vagy – kapcsolattartóként nyilvántartásba vett – harmadik személy – a bv. orvos javaslatára, a bv. intézet parancsnokának előzetes engedélyével – azokat csomagban beküldheti. Az ilyen tartalmú csomag fogadása nem számít bele a meghatározott gyakoriságba.

A webshopon keresztül megrendelt csomag; illetve a látogatófogadás során összeállított csomag vagy előre összeállított egységcsomag

Az ilyen csomag fogadása beleszámít a meghatározott gyakoriságba.

A fogvatartott kapcsolattartója – jogszabályban meghatározott módon – az élelmiszer, tisztálkodási szert, dohányterméket tartalmazó csomagot a személyes szükségletekre fordítható összeg levásárlására kijelölt üzlet kínálatából rendelheti meg:

- a bv. szerv által működtetett internetes felületen az ellenérték átutalásával, illetve bankkártyás fizetési mód alkalmazásával, vagy
- látogatófogadást megelőzően vagy azt követően a kapcsolattartó készpénzben vagy
- bankkártyával történő megfizetésével az egységcsomagok valamelyikét vásárolhatja meg.

Az egységcsomagok értéke 2.500, 5.000, 7.500, illetve 10.000 Ft.

5. Letartóztatás

5.1. Letartóztatás

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a letartóztatás fogalmát, jogszabályi hátterét, célját és a végrehajtás helyéül szolgáló létesítményeket, részlegeket, valamint legyen tisztában a letartóztatottakra vonatkozó végrehajtási szabályokkal is.

A letartóztatás továbbra is a legsúlyosabb kényszerintézkedés marad, amelyre azonban csak akkor kerülhet sor, ha a törvényben megjelölt tárgyi vagy személyi körülmények alapján a kényszerintézkedés céljainak biztosítására a távoltartás, illetve bűnügyi felügyelet nem alkalmas.

A letartóztatás végrehajtásának rendje

A letartóztatás során is érvényesülnek a szabadságvesztésre ítélték esetében alkalmazott elkülönítési szabályok. A letartóztatottak esetében azonban a rendelkezési jogkör gyakorlója rendelkezhet úgy, hogy az ugyanabban az eljárásban letartóztatottakat el kell különíteni egymástól is. Kivételesen együtt is elhelyezhető a letartóztatott az elítéltekkel, amikor együtt végeznek munkát. Oktatásban, szakképzésben, valamint a reintegrációs programokon is együtt vehet részt a letartóztatott az elítéltekkel.

A letartóztatott:

- 1 életrendje meghatározott, őrzés, felügyelet, ellenőrzés alatt áll;
- 2 külső munkáltatásban nem vehet részt;
- 3 a büntetés-végrehajtási intézet kijelölt részén csak munkáltatás céljából járhat szabadon;
- 4 zárkáját zárva kell tartani, kivéve, ha munkáltatásban vesz részt;
- 5 a magánál tartható tárgyak köre és mennyisége korlátozható;
- 6 saját ruháját viselheti.

Ha a fogva tartó intézetben szervezett általános iskolai, illetve középfokú iskolai oktatás vagy szakképzés folyik, továbbá a reintegrációs programok és foglalkozások valamelyikét biztosítják, a parancsnok az előzetesen letartóztatott részére engedélyezheti, hogy oktatásban, szakképzésben, programban vagy foglalkozáson részt vehessen, ha ezzel nem veszélyezteti a fogvatartás biztonságát, és az nem ütközik a rendelkezési jogkör gyakorlójának előírásaiba.

Az ugyanazon büntetőeljárásban letartóztatottak elkülönítésére vonatkozó szabályokat a munkavégzés, az oktatás és szakképzés vagy a reintegrációs programok és foglalkozások során, valamint a művelődési és a sportolási lehetőségek igénybevételekor is be kell tartani.

A letartóztatott a következő jutalmakban részesíthető:

- dicséret;
- kondicionáló terem használatának díjmentes biztosítása;
- látogató fogadása soron kívül, a látogatási idő meghosszabbítása;
- a személyes szükségletekre fordítható összeg növelése;
- tárgyjutalom;
- pénzjutalom;
- végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlése.

A letartóztatottal szemben alkalmazható fenyítések:

- feddés;
- a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése legfeljebb 3 hónapig terjedő időre, legfeljebb havi 50%-kal;
- a fogvatartó intézet által szervezett rendezvényektől, szabadidős és sportprogramokon való részvételtől eltiltás, amely meghatározott alkalmakra vagy legfeljebb 3 hónapra vonatkozhat;
- 15 napig terjedő magánelzárás. Ha a letartóztatott dolgozik, a magánelzárás 10 napig terjedhet.

A fenyítés végrehajtása nem akadályozhatja a letartóztatottat a büntetőeljárási jogainak gyakorlásában és kötelezettségeinek teljesítésében.

Intézetben belüli elhelyezésük

A letartóztatottat zárkában kell elhelyezni. Ha a befogadási bizottság a letartóztatottat kérelmére munkavégzésre vagy oktatásban, illetve képzésben való részvételre osztotta be, az elhelyezés kivételesen zárt körleten lévő lakóhelyiségben is biztosítható.

A zárkaajtók nyitva vagy zárva tartásáról a parancsnok a rendelkezési jogkör gyakorlójának az előírásait figyelembe véve, a fogva tartás biztonságára vonatkozó szabályok szerint határoz.

Az elítéltekkel együtt munkát végző letartóztatottaknak az elítéltekkel való közös elhelyezésére vonatkozó szabályait az országos parancsnokintézkedésben határozza meg. Az elhelyezés során a letartóztatott katonát és a rendvédelmi szervek állományának a tagjait a többi letartóztatott személytől lehetőleg el kell különíteni.

A letartóztatás végrehajtása során el kell különíteni:

- a letartóztatottakat a többi egyéb jogcímen fogvatartottól;
- a férfiakat a nőktől;
- a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezésétől függően – az ugyanabban az eljárásban letartóztatottakat egymástól;
- a dohányzókat a nem dohányzóktól;
- a fertőző betegeket a nem fertőző betegektől;
- a letartóztatott fiatalkorúakat a felnőttektől el kell különíteni;
- a letartóztatott katonát a többi letartóztatottól el kell különíteni.

A kapcsolattartás közös szabályai

Az intézet a fogva tartás biztonsága és az intézet rendje védelme érdekében – a rendelkezési jogkör gyakorlója által hozott előírások végrehajtása mellett – ellenőrzi a letartóztatott levelezését, csomagküldeményét és látogatását.

A letartóztatott a védőjével – és ha nem magyar állampolgár, államának konzuli tisztségviselőjével – szóban, írásban és telefonon – a befogadás időpontjától –, ellenőrzés nélkül érintkezhet.

A letartóztatott befogadását követő 72 órán belül lebonyolított látogatás és csomagátvitel nem számít be a látogatófogadás és csomagküldés havi mértékébe.

A befogadást követő 72 órán belül lebonyolított látogatás időtartama 15 perc lehet, a csomag pedig kizárólag tisztasági felszerelést, az évszaknak megfelelő ruházatot, valamint gyógyszert és gyógyászati segédeszközt tartalmazhat.

Levelezés

- A letartóztatott korlátlanul küldhet és fogadhat leveleket, ha a rendelkezési jogkör gyakorlója másként nem rendelkezik;
- a levelezés költségeit a letartóztatott viseli. Ha vagyoni helyzete miatt szükséges, a büntetőeljárással kapcsolatos levelezés költségeit az intézet megelőlegezi;
- a letartóztatott levelezése az általános szabályok szerint ellenőrizhető vagy korlátozható. Nem ellenőrizhető a hatóságokkal, nemzetközi egyezmény alapján létrehozott nemzetközi szervezetekkel és a védővel, vagy nem magyar állampolgár letartóztatott esetén államának konzuli képviselőjével való levelezés;
- a letartóztatott által a büntetőeljáráshoz kapcsolódóan írt, vagy a részére érkezett leveleket és iratokat a címzettnek az intézet küldi el, illetve kézbesíti.

Látogatás

- A letartóztatott – legalább havonta két alkalommal – felügyelet mellett látogatót fogadhat. A látogatás időtartama alkalmanként 1 óra. A letartóztatott e joga a rendelkezési jogkör gyakorlójának döntése alapján korlátozható.
- A letartóztatottnak lehetővé kell tenni, hogy a letartóztatás elrendelésétől számított 72 órán belül látogatót fogadjon, és tőle csomagot vehessen át.

Távbeszélő használata

A letartóztatott a védőt a fogvatartó intézet által biztosított telefonkészüléken hívhatja fel. A védő hetente egyszer – a letartóztatott büntetőeljárási jogainak gyakorlása érdekében – a fogvatartó intézet által a házirendben megállapítottak szerint, 1 óra időtartamban jogosult telefonbeszélgetés kezdeményezésére. Ebben az esetben a telefonbeszélgetést a bv. intézet regisztrálja, és arról igazolható módon értesíti a letartóztatottat. A regisztrációról kiállított irat alapján a letartóztatott a bv. intézet házirendjében megállapítottak szerint, a kijelölt telefonkészüléken létesíthet kapcsolatot a védőjével. A teljesített kezdeményezés regisztrációs iratát nyilván kell tartani. A védő kezdeményezésére történő telefonálás költségeit a letartóztatott viseli.

Csomag

A letartóztatott jogosult legalább havonta csomag fogadására, kéthetente a jogszabályban meghatározott összegért a letéti pénzből való vásárlásra.

Videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás (Skype)

Fogvatartotti kérelem alapján a videóhívást a **reintegrációs tiszt indítja**, a fogvatartott számára a telekommunikációs alkalmazás a kapcsolattartói **kapcsolatfelvétel visszaigazolása** és a **kapcsolattartó személyazonosságának megállapítása** után tehető elérhetővé.

Az alkalmazást használó kapcsolattartók személyazonosításának módja az érvényességi

időn belüli személyazonosító igazolvány bemutatása útján valósul meg. A bv. intézetből hívott Skype-végponton **maximum 4 személy tartózkodhat**. A Skype-végponton tartózkodó további személyek beazonosítása kamerán keresztül személyazonosításra alkalmas, fényképes okmány felmutatásával történik.

A foglalkoztatás formái

Ha az intézetben szervezett iskolai oktatás folyik, továbbá a reintegrációs programok és foglalkozások valamelyikét biztosítják, akkor a parancsnok a letartóztatott részére engedélyezheti, hogy az oktatásban, képzésben, programokon és foglalkozásokon részt vehessen. Engedély akkor adható, ha a részvétel nem veszélyezteti a fogva tartás biztonságát, és nem ütközik a rendelkezési jogkör gyakorlója által hozott előírásokba.

A letartóztatott munkára nem kötelezhető.

A letartóztatott kérelmére munkát végezhet, erről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt.

Ha a letartóztatott munkát végez, az elhelyezés kivételesen zárt részlegen lévő lakóhelyiségben is biztosítható. A munka kijelölésénél tekintettel kell lenni különösen

- a rendelkezési jogkör gyakorlójának előírásaira;
- a letartóztatott szakképzettségére, foglalkozására és szaktudására;
- a letartóztatott egészségi állapotára, nemére és életkorára.

Ha a letartóztatott kérelmére munkáltatásban vesz részt, munkáltatására és a tartási költségekhez való hozzájárulására a kötelező munkavégzés szabályait alkalmazni kell azzal, hogy erről előzetesen tájékoztatni kell.

Ha a letartóztatott a munkáltatásban részt vesz és az elítéltekkel közösen helyezik el, az intézet által biztosított formaruhát kell viselnie. Ha a formaruha viseléséhez nem járul hozzá, a munkáltatásban való részvétele nem engedélyezhető, illetve az erre irányuló engedélyt vissza kell vonni.

A munkáltatásban részt vevő e letartóztatott szükségleti cikkeket a tartásra fordított költségekhez való hozzájárulás összegével csökkentett munkadíja 80 százalékának megfelelő összeg erejéig, de legalább a mindenkor alpmunkadíjnak megfelelő összegért vásárolhat.

A letartóztatottak rezsimszabályai

Az **általános rezsimbe** sorolt letartóztatott

- látogatót kétszer 60 percben fogadhat;
- kapcsolattartójával hetente 80 percet telefonálhat;

- a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 90%-os mértékig elköltheti;
- a birtokában tartható tárgyak köre kizárólag az e rendeletben meghatározottakra terjedhet ki;
- kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban, szakképzésben;
- telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartása havonta két alkalommal 60 perc időtartamban engedhető.

A fogvatartás biztonsága érdekében a parancsnok értékelés nélkül, közvetlenül határozhat a rezsimbe helyezésről, valamint egyedi biztonsági előírásról.

Az **enyhébb rezsimbe** sorolt letartóztatott

- látogatót havonta kétszer 60 percben fogadhat, amely további 30 perccel meghosszabbítható;
- kapcsolattartójával hetente 120 percet telefonálhat;
- a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 100%-os mértékig elköltheti;
- a birtokában tartható tárgyainak köre és mennyisége bővíthető;
- kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban;
- telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartása havonta két alkalommal 60 perc időtartamban engedélyezhető, amely kérelmére 90 perccel meghosszabbítható.

Az enyhébb rezsim alkalmazása esetén a zárkaajtó nyitva tartása csak akkor engedélyezhető, ha a kijelölt területen engedélyezett mozgás nem veszélyezteti a letartóztatottakra vonatkozó elkülönítési szabályok érvényesülését.

A **szigorúbb rezsimbe** sorolt letartóztatott

- látogatót havonta kétszer 60 percben fogadhat, biztonsági beszélő fülkében vagy biztonságtechnikai eszközön keresztül;
- kapcsolattartójával hetente 70 percet telefonálhat;
- a személyes szükségleteire fordítható összeget alkalmanként – a jogszabályban meghatározott levonásokat követően – 70%-os mértékig elköltheti;
- a birtokában tartható tárgyak köre az 1. számú melléklet 2.2., 3.4-3.5., 5.4. és – a telefonálásra szolgáló eszköz kivételével – a 6. pontja tekintetében korlátozható, továbbá a birtokában tartható tárgyak mennyisége csökkenthető;
- kérésére részt vehet a bv. intézeten belüli munkáltatásban, oktatásban;
- telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartása havonta egy alkalommal, 60 perc időtartamban engedhető.

6. Reintegrációs programok

6.1. Reintegrációs programok – Az elítéltek foglalkoztatása

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a reintegrációs programokat (fogvatartotti foglalkoztatás), az oktatás egyes típusait és azok jellemzőit, a különböző foglalkoztatási típusokhoz tartozó fogvatartotti jogokat és kötelezettségeket, valamint a reintegrációs célokat.

„A reintegrációs program: az elítélt munkaerő-piaci integrációjának elősegítését, a befogadást megelőző életkörülményeiből, életviteléből eredő hátrányok csökkentését, személyisége és szociális készségei fejlesztését célzó reintegrációs programok, foglalkozások.”⁹

A reintegrációs programok csak akkor szolgálhatják hatékonyan a visszailleszkedést, ha azok az elítélt személyiségéhez, egyéni képességeihez igazodnak, és szükségleteivel is találkoznak.

Munkáltatás

A munkáltatás törvényi szinten rögzített célja, a büntetés-végrehajtási szervezet számára kitűzött szervezési cél, amelynek értelmében az elítéltek munkáltatása, az általuk végzett tevékenységek kiválasztása és támogatása során úgy kell eljárni, hogy az **elítéltek lehető legszélesebb köre vegyen részt a munkáltatásban**, és az ellátásukhoz szükséges lehető legtöbb terméket és szolgáltatást saját maguk állítsák elő.

A munka, a fogvatartott szempontjából a lelki és fizikai egészség megőrzésének egyik alapfeltétele, jövedelemszerzési lehetőség, illetve elősegíti, hogy az elítélt hasznosnak érezze magát, ami a szabadulása után a beilleszkedésének egyik fontos mozgatórugója lehet.

Az elítélt munkába állításáról és annak módosításáról a munkakör, a munkahely és a munkáltató megjelölésével, figyelemmel az elítélt esetleges szakmai tudására és érdeklődési körére, a BFB dönt. A tényleges munkába állást munkaegészségügyi vizsgálat előzi meg. A munkaköri alkalmasság megállapításáig az elítélt nem állítható munkába.

Munkáltatásban kizárólag csak az az elítélt vehet részt, aki **16. életévét** betöltötte.

Az elítélt nem végezhet munkát olyan munkakörben, amely kapcsán jogerősen foglalkoztatástól eltiltásra ítélték.

⁹ 2013. évi CCXL törvény V. fejezet 82. § 5. pontja – a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról

Munkáltatás: a reintegrációs tevékenység azon formája, amikor az elítéltek vagy a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető munkavégzése **szervezetten, rendszeresen, haszon- vagy bevételszerzési céllal**, a munka törvénykönyvében szabályozott munkaviszonytól eltérő jogszabályban meghatározott feltételekkel és **díjazás ellenében** történik.

A fogvatartotti munkáltatási jogviszony speciális jellemzői:

- a** szünetel a társadalombiztosítása annak a személynek, aki a letartóztatás, szabadságvesztés hatálya alatt áll, így a munkadíját nyugdíjárulék-fizetési kötelezettség nem terheli;
- b** adómentes a fogvatartottnak a fogvatartás ideje alatt a büntetés-végrehajtási szerv által biztosított foglalkoztatásából származó bevétele;
- c** szolgálati idő számításánál nem lehet figyelembe venni az előzetes letartóztatás, illetve a szabadságvesztés tartamát.

Munkáltató lehet:

- a bv. intézet;
- a fogvatartottak kötelező foglalkoztatására létrehozott gazdasági társaság vagy a bv. szerv szerződése; és
- az elítéltek vagy a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető hozzájárulása alapján más gazdálkodó szervezet.

Az elítéltet megilleti:

- a Bv. tv. alapján megállapított díjazás (előző év első napján megállapított kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) összegének legalább egyharmada);
- munkahelyi vagy üzemi baleset esetén baleseti ellátás és baleseti egészségügyi szolgáltatás;
- a rendszeresen végzett munka után fizetett szabadság (254 nap munkavégzés után 20 munkanap).

A munkáltatás során az elítélt köteles:

- a törvényben meghatározott kivételtől eltekintve munkát végezni;
- a kijelölt munkát szakismereteinek és képességeinek megfelelően, fegyelmezetten ellátni;
- a munkabiztonsággal és a környezetvédelemmel kapcsolatos előírásokat megtartani;
- a munkát:
  - o a kijelölt időben és helyen,
  - o a munkáltató utasítása szerint,
  - o az elvárható szakértelemmel és gondossággal,
  - o a munkájára vonatkozó szabályok, előírások és technológiai utasítások szerint elvégezni.

Az elítéltet nem terheli munkavégzési kötelezettség, ha:

- tankötelezettsége áll fenn;
- a várandósság a 6. hónapot elérte, a szülést, illetve a várandósság egyéb okból bekövetkezett megszűnését követő 50. napig;
- gyermekével együttesen kerül elhelyezésre;
- munkaképtelen;
- a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte, vagy a szükséges szolgálati időt megszerezte.

A fentiekén túl nem terheli munkavégzési kötelezettség, tehát mentesül a munkavégzés alól:

- amíg állampolgári kötelezettségét teljesíti;
- közeli hozzátartozója súlyos betegsége vagy halála esetén legfeljebb 2 munkanapon át, ha a rendelkezési jogkör gyakorlója a látogatást, illetve a temetésen való részvételt engedélyezte;
- keresőképtelen betegség esetén;
- a kötelező orvosi vizsgálat teljes időtartamára, valamint a véradás miatt távol töltött időre, de legfeljebb 1 munkanapra;
- ha elháríthatatlan ok miatt nem tud a munkahelyén megjelenni; vagy
- a munkáltató engedélye alapján.

Az életfogytig tartó szabadságvesztés büntetésüket töltő elítéltek érdekeit is kell, hogy szolgálja, abban az esetben is, ha a várható szabadulás távoli, részükre elsősorban a részlegen belül kell biztosítani a munkavégzés, foglalkoztatás lehetőségét.

Munkaterápiás foglalkoztatás

Munkaterápiás foglalkoztatás: a reintegrációs tevékenység azon formája, amikor elsősorban a kényszergyógykezelt, az előzetes kényszergyógykezelt és a gyógyító-reintegrációs részlegbe helyezett, valamint a megváltozott munkaképességű vagy egyébként az egészségi állapota miatt a munkáltatásban részt venni nem képes elítélt foglalkoztatása **szervezetten, rendszeresen** a törvényben meghatározott feltételekkel és **térítési díj ellenében**, büntetés-végrehajtási jogviszony keretén belül történik.

A büntetés-végrehajtási orvos javaslatára a **BFB dönt** az elítélt munkaterápiás foglalkoztatásáról, munkaidejéről, munkarendjéről.

A munkaterápiás foglalkoztatás időtartama nem haladhatja meg a **napi 6** és a **heti 30 órát**, de el kell érnie a **napi 4 és a heti 20 órát**.

A munkaterápiás foglalkoztatáson részt vevő elítélt rendszeres pénzbeli térítésre jogosult, amelynek legkisebb összege **napi 6 órás** foglalkoztatás esetén az **alapmunkadíj egyharmada**.

A munkaterápiás foglalkoztatás reintegrációs jelentősége abban rejlik, hogy az ebben a formában foglalkoztatott megváltozott munkaképességű vagy egészségi állapotú elítélt is hasznosnak érzi magát, önbecsülése, felelősségérzete fejlődik.

Díjazás nélküli munkavégzés

Büntetés-végrehajtási intézet tisztán tartását, karbantartását és ellátását szolgáló munka: az elítélt, a kényszerintézkedés hatálya alatt álló személy, a rendbírság helyébe lépő elzárásra kötelezett személy és a szabálysértési elzárásra kötelezett elkövető által, jogszabályban meghatározott feltételekkel és tartamban, **alkalomszerűen**, a fogva tartó bv. intézet fenntartása körében, **díjazás nélkül végzett takarítási, karbantartási és ellátási tevékenység**. A tisztán tartást, karbantartást és ellátást szolgáló munkában csak olyan elítélt vehet részt, aki egyébként munkáltatásra is alkalmas. A munkaköri alkalmasság megállapításáig az elítélt nem vehet részt a munkavégzésben.

A tisztán tartást, a karbantartást és az ellátást szolgáló munkavégzés ideje a **napi 4 órát, havonta összesen a 32 órát** nem haladhatja meg. A bv. intézet orvosa a munkavégzés idejét az elítélt egészségi és fizikai állapotára vagy életkorára tekintettel csökkentheti.

A tisztán tartást, karbantartást és ellátást szolgáló munkavégzés idejére az elítéltet szükség szerint el kell látni munkaruhával és lábbelivel, szakmai oktatásban kell részesíteni, bal esetét a munkabalesetre vonatkozó jogszabály szerint kell elbírálni.

A bv. intézet tisztántartását, karbantartását és ellátását szolgáló munka megkezdése előtt a munkavédelmi előírásoknak megfelelő oktatást és annak dokumentálását a parancsnok által megbízott személy végzi.

A tisztán tartást, karbantartást és ellátást szolgáló munkavégzés időpontjait és tartamát a bv. intézet a fogvatartotti nyilvántartásban rögzíti.

Oktatás és szakképzés

A fogvatartottak iskolai végzettsége, előképzettsége mindenütt alacsonyabb a társadalmi átlagnál, amely jelzi, hogy a bűnelkövetők többségénél a normál szocializációs folyamatokban zavarok keletkeztek.

Mindenkinek lehetősége van az oktatásban részt venni, még a biztonsági zárkában vagy a hosszúidős speciális részlegen elhelyezett elítéltnak is; ők az oktatásban **egyéni tanulóként** vehetnek részt.

Lehetővé kell tenni, hogy az elítélt a bv. intézetben alapfokú iskolai tanulmányokat végezzen.

Ha az adott bv. intézetben nem folyik alapfokú nevelés-oktatás, akkor az elítéltet – kérelmére – lehetőség szerint el kell szállítani alapfokú oktatás biztosítására alkalmas bv. intézetbe.

A nevelési-oktatási intézmény a fogva tartás tényére való utalás nélkül állít ki bizonyítványt.

A büntetés-végrehajtási intézetek oktatás-képzési programjaiban részt vevő fogvatartottak nagy részére jellemző, hogy gyakran egy, esetenként több éves kihagyás után kerülnek ismét az iskolapadba. Tudásuk lényegesen eltér a bizonyítványukban dokumentált évfolyam minimumkövetelményeitől. Tanulás iránti motiváltságuk alacsony. Az alapfokú oktatás tematikájára alapozva szükséges a korrekció és a fejlesztés. Az általános iskolai képzés feladata, hogy alapfokú műveltséget közvetítsen, a tanuláshoz és munkához szükséges készségeket, képességeket, ismereteket együttesen fejlessze. Az alapfokú képzettség megszerzését követően lehetőség nyílik a szakmaképzésre is. A szakképzés lehetősége konkrét lépés a reintegráció irányába. A bv. intézeti lehetőségek függvényében célszerű olyan képzések indítása, amelyek a munkaerőpiaci keresletekhez igazodnak.

Alapfokú iskolai oktatás, középfokú iskolai oktatás, felsőfokú oktatás

Az oktatásban való részvétel felnőtt fogvatartottak esetén önkéntes alapon történik, viszont fiatakorúk esetén **16 éves korig kötelező**.

A fogvatartottak munka mellett tanulnak, így a képzésen való részvétel nem helyettesíti az elítélt munkában való részvételi kötelezettségét.

Az iskolai oktatásban részt vevő elítéltet – ha a büntetés-végrehajtási intézet működési körében felmerült okból nem állították munkába, illetve nem rendelkezik nyugellátással vagy járadékkal – a képzés ideje alatt az alapmunkadíj egynegyedének megfelelő pénzbeli térítés **(ösztöndíj)** illeti meg.

Azon képzési formák esetében, amelyért az elítéltet ösztöndíj illeti meg, a büntetés-végrehajtási intézet **oktatási-képzési megállapodást** köt az elítélttel. A megállapodásban az elítéltet tájékoztatni kell arról, hogy ha a tanulmányait megkezdte, és a képzésben önhibájából nem vesz részt, illetve indokolatlanul megszakítja, a felmerült költségek teljes vagy részleges megtérítésére kötelezhető.

Az oktatásban részesülő elítélt **tanulmányi eredményétől, szorgalmától és magatartásától** függően **kiegészítő ösztöndíjban** részesül.

Az oktatást **civil oktatási intézmények együttműködési megállapodás alapján** végzik a büntetés-végrehajtási intézetekben, így a kiállított bizonyítvány nem utal a büntetés-végrehajtásra.

Az intézetparancsnok engedélyével a szabadult elítélt **visszatérhet vizsgázni**. A lehetőség igénybevételéről szabadulása előtt nyilatkoztatni kell az érintettet.

A képzésen való részvétel önkéntes alapon történik, a részvételről a **BFB** dönt.

A bv. intézet parancsnokának döntése alapján az elítélt **különös méltánylást érdemlő esetben a felsőfokú tanulmányok folytathat.**

A bv. intézet parancsnokának döntése szerinti időtartamra és rendszerességgel az elítélt részére a nyelvtanulás, illetve nyelvvizsga letétele érdekében az idegen nyelvű szöveg meghallgatásához a bv. intézet technikai eszközt is biztosíthat.

A felsőfokú tanulmányokat folytató elítéltet vizsgánként kérelmére 4 nap munkavégzés alóli felmentés illeti meg.

Szakképzés

Az elítélt a szakképzésbe és a felnőttképzésbe a **kérelme alapján vonható be**, a kérelem alapján megkezdett szakképzésben és felnőttképzésben az elítélt részvétele kötelező.

- A képzésben az elítélt önkéntes alapon, kérelem alapján vehet részt.
- A **részvételről a BFB dönt.**
- Az elítéltek szakképzését elsősorban azokban a szakmákban kell megszervezni, amelyek **elősegíthetik a szabadulás után a társadalom életébe való beilleszkedést**, vagy a büntetés-végrehajtási szervben belül történő munkavégzést; célja az elítéltek **munkaerő piaci esélyeinek a növelése** a szabadulásuk után.
- Az elítéltek részére szakképzést a munkáltató, a büntetés-végrehajtási szerv vagy jogszabály által arra felhatalmazott egyéb szerv, illetve a magánszemély külön-külön vagy együttesen is szervezhet.
- A szakképzés költségei a szervezőt terhelik, a költségekhez az elítélt önként is hozzájárulhat. Ha az elítélt bekezdése oktatás, szakképzés költségeihez önkéntesen hozzájárul, a hozzájárulás mértékét képzési megállapodásban kell rögzíteni.

Ha a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka az iskolarendszeren kívüli szakképzés során engedélyezi az elítélt számára az ösztöndíj megállapítását, az elítélttel **képzési megállapodást** kell kötni, amely tartalmazza az elítélt kötelezettségeit, valamint a nem teljesítéssel járó megtérítési kötelezettséget is.

7. Ösztönző rendszer

7.1. Ösztönző rendszer

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak részére adható jutalmak, fenyítések típusait, jellemzőit, illetve a fenyítések, jutalmak adására vonatkozó szabályokat és a jogorvoslat módját.

7.1.1. A jutalmazás

A magatartás-szabályozás alapvető módszere, a kívánt viselkedés megerősítése. Rendelése az, hogy ösztönözzön a végrehajtás célját szolgáló szabályok betartására. A jutalmazás azonban csak akkor éri el a **célját**, ha figyelembe veszi az elítélt képességeit, adottságait, előmenetelét, ha megfelelő időben történik, és ha fokozatos.

A jutalomban megnyilvánuló elismerés növelheti az elítélt önbizalmát, jobb teljesítmény elérésére sarkallhatja.

Jutalmat a személyi állomány bármely tagja kezdeményezhet, de a jutalmazási javaslatban nem szerepelhet a javasolt jutalom. A jutalmazás kezdeményezője, illetve a jutalmazási jogkörrel rendelkező figyelembe veheti az elítélt rendkívüli események megelőzése és felszámolása érdekében tanúsított együttműködő magatartását.

A törvény rendelkezése szerint jutalomba részesíthető az elítélt:

- példamutató magatartásáért;
- a munkában elért eredményéért;
- tanulásban tanúsított szorgalmáért;
- a közösség érdekében végzett tevékenységéért;
- élet vagy jelentős anyagi érték megmentésében; vagy
- súlyos veszély elhárításában vett részt.

Az elítéltnak adható jutalmak:

- a** dicséret;
- b** a kondicionáló terem használatának díjmentes biztosítása;
- c** többletszolgáltatás térítési díjának megfizetése alóli mentesítés 1 hónap időtartamra;
- d** telefonbeszélgetés térítésmentes biztosítása 30 perc időtartamban;
- e** telekommunikációs eszköz útján történő kapcsolattartás soron kívül;
- f** csomag vásárlása vagy fogadása soron kívül;
- g** látogatófogadás soron kívül, a látogatási idő meghosszabbítása;

- h** a személyes szükségletekre fordítható összeg növelése;
- i** pénzjutalom;
- j** tárgyjutalom;
- k** a végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlése;
- l** látogató bv. intézeten kívüli fogadása soron kívül;
- m** jutalom kimaradás;
- n** jutalom eltávozás.

A jutalmak l)–n) pontja nem engedélyezhető, ha az elítélt

- ellen szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmény miatt újabb büntetőeljárás van folyamatban, és az a bíróság, illetve ügyészség, amely előtt a büntetőeljárás folyamatban van, a büntetőeljárás eredményének veszélyeztetése okán nem járult hozzá ahhoz, hogy az elítélt a bv. intézetet őrzés nélkül elhagyhassa;
- a magatartási szabályokat ismételten vagy súlyosan megszegte

A látogató bv. intézeten kívüli fogadása, a jutalom kimaradás és a jutalom eltávozás időtartama a szabadságvesztésbe beszámít. A jutalom kimaradásra és a jutalom eltávozásra egyebekben a kimaradás és az eltávozás szabályait kell alkalmazni.

A büntetés-végrehajtási **intézet parancsnoka** a felsorolt valamennyi jutalom adására jogosult. Kizárólag a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka jogosult a végrehajtott fenyítés nyilvántartásból törlésre, a látogató büntetés-végrehajtási intézeten kívüli fogadása, soron kívül, a jutalom kimaradás és a jutalom eltávozás engedélyezésére.

A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka által **kijelölt vezető** jogosult a kondicionáló terem használatának díjmentes biztosítására, a személyes szükségletre fordítható összeg növelésére, a pénzjutalom és a tárgyjutalom adására.

A **reintegrációs tiszt** jogosult a jutalmak közül a dicséret, valamint a látogató fogadása soron kívül, s a látogatási idő meghosszabbítása jutalmak adására.

Végrehajtott fegyelmi fenyítés nyilvántartásból törlése:

- a fegyelmi fenyítés annak végrehajthatóvá válásától számított 6 hónapig jutalomból nem törölhető;
- egyszerre több fenyítés nem törölhető el;
- a más elítélt vagy egyéb jogcímen fogvatartott sérelmére elkövetett könnyebb sérülést okozó, magánindítványra üldözendő bűncselekményt megvalósító fegyelmi cselekmény;
- a pszichoaktív szer tartása, birtoklása, használata miatt kiszabott fegyelmi fenyítés;
- nem törölhető jutalomból a végrehajtás alatt elkövetett bűncselekményt megvalósító, erőszakos vagy súlyos sérülést okozó fegyelmi cselekmény.

7.1.2. Az elítéltek fegyelmi felelőssége

Mindenütt, ahol emberek élnek együtt, különösen a büntetés-végrehajtás kényszerfeltételei között, szükség van bizonyos rendre és a közösségi együttélési szabályok betartására.

A fegyelem fenntartása és a fegyelmi büntetések kiszabása a börtönök működésének a leglényegesebb – és ezért egyik legfontosabb – kérdései közé tartozik.

Fegyelemsértést követ el az a fogvatartott,

- aki a büntetés-végrehajtás rendjét **szándékosan megszegi**;
- más fogvatartottat fegyelemsértés elkövetésére **szándékosan rábír**;
- vagy más fogvatartott részére fegyelemsértés elkövetéséhez **szándékosan segítséget nyújt**.

7.1.3. A fenyítés célja

A fenyítés célja, hogy

- a fegyelemsértést elkövetőt és a többi fogvatartottat **visszatartsa** az újabb fegyelemsértés elkövetésétől;
- helyreállítsa a büntetés-végrehajtás rendjét és biztonságát, továbbá a fegyelemsértést elkövetőt együttműködésre **ösztönözze**.

A fenyítés kiszabásakor a fegyelemsértés és a fegyelemsértést elkövető egyedi körülményeit mérlegelni kell. A fegyelmi felelősség bizonyítása a büntetés-végrehajtási szervezet feladata.

A büntetés-végrehajtási szervezet személyi állományának tagja a fegyelemsértés észlelését köteles haladéktalanul írásban jelenteni.

A fegyelmi eljárás kezdeményezését, elrendelését, határidejének a meghosszabbítását, az eljárás felfüggesztését, valamint a fegyelmi felelősség tárgyában hozott döntést a fogvatartottal írásban is közölni kell, aki ennek megtörténtét az aláírásával igazolja.

Ha a fogvatartott **írni, olvasni nem tud**, vagy az aláírást megtagadja, a közlés megtörténtét két tanú aláírásával, írásban kell rögzíteni. A fegyelmi eljárást kezdeményező iratot a fogvatartottal való közlés után – legkésőbb a közlést követő munkanapon – a fegyelmi eljárás kezdeményezője eljuttatja a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának vagy a parancsnok által kijelölt fegyelmi megbízottnak.

A fogvatartott által okozott **anyagi kár** esetén a fogvatartottakkal kapcsolatos kártérítési eljárásról szóló hatályos szabályzóknak foglaltakat kell alkalmazni azzal, hogy a károkozás szándékosságát, illetve gondatlanságát fegyelmi eljárásban kell megállapítani.

A fogvatartottak által elkövetett szándékos károkozások esetén, amennyiben a fegyelmi

eljárás során megállapítást nyer, hogy a fogvatartott a károkozást szándékosan követte el, akkor 50 ezer forintot meg nem haladó kár esetében szabálysértési, azt meghaladóan büntető feljelentést kell tenni. A feljelentéstől még abban az esetben sem lehet eltekinteni, ha a kár megtérül.

A szabadságvesztés végrehajtása során az elítélt jogszabályban meghatározottak szerint magatartása, az együttműködési készsége és a reintegrációs tevékenységben való részvétele függvényében kreditpontokat, továbbá kiemelkedő teljesítménye alapján plusz kreditpontokat szerezhethet, illetve fenyítése függvényében kreditpontokat veszíthet, amely a kategóriák közötti előresorolását vagy visszasorolását eredményezi.

A büntetés-végrehajtás rendjét vétkeken megsértő elítélttel szemben, valamint a büntetés-végrehajtás rendjének és biztonságának biztosítása érdekében a következő fenyítések alkalmazhatók:

- **feddés;**
- **a magánál tartható tárgyak körének** – a kondicionáló terem és a vízmelegítő használatának – **korlátozása**, amely legalább 1, legfeljebb 6 hónapig tarthat;
- büntetés-végrehajtási intézet által szervezett **programokon, rendezvényeken**, művelődési, szabadidős, illetve sportprogramokon való **részvétel korlátozása**, attól való eltiltás meghatározott alkalmakra, de legfeljebb 3 hónapig;
- **a többletszolgáltatások**, így a kondicionáló terem, a hűtőszekrény és a vízmelegítő használatának **megvonása** legalább 1 hónaptól legfeljebb 3 hónapig;
- **a személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentése** 6 hónapig terjedő időre, legfeljebb 50%-kal;
- **magánelzárás.**

Fegyelmi ügyben az eljárás alá vont fogvatartott elkülönítése elrendelhető, ha az eredményes vizsgálat érdekében indokolt.

A **fegyelmi elkülönítés** az elsőfokú eljárás tartamáig, legfeljebb azonban **20 napig** tarthat. Ez idő alatt a fogvatartott nem érintkezhet a fegyelemsértés többi elkövetőjével, a tanúkkal és a sértettekkel, a Büntetés-végrehajtási törvényben meghatározott jogai azonban a magánál tartható tárgyak körének kivételével nem korlátozhatók.

A fegyelmi elkülönítést hivatali időn túl, a fegyelmi jogkör gyakorlójának akadályoztatása esetén vagy halaszthatatlan esetben a biztonsági tiszt is elrendelheti. Ennek tényét írásban kell rögzíteni.

Az elkülönítést meg kell szüntetni, ha a határideje lejárt, vagy a fegyelmi jogkör gyakorlójának rendelkezésére a határidőn belül is, ha az elkülönítés oka már nem áll fenn.

A fegyelmi ügyet kivizsgálónak kell biztosítania az eljárás alá vont fogvatartott részére, hogy megismerhesse a fegyelmi eljárással összefüggő jogait és kötelességeit. Ennek tényét írásban rögzíteni kell.

7.1.4. Fegyelmi vétség elbírálása a reintegrációs tiszthatáskörében

A reintegrációs tiszthogvatartottakkal való viszonyát, szerepét és alapfeladatát tekintve is az a személy, aki elsősorban azért felelős, hogy a fogva tartás és a reintegráció kettőssége sikeresen megvalósuljon, nem csupán a mindenki számára látható körülményeket tudja értékelni a fegyelmi eljárás során, hanem egyéb belső, mögöttes okokat is képes bevonni az eljárásba. A reintegrációs tiszth – a meghallgatást követően – 3 irányt szabhat az eljárásnak:

- a fogvatartottat **kioktatásban** részesítheti, ha a cselekmény tárgyi súlya és az elkövető személyisége miatt a **feddés** kiszabása szükségtelen;
- legenyhébb fenyítésként feddést szabhat ki; vagy
- a jogszabályban nevesített esetekben köteles **visszaautalni az ügyet** a fegyelmi jogkör gyakorlójának.

A **magánál tartható tárgyak korlátozása** fenyítés köre az alábbiakra terjed ki:

- hajápolási eszközök (hajszárító, hajsütővas, csavarók és csipeszek, hajháló, zuhanysapka);
- sportruházat;
- az érintésvédelmi szabványnak megfelelő vízforraló, vízmelegítő 350 W teljesítményig;
- saját tulajdonú TV-készülék;
- zseb- és kártyanaptár;
- folyóiratok, napilapok;
- elemmel működtethető zsebrádió, fülhallgató;
- karóra;
- tartalék elemek;
- kártya, nem elektronikai társasjáték;
- kézimunka-felszerelés;
- hangszer;
- dohánytermék, kávé.

A fenyítés a felsorolt tárgyak valamelyikére vagy több tárgyra is kiterjedhet. A korlátozás alá tartozó tárgyak körét a fegyelmi határozatban meg kell jelölni, a végrehajtás kezdő napján a fogvatartott tárgyainak letételezésére a bv. szerv intézkedik.

A **személyes szükségletekre fordítható összeg csökkentés** fenyítés végrehajtása nem akadály a fogvatartott más büntetés-végrehajtási intézetbe történő átszállításának.

A magánelzárás a IV. és az V. kategóriában 25, a III. kategóriában 20, az I. és a II. kategóriában 10 napig terjedhet, amelynek időtartama alatt engedélyezhető, hogy az elítélt dolgozzon vagy iskolába járjon. A magánelzárás, ha az elítélt dolgozik, a IV. és az V. kategóriában

20, a III. kategóriában 15, az I. és a II. kategóriában 5 napig terjedhet.

(4)¹⁰

A bv. intézet a magánelzárás kiszabásakor azt is meghatározza, hogy a fegyelemsértésre tekintettel hány kreditpont kerül levonásra. A magánelzárást kiszabó határozat ellen az elítélt és – ha a fegyelmi eljárásban eljár – a védője a büntetés-végrehajtási bíróhoz bírósági felülvizsgálati kérelmet nyújthat be. A bírósági felülvizsgálati kérelmet a határozat közlésekor nyomban be kell jelenteni; a kérelemnek a magánelzárás végrehajtására és a kreditpont levonására halasztó hatálya van.

A magánelzárás végrehajtása alatt az elítélt:

- kimaradásra és eltávozásra nem mehet;
- a védőjével való kapcsolattartást kivéve nem telefonálhat és nem levelezhet;
- nem küldhet, és nem kaphat csomagot;
- nem fogadhat látogatót, kivéve a lelkeszt, valamint a szabadulás előkészítése érdekében a leendő munkáltatóját, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt és a karitatív szervezet megbízottját;
- a személyes szükségleteire nem vásárolhat;
- nem veheti igénybe a büntetés-végrehajtási intézet művelődési és sportolási lehetőségeit, sajtóterméket nem olvashat.

A magánelzárást töltő elítélt jogosult:

- a fenyítés végrehajtása alatt a büntetőeljárással kapcsolatos jogainak gyakorlására;
- naponta 1 óra időtartamban szabad levegőn tartózkodni;
- az intézetparancsnok engedélyével, felügyelettel, saját költségén súlyos beteg hozzátartozóját meglátogatni, valamint részt venni hozzátartozója temetésén;
- 1 db könyvet és ezen felül a leveleit, családi fényképeit, vallási kegytárgyait (kivéve a nemesfém-ből készültet) indokolt mennyiségben, valamint 1 váltás alsóneműt és a parancsnok által meghatározott evőeszközöket magánál tartani;
- étkezést (reggeli, ebéd, vacsora) követően dohányozni;
- a jogi képviselőjével telefonon és levelezés formájában korlátlanul, személyesen a hivatali munkarend szabályainak betartása mellett kapcsolatot tartani;
- külföldi fogvatartott – kérelme alapján – az illetékes külképviseletet felhívni.

A **magánelzárás fenyítés végrehajtását** – amennyiben a bv. szerv orvosa vagy pszichológusa azt nem ellenjavallja – **a kiszabást követő 30 napban** meg kell kezdeni. A bv. szerv orvosa vagy pszichológusa ellenjavallat esetén a végrehajtási lapon annak időtartamát rögzíti.

¹⁰ 2023. évi XCVII. törvény 51. §. Hatályos: 2024. III. 1-től.

2023. évi XCVII. törvény 52. §. Hatályos: 2024. III. 1-től.

14/2014. (XII. 17.) IM rendelet a büntetés-végrehajtási intézetben fogvatartott elítéltek és egyéb jogcímen fogvatartottak fegyelmi felelősségéről.

A fogvatartott a magánelzárást az **e célra kialakított zárkában** egyedül tölti.

A magánelzárás fenyítés végrehajtása során az ápoló és a reintegrációs tiszt a fogvatartottat naponta ellenőrzi, az ellenőrzés időpontját, megállapításait aláírással együtt rögzíti a végrehajtási lapon. Ha az orvos vagy a pszichológus az elítélt egészségi állapota miatt a magánelzárás végrehajtásának megkezdését vagy folytatását nem javasolja, a magánelzárás végrehajtását félbe kell szakítani.

Az elítélt a magánelzárás végrehajtása alatt is érintkezhet a védővel, a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának engedélyével, felügyelettel meglátogathatja a súlyos beteg közeli hozzátartozóját, részt vehet a közeli hozzátartozója temetésén.

A magánelzárás végrehajtása folytán elmaradt látogatás, csomagküldemény és az elítélt személyes szükségleteire szolgáló vásárlás a magánelzárás végrehajtása után engedélyezhető.

Letartóztatottal szemben feddés, személyes szükségletre fordítható összeg csökkentése, 3 hónapig terjedő időre, valamint 20 napig terjedő magánelzárás alkalmazható (letartóztatott fiatalkorú esetén a magánelzárás 10 napig terjedhet).

8. Sajátos kezelési igényű fogvatartottak csoportja

8.1. Sajátos kezelési igényű fogvatartottak számára kialakított részlegek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje azokat a fogvatartotti csoportokat, amelyek speciális részlegeken helyezhetők el, és fel tudja sorolni a speciális fogvatartotti részlegeket, valamint azok főbb jellemzőit.

8.1.1. Drogprevenciós részleg

A prevenciós részlegen történő elhelyezésre elsősorban azon önként jelentkező elítélt kérelmét kell engedélyezni, aki írásban nyilatkozik arról, hogy:

- tudomásul veszi a részleg speciális szabályait;
- letartóztatott esetén a formaruha viselését és az elítéltekkel való elhelyezést; valamint
- a kábítószer-mentesség ellenőrzése érdekében aláveti magát rendszeres vizsgálatoknak, és azokhoz vizsgálati anyagot (testvialadékokat) szolgáltat.

A részlegesen történő elhelyezésre elsősorban azon fogvatartottak kérelmét lehet engedélyezni:

- akiket kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmény miatt ítélték el;
- akikről a befogadás során vagy a felkészítő részlegben a bevonulást megelőzően drogfogyasztásra utaló adatok merültek fel;
- akiket a büntetés-végrehajtási intézetben drogfogyasztás miatt felelősségre kellett vonni;
- akik még nem kerültek kapcsolatba a kábítószerrel, de beszámolójuk szerint folyamatos veszélyeztetésnek vannak kitéve.

A részlegre helyezést a fogvatartott kérelmére a reintegrációs tiszt kezdeményezi, miután a fogvatartott nyilatkozik arról, hogy vállalja a részlegre kerüléssel járó feltételeket. A reintegrációs tiszt a meghallgatás alapján véleményezi a kérelmet, amelynek kiemelten ki kell térnie az elítélt kriminalitására vonatkozó adatokra (ítélet, szabadulás, előző büntetések stb.), a kábítószer fogyasztásának körülményeire, okaira és az előzményeire, a veszélyeztettség körülményeire. A vélemény tartalmazza a kapcsolattartás alakulását.

A reintegrációs tiszt továbbítja a kérelmet szakterületi véleményezésre az intézetben foglalkoztatott pszichológus részére. A pszichológusi vélemény azokat az információkat tartalmazza, amelyek nem képezik orvosi titoktartás körét.

Amennyiben a bv. intézetben nem működik drogprevenciós részleg, a kérelmező fogvatartottat tájékoztatni kell, hogy kérelmeznie kell az átszállítását egy olyan bv. intézetbe, ahol drogprevenciós részleg működik.

A fogvatartottnak a figyelmét fel kell hívni az adatszolgáltatás önkéntes jellegére, amit a véleményben rögzíteni szükséges.

A szakterületi véleményezést követően a Befogadási és Fogvatartási Bizottság (továbbiakban: BFB) dönt a lehetőségek figyelembevételével a részlegbe helyezésről. A BFB döntését minden esetben azonnal a fogvatartott tudomására kell hozni. Erre elsősorban azért van szükség, mert a fogvatartott azonnal jelezheti kifogását, így a felülvizsgálat rövid időn belül megkezdődhet.

A felülvizsgálatkor a kábítószerrel érintettség súlyát kell kiemelten elemezni. A bv. intézetnek készíteni kell egy ún. várólistát azokról a fogvatartottakról, akik férőhely hiányában nem kerültek behelyezésre a részlegbe. Amennyiben hely szabadul fel a részlegben, a drogprevenciós reintegrációs tiszt jelzést küld a BFB felé. A következő BFB ülésen nyilatkoztatják a fogvatartottat, hogy fenntartja-e korábbi kérelmét. A fogvatartott kérelmének fenntartása esetén az azóta keletkezett körülmények vizsgálata alapján a részlegre helyezhető.

Amennyiben a BFB nem egy, hanem több fogvatartott behelyezéséről dönt és a férőhelyek száma nem teszi lehetővé valamennyi kérelmező behelyezését a részlegbe, úgy előbb valamennyi fogvatartottat meg kell hallgatni, majd a rendelkezésre álló információk (szak-

területi vélemények) értékelését követően kizárásos módszerrel határozzák meg a behelyezettek körét.

Ha a BFB férőhely hiánya miatt utasítja el a fogvatartott kérelmét, úgy a fogvatartottat tájékoztatni kell arról, hogy más bv. intézetben is lehetősége van drogprevenciós részlegre kerülnie. Amennyiben ezt vállalja, akkor kérelmét továbbítani kell a Nyilvántartási és Logisztikai Főosztály felé.

8.1.2. Mintaszolgáltatás a drogteszthez

A kábítószerrel és pszichotróp anyagokkal történő visszaélés gyanújának bizonyítása vizeletmintából vagy nyálmintából történik.

Drogtesztet kell elvégezni a drogprevenciós részlegre helyezés előtt, valamint haladéktalanul akkor is, ha kábítószer fogyasztására utaló gyanú merül fel. Amennyiben a fogvatartott gyógyszeres kezelés alatt áll, a mintavétel értékelésénél a kezelőorvos véleményét figyelembe kell venni.

A fogvatartottat kísérő személyzetet úgy kell kiválasztani, hogy azonos nemű legyen a mintaadásra kötelezettel.

Az ellenőrzés végrehajtását tartalmazó iratokat az egészségügyi osztály tárolja, a mintavétel és a vizsgálat is minden esetben az ő közreműködésükkel történik.

A részlegben elhelyezett fogvatartottak kötelesek a csoportra vonatkozó speciális szabályokat betartani, tehát a teszteléshez mintát szolgáltatni.

8.1.3. A drogprevenciós részleg működése

A drogmentesség érdekében szükséges a megfelelő motiváció kialakítása és erősítése, a foglalkoztatás, valamint hatékonyan működő civil szervezet/szervezetek bevonása a szakmai munkába, amelyek a fogvatartott szabadulását követően a folytonosság igényével át tudják venni a valóban elkötelezett személy továbbvitelét drogproblémájának megoldásában. A **bv. intézetekben működő részleg nem azonos az eltereléssel, de a foglalkozások összevonhatóak.**

A részleg lehetőség szerint elkülönítve kerüljön kialakításra. Törekedni kell a zárkák felszerelésének a szabad élethez hasonló kialakítására, a kapcsolattartás erősítésére és a családi kapcsolatok helyreállítására.

A drogprevenciós részleg az az elítélt helyezhető el, aki írásban nyilatkozik arról, hogy a kábítószer-mentesség ellenőrzése érdekében aláveti magát rendszeres vizsgálatok-

nak, és azokhoz vizsgálati anyagot (testváladékot) szolgáltat.¹¹ A drogprevenciós részleg a végrehajtás rendje a III. kategóriabesorolás szabályaihoz igazodik azzal, hogy az elítélt az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formák kivételével a kategória-besorolásának megfelelően jogosult a kapcsolattartásra, azonban a kapcsolattartás gyakorisága ezt meghaladóan is növelhető. A drogprevenciós részleg elhelyezett elítélt reintegrációs tevékenységét komplex terápiás program keretében kell megvalósítani.

A letartóztatott a drogprevenciós részlegben lévő zárakban az elítéltekkel közösen helyezhető el, ha az nem ellentétes a rendelkezési jogkör gyakorlójának rendelkezésével, illetve a fogvatartott önkéntesen vállalja a formaruha viselését és az elítéltekkel történő közös elhelyezést.

A drogprevenciós részleg elhelyezett fogvatartottak részére a reintegrációs tiszt heti foglalkoztatási programot készít, amely tartalmazza a prevenciós programokat is.

A drogprevenciós részleg elhelyezett fogvatartottak magatartását, aktivitását, érdeklődését, együttműködési készségét, kapcsolattartását és egyéb lényeges eseményeket a reintegrációs tiszt legalább **6 havonta** értékeli.

A foglalkozásoknak külön tematikát kell készíteni, és a tapasztalatok összegzésével kell dokumentálni. A programok tekintetében a reintegrációs tiszt és a pszichológus külön programterv alapján egyéni és csoportos foglalkozásokat tart, továbbá más szakterületek (pl.: egészségügy, biztonság), meghívott előadók és szervezetek is tartanak foglalkozásokat előre egyeztetett időpontok szerint.

A részleg elhelyezett fogvatartottak kezelési programja tartalmazzon a droghasználattal összefüggő következményekről szóló felvilágosítást, pszicho-edukációt. A foglalkozások során törekedni kell a résztvevők problémaérzékenysége fokozására, a visszaesés szempontjából magas kockázatú helyzetek, valamint a visszaesést bevezető jelek és tünetek azonosítására. A kezelési programnak tartalmaznia kell olyan gyakorlatokat, amelyek hozzájárulnak a hatékony megküzdési stratégiák kialakításához, valamint segítségül szolgálhatnak a negatív automatikus gondolatok, téves hiedelmek felszínre hozásában.

A részleg elhelyezett fogvatartottak rendszeres, szervezett munkáltatásban foglalkoztathatók, de a részleg programjain való részvételt ez esetben is biztosítani kell.

A szabadulás előkészítés folyamatában törekedni kell a fogvatartott lakóhelyéhez közeli segítő szervezetekkel (civil szervezetek, drogambulanciák, rehabilitációs intézetek) való kapcsolatfelvételre, a szabadulást követő segítségnyújtás érdekében.

8.1.4. A drogprevenciós részlegben való elhelyezés megszüntetése

¹¹ Megállapította: 2023. évi XCVII. törvény 38. §. Hatályos: 2024. III. 1-től.

A reintegrációs tiszttal abban az esetben kezdeményezi az elítélt prevenció részlegén való elhelyezésének a megszüntetését a Befogadási és Fogvatartási Bizottságnál, ha:

- az elítélt megtagadja a mintavételt, vagy a megismételt teszt eredménye pozitív;
- a fogvatartott az intézetben vagy azon kívül más, súlyos fegyelemsértést, kiemelten pszichoaktív szer használatát, tartását vagy bűncselekményt követ el;
- a programokon tanúsított együttműködési kötelezettségét nem teljesíti;
- az elítélt kérelmére is meg kell szüntetni a részlegén való elhelyezését.

8.1.5. Hosszúidős speciális részleg (HSR)

A hosszú ítéletes elítéltek sajátítják el a legnagyobb eséllyel a börtön diszfunkcionális szabályait, így ők azok, akik a leginkább képesek manipulálni a személyzetet.

Ebben a speciális részlegben helyezhető az életfogytig tartó vagy legalább 15 évi szabadságvesztés büntetését töltő elítélt, akinek magatartása, a szabadságvesztés végrehajtása során tanúsított együttműködési készsége, az intézet rendjéhez és biztonságához való viszonya, illetve egyéni biztonsági kockázatelemzése alapján különleges kezelése és elhelyezése indokolt abból a célból, hogy a közösségbe helyezésre felkészítést, illetve a közösségbe visszahelyezést nyerjen.

Az ebben a körben érintett elítéltek esetében a rövidebb (folyamatosan minimum 10 év) és a hosszan tartó, határozott szabadságvesztés büntetésre ítélték kezelésének szétválasztása szükséges. A hosszan tartó, határozott szabadságvesztésre ítélték esetében az elsődleges cél nem a társadalomba való integráció előkészítése, hanem a börtönpopulációba történő beilleszkedés megoldása.

A részleg napirendjét a mindenkor érvényben lévő Házirend tartalmazza.

A részlegre helyezésről, illetve az onnan történő kihelyezésről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság (a továbbiakban: BFB) határozattal dönt.

A speciális kezelési szabályokat az érintett elítéltre vonatkozóan részletesen meg kell határozni, és a behelyezés napjáig a biztonsági szakterület által elkészített **egyedi biztonsági előírásban (EBE)** kell rögzíteni, amely szabályoktól csak alapos indokkal, az intézetparancsnok engedélyével lehet eltérni.

A részlegén elhelyezett valamennyi elítéltnél a speciális kezelést indokolt érvényesíteni. A speciális kezelésre a többi körlettel elszigetelten kialakított körletrészen kerülhet sor abból a célból, hogy az elítélt a közösségbe helyezésre felkészítést, illetve a közösségbe visszahelyezést nyerjen.

A részleget hivatali munkaidőben a reintegrációs tiszt, hivatali időn kívül az objektum körlet-főfelügyelője irányítja.

A hosszúidős speciális részleg alkalmazására és megszüntetésére a BFB döntése alapján kerülhet sor, melyet negyedévente felül kell vizsgálni, illetve haladéktalanul meg kell szüntetni, ha feltételei már nem állnak fenn. A döntés, illetve az elhelyezés felülvizsgálata során az elítéltet meg kell hallgatni, és a döntésről az elítéltet írásban kell tájékoztatni. A BFB döntését minden esetben meg kell előznie egy előzetes egyeztetésnek a Fogvatartási Ügyek Szolgálatával (FÜSZ). Kizárólag a FÜSZ engedélye alapján dönthet a BFB a behelyezésről, illetve a részlegről történő kihelyezésről.

A rendkívüli események bekövetkezésének megelőzése érdekében a HSR-en elhelyezettek maximálisan 5 évig tartózkodhatnak egy bv. intézetben. Az 5 éves periódus lejáratát megelőzően legalább 30 nappal, a fogva tartó bv. intézet kezdeményezi a BVOP irányába a fogvatartott másik (HSR-t működtető) bv. intézetbe történő átszállítását.

A hosszúidős speciális részleg alkalmazása esetén az elítélt:

- Állandó őrzés és felügyelet alatt áll.
- A büntetés-végrehajtási intézet területén engedéllyel és felügyelettel mozoghat, zárkáját zárva kell tartani.
- A fogvatartottak részére elsősorban egyszemélyes elhelyezést kell biztosítani, illetve a lehetőségekhez képest a lehető legkisebb létszámú zárkában. Azokban a bv. intézetekben, ahol kialakítására lehetőség van, belső biztonsági rács alkalmazásával is növelni kell a zárkák biztonságát.
- A fogvatartottak részére elsősorban a részlegen belül kell biztosítani a munkavégzés, foglalkozás lehetőségét. Olyan munkavégzést kell biztosítani az itt elhelyezettek részére, amely nem igényel olyan munkaeszközt, amely alkalmas lehet önkárosításra, támadásra, bármilyen rendkívüli esemény elkövetésére.
- Önképzést folytathat, azonban az oktatás, képzés során a fogvatartotti közösségben nem lehetnek jelen. A tananyag elsajátítására az elhelyezési részlegen belül kell lehetőséget biztosítani.
- Az intézet csoportos művelődési, sportolási és szabadidő eltöltésének lehetőségeit csak a hosszúidős speciális részlegen belül, vagy a parancsnok külön engedélyével veheti igénybe.
- Magánál tartható tárgyainak köre és mennyisége korlátozható.
- A kapcsolattartás megőrzése és támogatása a hosszúidős szabadságvesztés során kiemelt feladatot jelent. A részlegen elhelyezett fogvatartottak havi rendszerességgel fogadhatják látogatóikat, alkalmanként 60 perc időtartamban. A látogatást biztonsági beszélő fülkében kell végrehajtani, a személyes érintkezés lehetőségét ki kell zárni. A részlegen elhelyezett fogvatartottak távbeszélő-készülék igénybevétele is jogosultak. A részlegen elhelyezett fogvatartottak Skype-kapcsolattartását az általános szabályok szerint kell biztosítani.

- A részleg elítéltei számára heti rendszerességgel biztosítani kell a bolti vásárlás lehetőségét. A vásárláson személyesen nem vehetnek részt. Az általuk összeállított termékek listája alapján a vásárlást a reintegrációs tiszt hajtja végre.
- A részlegen lelki gondozásra, lelkesítő meghallgatásra is lehetőséget kell teremteni, kéthetente legalább 1 alkalommal.
- A HSR-en kiemelten fontos a pszichológusi foglalkozások biztosítása.
- Fenyítésük: szakmai, pedagógiai szempontok figyelembevételével, azonban – az elkövetett fegyelmi vétség tárgyi súlyának mérlegelése mellett – olyan fegyelmi fenyítést célszerű alkalmazni a részlegen elhelyezettekkel szemben, amely maximálisan alkalmazkodik a fogvatartott speciális helyzetéhez. Elsősorban olyan fenyítést kell kiszabni, amely a fogvatartott magatartását, büntetéséhez való viszonyát a leginkább pozitív irányba tudja befolyásolni.
- Az itt elhelyezett fogvatartottak ösztönzése szempontjából jutalmazásuk, annak formája biztonságos fogva tartásuk szempontjából kiemelt fontosságú. Motivációjuk fenntartása és fejlesztése érdekében kérelemre, egyedi elbírálás alapján lehetősége van az itt elhelyezetteknek a videóhívással megvalósuló elektronikus kapcsolattartás igénybevételére. Erre a részleget vezető reintegrációs tiszt tehet javaslatot.
- A bv. intézet más részlegeihez hasonlóan, a reggeli nyitástól az esti zárásig a fogvatartott köteles a számára biztosított formaruhában tartózkodni a zárkájában.
- Sportfoglalkozás során használhatnak sportcipőt, fehér színű pólót, illetve sötét színű rövidnadrágot. A sportfoglalkozásra az utóbb felsorolt ruházatban a fogvatartottak oda-vissza történő mozgatása engedélyezhető.¹²

Az egyes kategóriákra vonatkozó szabályok a HSR alkalmazása esetén annak végrehajtási rendjéhez igazodnak. Az elítélt a kategória-besorolásának megfelelően jogosult a kapcsolattartásra azzal, hogy az intézet elhagyásával járó kapcsolattartási formákat nem gyakorolhatja, kivéve, ha a bv. intézet parancsnoka azt kivételesen egyedileg engedélyezi.

Kezelési, foglalkoztatási, ellátási szabályok

- A pedagógiai munka értékeinek megtartása érdekében az elítéltek állapotfigyelését a részlegen tovább kell folytatni, hogy a rendkívüli események, valamint a súlyos megítélésű fegyelmi cselekmények megelőzhetőek legyenek.
- Az engedélyezett kapcsolattartó látogatóként történő fogadását, az ügyvéd, jogi képviselő, közjegyző, anyakönyvvezető, konzul stb. látogató fogadását a bv. intézet látogatófogadásra kialakított, vagy egyéb előre meghatározott helyiségében, a Team erre kijelölt tagjának felügyelete mellett, az Utasításban meghatározottak szerint kell végrehajtani. A hozzátartozók látogatásának ütemezését a részleg reintegrációs tisztje készíti el.
- Az elítéltek munkaidőben lebonyolított magánjellegű telefonbeszélgetésének elle-

¹² Megállapította: 2023. évi XCVII. törvény 35. §. Hatályos: 2024. III. 1-től.

nőrzését a részleg reintegrációs tisztjének vagy szociális segédelőadójának behallgatással kell végrehajtania.

- Az elítéltek által írt és részükre a kapcsolattartóiktól érkezett leveleket biztonsági és tartalmi szempontból minden esetben a részleg reintegrációs tisztje ellenőrzi.
- Az elítélt által írt, illetve a részükre érkezett hivatalos leveleket a részleg reintegrációs tisztje biztonsági szempontból ellenőrzi.
- A részlegen elhelyezett elítélt részére beérkező, bontatlan állapotú csomagot a kiosztást végző személy köteles fokozott figyelemmel átvizsgálni.
- Vallásgyakorlásra, oktatásra, képzésre, szakköri tevékenységre, könyvcserére, egyéb szabadidős és sporttevékenységre a napirendben meghatározott módon van lehetőség.
- Az elítéltek munkavégzésbe, díjazás nélküli munkavégzésbe az általános szabályok és az előírás betartásával vonhatóak be.
- Az elítéltek egészségügyi ellátását elsődlegesen a részlegen belül kell végrehajtani. A vizsgálatot, ellátást lehetőség szerint, a más körleteken elhelyezett elítéltektől elkülönítetten, eltérő időpontban kell végrehajtani. Az érintett körletrészekben, útvonalon, szükség szerint, részleges zárást kell elrendelni.
- Az Utasítást szükség szerint, de legalább 3 havonta felülvizsgálja a BFB, változtatás esetén intézkedik a módosítások végrehajtására, a felülvizsgálat adminisztrálására.

Ezen fogvatartottaknak is meg kell őrizniük szociális készségeiket, személyiségük integritását, ezért a mikroközösségbe történő beilleszkedést segítő készségeket fejleszteni, szükség esetén korrigálni kell.

E csoportban a beilleszkedésre és a hétköznapiak monotóniájának elviselésére tanítja a reintegrációs tiszt az elítéltet. Az egyéni foglalkozások esetükben kiemelt szerepet kapnak.

Fontos elvként jelenik meg annak megkövetelése, miszerint helyzetük, kilátásaik alakulásában szerepük van, felelősséggel tartoznak önmagukkal szemben, valamint a zárt körlet többi lakója felé. Amennyiben a másság érzete csökken, a viselkedésük könnyebben szabályozhatóvá válik, megszűnik a kiválasztott szerep mögé bújás.

A hosszan tartó, határozott szabadságvesztésre ítélték esetében a reintegrációs módszerek megválasztásánál figyelembe kell venni a fogvatartott életkorát és ítéletét, hiszen ez adja az alapját annak, hogy mely életszakaszra kell felkészíteni. Azon elítélteknél, akik várhatóan nem szabadulnak, a tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítéltékhez hasonló kezelési elveket célszerű követni.

A hosszú ítéletes fogvatartottak önállósága a szabadságvesztés büntetés évei, évtizedei alatt jelentős mértékben visszafejlődik a folyamatos intézeti kontroll és irányítás miatt. Emellett igen nehéz feladat a büntetés-végrehajtás céljának elérése, hiszen ilyen hosszú-

ságú ítélet alatt az elítélt generációkat veszíthet el a hozzátartozói közül. Fontos a mentális képességek megőrzése és fejlesztése, tréningek alkalmazása. A mentális képesség megőrzése érdekében motiválni kell az elítéltet az oktatásban való részvételre.

Ebben a civil szféra bevonása nagyon fontos lehet, hiszen a polgári személyben nem a felügyelőt/reintegrációs tisztet látja az elítélt, így közelebb érezheti magát a külső környezethez. Kiemelt szerepet kell fordítani a munkáltatásra az önellátás, önfenntartás, börtön-komfort szempontjából, mivel a hozzátartozók esetleges elvesztésével életminőségükben további változások várhatóak. Az eredményes társadalmi reintegráció elérése céljából az intézet kiemelt feladata ezen elítéltek részére az oktatás, képzések, szakképzések megszervezése, továbbá a fejlesztendő készségek megszerzéséhez szükséges tréningek, programok végrehajtásában való közreműködés.

A szabadulást megelőző időszakot elérő elítéltek esetében az utolsó időszakban nagy hangsúlyt kell fektetni – a szabadulás közeledtével előtörő belső feszültség miatt – a viktimizálódás megelőzésére. Az utolsó időszakban meg kell vizsgálni az esetleges átmeneti részlegbe helyezés lehetőségét.

A büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők elsődleges feladata a hosszú ítéletet töltő elítéltek esetében a prizonizációs ártalmak kiküszöbölésének elősegítése, a befogadó környezet felkészítése az elítélt családba történő visszafogadására, a gondozás keretében nyújtott támogatási formák biztosítása, a munkaerő-piaci ismeretek átadásában való közreműködés, és a programba vont személyek és szervezetek tevékenységének koordinálása.

A fentiekben foglalt feladatok hatékony végrehajtása érdekében a reintegrációs tisztnek és a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőnek az elítélt szükségleteihez igazodó egyéni reintegrációs programot kell kidolgoznia a szabadulásra felkészítés keretében, amelyben foglaltak megvalósulását szükség szerint értékelni, indokolt esetben módosítani kell.

8.1.6. Gyógyító-terápiás részleg

A gyógyító-terápiás részlegen történő elhelyezés főszabály szerint csak az IMEI-ben történő kivizsgálást követően lehetséges. A törvény pontosan meghatározza azt a személyi kört, amelyet a gyógyító-terápiás részlegen kell elhelyezni.

Ide tartozik a korlátozott beszámítási képességű, továbbá az olyan elítélt, aki a szabadságvesztés végrehajtása során kóros elmeállapotúvá vált, de az IMEI-ben történt kezelésének következtében állapotában olyan mértékű javulás állt be, amely lehetővé tette a végrehajtás folytatását.

A harmadik személyi kör az elítéltek azon csoportja, amelynél a személyiségzavar jellege vagy annak súlyossága miatt a gyógyító-terápiás részlegen való elhelyezése indokolt. A gyógyító-terápiás részlegen történő elhelyezés határozatlan tartamú, a behelyezésről és

a kihelyezésről is – orvosi javaslatra – a Befogadási és Fogvatartási Bizottság dönt. Javult elmeállapotú elítéltet azonban csak az IMEI írásbeli engedélyével lehet a gyógyító-terápiás részlegről kihelyezni.

A gyógyítóterápiás részlegen határozott időre, 30 napra – amely további 30 nappal meghosszabbítható – az IMEI-ben történő kivizsgálásig orvosi javaslatra ideiglenesen is elhelyezhetők a korlátozott beszámítási képességű, valamint a személyiségzavarban szenvedő elítéltek. A gyógyító-terápiás részlegre utalt elítélt reintegrációs tevékenységét komplex terápiás program keretében kell megvalósítani, amely magába foglalja az állapotuknak megfelelő jellegű és idejű munkaterápiás foglalkozást, oktatást, valamint pszichológiai foglalkozást, emellett a reintegrációt elősegítő művelődési, szabadidős, sport-, személyiségfejlesztő, illetve gyógyító-rehabilitációs programokon való részvétel lehetőségét.

9. A fiatalkorúakra vonatkozó sajátos szabályok

9.1. A fiatalkorúakra vonatkozó sajátos szabályok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a fiatalkorú – büntetés-végrehajtási szempontból értelmezhető, jogszabályban meghatározott – fogalmát, a fiatalkorú fogvatartottakra vonatkozó büntetés-végrehajtási célokat, a fiatalkorúak kapcsolattartására vonatkozó eltérő szabályokat, a családi konzultáció és a családterápiás foglalkozás fogalmát és jellemzőit, a fiatalkorúak elhelyezésére vonatkozó szabályokat, valamint a tanulásra, pedagógussal való kapcsolattartásra, a költségekhez való hozzájárulásra, az ideiglenes intézetelhagyásra és a szabadításra vonatkozó speciális szabályokat.

A fiatalkorúak felnőttekétől eltérő büntetőjogi megítélését, büntetés-végrehajtási kezelését az életkori sajátosságaik indokolják (kialakulóban lévő személyiségük, lezárulatlan jellembeli, biológiai és szociális fejlődésük).

A **Btk. 105. § szerint** fiatalkorú az, aki a bűncselekmény elkövetésekor **tizenkettedik** életévét betöltötte, de a tizennyolcadikat nem. (bv.ben 14-18 . életévig)

A fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, tudásszintje, képzettsége növekedjen, a társadalom hasznos tagjává váljon, szabaduláskor ne a társai által kihasznált, vagy ellenkezőleg: agresszivitásra hajlamos ember kerüljön ki az intézetből; erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani.

Fiataikorúval szemben szabadságelvonással járó intézkedést alkalmazni vagy szabadságelvonással járó büntetést kiszabni csak akkor lehet, ha az intézkedés vagy a büntetés célja más módon nem érhető el.

A fiatalok szabadságvesztését külön bv. intézetben, vagy a bv. intézet elkülönített részében kell végrehajtani. A fiatalok bv. intézetében felnőtt korú elítéltek csak a bv. intézet működése érdekében helyezhetők el.

A fiatalkori bűnözés egyik fő jellemzője a csoportos elkövetés, illetve az elkövetés során tapasztalható erőszak, brutalitás. A fiatalok családi környezete és a kriminalitás gyakorisága között összefüggés mutatható ki, akár csak az iskolai végzettség és a kriminalitás gyakorisága között.

Fontos momentum ebben a kérdéskörben, hogy a fiatalok a büntetés-végrehajtási intézetbe való bekerülésekor még nem tekinthető érett személyiségnek. Alakulása az intézeten belül tovább folytatódik, fejlesztésének lehetősége adott.

A fiatalok elítélt reintegrációjának elősegítése

A fiatalok elítélt mind életkori, mind hátrányos helyzetéből adódó sajátosságai miatt nem képes megfelelően alkalmazkodni a társadalmi normákhoz, amely elősegítheti a deviáns magatartás-mintázatok kialakulását és megerősödését.

Amennyiben kimutatható a szocializációs deficit, a gyenge problémamegoldó- és az alacsony döntéshozó képesség, vagy az agressziókezelési és a szociális készségek hiányosságai, a fiatalok fogvatartott egyéni kezelése mellett hangsúlyossá kell tenni a csoportos foglalkozásokat. Utóbbi módszerek segíthetnek abban, hogy a fiatalok gondolkodása és viselkedése megváltozzon, tudatosabban, logikusabban gondolkodjon, és élete egészét illetően, a társadalom által elfogadott, erkölcsileg helyes döntést tudjon hozni. A fiatalok fogvatartott reintegrációjának elősegítése és a visszaesési kockázatának csökkentése szempontjából külső, ilyen irányú tevékenységet végző szervezetek bevonásával törekedni kell a kognitív magatartás-alakítás módszereinek alkalmazására, így különösen az indulatkezelés, a problémamegoldó technikák, a társadalmi életben való jártasság növelését szolgáló tréningek megtartására. El kell érni, hogy a fiatalok elítélt a reintegrációs tiszt és a bv. pártfogó felügyelő irányítása mellett önként és aktívan közreműködjön élete alakításában, motivációja és felelősségérzete fejlesztésében. Fiatalok elítélt esetében kiemelt szerepe van a családi kapcsolatok fenntartásában vagy újrafelvételében és fejlesztésében. A 18 év alatti, állami gondoskodásban élő, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett fiatalok fogvatartott esetében a bv. pártfogó felügyelőnek fokozottan együtt kell működnie a fiatalok gyámjával és a gyermekotthon vezetőjével.

A fiatalokorú elítéltekre vonatkozó speciális rendelkezések

- 1 A szabadságvesztés végrehajtása során különös gondot kell fordítani a fiatalokorú reintegrációjára, oktatására, személyiségének fejlesztésére és testi fejlődésének elősegítésére, a tankötelezettség érvényesítésére, az első szakmához jutás lehetőségére.
- 2 A fiatalokorúak szabadságvesztését külön büntetés-végrehajtási intézetben kell végrehajtani (börtön, fogház), a rezsim szabályokat életkori sajátosságaiából fakadó eltérésekkel kell kialakítani.
- 3 A fiatalokorú kérelmére az azonos nemű fiatalokorú testvérével együttesen elhelyezhető, ha ez mindkét fiatalokorú érdekében áll, és a büntetés-végrehajtási intézetben ennek lehetősége megteremthető.
- 4 A fiatalokorú befogadásáról és szabadulásáról 3 napon belül értesíteni kell:
  - a lakóhelye szerint illetékes gyámhatóságot;
  - a fiatalokorú szülőjét vagy más törvényes képviselőjét, gyámság esetén a gyámság;
  - átmeneti vagy tartós nevelésbe vett fiatalokorú esetén az illetékes területi gyermekvédelmi szakszolgálatot; továbbá
  - ha a büntetés-végrehajtási intézetnek tudomása van arról, hogy a fiatalokorúval szemben közérdekű munka vagy pártfogó felügyelet végrehajtása van folyamatban, a fiatalokorú lakó- vagy tartózkodási helye szerint illetékes pártfogó felügyelői szolgálatot.
- 5 Oktatási intézménytől, gyermekvédelmi intézménytől beszerzendő pedagógiai vélemény megkérése mellőzhető, ha a szabadságvesztésből 30 nap vagy annál kevesebb idő vár végrehajtásra.
- 6 A fiatalokorú társadalomba beilleszkedésének segítéséhez igénybe kell venni a gyámhatóság és az egyéb állami szervek, a civil szervezetek, oktatási intézmények, a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő, valamint a fiatalokorú hozzátartozóinak segítségét.
- 7 A **18. életévét be nem töltött** fiatalokorút a befogadás során írásban tájékoztatni kell arról, hogy **dohányterméket nem** tarthat magánál, és dohányzása még a törvényes képviselőjének a hozzájárulásával sem engedélyezett. A dohányzásról való leszokás támogatása érdekében – az e feladatok ellátására képesítéssel rendelkező szakember által tartott – terápiás foglalkozást kell felajánlani.
- 8 Biztosítani kell, hogy a fiatalokorú szakmunkás – illetőleg betanított munkás – képzésben vegyen részt, és lehetővé kell tenni, hogy középfokú tanulmányokat folytasson. Az oktatásban vagy szakmai képzésben részt vevő fiatalokorú – a szabadságvesztés végrehajtási fokozatra tekintet nélkül – azonos tanulmányi osztályba, illetve tanulócsoportba is beosztható.
- 9 A fiatalokorú a tankötelezettségét a törvényben meghatározottak szerint 16. életvének betöltéséig köteles folytatni.
- 10 A fiatalokorú gyógyszert, gyógyászati segédeszközt térítés nélkül kap.

Megkezdett tanulmányok folytatása

Intézetén kívül:

- tanulói jogviszonyt a bv. intézet parancsnokának engedélyével a fiatalkorú a bv. intézetén kívüli oktatást nyújtó intézménnyel is létesíthet, amely során iskolalátogatási és vizsgakötelezettségét az oktatási intézményben teljesíti;
- a fogvatartott kérelmére a vizsgakötelezettség teljesítése érdekében, a büntetés-végrehajtási intézet gondoskodik az előállításáról, ha ehhez az oktatási intézmény vezetője és a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka együttesen hozzájárul.

Intézetén belül:

- szerződéses kapcsolat alapján általános iskolával;
- a büntetés-végrehajtási intézet illetékességi területébe tartozó iskola a büntetés-végrehajtási intézettel kötött együttműködési megállapodás alapján biztosítja az alapfokú képzést, magántanulói jogviszony keretében teljesíti;
- a tanulmányi eredményt és a szorgalmat az egyéni képességek alapján kell értékelni.

Ha a bv. intézet nem áll szerződéses kapcsolatban általános iskolával, a bv. intézet illetékességi területébe tartozó iskola a bv. intézettel kötött együttműködési megállapodás alapján biztosítja az alapfokú képzést, egyéni munkarend alapján.

Fiatalkorú fegyelmi felelősségre vonása

A magánelzárás a fiatalkorúak **börtönében 10**, a fiatalkorúak **fogházában 5** nap, **letartóztatásban 10** nap, elzárás esetén is 5 napig terjedhet. A magánelzárással fenyegetett fiatalkorút az iskolai óráktól, reintegrációs programokról nem lehet eltiltani. Dohánytermék tartása, illetve dohányzás esetén fegyelmi eljárás nem indítható, ebben az esetben csak a dohányterméket lehet elvenni a fiatalkorútól.

A magánelzárással fenyegetett fiatalkorút az iskolai órákról és a reintegrációs programokról nem lehet eltiltani.

Fiatalkorú jutalmazása

A fiatalkorú – az adható jutalmakon kívül – dicsérő oklevéllel is jutalmazható. A fiatalkorú dicsérő oklevéllel való jutalmazására a parancsnok jogosult.

Fiatalkorú munkáltatása

A fiatalkorú **munkáltatása** a fiatalkorúakra vonatkozó szabályok figyelembevételével tör-

ténik, külső munkában részt vehet. A fiatalok gyógyszer, gyógyászati segédeszközt térítés nélkül kap.

Fiatalkorú reintegrációs programja

A büntetés-végrehajtási intézet a **reintegrációs programját**, a fiatalok egyéni fejlesztési tervét a fiatalok társadalmi beilleszkedésének elősegítése, ennek érdekében beilleszkedési zavarai enyhítése, pszichés állapota rendezése, iskolázottsága, szakmai képzettségének fejlesztése, az alapvető erkölcsi normák elfogadtatása, az egészséges életmódra való felkészítése érdekében a gyermekek és az ifjúság védelméért felelős miniszter felügyelete alá tartozó javítóintézetek szakmai tapasztalatai felhasználásával, azokkal együttműködve alakíthatja ki.

A fiatalok elítéltek részére – amennyiben annak feltételei biztosítottak – **naponta lehetővé** kell tenni a **melegvizet fürdést**. Ugyanakkor részükre legalább hetente biztosítani kell a térítésmentesen használható sportolási lehetőségek igénybevételét.

Családi konzultáció

A fiatalok fogvatartott saját vagy a törvényes képviselő kérelmére és a büntetés-végrehajtási intézet engedélyével, **3 havonta családi konzultáción** vehet részt, amely a büntetés-végrehajtási intézetben megvalósuló kötetlen kapcsolattartási forma. A családi konzultáción a szülő, valamint az is részt vehet, aki a Polgári Törvénykönyv alapján a fiatalokkal kapcsolattartásra jogosult, kivéve, ha a bíróság vagy a gyámhatóság a kapcsolattartási jogot korlátozta vagy megvonta.

A családi konzultáció iránti kérelem indokoltságának ellenőrzése céljából a büntetés-végrehajtási intézet megkeresheti a területileg illetékes családsegítő vagy gyermekjóléti szolgálatot.

A családi konzultációt a büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka engedélyezheti, az engedélyezéskor a parancsnok kijelöli a családi konzultáció helyszínét és meghatározza a lebonyolítás pontos körülményeit.

A konzultációra ellenőrzés mellett, legfeljebb 90 perc időtartamban kerülhet sor.

Családterápiás foglalkozás

A fiatalok – a büntetés-végrehajtási intézet lehetősége szerint – saját vagy a törvényes képviselő kérelmére és a büntetés-végrehajtási intézet engedélyével **családterápiás foglalkozáson** vehet részt, ha a fiatalok és a vele kapcsolatot tartó hozzátartozója közötti viszony megromlása tapasztalható. Ez esetben a büntetés-végrehajtási intézet beszerzi a

fiatalkorú törvényes képviselőjének, illetve a fiatalkorúval kapcsolatot tartó hozzátartozójának részvételi szándékára vonatkozó nyilatkozatát.

A családterápiás foglalkozás engedélyezéséről a Befogadási és Fogvatartási Bizottság javaslata alapján a parancsnok dönt.

A családterápiás foglalkozásokat pszichológusi végzettséggel rendelkező személy vezeti. A foglalkozást vezető határozza meg az általa szükségesnek ítélt foglalkozások számát és gyakoriságát, valamint – a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokának jóváhagyásával – javaslatot tehet külső személyek bevonására is.

A családterápiás foglalkozáson nem vehet részt a szülő, ha kapcsolattartásra nem jogosult.

A fiatalkorú családterápiás foglalkozáson való részvétele kivételesen a büntetés-végrehajtási intézeten kívül is engedélyezhető.

Az elítéltek között megvalósuló családterápiás foglalkozás kivételesen engedélyezhető, ha az érintettek várható szabadulásáig kevesebb, mint 6 hónap van hátra.

A családi konzultáció és a családterápiás foglalkozás nem minősül látogatófogadásnak és az az elítéltek között is engedélyezhető.

A fiatalkorú a tartására fordított költségekhez csak akkor köteles hozzájárulni, ha munkáltatásban vesz részt, rendszeres pénzellátással rendelkezik, vagy ösztöndíjban részesül.

A 18. életévét meg nem haladott fiatalkorú részére, ha letéti pénzzel nem rendelkezik, a büntetés-végrehajtási intézet költségtérítés nélkül biztosítja az előállítását a súlyos beteg közeli hozzátartozója meglátogatása vagy a közeli hozzátartozó temetésén való részvétel, vagy a kegyelet lerovása érdekében.

Ha az elítélt a szabadságvesztés végrehajtása alatt tölti be a **21. életévét**, akkor az intézet legalább 30 nappal azelőtt előterjesztést tesz a büntetés-végrehajtási bírónak az új végrehajtási fokozat megállapítására. Az előterjesztésnek az elítélt reintegrációs tisztje által készített értékelő véleményt is tartalmaznia kell.

A fiatalkorú a törvényes képviselőjének beleegyezése vagy utólagos jóváhagyása nélkül is önállóan tehet panaszt, kérelmet, vagy nyilatkozhat a fogva tartásával kapcsolatban felmerülő ügyekben, kivéve az egészségügyi önrendelkezési jogának érvényesülésével kapcsolatban.

A fiatalkorúak szabadítása

Ha a fiatalkorú a várható szabadulásakor a **18. életévét** még nem töltötte be, a büntetés-végrehajtási intézet a pártfogó felügyelettel kapcsolatos intézkedés érdekében értesíti a fiatalkorú lakóhelye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt.

Ha a fiatalkorú nem a korábbi lakóhelyén kíván tartózkodni, és ezt írásban jelzi a büntetés-végrehajtási intézet felé, a büntetés-végrehajtási intézet a letelepedési helyként megjelölt területileg illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelőt is értesíti.

Ha a fiatalkorút a szabadságvesztés foganatba vétele előtt átmeneti nevelésbe vagy tartós nevelésbe vették, a szabadulás előtt a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot is értesíteni kell a fiatalkorú elhelyezésének elősegítése érdekében. Ez esetben a fiatalkorút a szabadulásakor a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által megjelölt személynek kell átadni.

A 18. életévét be nem töltött fiatalkorú szabadítása előtt **60 nappal** a törvényes képviselőt értesíteni kell.

A fiatalkorút szabadítása esetén a szülői felügyeleti jogot gyakorló szülőnek, vagy a gyámnak kell átadni a büntetés-végrehajtási intézet székhelyén. A törvényes képviselő írásbeli hozzájárulása esetén a fiatalkorú kísérő nélkül hagyhatja el a büntetés-végrehajtási intézetet.

Ha a fiatalkorú szülőjéhez vagy gyámjához történő hazatérésére megtett intézkedések nem vezetnek eredményre, akkor a büntetés-végrehajtási intézet megkeresi a gyámhatóságot a szükséges gyermekvédelmi intézkedés megtétele érdekében.

Ha a fiatalkorú törvényes képviselője nem jelent meg az átvétel érdekében, és nem járult hozzá a fiatalkorú kísérő nélküli eltávozásához, a büntetés-végrehajtási intézet haladéktalanul megkeresi a fiatalkorú ideiglenes elhelyezése érdekében a gyermekek védelméről szóló törvényben feljogosított szervet, és gondoskodik a fiatalkorúnak az ideiglenes hatályú elhelyezéséről rendelkező határozatban megjelölt gondozási helyre történő szállításáról.

Ha a fiatalkorú szabadulásakor a gyermekvédelmi gyám nem jelent meg a fiatalkorú átvétele érdekében, a büntetés-végrehajtási intézet haladéktalanul értesíti a fiatalkorú gyermekvédelmi gyámját működtető területi gyermekvédelmi szakszolgálatot a fiatalkorú gondozási helyére történő szállításának megszervezése érdekében.

A fiatalkorú (vagy fiatal felnőtt) elítéltek védelme, segítése érdekében az egyes szakterületek együttműködése elengedhetetlen:

- családi kapcsolatok ápolása, a fiatalok és a szülők felvilágosítása: családterápiás foglalkozás, családi konzultáció megtartásával;

- útmutatás az elkövetővé vagy áldozattá válás elkerülése érdekében: egyházak, civil szervezetek bevonása;
- szenvedélybetegségek káros hatásainak megismerése: családsegítő központ, drogambulanciák segítségével;
- együttműködés a fiatalok védelmére rendelt intézményekkel: önkormányzatok, gyámhivatalok;
- reintegrációs gondozás a szabadulásra történő felkészítés érdekében, és a szabadulást követő utógondozás előkészítése: büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelők;
- testi, szellemi, érzelmi gyarapodás: oktatási intézmények.

10. Női fogvatartottakra vonatkozó speciális szabályok

10.1. Női fogvatartottakra vonatkozó speciális szabályok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a női fogvatartottakra vonatkozó sajátos szabályokat, különös tekintettel az anya-gyermek együttes elhelyezésére vonatkozó rendelkezésekre.

A jogszabályok rendelkeznek a női elítélteknek a férfiaktól elkülönített végrehajtásáról, elhelyezésük, egészségügyi és ruházati ellátásuk, a velük szemben alkalmazható biztonsági intézkedések és munkavégzésük sajátos, fiziológiai, pszichikai adottságaikat figyelembe vevő normáiról.

Kezelésük során tekintettel kell lenni a férfi elítéltekétől eltérő igényeikre. A női szerep kulturálisan erősen meghatározott, különösen a társadalom peremén élők körében, így velük szemben sokszor elvárt a társtól való függés, alárendelődés, a korai gyermekvállalás, és az egyéni ambíciók (tanulás, karrier) feladása. Sokan maguk is áldozatok – élettörténetükben gyakori a családon belüli erőszak, korábbi fizikai vagy szexuális bántalmazás –, a traumák következményeként pedig a mentális problémák előfordulása is nagyobb arányú.

Ezek kezelését gyakran nyugtatók, kedélyjavítók szedésével igyekeznek megoldani, aminek következtében a nők körében a gyógyszerfüggőség (nyugtatók) gyakoribb.

A női fogvatartottakkal való tevékenység többnyire jóval nagyobb empátiát, együttérzést kíván, mint a férfi fogvatartottakkal történő munka.

A reintegrációs tiszteknek, felügyelőknek nyitottabbaknak, érzékenyebbeknek kell lenniük.

A nők gyakori hangulatváltozásának hátterében általában a család, a gyermekek hiánya, a családi kapcsolatok megromlása áll. Egy-egy személyes beszélgetés sokat javíthat az állapotukon, a legtöbb esetben ezt igénylik is. A változásokat nehezen viselik. Pszichológus segítségét gyakrabban kérik, mint a férfiak. Sok esetben problémájuk megoldódik azzal, ha valaki meghallgatja őket, különösebb intézkedés nélkül.

Fokozottan nagy szerepe van a kapcsolattartásnak. A női börtönök alacsony száma, illetve ezek elhelyezkedése miatt a női elítéltek jóval távolabb tölthetik ítéletüket az otthonuktól. Sokuk kiskorú gyermekeket hagy otthon, illetve hozzátartozóknál, rosszabb esetben, nevelőotthonokban, átmeneti gondozásban. Jó kapcsolatot, együttműködést kell kialakítani a nevelőotthonokkal, hogy a gyerekeket látogatásra vihessék édesanyjukhoz.

Az első büntényes női elítéltekre fokozott figyelmet kell fordítani. Őket lehet a legjobban motiválni, illetve általában nagyon fontos nekik a családi kötelékek megtartása. Igyekeznek a lehető legjobb színben feltüntetni magukat, szinte minden elítélti rendezvényen részt vesznek, ők a legaktívabbak. Esetükben az elhelyezésükkor is ügyelni kell arra, hogy olyan zárközösségbe kerüljenek, ahol nem használják ki „rutinalanságukat”.

A vallásgyakorlás, a hitélet általában nagyobb szerepet tölt be női elítélteknél, mint a férfiaknál. Ezeken a foglalkozásokon is inkább annak tulajdonítanak nagyobb hangsúlyt, amikor beszélgethetnek, „kibeszélhetik a feszültséget”.

Anya-gyermek részlegen elhelyezett fogvatartottak

A törvény különös védelemben részesíti a terhes és kisgyermekes elítélt, vagy letartóztatásba helyezett nőket.

Ha a szülésre a szabadságvesztés végrehajtása alatt kerül sor, és az együttes elhelyezést kizáró ok nem áll fenn, a gyermeket 1 éves koráig az anyjával együtt kell elhelyezni. Az anya-gyermek részlegen a végrehajtás rendje a II. kategóriabesorolás szabályaihoz igazodik, és arra az időszakra, amíg az anya a gyermekét gondozza, kreditpont megilleti.

Kategóriabesorolástól függetlenül az elítéltek – az adott részlegen belül a zárkában és lakóhelyiségben is – együtt helyezhetők el a gyógyító-terápiás részlegen, az átmeneti részlegen, a drogprevenciós részlegen, a pszichoszociális részlegen, a vallási részlegen, az első alkalommal végrehajtandó szabadságvesztésre ítélték részlegén, az időskorúak részlegén. A kategóriabesorolástól függetlenül – az adott részlegen belül – az elítéltek együtt helyezhetők el a hosszú időre ítélték részlegén, a fiatalkorú elítéltek részlegén és az anya-gyermek részlegen.

Ha a gyermek a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt született:

- A fogva tartott anyák gyermekei a büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén vagy a javítóintézet fiatalkorú és gyermeke együttes elhelyezését bizto-

sító részlegén 1 éves korukig elhelyezhetőek legyenek abban az esetben is, ha a büntetés végrehajtásának megkezdése előtt születtek.

- A törvényi rendelkezéseknek megfelelően a bíróság a letartóztatás elrendelésével egyidejűleg a szülő gondozásában lévő 1 év alatti gyermeket fellebbezésre tekintet nélkül végrehajtható határozatával, ideiglenesen, az anya fogva tartásának helye szerinti büntetés-végrehajtási intézet anya-gyermek részlegén vagy a javítóintézet fiatakorú és gyermeke együttes elhelyezését biztosító részlegén helyezi el. A gyermek ideiglenes hatályú elhelyezéséről a büntető ügyben eljáró bíróság rendelkezik.
- A gyámhatóság a bíróság határozata alapján utólag vizsgálja meg – környezet-tanulmány révén és a gyermekre vonatkozó gyermekvédelmi, gyámügyi és egészségügyi előzményi adatok beszerzése alapján –, hogy mi szolgálja inkább a gyermek érdekét: a szülővel történő együttes elhelyezés vagy a családi környezetben való nevelkedése. Ha a gyámhatóság az együttes elhelyezéshez nem járul hozzá, a gyermeket a gyámhatóság által megjelölt felelős személy részére kell kiadnia a büntetés-végrehajtási intézetnek vagy a javítóintézetnek.
- Ha az anya szabadságvesztésének végrehajtását kell foganatosítani, akkor abban az esetben a büntetés letöltésére való felhívásban tájékoztatják az elítéltet az anya-gyermek együttes elhelyezés lehetőségéről, és ha az elítélt benyújt ilyen kérelmet, számára újabb felhívást adnak ki, attól függően, hogy az együttes elhelyezést engedélyezték-e a kijelölt büntetés-végrehajtási intézetbe vagy az anya-gyermek részlegre. A büntetés-végrehajtási intézet parancsnoka a döntés érdekében megkeresi a gyámhatóságot, hogy tegyen javaslatot az együttes elhelyezésre vagy annak mellőzésére. Az együttes elhelyezés biztosítása esetén a gyermek beszállításáról az anya gondoskodik, és vinnie kell magával a gyermek egészségi állapotára vonatkozó egészségügyi dokumentációt (egészségügyi kiskönyv, kórházi zárójelentés).

Szabadságvesztést töltő fogvatartott esetén

Az elítélt nőt a szülést megelőzően tájékoztatni kell, hogy a gyermek 1 éves koráig kérheti a gyermekével való együttes elhelyezést az anya-gyermek részlegen.

Az anya és a gyermek együttes elhelyezését a Bács-Kiskun Megyei Büntetés-végrehajtási Intézet területén az erre a célra kijelölt részlegen (a továbbiakban: anya-gyermek részleg) kell biztosítani. Az anya és gyermeke csak célszállítással szállítható.

Az anya-gyermek részlegen az anyákon kívül más fogvatartott nem helyezhető el.

A bv. intézet az anya-gyermek részlegre helyezésről haladéktalanul értesíti a gyámhatóságot.

Ha a szülő fiataalkorú fogvatartott, törvényes képviselőjét, valamint gyermeke törvényes képviselőjét is értesíteni kell.

Az anya és a gyermek együttesen nem helyezhető el, ha:

- az anya a gyermek gondozását nem vállalja;
- a bíróság a szülői felügyeletet az anya valamennyi gyermekével kapcsolatosan megszüntette;
- az anya ellen a gyermek sérelmére elkövetett bűncselekmény miatt eljárás indult; vagy
- az anya egészségi állapota miatt a gyermek gondozását, nevelését nem tudja el látni.

Az anya-gyermek részlegen biztosítani kell:

- az állandó felügyeletet;
- a folyamatos csecsemőgondozói szolgálatot;
- a rendszeres gyermekorvosi és védőnői ellátást;
- pszichológus közreműködését.

Együttes elhelyezése esetén az anya a gyermek felett a gondozás és a nevelés jogát gyakorolja.

Együttes elhelyezés esetén a bv. intézet a gyermek részére **teljes körű ellátást** biztosít. A bv. intézet az anya-gyermek részlegen elhelyezett gyermekre tekintettel járó családi pótlék felhasználható részét a gyermek teljes körű ellátására vagy teljes körű ellátásának kiegészítésére fordíthatja, így különösen tápszerrel, ruházattal, gyógyszerrel, pelenkával, játékhoz szükséges eszközökkel való ellátására, valamint a gyermek fejlesztésére.

A látogatás a bv. intézet parancsnokának engedélyével történik.

A gyermek felett szülői felügyeletet gyakorló vagy a gyermekkel kapcsolattartásra jogosult másik szülő, valamint a gyám részére **heti 1 alkalommal** a kapcsolattartást és a gyermek fejlődéséről a megfelelő tájékoztatást biztosítani kell. A gyermekek egészséges fejlődésének érdekében lehetőség van a soros látogatófogadáson kívüli, hivatali időn történő, korlátlan babaláthatásra, amelynek során lehetőség nyílik az apákkal és közeli családtagokkal való találkozásra, ismerkedésre is. Amennyiben az apa bv. intézetben van elhelyezve, akkor azt az intézet engedélyezését követően.

Az anya és gyermeke együttes elhelyezése esetében a gyermek elhelyezése iránt indított eljárás elbírálására a büntetés-végrehajtási intézet székhelye szerint illetékes bíróság jogosult.

Az együttes elhelyezés lehetőségén kívül az elítélt a gyermekével kapcsolatot tarthat, kivéve, ha a kapcsolattartásra bíróság vagy gyámhatóság határozata alapján nem jogosult,

és a büntetés-végrehajtási jogviszony keretei között részt vehet a gyermek nevelésében, valamint a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések eldöntésében, kivéve, ha a bíróság a szülő e jogát korlátozta.

Ha az együttes elhelyezés megszűnése esedékes, az anya és gyermekének elválásának előkészítésére különös gondot kell fordítani.

A várható szabadulásról a gyámhatóságot a szabadulás előtt **60 nappal** vagy soron kívül értesíteni kell. Ha a törvényes képviselő, vagy a kirendelt gyám a gyermek átadását az anyával együttes elhelyezés időtartamának letelte előtt kéri, a gyámhatóságot soron kívül értesíteni kell.

Ha a törvényi feltételek fennállnak, a szabadságvesztését töltő nő is jogosult tb-juttatásokra, családi pótlékra vagy egyéb támogatásra, abból levonás nem foganatosítható.

Kizárt a magánelzárás fegyelmi büntetésként alkalmazása **terhes és kisgyermekes nővel szemben**. Kisgyermekes nőnek azt kell tekinteni, aki gyermekével együtt van a büntetés-végrehajtási intézetben.

A fogvatartott és a gyermek szabad levegőn tartózkodását naponta legalább 2 alkalommal lehetővé kell tenni. Az időjárás függvényében törekedni kell arra, hogy az időtartam összességében meghaladja az 1 órát.

A gyermekvédelmi szakszolgálattal való folyamatos kapcsolattartás elválaszthatatlan része a reintegrációnak.

A napirend szerves részét képezi a gyermek ellátása, a környezet tisztán tartása, mosás, vasalás, étkeztetés, amelyek a személyi állomány irányításával történnek.

Ha az elítélt a vele együttesen elhelyezett gyermekét elhanyagolja, bántalmazza vagy fejlődését egyéb módon veszélyezteti, a bv. intézet parancsnoka határozattal dönt az anya és gyermeke együttes elhelyezésének megszüntetéséről, és erről haladéktalanul értesíti a gyámhatóságot. A bv. intézet intézkedik a gyermeknek az anyától való elkülönítése iránt, és a gyámhatóság intézkedéséig biztosítja a gyermek teljes körű ellátását az anya-gyermek részlegen.

11. Nem magyar állampolgárságú elítéltek

11.1. Nem magyar állampolgárságú elítéltek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a nem magyar állampolgárságú elítéltekre vonatkozó, sajátos helyzetükből fakadó eltérő szabályokat, a büntetés-végrehajtási intézet értesítési kötelezettségét a nem magyar állampolgárokkal kapcsolatban, az anyanyelv használatára és a tájékoztatáshoz való jog érvényesülésére vonatkozó szabályokat, valamint az elhelyezésre és kapcsolattartásra vonatkozó speciális szabályokat.

A nem magyar állampolgárságú fogvatartottak érzékeny csoportját képezik a magyar büntetés-végrehajtási intézetekben fogva tartott személyeknek. A külföldi állampolgárságú fogvatartottakkal való bánásmód, a kezelés lényegi elemét kell, hogy képezze a nem magyar származásból eredő eltérések és beilleszkedési nehézségek folyamatos figyelemmel kísérése.

Az Európai Unió munkavállalási lehetőségeinek következtében, valamint a megkönnyített határátlépések miatt jelentős számban jelennek meg az országban külföldi állampolgárságú személyek, ezzel párhuzamosan pedig nem magyar állampolgárságú fogvatartottak a büntetés-végrehajtási intézetekben is.

Az elmúlt évek tapasztalatai arra figyelmeztetnek, hogy a külföldi fogvatartottak a magyar büntetés-végrehajtásba való beilleszkedése a **kommunikációs nehézségek**, a miénktől gyakran távol eső **szokásaikból adódó feszültségek** és a **külső kapcsolatok megteremtésének problémái** miatt jelentősen megnehezedik. Ez alkalmanként az fogvatartott magatartására is kiható, súlyos bizonytalanságot idézhet elő, amely veszélyeztetheti az intézet rendjét, biztonságát, a személyzettel való zavartalan együttműködést. Az új keletű szabályozás célja éppen az, hogy az idegen állampolgárságból fentebb érintett hátrányokat megkísérelje csökkenteni.

A magyar büntetés-végrehajtásban fogva tartott külföldi állampolgárookra is a magyar végrehajtási rendelkezéseket kell alkalmazni. Ebből következően az idegen állampolgárságúakra a Büntetés-végrehajtási Törvényben szabályozott elítélti jogok és kötelezettségek vonatkoznak.

A külföldi fogvatartottakra vonatkozó speciális végrehajtási szabályok

A Büntetés-végrehajtási Törvény alapelvi rendelkezései közül itt kiemelendő a **hátrányos megkülönböztetés tilalma**, amely – összhangban a Európai Börtönszabályokkal – tilalmazza az elítéltek között a nemzetiségi és etnikai hovatartozásuk, vallási vagy politikai meggyőződésük szerinti hátrányos megkülönböztetést.

A nem magyar állampolgárságú fogvatartott (a továbbiakban: külföldi elítélt) befogadásáról késelem nélkül értesíteni kell az állampolgársága szerint illetékes diplomáciai vagy konzuli képviseletet (a továbbiakban: illetékes külképviselet). Az értesítés csak akkor mellőzhető, ha a külföldi elítélt az írásbeli nyilatkozatában ezt kifejezetten kéri. Ha a külföldi fogvatartott többes állampolgár, az általa megjelölt külképviseletet kell értesíteni.

A külföldi fogvatartottat az általa ismert nyelven tájékoztatni kell arról, ha nemzetközi egyezmény a szabadságvesztés végrehajtásának az átengedését lehetővé teszi.

A külföldi fogvatartott kérelmére szabadságvesztése alatt biztosítani kell a büntetés-végrehajtási intézet lehetőségeihez mérten a magyar nyelv oktatását, illetve olyan programokat kell biztosítani számára, amelyek megismertetik azokkal a nemzeti, történelmi és erkölcsi értékekkel, amelyek köré a magyar társadalom szerveződik.

A külföldi fogvatartott elhelyezésénél lehetőség szerint biztosítani kell, hogy a vele együtt elhelyezett fogvatartottak között legyen az általa használt nyelvet, továbbá a magyar nyelvet ismerő és beszélő személy. Nem lehet együttesen elhelyezni azokat a külföldi fogvatartottakat, akik között nemzeti, nemzetiségi, etnikai vagy vallási ellentét áll fenn.

A szabadságvesztés végrehajtásával kapcsolatban a külföldi fogvatartott jogainak és kötelezettségeinek a gyakorlásával összefüggő tolmácsolási és fordítási költségek a büntetés-végrehajtási intézetet terhelik.

Ha a külföldi fogvatartott a szabadságvesztés végrehajtásával nem összefüggő ügyben kéri tolmács közreműködését, az intézet azt a külföldi elítélt fogvatartott költségére biztosítja.

A külföldi fogvatartott és az illetékes külképviselet tagja a törvényben foglaltak figyelembevételével tart kapcsolatot. A kapcsolat felvétele csak a külföldi fogvatartott beleegyezésével történhet.

Ha a külföldi fogvatartott vagy a képviselője a szabadságvesztés végrehajtásának más állam részére történő átengedését kéri, a kérelmet a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság útján az igazságügyért felelős miniszterhez kell felterjeszteni.

A szabadságvesztés végrehajtásának más állam részére történő átengedésekor a büntetés-végrehajtási intézet a kiutasítás szabályainak megfelelő alkalmazásával jár el.

A büntetés-végrehajtási intézet az illetékes külképviseletet haladéktalanul értesíti arról, ha a külföldi fogvatartott részére gyámot vagy gondnokot kell kirendelni.

A büntetés-végrehajtási intézet az illetékes külképviseletet haladéktalanul értesíti a külföldi fogvatartott haláláról.

A külföldi állampolgárságú fogvatartottak jogainak érvényesítésében, kötelezettségeik teljesítésében jelentős szereppel bír a külföldiek **anyanyelv-használati joga**.

A Büntetés-végrehajtási Törvény kimondja, hogy az elítélt jogosult az **„anyanyelvén vagy az általa ismert más nyelven megismerni a jogaira és a kötelezettségeire vonatkozó rendelkezéseket, a magyar nyelv nem tudása miatt nem érheti hátrány”, valamint jogosult „a büntetés végrehajtása során anyanyelvének használatára”**.

A külföldi állampolgárt is megilleti a **vallásgyakorláshoz, a lelkiismereti szabadsághoz való jog**, ezért tiszteletben kell tartani az elítélt vallási szokásait (például muzulmán vallásúak esetében a sertéshús fogyasztásának tilalmát). Arra is van mód, hogy a külföldi fogvatartott kérhesse találkozását a vallása szerinti egyház erre feljogosított papjával vagy képviselőjével.

Külföldi elítéltek kapcsolattartása

Kapcsolattartási joguk gyakorlásában is számos nehézséggel kell szembenézni. Ezt nem csupán az országhatárokon túl élő hozzátartozókkal való kontaktusfelvétel bonyolultsága, hanem főképpen annak költségterhei okozzák. Ezen elítéltek többsége ugyanis szociálisan többszörösen hátrányos helyzetűnek tekinthető, és nem rendelkeznek megfelelő pénztartalékokkal. Erre tekintettel a legújabb szabályozás alapján a büntetés-végrehajtás a kapcsolattartás minimumához anyagi támogatást nyújt.

Levelezés:

A levelek biztonsági ellenőrzése gyakran ütközik nyelvi akadályokba, és késedelmet okoz a továbbítása vagy kézbesítése.

Ezért az intézetet előírás kötelezi arra, hogy ezt **2 napon** belül kell elvégeznie. Nem ellenőrizhető, és azonnal továbbítani kell az illetékes külképviseleti szervhez írott vagy onnan érkező levelezést. A hozzátartozóknak írt havi egy levél költségét az intézet biztosítja, ha a fogvatartott nem rendelkezik pénzzel. A külföldi fogvatartott és az illetékes külképviselet közötti kapcsolatfelvétel az elítélt beleegyezésével történhet.

Látogatás, csomag:

Ha az fogvatartott kéri, hogy a külképviselet tagja az intézetben meglátogassa, számára csomagot vagy pénzt küldjön, kérelmét az intézetnek haladéktalanul továbbítani kell. E látogatások, illetve a csomagküldések száma nem korlátozható, ha az nem az általános látogatási időben történik – az illetékes külképviseletnek a büntetés-végrehajtási intézet parancsnokával előzetesen egyeztetnie kell. A külföldi fogvatartotthoz külföldről érkezett személy látogatása sorom kívül is engedélyezhető. Sajátos előírás érvényesül, ha külföldről kapnak csomagot.

Annak vám- és postaköltségeit ugyanis az fogvatartottnak kell viselnie, de e költségeket az illetékes külképviseleti szerv is vállalhatja. Ezek elmaradása esetén az intézet a csomag költségeit megelőlegezheti, ha a tartozás megfizetését a külföldi fogvatartott vállalja, és annak fedezetét igazolja.

12. Társadalmi visszailleszkedést segítő programok

12.1. Társadalmi visszailleszkedést segítő programok

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a társadalmi visszailleszkedést elősegítő programok célját, a bevonható elítéltek körét, valamint a program főbb jellemzőit.

A szabadságvesztésből szabadult számára a társadalomba való beilleszkedés rendszerint jelentős nehézségekkel jár. Ennek okait a szakirodalom részben szubjektív eredetűnek tekint, mint a szabadságvesztés negatív következményeként, az önálló életviteli képesség csökkentését, a társadalmi életszemlélet megerősödését, amelyek az elítélt beilleszkedési készségének fogyatékosságait jelzi.

Az okok nyomósabb része azonban objektív eredetű, és az elítélt beilleszkedési szándékától függetlenül érvényesül. Ilyen lehet a megfelelő lakhely, munkahely hiánya, vagy a szabadult elítélt megbélyegezettségéből, a vele szemben érvényesülő ellenérzésből fakadó beilleszkedési nehézség.

A büntetés-végrehajtási intézetnek a lehetőségein belül mindent meg kell tennie a szabaduló visszavezetésének segítése érdekében (nem helyette). A végrehajtás korszerű felfogása szerint a **szabadulásra való felkészítésnek** a lehető leghamarabb, **már az elítélt intézetbe történő felvételét követően el kell kezdődnie**. Az intézetnek az elítélt együttműködésével már akkor erőfeszítéseket kell tennie, hogy az elítélt ne veszítse el azokat a kapcsolatait, amelyek révén leendő lakóhelyét, állását biztosítani tudja.

A szabadításra való felkészítés további fontos alapelve, hogy azt a reintegrációs program szerves részévé kell tenni, különösen a **fogva tartás utolsó hónapjaiban**, amikor a külvilági életformába beilleszkedés érdekében **célszerű gyakorlatias, felkészítő programokat beiktatni**.

Mind az elítéltek, mind a társadalom érdekében áll, hogy az elítéltek olyan kezelési programokba kapcsolódhassanak be, amely a börtönön kívüli életbe történő eredményes beilleszkedésüket tűzi ki célul. Az elítélteknek eltérő igényeik és gondjaik lehetnek személyes körülményüktől függően.

Számos elítélt szembesül olyan problémákkal, mint a(z):

- hajléktalanság;
- munkanélküliség;
- társadalmi elszigeteltség;
- deviáns szociális kapcsolatok;
- aluliskolázottság;
- piacképes végzettség hiánya;
- egészségi panaszok;
- kábítószer- vagy alkoholfüggőség.

Ők mind segítségre, tanácsra, képzésre szorúlnak. Az elítéltek elsősorban közvetlen gyakorlati választ igényelnek konkrét problémáikra, méghozzá a lehető leggyorsabban. Az elítéltek egyéni gondjaiknak kezelésén túl általános oktatási és képzési programokra van szükség.

Ezek a programok 3 fő cél köré rendeződnek.

Munkára történő reintegráció

Ideértendő a piacképes területeken történő szakképzés mint pozitív kezelési eszköz, amelynek célja az elítélt rehabilitációja, a személyiségkárosodás megakadályozása és az elítélt felkészítése arra, hogy szabadulása után felelős módon legyen képes megélhetését biztosítani.

Megfelelő szociális készségek elsajátítása

A reintegráció és képzése keretében, az elítélt külvilági életformába történő visszaillesztése és a társadalmi kapcsolatainak megőrzése.

Konkrét segítség és szaktanácsadás

Az elítéltek egyéni szükségleteinek biztosítása és személyi problémáinak megoldása érdekében nyújtott támogatás, tanácsadás. A szabadulásra való felkészítés során az alábbiakra kell tekintettel lenni:

- az elítéltek valamennyi kategóriájának és típusának biztosítani kell a szabadulásra való felkészítés lehetőségét;
- a felkészítésnek a lehető leghamarabb el kell kezdődnie;
- a szabadulás előkészítését a kezelési program szerves részévé kell tenni (a szabadságvesztés időbeosztásának megtervezése);
- a szabadlábba helyezés előkészítésnek a szabadságvesztés teljes időszakát át kell fognia;
- a fogva tartás utolsó hónapjaiban különleges figyelmet kell fordítani a külvilági életformára való felkészítésre;
- a lehető legszélesebb körbe kerüljenek bevonásra a különböző szervezetek, szakértők;

- a felkészítő programokat rendszeresen és módszeresen ellenőrizni, értékelni kell, s ha szükséges, azokat pontosítani és javítani kell.

A visszailleszkedést segítő közösségi jóvátételi programok

Közösségi jóvátétel: olyan tevékenységi forma, amely az okozott sérelem, kár szimbolikus helyreállítására irányul, ezáltal alkalmas a szűkebb és tágabb értelemben vett közösség kiengesztelésére, befogadó attitűdjének erősítésére.

Közösségi jóvátételi program: a helyi közösség számára szervezett és megvalósuló olyan re-integrációs program, amelynek célja a fogvatartott szembesítése az általa elkövetett bűncselekménnyel, tudatosságának növelése és felelősségvállalásának elősegítése, valamint szimbolikus módon a helyi közösség számára nyújtott jóvátétel során, a megjelenő közösségi értékekhez és érdekekhez való elköteleződés erősítése, ezáltal a létrejövő bűnmegelőzési hatás elősegítése. További célja a helyi közösség érzékenyítése, a bv. intézetekben folyó re-integrációs tevékenységek megismertetése, amelyek összességében hozzájárulnak a szabadult fogvatartottakkal szembeni előítéletek enyhítéséhez.

Közösségi jóvátételi partnerszerv: a bv. intézettel kötött együttműködési megállapodás alapján vagy eseti megállapodás (a továbbiakban: megállapodás) szerint, a közösségi jóvátételi program megvalósításában együttműködő, elsősorban állami, önkormányzati, egyházi fenntartású intézmény vagy közhasznú jogállású civil szervezet.

Közösségi jóvátételi programba bevonható a fogvatartott, ha:

- arra önként jelentkezik;
- a jóvátételi programban történő részvételre irányuló 8. melléklet szerinti nyilatkozatot kitöltötte és aláírta;
- a jóvátételi tevékenység jellegéhez igazodó egészségi alkalmassági követelménynek megfelel;
- az egyéni kockázatértékelése, a PME eredménye alapján azon részt vehet;
- tudomásul veszi, hogy a jóvátételi programban történő részvételért külön díjazásban nem részesülhet.

A bv. intézetek az alapfeladatuk maradéktalan ellátása mellett, saját vármegyéjük vonatkozásában bonyolíthatnak le közösségi jóvátételi programot. A jóvátételi programban a Bv. Holding Kft. által kijelölt bv. gazdasági társaság közreműködik. A közösségi jóvátételi programok és a partnerszerv kiválasztásakor a bv. intézeteknek kiemelten figyelembe kell venniük a jubileumi évfordulókat, jeles napokat, valamint az egyházi és nemzeti ünnepeket, a közösségi jóvátételi program és a partnerszerv osztályadalmi üzenetét, a bv. intézet fogvatartotti populációját, továbbá az érintett közösség attitűdjét.

A jóvátételi program lebonyolítása:¹³

Sajtó nyilvános vagy a bv. szervezet kiadványaiban megjelentetni kívánt közösségi jóvátételi program megvalósítása esetén a bv. intézet sajtóreferense a bv. szervezet kommunikációjára vonatkozó szabályok szerint köteles eljárni. A jóvátétel jellegétől függő bv. intézet kívüli helyszín esetében, amennyiben az konkrétan meghatározható, előzetes helyszíni szemlét kell tartani, a megállapodás megkötését megelőzően. A szemlét a bv. intézet vezetője, valamint a gazdasági társaság által kijelölt személyi állományi kör végzi.

A szemle során értékelni kell:

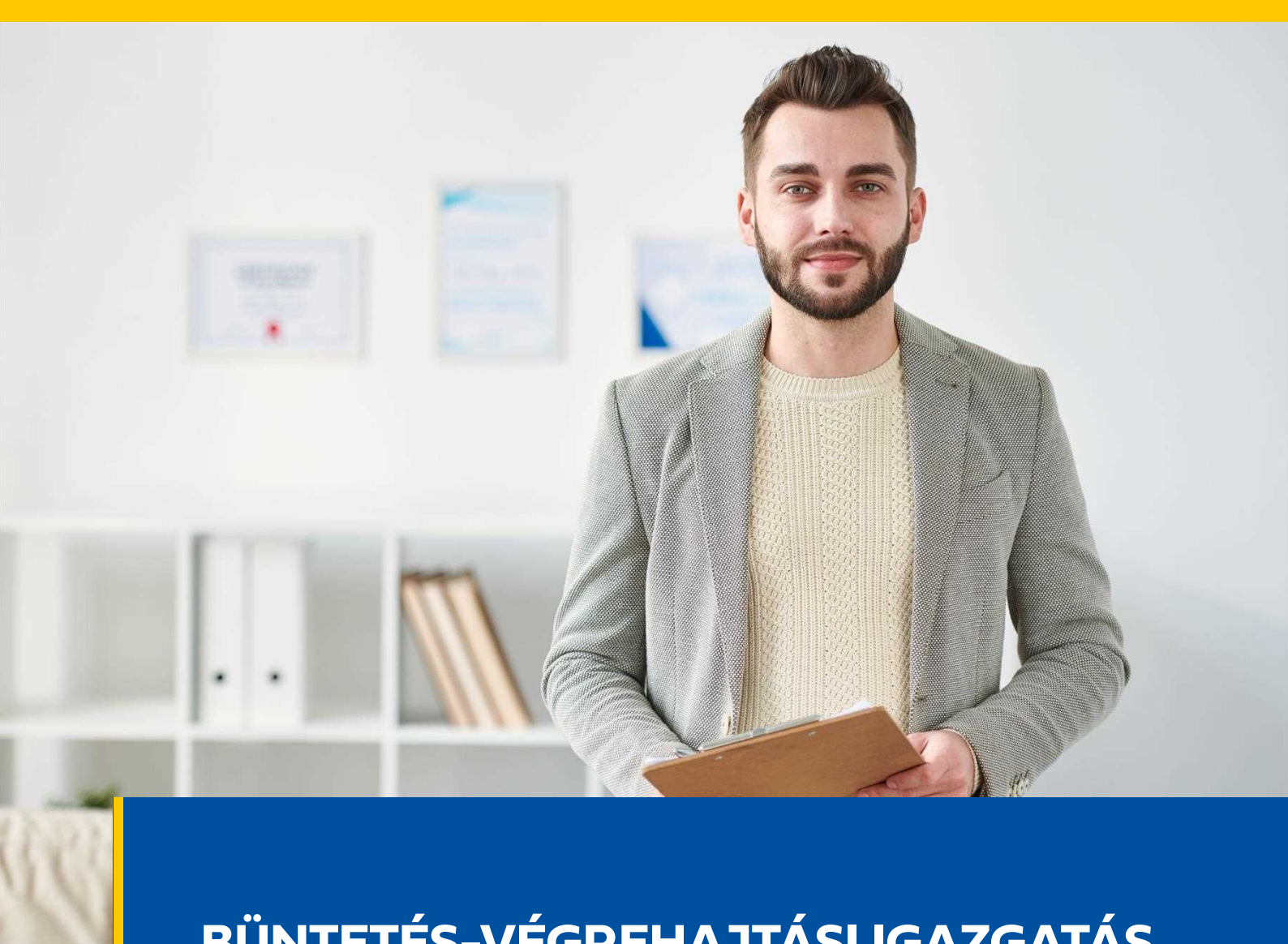
- a program kezdetének és befejezésének idejét;
- a megközelítési útvonalat;
- a tisztálkodási és illemhely lehetőségét;
- az ételmezés és ivóvíz biztosítását;
- a biztonságos végrehajtást befolyásoló körülményeket;
- a tevékenységi terület határait;
- a biztonságra veszélyes szerszámok, anyagok kiadásának szabályait, használatát, tárolását;
- a lebonyolításhoz szükséges létszámot, eszközt és felszerelést;
- az egészségügyi ellátás lehetőségeit;
- az összeköttetés módját.

¹³ MÓDSZERTANI ÚTMUTATÓ a fogvatartottak közösségi jóvátételi programjának végrehajtásához (30500-17/188-4/2024. fogv.)

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

VIII. fejezet

Büntetés-végrehajtási pszichológia

Írta: Kopcsik Károly bv. dandártábornok

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. A pszichológia fogalma, tárgya	3
1.1. A pszichológia fogalma, tárgya	3
2. A pszichológia szerepe, története a büntetés-végrehajtásban	3
2.1. A pszichológia szerepe, története a büntetés-végrehajtásban	3
3. A pszichológia szerepe a személyi állomány szűrésében	4
3.1. A pszichológia szerepe a személyi állomány szűrésében	4
4. A pszichológiai gondozás lehetősége, kezdeményezése és	
a kezdeményezés nélküli gondozás esetei	5
4.1. A pszichológiai gondozás lehetősége, kezdeményezése	
és a kezdeményezés nélküli gondozás esetei	5
5. A pszichológiai befogadási szűrővizsgálat	6
5.1. A pszichológiai befogadási szűrővizsgálat	6
6. A pszichológusok fogvatartottakkal végzett feladatai	7
6.1. A pszichológus fogvatartottakkal végzett feladatai:	
a veszélyeztetett fogvatartottak állapotkövetése	7

VIII. FEJEZET

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI PSZICHOLÓGIA

1. A pszichológia fogalma, tárgya

1.1. A pszichológia fogalma, tárgya

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a pszichológia tudományának tárgyát, szemléletének kereteit, sajátosságait.

A pszichológia kifejezés két görög eredetű szó összeolvadásából alakult ki: pszükhé, azaz lélek; logosz, vagyis tudomány. Szigorú fordításban a pszichológia a lélek tudománya. Magában foglalja mindazon emberi tulajdonságok felmérését, szabályszerűségeit és kutatását, amelyek a személyiséget alkotják, az emberi létezés sokszínűségét eredményezik. Témái közé tartozik az egyszerű pszichés jelenségektől (érzékelés, észlelés, tanulás) az összetett lelki folyamatokig (szocializáció, konformitás, érzelmek) minden olyan jellemző, amely hat magára a személyre, a társas viszonyokra, valamint az életút egészére.

A pszichológus szakmai tevékenysége során elősegíti a hozzá forduló vagy rábízott személyeket a harmonikus életvitelhez, ennek részeként az életút során fellépő nehézségek konstruktív megoldásához, az örömképesség megtartásához/visszaépüléséhez, az egyensúlyban épülő szociális kapcsolatokhoz.

2. A pszichológia szerepe, története a büntetés-végrehajtásban

2.1. A pszichológia szerepe, története a büntetés-végrehajtásban

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a pszichológia integrálódását a büntetés- végrehajtási feladatok ellátásába.

A büntetés-végrehajtási rezsim az alkalmazkodás olyan formáját várja el a fogvatartott személyektől, amelynek szabályrendszere semmilyen szocializációs keretben nem tanulható, egyedi és a bebörtönzés pillanatáig ismeretlen. A börtönbe történő befogadás sokként érheti a befogadott személyt, hiszen már maga a fizikai környezet olyan szigort tükröz,

amely szorongást gerjeszthet. A rezsimhez való alkalmazkodás elősegítésében a pszichológus szerepe döntő lehet. Ugyanakkor a befogadott kiforrott személyiséggel jelenik meg a rezsimben, amelynek szocializációs hiányosságai a biztonsági kockázatra jelentős hatást fejtenek ki.

Elsődleges feladat tehát a prognózis: a beérkező személyiségprofil és a rezsim kereteinek illeszkedésvizsgálata: milyen attitűd, viselkedés prognosztizálható a befogadott személytől a rezsim irányába, milyen eszközökkel, módszerekkel csökkenthető a személyhez fűződő biztonsági kockázat. A büntetés töltése során a személyre irányuló hatásokra kialakuló pszichés változások monitorozása csökkentheti és/vagy prognosztizálhatja a rendkívüli események bekövetkezését.

A magyar büntetés-végrehajtásba a pszichológia tudománya integrálódott a legkésőbb. Egészen a múlt század végéig csekély létszámban alkalmaztak a börtönök pszichológusokat. Az 1990-es évek elején induló szemléletváltás eredményezte a szakemberek nagyobb létszámú megjelenését, amelyet a szervezet elsősorban zárt beiskolázású képzésekkel segített elő. Kezdetben a börtönpszichológusok csak a fogvatartott állomány ellátását végezték. A 2008-ban életre hívott pszichológiai alkalmasságvizsgálat eredményezte a személyi állomány ellátásának, gondozásának igényét.

3. A pszichológia szerepe a személyi állomány szűrésében

3.1. A pszichológia szerepe a személyi állomány szűrésében

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a pszichológia jelentőségét és feladatát a jó mentális kondíciókkal rendelkező személyi állomány kialakításában, ezenkívül ismerje a pszichológiai alkalmasságvizsgálat formáit.

A hivatásos jogviszony fenntartása alkalmassági kritériumok teljesítéséhez kötött. Az elsődleges az egészségügyi, majd ezt követi a fizikai, illetve pszichológiai alkalmasság vizsgálata.

A pszichés alkalmasság jelentősége a fogvatartottakkal való bánásmód alapja. A hivatásos jogviszony olyan mértékű elköteleződést kíván, amely nem tud a megfelelő pszichés alapok nélkül kiteljesedni. Az egészségi alkalmasságvizsgálatnak azért kell minden esetben megelőzni a pszichológiai, mert az egészségi állapot változása, az egyes diagnózisok megjelenése már informatív a pszichológiai alkalmasság szempontjából is.

A pszichológiai alkalmasság vizsgálatára sor kerül a kinevezést és a véglegesítést, valamint a kategóriaváltást megelőzően. A fent részletezett személyügyi változások nélkül is két évente időszakos alkalmasságvizsgálat történik, ezáltal biztosított a folyamatos pszichológiai kontroll.

A pszichés alkalmasságvizsgálat a személyes interjú, a vizsgálatra központilag előírt tesztek eredményeit és a szolgálati előjáró véleményét egyaránt integrálja. Éppen ezért az alkalmasság minősítésének (alkalmas, ideiglenesen/korlátozottan alkalmas, alkalmatlan) befolyásolása nem lehetséges. A teszteredmények, a személyes interjú adatai az előjáró előtt ismeretlennek kell maradnia.

Az alkalmatlan minősítés automatikusan másodfokú, az első fokon eljáró pszichológus tagságát mellőző bizottság hatáskörébe kerül. Az ideiglenesen/korlátozottan alkalmas minősítésű munkatársat az alapellátó pszichológus gondozásba veszi. A gondozás célja a mihamarabbi teljes alkalmassági állapot elérése.

4. A pszichológiai gondozás lehetősége, kezdeményezése és a kezdeményezés nélküli gondozás esetei

4.1. A pszichológiai gondozás lehetősége, kezdeményezése és a kezdeményezés nélküli gondozás esetei

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a mentális gondozás jelentőségét, valamint a gondozás kezdeményezésére jogosultak körét. Legyen tudatában azon eseményeknek, amelyek automatikusan, kezdeményezés nélkül gondozást vonnak maguk után.

A személyi állomány gondozása nemcsak az alkalmasságvizsgálatok ennek szükségességére utaló eredményei után lehetséges. Kezdeményezheti maga a személyi állományi tag, a szolgálati előjáró, az alapellátó orvos is.

Nem szükséges külön kezdeményezés abban az esetben, ha a személyi állomány tagja olyan traumatikus eseményt él át a szolgálatellátás során, mely a mentális egyensúly megbillenésével jár. Erre lehet példa a fogvatartott által megkísérelt vagy befejezett öngyilkosság, a személyi állomány tagja ellen irányuló, fogvatartott általi támadás. Jelentős megterhelés lehet a fogvatartott természetes úton bekövetkezett halála is.

A pszichológus a fenti esetekben felméri a szolgálatra való alkalmasság mértékét, az esetleges korlátozás szükségességét. A gondozás során erősíti az eseménnyel/élethelyzet-

tel való megküzdési módokat, eszközöket. Fontos, hogy a gondozáson történő részvétel a személyi állomány tagja számára ne járjon hátránnyal. A negatív hozzáállás aláássa a gyógyulás folyamatát, a mentális deficit palástolására, titkolására ösztönöz, ami túl korai szolgálatba bocsátást, ezáltal visszaesést eredményezhet. Az ebből kialakuló esetleges jelentésköteles, rendkívüli vagy fegyelmi események nem szolgálják sem a testület, sem az érintett személyi állományi tag érdekeit.

5. A pszichológiai befogadási szűrővizsgálat

5.1. A pszichológiai befogadási szűrővizsgálat

A téma tanulási célja hogy a vizsgázó megismerje a fogvatartottak pszichológiai befogadásának kötelmeit, felismerje a befogadási szűrővizsgálat jelentőségét.

Minden fogvatartott befogadásra kerül a pszichológus által, bebörtönzésének kezdetekor. Az első foglalkozás célja kettős: egyrészt a fogvatartott eddigi életútjának áttekintésével a személyéhez kapcsolódó lehetséges biztonsági kockázatok feltérképezése. Másodlagos cél egy olyan pszichológus-fogvatartott közötti légkör kereteinek megteremtése, amely a későbbiekben is alkalmas lehet a fogvatartott részéről a mentális tartalmak nyitottá tételére.

A foglalkozás alkalmával a pszichológus már az első benyomás alapján sok információhoz juthat: milyen mértékben rendezett a megjelenése (a rendezett, de nem túl feszes külső rendszerint mentális egyensúllyal jár együtt). A testtartás utalhat a magabiztosságra vagy épp ellenkezőleg: félszeg, bátortalan, érdekei képviselésére segítséggel képes személy van jelen. A beszéd közbeni szemkontaktus megléte vagy hiánya a magabiztosság, nyitottság meglétével szemben a zárkózottság, titkolózás vagy éppen az információk ferdítésével járt együtt. A beszéd közbeni metakommunikáció a vitalitás, életerő mennyiségét jelezheti elő, bár ezzel kapcsolatban fontos tudni a szocializáció földrajzi színhelyét; minél délebbi országban nevelkedett a foglalkozáson részt vevő, annál erőteljesebb metakommunikációra, hangsúlyos megjelenésre kell gondolni.

Az eddig részletezett jellemzőket árnyalja a beszéd minősége, mennyisége. Az alacsony hangerő, kevés megnyilvánulás visszahúzó, introvertált személyt takarhat; ők rendszerint kis létszámú, csendes, higgadt zárközösségekben érhetik el legkönnyebben az alkalmazkodást. A bőbeszédű, hangosabb, terjedősebben megnyilvánuló személyek nagyobb, aktívabb életet élő közösségekben érzik jobban magukat. A beszéd egyenes mutatója a gondolkodásnak: ha a személy rendezett, teljes mondatokat közöl, akkor nagy valószínűséggel a gondolkodásmódja is egészséges, rendezett. A beszéd tempója szintén a temperamentum, vitalitás mutatója. A verbalizáció színvonala az intelligenciával mutat összecsengést: választékosan, nagyobb szókészlet alkalmazásával, differenciáltan megnyilvánuló személy

még akkor is magasabb értelmi szintet képvisel, ha az iskolai végzettsége nem ezt mutatja. A szélsőséges intellektuális eltérések egy közösségen belül erős csoportbeli feszültségnövelő tényezőként hatnak.

A beszélgetés tartalma további információkat hordoz. Érdeemes kiegészítendő, nem pedig eldöntendő kérdéseket alkalmazni (pl.: „Beszéljen, kérem, a neveltetésének körülményeiről” a „Családban nevelkedett?” kérdés helyett). Informatívabb, a saját érzelm- és gondolatvilágához közelebbi válaszok érkeznek a nyitott kérdésekre. Érzékelhetővé válik, mit tart fontosnak életéből, ezekhez a körülményekhez hogyan viszonyul, ezáltal milyen a képe önmagáról, milyen embernek ismeri saját magát.

Az életvitelben rendszeresen ismétlődő konfliktus- vagy krízishelyzetek gyakran a legmarkánsabb jelei a pszichés működés zavarának. Az életút, a szocializációs háttér ismerete az, amely a biztonsági kockázat nagysága mellett sok esetben a kriminalizáció hátterére is rávilágít. A háttér ismeretében és felismertetésében a visszaesési prognózis árnyalható, tompítható.

A fogvatartottak többsége nem találkozott bebörtönzése előtt pszichológussal, a zárt intézeti körülmények között találkozik először a lelki segítségnyújtás elérhetőségével. Gyakran elmosódik a különbség a pszichológia és a pszichiátria, mint ideges elmegyógyászat között.

6. A pszichológusok fogvatartottakkal végzett feladatai

6.1. A pszichológus fogvatartottakkal végzett feladatai: a veszélyeztetett fogvatartottak állapotkövetése

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a pszichés egyensúlyvesztés szempontjából veszélyeztetett fogvatartottak nyilvántartását. Ismerje a nyilvántartás alcsoportjait, a besorolás kritériumait.

A befogadási eljárás során kockázatos személyiségnek mutató fogvatartottakat a fenti nyilvántartásba vétel emeli ki a fogvatartotti populációból, ezzel biztosítva a fókuszáltabb figyelmet.

A legveszélyeztetettebb csoport a nyilvántartáson belül a magas szuicid kockázatúnak tekintett fogvatartottak, őket a pszichológus hetente monitorozza. A legmagasabb szinten kiemelt csoportba tartozás fenntartása több hónapon át szakmailag indokolatlan – csökkenhet az érzékenység a nyilvántartott irányába.

A rendszeresen önsértő magatartás eredményezi az önkárosító fogvatartottak közé történő besorolást. A csoportba tartozók gyakran alacsony szintű indulatszabályozással küzdenek, ami nonkonform viselkedésben nyilvánul meg. Az indulatszabályozás zavara kockázatot jelenthet a személyi állomány irányába is – tiszteletlen magatartás, súlyosabb esetben provokáció vagy testületi tag felé megjelenő verbális vagy viselkedésben megnyilvánuló agresszió formájában.

Az önkárosítók közé kerülnek besorolásra azok a fogvatartottak is, akik az autodestruktív viselkedést célvezérelten, kedvezőbb helyzet vagy döntés elérése érdekében helyezik kilátásba vagy tanúsítják. A csoport tagjaival való bánásmód tekintetében fontos kiemelni, hogy akár indulatszabályozási, akár célvezérelt háttérrel történik a viselkedés, az mindig magában hordozza az életveszélyes állapot kialakulásának veszélyét.

További veszélyeztetett alcsoport a bántalmazás szempontjából magas kockázatúnak ítélt fogvatartottak populációja. Ők azok, akik alulműködő önértékesítő képességük, a börtön világában való tájékozatlanságuk, értelmi képességeik vagy a velük szemben vádalapot képező/ elkövetett bűncselekmény jellege miatt társaiktól veszélyeztetettek lehetnek. A rendszeresen átélt inzultusok az egyik alappillére az öngyilkosság megfogalmazódásának, az elviselhetetlen helyzetből akár az élet befejezése árán történő kilépésnek.

A havi rendszerességgű pszichológusi kontroll a társaktól való félelemérzet, a zárkaközösségben marginális pozíció szempontjából információt nyújt a kockázat nagyságára.

Az elszenvedett bántalmazás közvetlenül igen ritkán kerül közlésre. Ennek oka egyrészt a további, súlyosabb bántalmazástól való félelem érzése, valamint a szégyenérzet gátló hatása.

További csoportot alkotnak a szerhasználat szempontjából magas kockázatúként nyilvántartott fogvatartottak. A kockázat elsősorban a kábítószeres használatára, az illegális gyógyszeresedésre vonatkozik. Havi rendszerességgű állapotkontrolljukat az indokolja, hogy a szerhasználattal a megküzdési képességek nem mutatnak elégséges működési szintet. A bebörtönzés, a szociális és érzelmi izoláció a korábbi környezettől és a drogtól való megfosztottság megélése előtérbe helyezi a pszichoaktív szer nélkül esékeny, integrálatlan, rendszeres erősítésre és tanácsadásra éhező személyiséget. A csoport tagjai nagyobb hajlandóságot mutathatnak az illegális gyógyszerhez vagy tiltott pszichoaktív szerhez való hozzájutás irányába.

A veszélyeztetettség szempontjának megítélésében az egyéb kategória is szerepel, amely a fentiekben részletezett csoportok egyikébe történő besorolást sem teszi lehetővé, ugyanakkor kiemelt figyelemkoncentrációt igényel.

A veszélyeztetett fogvatartottak nyilvántartásának az aktuális körülményeknek megfelelő rugalmasságot kell biztosítani. A megfelelő koncentrálságú figyelem és a lehetőség szerint teljes veszélyeztetetti nyilvántartás érdekében a fogvatartottak 10% körüli aránya szerepeljen a nyilvántartásban.

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI IGAZGATÁS

II. kötet:

Büntetés-végrehajtási igazgatás

IX. fejezet

Büntetés-végrehajtási informatika

Írta: Kopcsik Károly bv. dandártábornok

Budapest, 2024.

Tartalomjegyzék

1. Általános informatikai ismeretek, alapfogalmak	3
1.1. Általános informatikai ismeretek, alapfogalmak	3
2. A büntetés-végrehajtás informatikai rendszere	5
2.1. A büntetés-végrehajtás informatikai rendszere	5
3. A bv. szervezet informatikai támogatottsága	6
3.1. A büntetés-végrehajtási szervezet informatikai támogatottsága – Programrendszerek	6
3.2. A büntetés-végrehajtási szervezet informatikai támogatottsága – egyéb rendszerek	7
3.3. A büntetés-végrehajtási szervezet informatikai támogatottsága – Személyi feltételek	8
4. A bv. informatikai biztonsága	9
4.1. A büntetés-végrehajtás informatikai biztonsága	9

IX. FEJEZET

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI INFORMATIKA

1. Általános informatikai ismeretek, alapfogalmak

1.1. Általános informatikai ismeretek, alapfogalmak

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje az informatikai alapfogalmakat.

Az informatika önálló tudományág, amely a különböző eszközökkel – de különösen a számítógéppel – megvalósított információkezeléssel, azaz az információ megszerzésével, (gyűjtésével), feldolgozásával, tárolásával, sokszorosításával és továbbításával foglalkozik.

Világunkban a cégek és állami szervek működésében, valamint az egyének életében is megkerülhetetlen az informatikai rendszerek használata. Az informatikai rendszerek mindennapi felhasználásra példaként hozható a reggeli ébresztést biztosító okosórától kezdve a kommunikációs- és internetszolgáltatásokon át a nagyvállalatok gyártási és logisztikai kiszolgálásáig, valamint a teljes Földet behálózó bankok közötti számlaforgalom kezeléséig számtalan példa. Ebben a fejezetben a büntetés-végrehajtás informatikai rendszeréről lesz szó.

Mindenekelőtt az alábbi néhány, a szakterületen használatos alapfogalom ismeretére van szükség.

Az **informatika** az információ megszerzésével, tárolásával, feldolgozásával, sokszorosításával és továbbításával foglalkozó tudomány.

Az **információ** valamely jelenségre vonatkozó értelmes közlés, amely új ismereteket szolgáltat az információ felhasználójának. Valójában információnak tekinthető minden inger, amely a környezetünkből hozzánk érkezik (pl.: a hangok, a látvány, az ízek, a hőérzet).

Ahhoz, hogy az információt tárolhassuk, feldolgozhassuk, és továbbíthassuk, valamilyen jelrendszer segítségével rögzítenünk kell. Ilyen jelrendszer például az írás, illetve annak különféle változatai vagy a zenei kotta. A számítógépekben mindenféle információt számok formájában „írnak le”, azaz rögzítenek. Így válik az információ a számítógép által feldolgozható adattá.

Az **adat** az információnak a számítógépes rendszerben való konkrét megjelenési formája. A feldolgozásban az információ helyett az adatokkal végezzük el a kívánt műveleteket.

Az informatika tudományában az információ tehát értelmezett adat, vagyis bővebb kategóriát képez. Így megállapítható, hogy minden információ adat, de nem minden adat információ.

Számítógépnek nevezzük azokat az elektronikus gépeket, amelyek program által vezérelve adatok befogadására, tárolására, visszakeresésére, feldolgozására és az eredmény közlésére alkalmasak. A számítógép használatának készsége manapság már az általános műveltség része.

Algoritmusnak nevezzük azt a véges számú lépésből álló utasítássorozatot, amely egy feladat megoldásához vezet. Az algoritmus még nem kötődik konkrét számítógéphez, általában valamilyen algoritmus-leíró nyelven szokták megfogalmazni. Az algoritmust a számítógéppel valamilyen **programozási nyelv** segítségével kell közölni.

Azt a folyamatot, amelynek során egy feladat megoldási algoritmusát megalkotjuk, majd az algoritmus lépéseit egy programnyelv utasításaival leírjuk, **programozásnak** nevezzük. Az így létrejött utasítássorozat a program.

Programnak nevezzük tehát egy algoritmus valamilyen számítógépes programnyelven való leírását, amely a számítógép működését a kívánt feladat megvalósításának megfelelően vezérli.

A megállapodás szerinti jelek vagy szimbólumok rendszere a **kód**, amellyel valamely információ (az információ bizonyos egysége, mint a betű vagy szó, mozdulat) egyértelműen megadható, vagy átalakítható.

A **kódolás** olyan eljárás, amelynek során a kiindulási adatokat más formátumúvá alakítják át. (Általában tárolás, vagy adatátvitel céljából.) Ehhez természetesen szükség van egy kódrendszerre, illetve egy kódolási eljárásra. A kódolt információból aztán a dekódoló eljárás segítségével kapjuk meg az eredeti adatokat. Kódolás például az a művelet, amikor egy zene hangjait hangjegyekkel leírjuk (kottában), és dekódolás történik akkor, amikor a zenész a kotta alapján eljátssza a zenét.

Adatbiztonság: az adatok jogosulatlan megszerzése, feldolgozása, kezelése, megváltoztatása és megsemmisítése elleni szervezési, technikai megoldások, valamint eljárási szabályok összessége, az adatkezelés azon állapota, amelyben a kockázati tényezőket és ez által a fenyegetettséget, a szervezési, műszaki megoldásokkal és intézkedésekkel minimálisra csökkentik.

Három adatbiztonsági követelmény létezik:

- **bizalmasság:** valamit csak az arra jogosultak ismerhetnek meg, a megismerésre jogosultak köre korlátozott;
- **sértetlenség vagy integritás:** valami az eredeti állapotának megfelel és teljes;
- **rendelkezésre állás:** a szükséges infrastruktúrák, adatok ott és akkor állnak a felhasználó rendelkezésére, amikor arra szükség van.

Érzékeny adatok: érzékeny, de nem minősített adatok körébe tartoznak a jogszabályok által védendő adatok (személyes, illetve különleges adatok, az üzleti titkot, a banktitkot képező adatok, az orvosi, az ügyvédi és egyéb szakmai titkok, a posta és a távközlési törvény által védett adatok stb.) és az egyes szervezetek, intézmények illetékesei által, belső szabályozás alapján védendő adatok.

Informatikai biztonság: olyan előírások, szabványok betartásának eredménye, amelyek az információk elérhetőségét, sérthetetlenségét, bizalmasságát, valamint mentését és visszaállíthatóságát eredményezik, és amelyeket az informatikai rendszerben, vagy annak alkalmazása során biztonsági megelőző intézkedésekkel lehet elérni.

Információbiztonság: az információs (informatikai) rendszer olyan – az érintett számára ki-elegítő mértékű – állapota, amelyben annak védelme az informatikai rendszerben kezelt adatok bizalmassága, sérthetlensége és rendelkezésre állása, valamint a rendszer elemeinek sérthetlensége és rendelkezésre állása szempontjából zárt, teljes körű, folytonos és a kockázatokkal arányos.

2. A büntetés-végrehajtás informatikai rendszere

2.1. A büntetés-végrehajtás informatikai rendszere

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetés-végrehajtási szervezet informatikai rendszerét és a fontosabb programrendszereket.

A büntetés-végrehajtás szervezetében a Windows operációs rendszerek használata az általános.

A felhasználói számítógépeken alapvetően a **Windows 7** operációs rendszer fut, azonban néhány esetben – például a személyügyi program programkövetelménye miatt – a **Windows 10 vagy Windows 11** operációs rendszer van telepítve.

A számítógépeken történő munkavégzés nincs az egyes eszközökhöz kötve, a felhasználók

a szervezet bármely számítógépén hozzáférnek az informatikai szolgáltatásokhoz, így a számukra biztosított programrendszerekhez és adatokhoz. Mindezt egy **homogén informatikai rendszerkörnyezet** biztosítja. Az informatikai rendszerek egységességéhez a háttérben a büntetés-végrehajtás központjában és az intézetekben üzemelő **szerverek** nyújtják a szükséges szolgáltatásokat. A büntetés-végrehajtási szervnél rendszeresített szerver operációs rendszer a **Windows 2008 R2 64 bit Server**. Kezelését tekintve nagyban hasonlít az otthoni PC-ken elterjedt Windows rendszerekhez.

A szerverek segítségével az alábbi szolgáltatások érhetők el:

- felhasználónevekkel és jelszavakkal a felhasználók azonosítása, hitelesítése;
- a rendszerekhez és adatokhoz a differenciált hozzáférési jogosultságok biztosítása;
- dokumentumok, programrendszerek adatbázisainak biztonságos tárolása;
- a szervezetben használt általános programok és szakrendszerek működésének biztosítása.

A számítógépek használatához követelmény a felhasználók azonosítása és hitelesítése, azaz a rendszerekbe történő bejelentkezéshez kötelező a személyes **felhasználónév** és **jelszó** megadása. A rendszer az azonosított felhasználó számára kizárólag az engedélyezett adatokhoz és programrendszerekhez fog hozzáférést biztosítani. Ezt nevezzük **differenciált** hozzáférésnek, amelynek során az optimális állapot az, amikor mindenki a munkavégzéséhez szükséges jogosultságokon felül nem rendelkezik többlet jogokkal. A rendszerekhez történő hozzáférés igénylése **loginlapon** történik, és vezetői döntést követően kerülnek a jogok biztosításra.

A **dokumentumok biztonságos tárolása** nem a felhasználói számítógépeken, hanem az úgynevezett fájlservereken történik. Ez biztosítja azt, hogy bármely számítógépet használva mindenki hozzáfér a saját dokumentumaihoz. Erre az „O:\” illetve „Q:\” és „P:\” hálózati meghajtó mappái vannak kijelölve.

A leggyakrabban használt közös hálózati mappák az „O:\” = Szervezetek, a „Q:\” = Helyi szakterület és a „P:\” = Privát.

A **programrendszerek adatbázisait** úgynevezett adatbázisszerverek tárolják. Ezek a szerverek jellemzően az országos parancsnokság szerverszobáiban üzemelnek.

3. A bv. szervezet informatikai támogatottsága

3.1. A büntetés-végrehajtási szervezet informatikai támogatottsága – Programrendszerek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetés-végrehajtási szervezetben használt fontosabb programrendszereket.

A szervezet a munkavégzéshez **általános és irodai programokat** biztosít, ezek közül a legfontosabbak:

- Microsoft Word szövegszerkesztő;
- Microsoft Excel táblázatkezelő;
- Microsoft PowerPoint prezentációkezelő;
- különféle böngészőprogramok;
- fájlkezelő programok;
- levelezőprogram;
- a szervezeti információk közzétételét biztosító intranetes portál.

Az **internet** elérésre – loginlapon igényelt – jogosultság biztosításával van lehetőség, amely korlátozottan engedélyezett. Az internet elérése nyomon követhető, így a felhasználó, az idő, a keresett hely naplózott és korlátozott.

Tilos a publikálási lehetőséget adó oldalak (pl. közösségimédia-felületek), az online rádió és videótartalom, illetve a jogszabályokba ütköző tartalom letöltése, valamint nem engedélyezett a külső FTP – nem intranetes szerver – kapcsolat sem.

A szervezetben a szakmai munkavégzést különböző, az adott szakmai feladatra kifejlesztett **szakrendszerek** biztosítják. A teljesség igénye nélkül a széles körben használt rendszerek az alábbiak:

- a **Főnix** rendszer moduljai lefedik a fogvatartás során felmerülő folyamatok támogatásának széles spektrumát, a törvényekben meghatározott adatok kezelésének biztosításával. A nyilvántartás lefedi a fogvatartott befogadásától a szabadulásáig az információk rögzítését, beleértve többek között a pénzügyi folyamatokat, a fegyelmi ügyek és kérelmek kezelését, a bűnügyi nyilvántartás adatait, a biometrikus adatok rögzítését.
- A **Navigátor** rendszer a személyi állomány munkavégzésével kapcsolatos adminisztrációs feladatok ellátását támogatja. Például elvégzett feladatok, ellenőrzések naplózása, intézetbe belépések és gépjárműforgalom rögzítése.
- A **Fedra egészségügyi** rendszer mind a személyi állomány, mind a fogvatartottak egészségügyi ellátásával kapcsolatos ügyintézését, adminisztrációját biztosítja.
- A **Robotzsaru** rendszer a szervezet működését biztosító iratforgalom és ügyviteli feladatok biztosítását támogatja, szolgálatszervezés adminisztrációjának elkészítését biztosítja.
- A **Forrás** rendszer a gazdálkodási, könyvelési folyamatokért felelős.
- A Személyügyi Támogató és Nyilvántartó Rendszer (SZTNYR) a személyi állomány adatainak kezelését, nyilvántartását szolgálja.
- A **Központi Illetmény-számfejtési Rendszer** a személyi állomány bérjellegű juttatásainak kezelését szolgálja.

3.2. A büntetés-végrehajtási szervezet informatikai támogatottsága – egyéb rendszerek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetés-végrehajtási szervezetben használt egyéb informatikai rendszereket.

A büntetés-végrehajtásban a technológia lehetőségeit felhasználva több, nem klasszikus informatikai rendszer is használatban van. A „nem klasszikus” szókapcsolat azt jelenti, hogy nem asztali számítógépen használt rendszerekről beszélünk, hanem olyan speciális eszközről, amely valamilyen módon kommunikációs kapcsolatban áll a szervezet informatikai rendszereivel.

A végrehajtó állomány részére a Szolgálat Alkalmazás Fogvatartás Elősegítésére alkalmazás, amelyet röviden **SAFE-nek** neveznek, egy olyan mobiltelefonra fejlesztett alkalmazás, amely megkönnyíti és egyben ki is terjeszti a körletfelügyelők és a munkáltatási felügyelő munkáját. Lehetőséget biztosít a fogvatartottak mozgásának adminisztrálására, azonosítására, fontosabb adatainak lekérdezésére, valamint események dokumentálására.

Az **EDR** rádiók használatával a szervezeten belül biztonságos hangalapú kommunikáció biztosított a szolgálati feladatok végrehajtása során. Szükség esetén a készülékekkel a társszervek állományával is kapcsolat tartható.

A **KIOSZK** rendszer a fogvatartottak részére biztosít egy falra szerelt, tablet jellegű eszközzel ügyintézési és információszerzési lehetőséget a fogvatartással kapcsolatos ügyekben.

A **fogvatartotti telefonálást** biztosító rendszer automatizált módon biztosítja a fogvatartottak telefonos kommunikációját a kapcsolattartóikkal. Ennek során csak az engedélyezett telefonszámok hívására van lehetőség, valamint biztosított a személyi állomány részére a hívásellenőrzés lehetősége.

A Járműkövető Rendszerrel (JKR) minden szolgálati gépjármű pillanatnyi helyzetét figyelemmel lehet kíséni, továbbá a rendszer automatikusan nyilvántartja a gépjárműhasználatlal kapcsolatos adatokat, történéseket.

3.3. A büntetés-végrehajtási szervezet informatikai támogatottsága – Személyi feltételek

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetés-végrehajtási szervezet informatikai támogatását, az informatikai szakterületek felépítését.

A büntetés-végrehajtás informatikai rendszereinek üzemeltetését az informatikai szakterület biztosítja.

Az Informatikai Főosztály szakirányítási, szakfelügyeleti tevékenységet végez, valamint a központi szolgáltatásokat biztosító szerverpark üzemeltetéséért felel.

Az intézményekben és intézetekben az üzemeltetést a Büntetés-végrehajtás Gazdasági Ellátó Intézete (továbbiakban: GEI) 6 informatikai, hír- és biztonságtechnikai osztálya végzi. A szervezeti felépítés az alábbi, zárójelben a kiszolgált szervek felsorolásával:

- Központi informatika, hír- és biztonságtechnikai osztály (GEI és országos parancsnokság)
- I. agglomeráció informatika, hír- és biztonságtechnikai osztály (I. agglomeráció intézetei)
- II. agglomeráció informatika, hír- és biztonságtechnikai osztály (II. agglomeráció intézetei)
- III. agglomeráció informatika, hír- és biztonságtechnikai osztály (III. agglomeráció intézetei)
- IV. agglomeráció informatika, hír- és biztonságtechnikai osztály (IV. agglomeráció intézetei)
- V. agglomeráció informatika, hír- és biztonságtechnikai osztály (V. agglomeráció intézetei)

Az osztályokat osztályvezetők vezetik és minden intézetben csoportvezetők koordinálják a néhány fős „csoportok” munkáját. Az agglomerációs központok és a GEI között létrejött eljárásrend pontosan szabályozza a feladatmegosztást az intézetek és a GEI között, amely részletesen kitér az informatikai szakterületet érintő feladatokra is. Ez alapján, bár az informatikai szervezetileg más szerv alárendeltségébe tartozik, szorosan együttműködik az intézettel a felmerülő informatikai feladatok végrehajtásában.

4. A bv. informatikai biztonsága

4.1. A büntetés-végrehajtás informatikai biztonsága

A téma tanulási célja, hogy a vizsgázó megismerje a büntetés-végrehajtási szervezet informatikai biztonságát érintő szabályozókat, a biztonságot veszélyeztető tényezőket.

Olyan világban élünk, ahol naponta találkozhatunk pénzt követelő zsarolóvírusokkal vagy olvashatunk hackertámadásokról. E támadások különösen nagy szeretettel irányulnak az általában gyengén védett otthoni számítógépekre. Ezen otthoni eszközök védelme is na-

gyon fontos, azonban fontosabb annak megértése, hogy a munkahelyen használt eszközök biztonságtudatos használata nélkül óriási károk keletkezhetnek. A digitalizáció korában egyre kevésbé elképzelhető, hogy ne találkozzunk az élet bármely területén informatikai vagy okoseszközökkel és azok biztonságos használatának követelményével. Ma már ebben érintett minden munkahely, amelyek között – a sérülékenységi szempontjából – különösen kritikusak a közszolgálati, kormányzati munkahelyek.

Társadalmi igény merült tehát fel az információbiztonságra. A mai társadalmi berendezkedés és a társadalmi rendszerek – beleértve a gazdaságban, kormányzatban, önkormányzatban és természetesen az otthonokban működő rendszereket egyaránt – függenek az információtechnológiától, és ez a függés az egyes rendszerek összekapcsolódásával, a kibertér létrejöttével vált világméretűvé.

Hazánk is felismerte ennek fontosságát, és létrehozta a Magyarországi Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiáját.

A digitalizáció vitathatatlanul a 20. és 21. század egyik meghatározó jelensége, amely alapvetően változtatja meg egy ország nemzetgazdaságának működését, állampolgárai mindennapi életét.

A COVID-19-járvány élesen rámutatott arra, hogy már rövid távon is csak azok az országok és társadalmak lesznek képesek helytállni a nemzetközi versenyben, amelyek az élet minden területén tudatosan alkalmazzák a digitális technológiákat.

A digitalizációs területen az elsőrendű EU-s dokumentum 2030-ig a Digitális Iránytű (A digitális évtizedhez vezető út) szakpolitikai program, melyet a hálózati és információbiztonsági rendszerek biztonságának az egész unióban egységesen magas szintjét biztosító intézkedésekről szóló EU 2016/1148 számú irányelve és az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről, valamint védelmük javításának szükségességének értékeléséről szóló EU 2002/114 irányelve alapoz meg.

Az Unió Kiberbiztonsági Stratégia célja, hogy megerősödjön Európa kiberfenyegetésekkel szembeni rezilienciája, valamint minden polgár és vállalkozás megbízható szolgáltatásokat és digitális eszközöket vehessen igénybe.

A Nemzeti Digitalizációs Stratégia 2022–2030 (NDS) ahhoz kíván hozzájárulni, hogy Magyarország a digitális átalakulás szükségszerűségét felismerve a digitális infrastruktúrát, gazdaságot, oktatást és a digitális közszolgáltatásokat állítsa versenyképességi és modernizációs törekvéseinek középpontjába.

Az Országgyűlés 2013-ban – figyelembe véve Magyarország Biztonsági Stratégiáját, Magyarország Nemzeti Kiberbiztonsági Stratégiáját, valamint az ez utóbbit is megalapozó

Európai Unió kiberbiztonsági stratégiáját – megalkotta az állami és önkormányzati szervek elektronikus információbiztonságáról szóló 2013. évi L. törvényt (továbbiakban: Ibtv.), amely 2013. július 1-jén lépett hatályba.

E törvény létrehozta a hazai kibervédelmi szervezetrendszert, amelynek alapvető rendelkezése, hogy az állami szervek információbiztonsági feladatainak végrehajtását biztonsági szolgáltatásokkal támogassa, ellenőrizze, az állami szervezetrendszer egésze tekintetében a biztonságtudatosságot fejlessze. A szervezetrendszer stratégiai szintű eleme a Nemzeti Kiberkoordinációs Tanács. Az állami és önkormányzati szervezetek információs rendszerei tekintetében a fenti operatív feladatok működtetésére a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat (NBSZ) kerül kijelölésre, amelynek szervezetén belül 2015. október 1-jével létrehozásra került a Nemzeti Kibervédelmi Intézetet (NKI).

A Nemzeti Kibervédelmi Intézet látja el hazánkban a hatósági, biztonságirányítási és sérülékenység-vizsgálati feladatokat az állami és önkormányzati szervek vonatkozásában.

A személyes adatok biztonságának védelmével és a saját adatok körültekintő használatával foglalkozik a Neumann János Számítógép-tudományi Társaság (NJSZT), amelynek célja a civil társadalom infokommunikációs világban való eligazodásának támogatása. E társaság céljai megvalósítása érdekében szorosan együttműködik Nemzeti Kibervédelmi Intézettel, valamint a Nemzeti Közszerológiai Egyetemen alakult Kiberbiztonsági Akadémiával.

Hazánk szabályozási keretei között meg kell még említeni a létfontosságú rendszerek és létesítmények azonosításáról, kijelöléséről és védelméről szóló 212. évi CLXVI. törvényt és a Belügyminisztérium és a belügyminiszter által irányított szervek elektronikus információbiztonsággal összefüggő biztonságtudatos viselkedési kódexe kiadásáról szóló 17/2019. (VIII.15.) BM utasítást.

A büntetés-végrehajtás az Ibtv. törvényben meghatározott technológiai és biztonsági, valamint biztonságos információs eszközökre, termékekre, továbbá biztonsági osztályba és biztonsági szintbe sorolásra vonatkozó közvéleményekről szóló 41/2015.(VII.15.) BM rendelet alapján létrehozta a 30500/7425-13/2021. ált. számon a büntetés-végrehajtási szervezet Informatikai Biztonsági Szabályzatát (a továbbiakban: IBSZ), mely 2021. szeptember 1-től hatályos, valamint ezt követően – a szabályzat végrehajtása érdekében – módszertani útmutatóként az Informatikai Biztonsági Kézikönyvet (a továbbiakban: IBK). Az IBK célja a szabályzatban meghatározottak végrehajtásának elősegítése.

Az IBSZ célja kettős: egyrészt védeni a büntetés-végrehajtási szervezet információs vagyont a fizikai, logikai és adminisztratív intézkedések megteremtésével, másrészt meghatározni a kockázatokkal arányos intézkedéseket.

A szabályzat kifejezett célja a felhasználói tudatosság megteremtése az informatikai védelem és biztonság témakörében. A felhasználók kötelesek felelősen végezni szolgálati feladataikat, és törekedni arra, hogy mások is e szerint járjanak el. A büntetés-végrehajtási szervezet zárt informatikai rendszert alkalmaz, amelyben az adatok kezelése a bizalmaság elvén alapszik. Az információk vagy adatok esetében a bizalmasság azt jelenti, hogy azokhoz csak az arra jogosítottak – és csak az előírt módokon – férhetnek hozzá. Az informatikai rendszer egészében a bizonyítékbiztosítás alapfunkció. Visszaélés vagy a nem megengedett jogok alkalmazásának kísérletét ki lehet mutatni.

Az IBSZ személyi hatálya kiterjed a büntetés-végrehajtási szervezet teljes személyi állományára, továbbá a büntetés-végrehajtási szervezettel szerződéses jogviszonyban álló magánszemélyekre, illetőleg a szerződéses jogviszonyban álló jogi személyekre és egyéb szervezetekre.

Az IBSZ személyi hatálya alá tartozó személyek kötelesek az IBSZ rendelkezései szerint eljárni, illetve kötelesek megőrizni az informatikai rendszer szolgáltatásainak minőségét, a büntetés-végrehajtási szervezet jó hírét, szellemi és vagyoni értékeit, kötelesek a munkavégzésük során a jogszabályokban, az állami irányítás egyéb jogi eszközeiben, illetve a bv. szervezet belső szabályzóiban meghatározottak szerint felelősséggel eljárni.

A biztonsági szabályok megsértése esetén az IBSZ személyi hatálya alá tartozó személyekkel szemben felelősségre vonást kell kezdeményezni, valamint az okozott kárért kártérítési felelősséggel tartoznak.

Az IBSZ tárgyi hatálya kiterjed a büntetés-végrehajtásnál használt számítógépekre, számítógépes hálózatokra, mobiltelefonokra, belső telefonhálózatra (EKG), különböző adathordozókra (pendrive, DVD, CD), az EDR rádiórendszerre, a riasztórendszerre és a kamera-rendszerre.

Az IBSZ területi hatálya kiterjed az IBSZ tárgyi hatálya alá tartozó informatikai erőforrások üzemelési és használati helyszíneire.

A büntetés-végrehajtási szervezet informatikai rendszerében – az IBK által meghatározva – kizárólag a „bv.hu” tartományba léptetett központi kiszolgálók és munkaadások működtethetők. Az alkalmazott intézeti 4 karakteres azonosítókat az IBSZ vonatkozó része tartalmazza.

Fő szabályként a felhasználói neveket a természetes személy vezeték és keresztnévéből kell képezni. A felhasználói név foglaltsága esetén az új azonosítót egyeztetni kell a felhasználóval, és lehetőség szerint kerülni kell az összetéveszthetőségre okot adó megnevezés alkalmazását.

A hálózati környezetben csak nem minősített adat osztható meg úgy, hogy szerzői vagy szomszédos jog, személyes vagy különleges adat, illetve üzleti vagy magántitok nem sérülhet.

A tartományi munkaállomáson a felhasználó számára tilos állományokat, alkönyvtárakat, vagy egyéb erőforrásokat megosztani. A szervezeti egység számára megosztott dokumentumok a büntetés-végrehajtási szervezet irodai alkalmazásaival előállított adatvagyon, amely központi mentését az informatikai szervezet biztosítja. A felhasználó köteles ismerni és alkalmazni az informatikai végponti eszköz használatára vonatkozó szabályokat.

A napi normális üzemviteltől eltérő esemény bekövetkezése esetén (az eszköz eddig szokatlan hangot ad, szagot áraszt, kigyullad vagy füstöl, szikrázik stb.) a felhasználó köteles az informatikai végponti eszközt áramtalanítani, vagy a lehetőségek szerint szabályosan leállítani.

A szolgálati feladatra biztosított informatikai végponti eszköz kizárólag a szolgálati feladat ellátására alkalmazható. A számítógépes végponti eszközökön csak a büntetés-végrehajtásnál rendszeresített, jogtisztá alkalmazás működtethető.

Tilos a felhasználó számára kiadott azonosító adatokat mással szóban, írásban vagy más módon (pl.: távbeszélőn, rádióeszközön) közölni, továbbítani, rögzíteni, megosztani.

Az informatikai rendszerben adattovábbítást a fájlmegosztásokkal, levelezéssel vagy az informatikai szervezeten keresztül kell biztosítani. Az informatikai rendszerben idegen adathordozó nem csatlakoztatható, nem használható. Magáncélú CD-, DVD-másolás semmilyen formában és célból nem engedélyezett.

Az IBK az előzőekben meghatározottakon kívül rendelkezéseket tartalmaz az információbiztonság-tudatosságra, a fentiek oktatási, továbbképzési rendjére és a szerverterem kialakítására és az üzemeltetésre, valamint a jogosultságkezelésre vonatkozóan.

Az IBSZ-t rendszeres időközönként, de legalább évente egy alkalommal felül kell vizsgálni.

Az IBSZ-t soron kívül felül kell vizsgálni minden olyan változás esetén, amely a benne foglaltak alkalmazhatóságát, megfelelőségét vagy hatékonyságát érinti. Az IBSZ felülvizsgálata, folyamatos karbantartása az információbiztonságért felelős személy (IBF) feladata.

Az IBSZ-ben foglaltak megismerése a büntetés-végrehajtás teljes személyi állománya számára kötelező. A szabályzat tudomásul vételét a személyi állomány tagja aláírásával igazolja. Az IBF feladata azon szabályzatok elkészítése, amelyekre az IBSZ hivatkozik. A szabályzatok státuszáról („készítés alatt”, „felülvizsgálandó”, „hatályos” stb.) az IBF havonta tájékoztatja a BVOP hivatalvezetőjét.

1	2	3
4	5	6
7	8	9
*	0	#